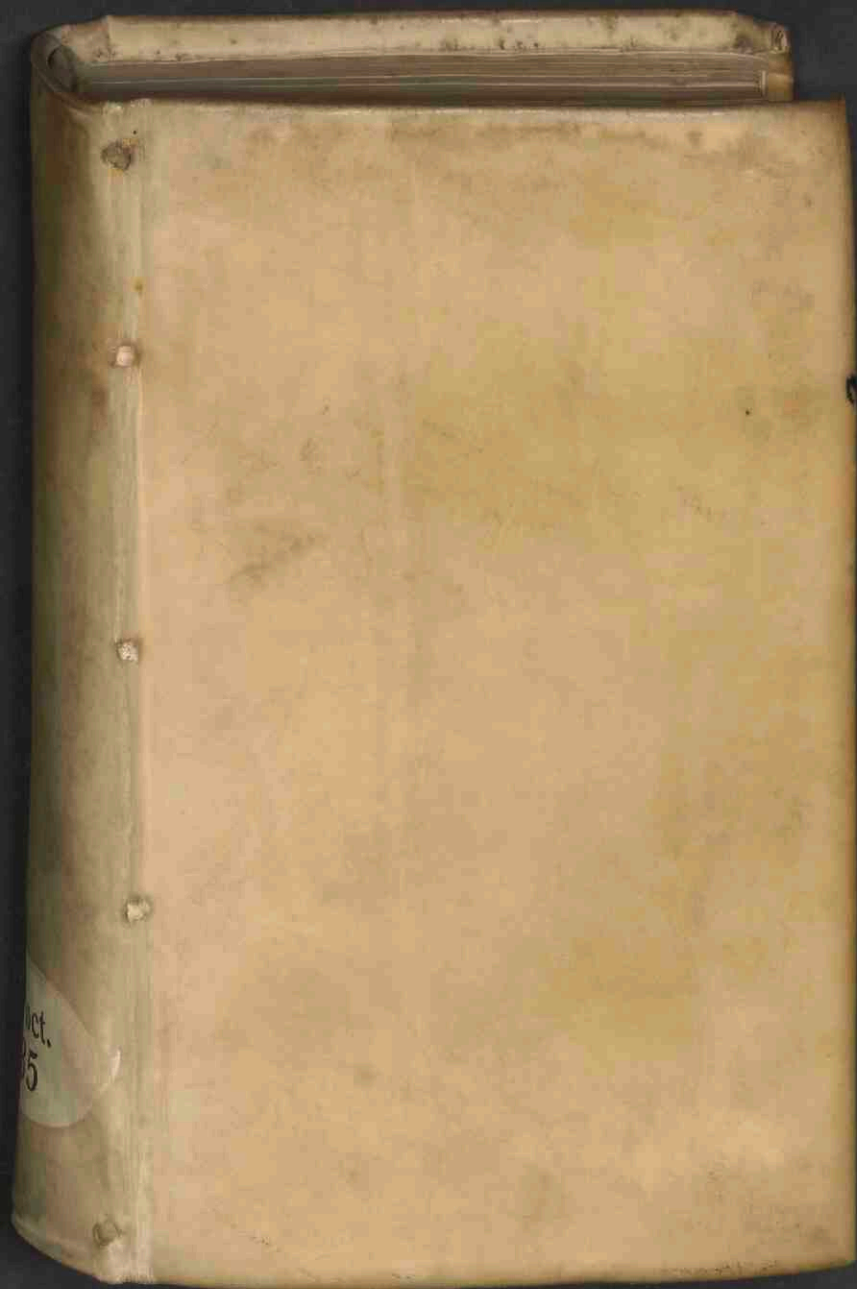

**Commentariorum Ludouici Guicciardini de rebus
memorabilibus, : quæ in Eurora, maxime vero in Belgio, ab
vndetricesimo vsque in annum M.D. LX. euenerint. : Libri tres.**

<https://hdl.handle.net/1874/425980>

Oct.
5

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

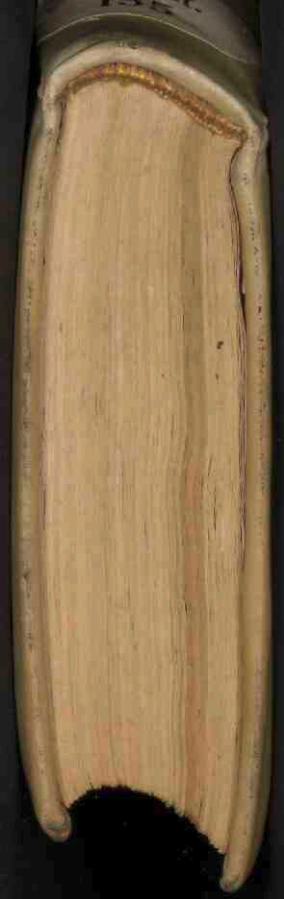
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

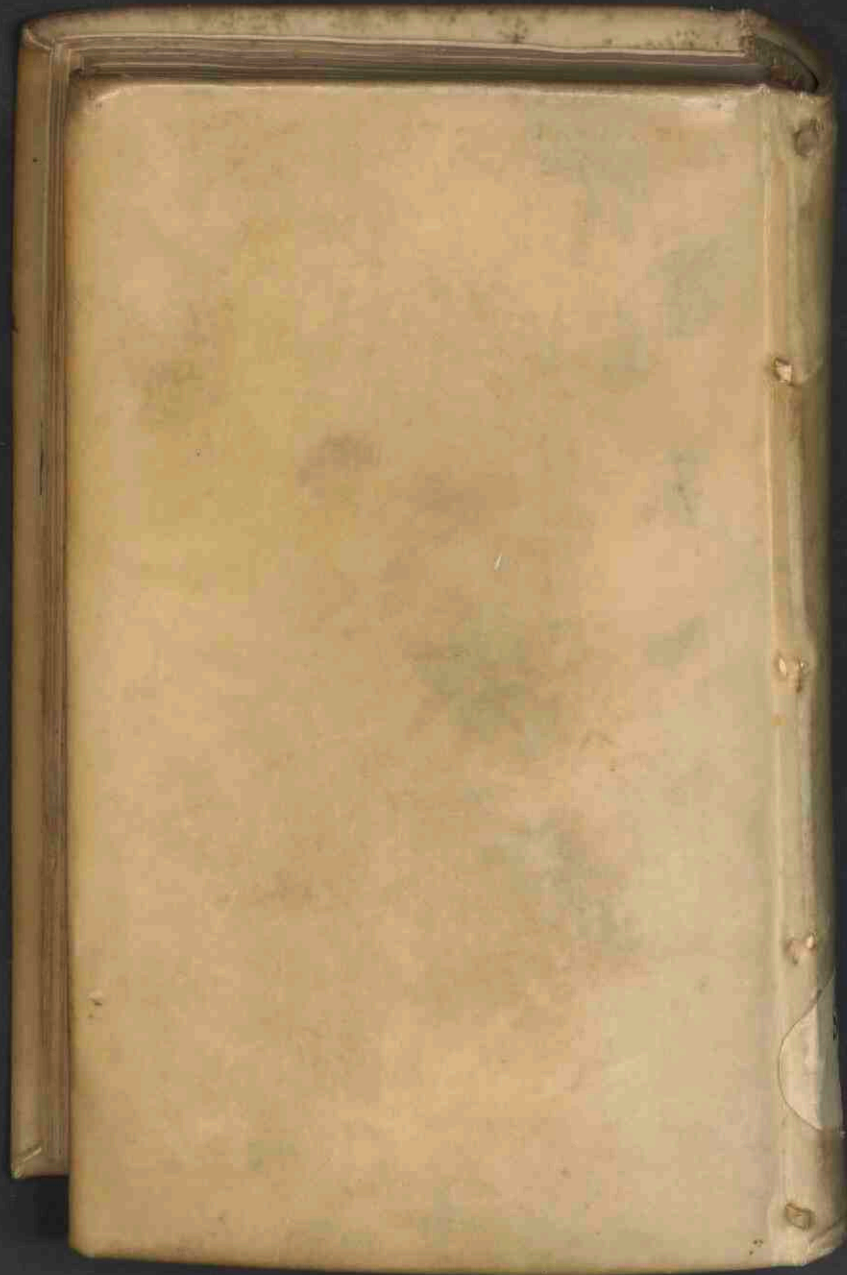
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

S. oct.
135

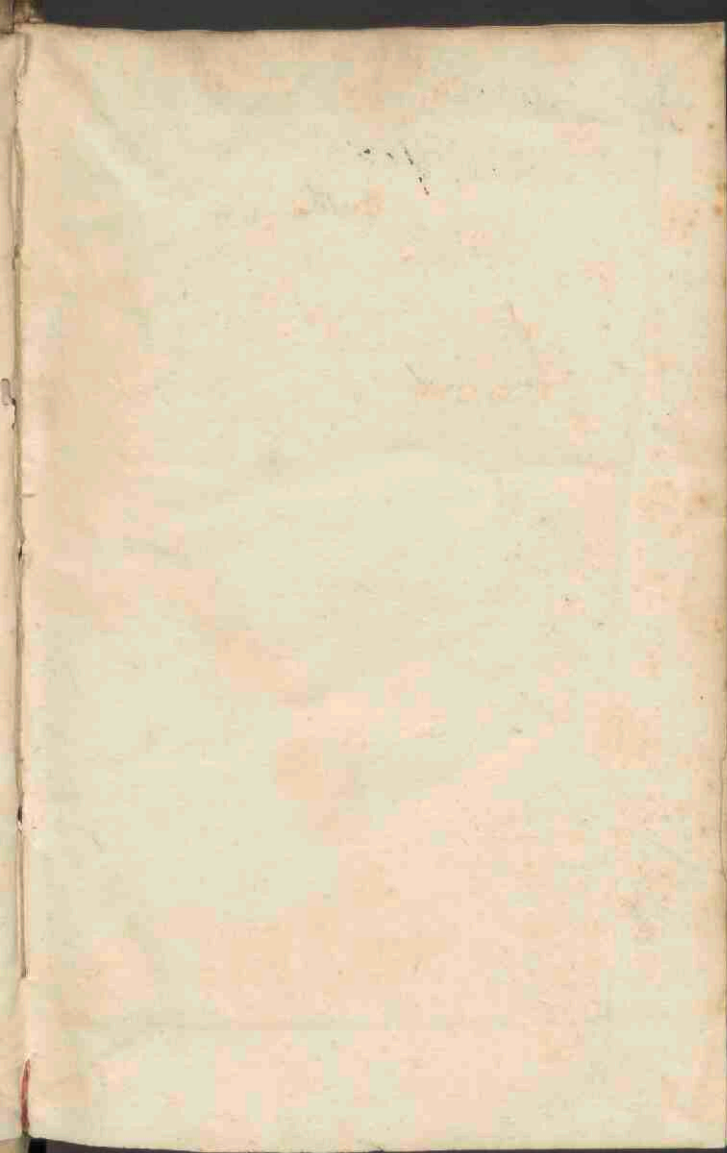

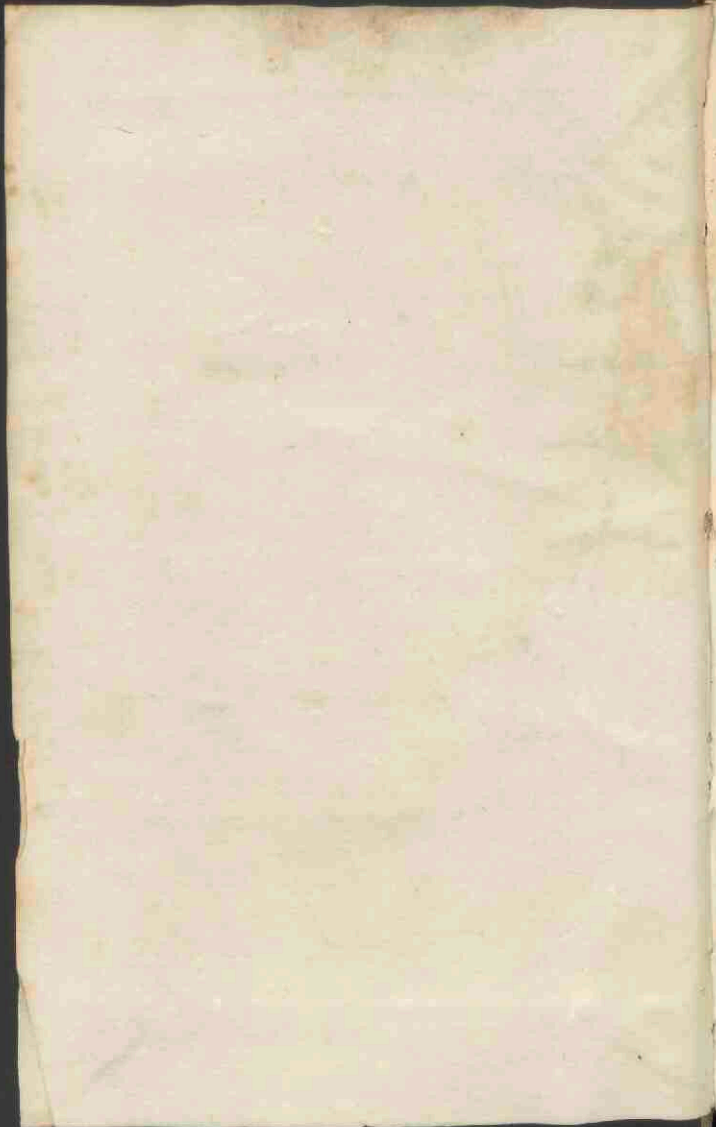

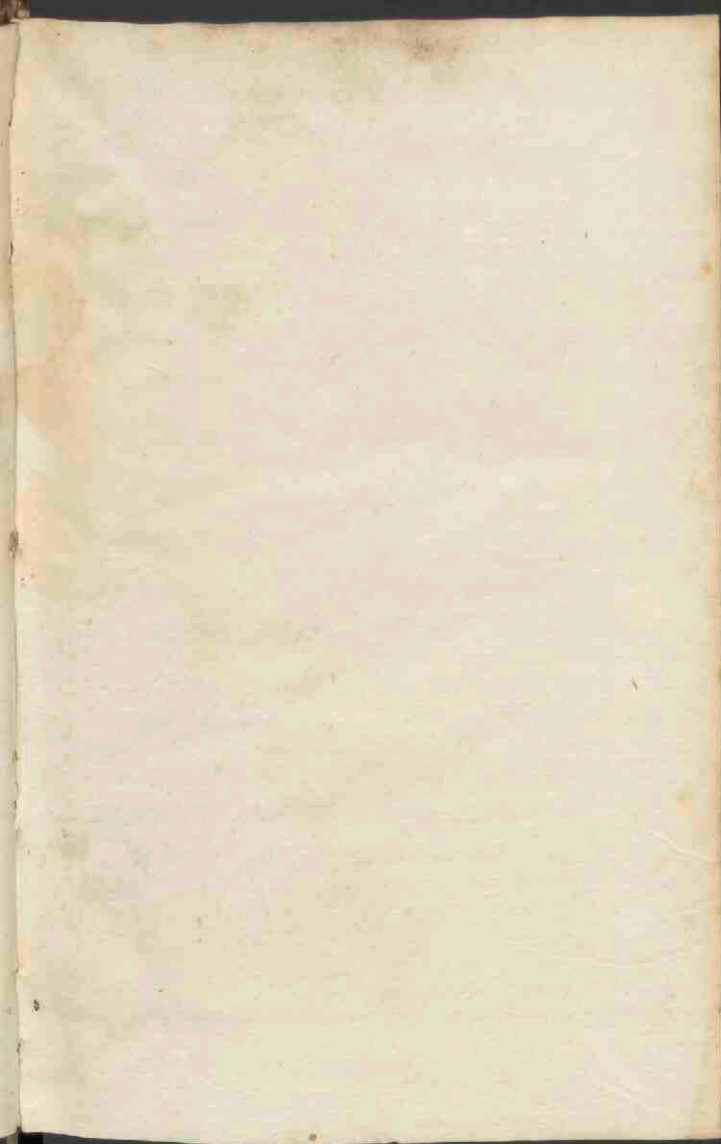
S. oct.
135

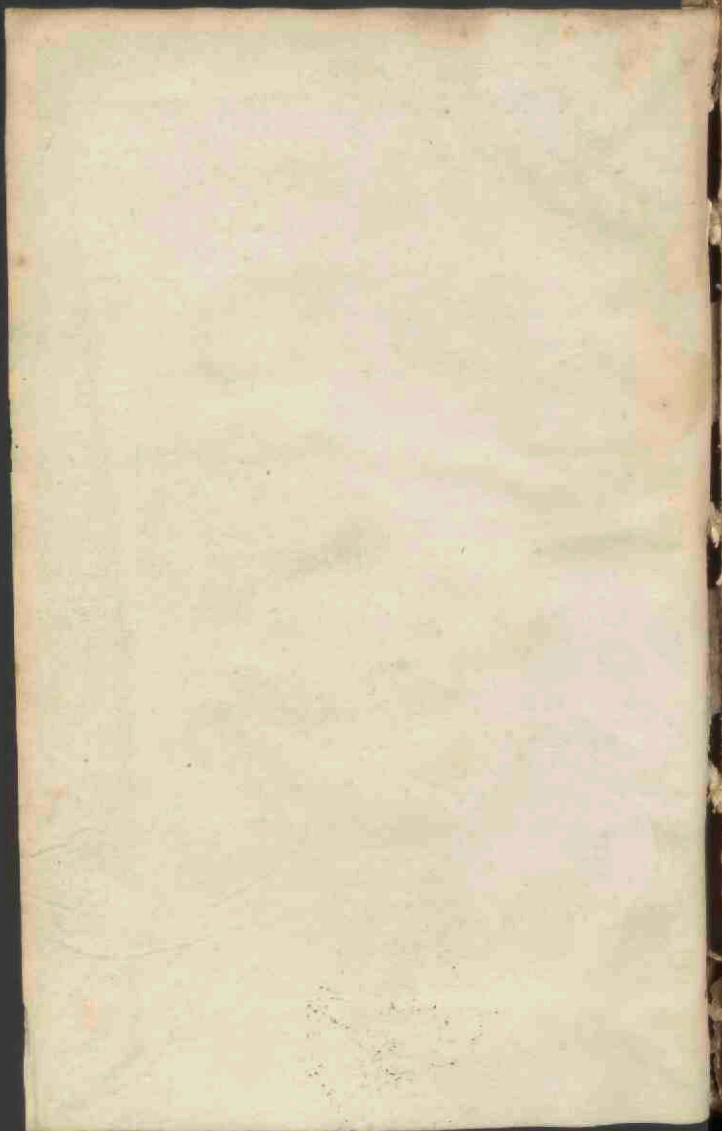
Historia Gentium

Octavo n°. 135.

ge
COMMENTARIORVM
LVDVICI
GVICCIARDINI DE RE-
BVS MEMORABILIBVS, QVÆ
IN EVRORA, MAXIME VE-
ro in Belgio, ab vndetricesimo vs-
que in annum M. D. LX.
eucenerint.

Ex dono H. Bices.

LIBRI TRES.

P. P. Kerckhouio Actiophanensi
interprete.

Vna cum nominum, dignitatum, & rerum illustri-
um luculento indice.

SCRVTA MINI,

ANTVERPIÆ,
Ex officina Gulielmi Silvij, Typographi
Regij. M. D. LXVI.

CVM PRIVILEGIO AD ANNOS VI.

COMMEMORATION

BY DOVICI

BY THE BOARD OF

THE MEMORIAL

IN THE CITY OF

WASHINGTON

AND DISTRICT OF

COLUMBIA

P. F. KENNEDY

Author

Published by the
Government Printing Office

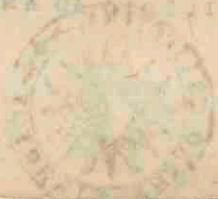

1911

BY THE BOARD OF
THE MEMORIAL

IN THE CITY OF

WASHINGTON

I
GENERE, VIRTUTE,

ET ERVDITIONE VERE
ORNATO, D. ROGERIO DE
Montmorency, diui Vedasti Prælato
dignissimo, Guliel. Siluius perpetuam
felicitatem.

QVM ante annum hos
Ludouici Guicciar-
dini Commentarios
Italice cōscriptos no-
stris formulis in lu-
cem dedissem Præsul clariss. eosque a
magnis Viris vehementer commen-
dari animaduverterem, quòd res ma-
ximas, licet breuiter, dilucide tamen,
vere, in genue, & accurate tractaret,
non incommode mihi facturus vide-
bar, si illos etiam in Latinum sermo-
nem conuersos studiosorum in grati-
am euulgarem. quod quidem consiliū

A 2 cum

2
cum amicis non displicuisset, Kerck-
housium nostrum, virum profecto non
Latinae tantum, sed multarum lingua-
rum callentiss. (quod mihi otium de-
esset) ut hanc nobis operam daret, perpu-
li, eosque vestrae Amplitudini dicendos
censui, quod historiae lectionem cum
Mathematicarum studio (in quo te pre-
clare exercuisti) non tantum maxima
affinitate communicet, Verum etiam
per eas artes in primis illustretur, &
lucis plurimum accipiat. itaque si eos
accerrimo tuo iudicio non improbari
sensero, abunde quod volui ero con-
secutus: cum nostrum erga vestram
Ampl. studium, voluntatem, obser-
uantiam, iam diu satis testata esse exi-
stimem. nam quod ad tuum attinet in-
me & optimas artes animum &
affec

affectum, vt de mirifica tua humani-
 tate, & in eruditos pientissima be-
 nignitate (ne quid videar ad gratiã
 loqui) taceam, clariora sunt, quàm vt
 Siluio preconẽ egeant: cui nihil cha-
 rius est, quàm eandem volütatem nõ
 Prælati tantum, verum etiam Prin-
 cipibus omnibus cumulate dari: ex-
 perturi proculdubio ijs artibus solis
 sedari difficillimas hasce tempestates,
 & summam reduci serenitatem pos-
 se. Bene vale Præstantiss. Me-
 cænas. Antuerpie, xv. Martij.

M. D. LXVI.

A 3

PROEMIUM, QVA AVCTOR
 INSTITVTI SVI RATIONEM
 PERSEQVITVR.

COGITANTI mihi, in recentissima descriptione earum regionum, (quas exteræ nationes generatim vocant Flādras, quæque PHILIPPO IMP. CÆS. CAROLI V. ter pientis. memoriæ, F. parent) obiter narrare, quæ illic scitu digna subinde contigissent, neque porro liceret, quamquam illud ipsum maxime vellem, præter casam (quod aiunt) pedem efferre: hoc ad extremum deliberatum fuit: vt, deuorato omnium difficultatum tædio, sigillatim certi temporis memoriam vno libro colligarem, & quasi in Epitomate, summam dumtaxat earum rerum, quæ in Belgio, iam inde a pace illa apud Cameracum, inter CAR. V. Imp. & FRANCISCVM I. eo nomine, Franciæ Regem facta, exactis plus triginta annis, passim aliquādo euenissent, *λακονικῶς* perstringerem: eodemque intertexerem, data occasione, quidquid alicubi gentium, maxime vero in Europa clarum,
 in-

insigne, ac memorabile interim accidisse, compertum esset. quippe perspiciebam, res ambas ita natura comparatas esse, ut hæc cum illis quodam quasi affinitatis vinculo copulata, non solum facile inuicem cohererint, sed non minimum etiam conuenerint ad amplificationem, fundamentumque iustæ historiæ, quam, a me delibatam, perficiendam grauioribus ingenijs relinquo. Nixus itaque partim probatis auctoribus, partim scriptis publicis, partim etiã monumentis, ad id, quod paro, & diligenter a me, studioseque collectis, præterea nec ulli addictus aut obnoxius parti, ingenue id quod sentio, proloqui in animum induxi meum. nec est, quod mihi vel tricas, apinas uel quis obijciat litigator. nihil adeo memoratur superbiorum hominum arrogantia, aut maledicorum cauillatio, qui in foro, in concione, in congressibus regio quodam spiritu iactitent, se vel multo secerius oculis uidisse, vel auribus percepisse, atque ego hæc fortasse retulerim. Beneuolis hominibus, quale quale id est laboris, destinatur. qua in re, quidquid ipsi censuerint, moderate tulerò. Ante quam tamen rei narrationem occipiam, secundum hanc instituti mei rationem; illud itidem præfari

libuit: tribus libris Cōmentarios ipsos ab-
solui. quorū primus atque itē secūsus, præ-
scripti tēporis euenta cōtinet. C A R. V. Im-
peratore. tertio libro sūmatim recensentur
ea, quę P. H. Rege (a paternis sacris libera-
to) inciderint illustria. Sed ne in notis mo-
rer, præfari desino: & rem aggredior.

C O M M E N T A R I O R V M
L V D. G V I C C I A R D I N I L I B E R I,

A x (Cameracensis) post atrox,
crudele & diuturnū bellū, tandē
quæsita est: hoc fere initio.
I M P. Cæs. Caro. V. & Fran-
ciscus I. Francorum Rex, nō fessi fractique
diuturno bello dumtaxat, sed alio intenti,
quia nimirū Imp. a Turco, expeditionē Pā-
nonicā iacientē, Austrię suę subtimebat, &
Franc. rerū cū publicarū, tū suarū acerbita-
te commouebatur: determinarunt postre-
mo, concordiam inter se constituere. Eam
ob rem, Cameracum, liberam adhuc, &
neutrius partis urbē, in medio fere Belgio
sitam (vti fatalē, ad grauissimas R. P. C. cō-
sultationes, & induciarū, fœderū, ac pacis
solenni promulgatione iam olim celebra-
tam) delegerunt. Interea igitur tēporis, quo
in

in Hispania inter Clementem VII. Rom. Pont. Max. & Imp, cōuenit: hinc, a Cēsarianis, Margarita Austrias, Maximiliani Aug. Filia, (eā Carolo V. erat auia, proque nepote tūc Belgium obtinebat) inde vero, a Gallis Aloysia Allobrox Regia mater, (quę eadem Francię rebus præerat) cū splendida pompa delecti comitatus, quō condictū erat, meditatę venerunt. has enim uero deducebant, qui ambabus erant aut a consilijs, aut ab actis, aut a secretis: & alij proceres, quorū intercessione utrinque operata pax facilior, æquabiliorque esset. quō postquam conuenissent ex præcipuis Italię ciuitatibus legati, puta, a Veneris, ab Insubribus, a Florētinis: &, si qui essent Italorū reliquorū, Gallicarū partiū studiosi, Rom. Pōt. præter Saluiatū, (qui res Pontificias antea illic procurabat) Capuanū itē antistitē eōdem misit. Britannicā uero legationē simul obibāt Lōdinēsis Pont. & Suffolchius Ducis titulo honoratus. Itaque per accēsos Heroïdum recōciliatricū coacto semel atque iterum Senatu, postquam de alternis cōtrouersijs ac consultationibus, diu multumque iurisperiti disputassent: Galli postremo, præ nimio quodā suarum rerū studio, relictis Italis Non. Sextil. ex. A. M. D.

M. D.

XXIX.

xxix. pacem cum Cæsarianis, his summam condicionibus, deliberato fecere.

- ” FRANCISCO Delphinato, & Henrico Aureliano, liberis Regijs (obsidibus in Hispania patris, trienio ante, e custodia in regnum remissi, quantumuis licet conduplicatam istam redemptionis esse summam rumor fuerit vulgaris) manumissis, non modo Rex, duodecies centena millia aureorum Scutorum appeteret Imp. sed & Imp. nomine sextantem itidem iam dictam summam ipse Angliæ Regi.
- ” SESQUIMENSE, post promulgatam per feriales pacem, quidquid iurisdictionis Mediolanensis Rex preoccupasset, id omne Imp. redderet. Astam coloniam dederet, & uniuersum eorum ius in Imp. transcriberet.
- ” BARIOLVM, Apuliæ Peucetiæ maritimum oppidum, etsi quid aliud regni Neapoleos, ex Imp. ditione cepisset, Rex quamprimum cederet.
- ” CORAM Senatu Veneto Rex protestaretur, quo illi ex formula Cuniacea, redderent Imp. occupatam Apuliæ partem. quod ni faxint; Venetorum itidem hostis Rex esset. & Imp. dum suum armis repeteret, (certis tamen conditionibus) suppetias iret.

Ex conuentu Madrilitio , cum Flan-
 dria, tum Artusia, nec non Neruiorum, at-
 que Atrebatum ciuitates, dominatu Regio
 liberata, in Imp. semel transferrentur. si-
 mul etiam lis illa inueterata, quam * Am- * Niuerra-
 barrus super Brabantia olim intendisset, nus Dux
 abdicaretur. vulgo.

A C T I O N E Borbonia exolescente le-
 gitimi nepotes subreptam sibi cerneret he-
 reditatem.

N E Rex deinceps vlli Principū officio-
 sius adhereret. ne aut in rebus Italicis, aut
 Germanicis contra Imp. intercederet.

C O N T R A Imp. quidquid Fræcię iuris-
 dictionis citra, vltra'ue Somanam flumen,
 quidquid in Morinis, quidquid in prouin-
 cia Rom. sibi quoquo modo vendicasset:
 id omne, circumscripto etiam futuro tem-
 pore, transcriptum in Regem, renuntiaret.

Q U O D ad Æduos, vel Burgundios atti-
 neret, iustitium vt esset.

L E O N O R A Austrias, Imp. Germana
 soror, Francisco Regi, certo nuptum da-
 retur. Eapropter spōsa obsides (liberos pa-
 tri congratulatū) ab Hispania in patriā de-
 duceret: ac ita Francię innuberet. id matri-
 monij & affinitatis vinculū, pariterque cō-
 cordię stabilimentū esset. Cetera cōuentus
 capi-

capita, ceu parum momēti, propter breuitatis studiū reticere maluimus. Venerūt in partē huius fœderis, sūmarius Pont. Rom. deinde Allobrogum Regulus, vna cum vniuersa sodalitate, quæ ab alterutro pacatorum manifeste stabat, quæ res tamē Florentinos maxime fraudauit, siquidem Imp. transacta (vti diximus) Pontificia controuersia, Philiberto Cabillonio Arausiorum Principi, (qui tunc temporis ad Neapolim instructum habebat exercitum) negotium continuo dederat, illud ipsum requirente Pont. Clem. Florentinos inuadendi.

Ob id Arausinus Romam contendit, & communicato consilio concludit, statim cum ipso mense Augusto, Perusiam, omnium primam se velle adoriri, & (exacto inde Malatesta Ballione) ea ad Pont. Rom. ditionem traducta, deinde in Florentinos insultare, & postremo urbem simul cum patria reddere Medicum familiaris, quæ pro tempore exulabat. Porro cum nullis plane rationibus persuaderi poterant Florentini, vt hanc intra mœnia, ciuitatemque reciperent, cuncta, quæ ad sustinendum bellum necessaria erant, diligenter comparabant. urbem, ac municipia sua omnia, præmuniebant. denique hosti-

hostilem impetum fortiter expectabant.

DUM bellum adornatur Florentinum, Imp. cui iam dudum deliberatum erat, data occasione, inaugurandi causa (vtque auito more Augustus salutaretur) in Italiam trajcere, conscensa Prætoria, Barcinone soluens, cum instructa longarum nauium classe, Libonotho flante, prid. Id. Sextil. Genuam appulit. inde Placentiam transijt. vt & Pont. ex pactione Bononiam venturum, conueniret, & res Infubricas (quibus haud ita pridem auctus erat) sua præsentia interim confirmaret. siquidem status Mediolanensis meliorem partem, armis e Gallorum manibus extortâ, fortuito coorta nescio qua inter Tribb. mill. & Franciscum Sfortiam (in quem ea regio, iure gentilitio, proprie recidebat) dissensione, Anto. Læua, vir militaris disciplinæ, & belli gloria insignis, in fide officioque Imp. continebat. etsi pars a vero Domino interim auelli se nequam patiebatur: quin Sfortiæ mordicus adheerebat, partem aliquam etiam Gallis sibi vendicantibus.

PER eos ipsos fere dies Solymanus Ottomanus Tyrannus, conflato in manus Turcorum tyrannus, conflato in Hun-

Hungaria numeroſo exercitu, cui ipſe indentidem aderat, in Auſtriam incurſans, Viennam Pannoniæ ſuperioris, ſecundum Danubium poſitam, urbem primariam obſedit. Eam Philippus Palatinus, Nicolaus Salméſis, & Gulielmus Rogendorſus, Comites, ijdemque Tribb. mill. cum delecto peditum, equitumque Germanorum præſidio, fortiter tuebantur. ita vt, omni oppugnationis via perperam intentata, ac viginti, Aſiatica diritate, continuo, tenere tamen, factis impreſſionibus, & deſideratis ſuorum circiter l. x. millibus, re infecta, accepto maximo detrimento, ſub medium Octobrim, receptui Turcus cecinerit. Ardebat ira Barbarus, qui Æacidinis quibuſdam minis Diras miſeris Chriſtianiſ imprecatus fertur, atque Deos ſuos gentilitios obteſtatus, adiuraſſe, præſto adfore ſe cum multo copioſiore exercitu, nec niſi expugnata illa urbe pedem relaturum militem ue in Thraciam reducturum.

Qv o ipſo Autumno peſtilens quidam ac letifer morbus erupit. quod inauditum malum manauit non ſolum per Belgium, atque infernateis Teutonos, ſed etiam ſuperiorem Germaniã tranſcendit. quod vel a notarum indicio, vel ab efficientia potius Sudo-

Sudoriferū vulgo vocitabant, quippe correptos affectosque eo morbo, huberior quędam atque insolita deludatio prodebat. ex quo sudore cū cohorrissent, vehementissima feбри, alte in fibris abdita, mirandū in modū iactabantur. ita vt, nō integro vertente se die naturali, quantumuis licet bona valetudine firmaque corporatura ante fuissent, doloribus distracti, protinus emorerentur. quod tabum, licet horarium, acerbę quoque versus pergrassando, dici nequit, quantam hominū stragem promiscue fecerit, & quantum terroris orbi incusserit. Porro, in mera solitudine humanę opis (vt calamitate fracti & afflicti facere solent) diuinum numē tandem imploratur. itur ad pias preces, decernuntur supplicationes Deo. Andouerpæ, sicut & in alijs plerisque Germanię ciuitatib⁹, Amburbalia annua instituuntur. itaque ei malo postremo, vel ab Empiricis, vel a Britannis, qui consimili contagione olim aliquādo laborauerant, presens remedium Teutoni didicerunt, adhibueruntque huiusmodi. vt ægrotanteis nimirum, lecto decubenteis, atque apprime contactos fouerēt, detinerentque immobileis, ac summo perecauerent, ne illi grauem immoderatumque

que ventum solum non sentirent, sed ne quamlibet quidem leniter fluētis aëris excitatione minimum offenderentur. quibus interim, etsi dictam præscribebāt, quā maxime hoc curabant, vt insomneis eas (quot diximus) horas ducerent. ideo male habitibus custodes adiungebant, vt ne scilicet letalis somnus incautis obreperet. ad quē, quo natura facilius, vel vltro prouocabantur egrotantes, eo sane difficilius ob impeditos aggrauatosque spiritus vitales, ac vix ab eo coerceri poterant. in quem, si forte per incuriam custodiæ incidissent; consopitorum instar, profunde dormiendo extinguiebantur. Horum autem quamplurimi, quando iam dicta ratione curiosius operati, lecto que foti, obseruabantur, nec non totas viginti quatuor horas vigilabāt; superabant quidem. partim vero ad pristinam valetudinem ægre, partim tardiuscule, partim nunquam redierunt. nec mirum, cum tantopere & corporis & animi vires essent affectę. Qua de lue iuxta cordate atque eleganter, primi nominis Medici Castroandouerpanus, & Rolandus Machlinianus scriptos libellos reliquerunt: & quidem illos vtilissimos, vel ob hoc, ad cōsimilem occasionem iure merito dignif-

dignissimos, qui in omnibus librarijs studiose conseruentur. Erant vero, qui id genus contagionis, cœlitus immixtæ, morbum Angelicum dicerent: & ante quadraginta treis annos, persimili omnino pestilentia illic pergrassante, incredibilem hominum stragem editam, coætaneorum memoria propalam assuerarent, quam opinionem perichitatione atque vsu longinqui temporis confirmabant. quòd ab illa vsque tempestate ad hanc diem, in illo cœlo, stellæ quædam hererent. Apud Teutonos vero supernateis, annonæ caritas summa tunc temporis etiam fuit. adeoque ea prouincia triplici grauissimorum suppliciorum genere (quo, cum offensas minime videtur diutius pati posse Deus, in ingratitudinem hominum animaduertere solet) non obscure afficiebatur, bello, pestifera lue, & fame. id quod ad ipsam, quæ in illud temporis incidit, Religionis *μεταρροσιν* quidam detorquere conantur. nam etsi ea gens paulo minus quindecennio ante, tunc cum primum D. Mart. Lutherus declamare cœpit, in eius doctrina non nihil vacillasset: infitiabitur nemo, meliorem Germania partem Luthero tunc quidem aperte se addixisse. hîc edicto publico ve-

B tuisse

tuisse nec ubi litatio (vulgus missam vocat) fieret, illic *εκωνομαχίαν* instituisse. denique in causa Religionis, (quemadmodum suo loco a nobis notabitur) coram Imp. confidenter protestatos esse primates, ac rerum Germanicarum dominos: in detrimentū, fraudationemque illorum, qui vulgo habentur *οι καθολικηι*.

SECUNDO Nouembri Pont. quo sic commendatiorem Imp. redderet nuperime susceptam aduersus Florentinos expeditionem; Bononiam venit. nec ita multo post eodem Imp. est profectus. Inter quos, cum præ ceteris hoc ageretur, quæ res Italianæ componerentur: Imp. ob urgenteis causas ad Tautonos recurrit, facta prius libera potestate Sfortiæ, vt a crimine Maiestatis se purgaret. quo sistente, cognitaque rei causa, & accepta, quæ moderate prudenterque deferebat, exceptione (suasore & impulsore Pont. qui ea in re Insubri multam operam ponebat) pensione pecuniaria, tempore certo præscripta, multato reo, certa tamen lege ac conditione, culpam Imp. condonauit. ac simul Decembri statum omnem reconciliato concessit, excepto Nouocomo & arce Mediolanensi: quæ in primi anni scripturam retinuit.

E O D E M tempore Veneti, qui Sfortię & Florentinis fœdere iuncti, in Apulia, atque in togata Gallia, diutino bello Imp. ante lacefferant, in hæcce condiciones descenderūt : Imp. quidquid de suo vtrou-
bique ipsi occupassent, restituerent: & imperatam pecuniam persoluerent. Pont. vero Rauennam ac Ceruiam, cum vniuersa iurisdictione, redderent.

S E P T E N N I O fere post Rhodum à Turcis deditioe captam, milites illi, quibus olim Hierosolymitariorum D. Ioannis, subinde autem Rhodiorum cognomen fuit, ab occupatis illis nimirum sedibus, diu vltro citroque circumuagati, ac in Italiam longis nauibus deuecti, tandem eo ipso anno, cœsente ac innuete ita Pont. consentiente porro Imp. in Melitam insulam, tanquam commutata colonia, commigrarunt. Ea maris Mediterranei insula, qua ex parte Africã respicit, atque Camarinam ciuitatem, satis lato ab Sicilia mari, periculosoque disiuncta est circiter l x. passuum millibus, cuius ambitus pari interuallo prope describitur. quo loci, quia sedeis posuerunt; Melitenses milites quartum iam vulgo appellantur. vnde ex occasione egredientes, maria omnia lustrant, &

piraticam facientibus Barbaris, tum Reip.
Christiane hostibus Turcis, naualibus pro-
lijs concurrunt.

M. D.
XXX.

IN EVNTIS ANNI M. D. XXX. (stylo Ro-
mano) mense Februario apud Bononiam,
nouo quidem more (siquidem id ceremo-
niatum genus Romę fieri consueuisset) a
Pont. eodie, qui D. Mathię consecratus
erat, inauguratur Imp. Cęs. Car. V. Aug.
quem diem, natura sibi fortunatum, mul-
tis de causis statuebat, & quod natalis ei
esset, quotannis honorifice percolebat.
hoc enim die, statim cum monade, supra
sesquichiliadem annorum a nato Christo,
Gandau, Pleumosiorum metropoli, illu-
strissimo partu Carolus fuerat editus. hoc
(inquam) die, ante quinquennium, colla-
tis lignis Franc. I. Francię Regem, ad Tici-
num, viuum ceperat.

S V B idem tempus, Ferrarius, eodem
ab Imp. accitus, ad sedandas trāsigendasq;
controuersias, quę ei cum Pont. erant, pu-
blico com meatu instructus, vbi Bono-
niam accessit: committitur negotium Imp.
vt litem Vindiciarum lege definiat. Imp.
vero, vtroque interim bene sperare ius-
so, xi. Kal. April. ab Aemilia Germani-
am repetijt. inde in Belgio demum secun-
dum

dum Ferrarium iudicauit: Mutinam & Regium Lepidi, amplas ciuitateis, vna cum earum territorio vniuerso, ex æquo & bono, iurisdictionis quidem Ferrariensis esse. illis igitur, vti suo Ferrarium, denuo indueret Pont. sed, manente interim antiquo & consueto censu, pro re nata a Ferrario reciperet centena millia aureorum Ducatorum. Pont. tamen ab hoc Imp. iudicio alienus, pro parte virili & sententiam eius improbare, nec iudicatum facere, secuto Iunio, Francia Rex, cum paria fecisset, liberos obsides recepit. ac subinde desponsam Leonoram, cum reducibus obsidibus, ad Celtas venientem, nuptijs sumptu incredibili, & luxu maximo, non sine populari lætitia, in vrbe Parrhisiorum factis, vxorem duxit. cui certatim vel ob hoc in vniuersum omnis Francia congratulabatur, quod a diuturno & exitioso bello, in communi pace, regnum tandem aliquando respirare, ac reflorescere videretur.

P A C A T A reliqua Italia, soli iam supererant Florentini, asperrimo bello implicati, & ab socijs, fœderatisque destituti. veruntamen insigni animorum altitudine nec aduersę fortune, aut minitanti hosti vsquam cedebant. quin communita ciuita-

te, & meliore parte municipiorum, militem cogebant, & sibi immensa pecuniarum vi providebant, quæ cuncta dum magna solertia ipsi curant, Mal. Ballioni tempore Perusiam Arausino, Põtificique tradidit. sed idem de statu deiectus, Florentiam transiens, sub ea ciuitate stipendium merebat, ita, nullo fere labore, recepta Perusia, Arausinus continuo territorium Florentinum inuadit. Hic vno cursu Spellam, Cortonam, & Anetium pactione capit. postremo autem xi. Kal. Nouemb. (anni superioris) castra ad muros vrbis ponit, interim, vbi Arausinus cognoscit tam amplam urbem, vno, nec eo quidem numeroso exercitu, vixdum expugnatum iri: res obsidioni propior, (vti erat) quam oppugnationi vsque eo fuit; donec Imp. (cui, Stortia, & Venetis iam sibi recõciliatis, tunc quidem nulla omnino alia, præter vnicam Florentinorum ciuitatem, capessenda restabat) ad Arausinum exercitum, eas omneis militum copias, vna cum toto apparatu bellico, quæ vniuersa iam pridem in togata Gallia habuisset; adiunxisset, in quibus erat veteranorum legio, nec non exercitatissimi Tribuni, ac duces, centurionesque acerrimi, excepto nominatim Ant. Læua, qui forte
 Medio-

Mediolani substiterat . In hoc Florentinum bellū Ligures, Senenses, ac Lucenses Pont. & Imp. (quanquam fortassis nolent) auxilia itidem submittebant. Nec vero obsessorū virtuti quidquam discessit. a quibus, et si veterrimi socij aperte desciuerant, nec Franciæ Rex (de quo ita meriti fuerant, vt *axapistus* crimen subitarum illum fuisse minime credidissent) tandem suppetias laborantibus iret, interim & a talibus rerum dominis opprimebantur, & a tam potentibus exercitibus obsidebantur, non infractis animis modo Florentini ciues contra impetum hostium vehementer obdurabant, verum etiam fortiter vbi que sese gerebant: donec Pistorio, Prato, atque Empoli, tribus simul amissis oppidis, legatum præterea Ferrucium, vna cum copijs, in Stellatinis profligatū, atque interfectum, nuntius malorum, iussus in ciuitatem retulisset. quo in prælio, quanquam Arausinus fuerit confossus; quia solito pressus, angustiusque coërcebantur, quia comatus in vrbe parum, minus item munitionis & necessariorum rerum erat, quibus propugnationem prorogarent, quia denique inter Mal. Ballionem & hosteis secreto conuenerat: in his difficultatibus positi,

honestam pactionem optabant. Missis igitur in castra, ad Ferdinandum Gonzagam, (is in demortui Arausini locum fuerat suffectus) legatis, decimo demum mense, post obsessam, oppugnatamque Florentiam, ad xii. Id. Sextil. non omnino iniquis conditionibus, concordiam constituerunt cum hostibus; modo ne conuentis derogatum esset. quorum hæc fuit summa: Et a Pont. & abs ciuitate Imp. attribueretur auctoritas Dictaturæ, nimirum formulam præscribendi, qui deinceps foret status ciuitatis, in coluni semper manente libertate. Sed in hac ipsa rerum perturbatione, ac confusione, dum pacta colligitur pecunia, (quo sic militibus stipendia persoluerentur) Barptolemeus Valorius, legatus Pontificius, (qui omnia Ballionis consilia tetigerat, ipseque ex conuentu Perusiã fuerat rediturus) Florentiam introgressus, ubi aliquot ciueis supplicio capitali affecisset, alios exilio, alios alio pacto multasset, ad extremum vniuersam rem Florentinorum ad Pont. Rom. potestatem traduxit. Imp. etiam insuper aut dissimulato, aut de industria suppresso libertatis vocabulo, ita a Clem. Pont. capita rerum agendarum suggerente, instructus, deinceps tulit: Ut illa ipsa norma ac

ma ac regula cum magistratum, tum ci-
uitatis esset, quæ uniuersæ Dictatoribus
Medicibus fuisse. interim principem in
ea locum, Alexander Medices, Pont. ne-
pos, Imp. vero designatus gener (utpotè
cui naturalem filiam despondisset) obti-
neret. ea lege, & conditione, ut ab eo, tan-
quam hereditario iure liberi inuicem suc-
cederent. & si absque liberis decessisset A-
lexander; propinqui Medicum familia,
nihilominus tantundem iuris in Florenti-
nos, atque ipse habuisset, reliquo etiam
tempore haberent. quæ Imp. sententia de-
inceps tenuit.

E O D E M tempore, ingens, & aspectu
horrendus cometa, de caelo visus, per in-
tegrum fere mensem perstitit.

P O N T. ex Aemilia Romam reuersus,
vix paululum sine illius, nec reprehensio-
ne egentis victoriæ (quæ cum maximo
patriæ malo, non multo ante parata fuerat)
commodo usus est absque omni incom-
modo. quippe secuto Decembri, stupendæ
quædam aquarum tēpestates non ad ipsam vr-
bē solū, sed in toto Latio fuerunt: & quidē
supra fidem absentium maiores. Depluerat
forte integrum biduum: ita ut nec flumina,
nec torrentes, nec lacus, nec stagna, nec
palu-

paludes cōfuetis alueis continerētur. His accedebat, Auster cū agnatis ventis per eos dies a meridiano cardine vehementissimē reflauerat, is Tyberinas fauceis ita infederat, vt non modo iam influxu suo, ac suo more non interfecaret maritimos æstus Tyberis, tot montanarum aquarum fluctibus (vt reliquam omittamus illuuiem) auctus: sed potius cedendo recurrere, atque eo pacto ripas, quibus arceri consueuisset, perfringere, transgredi que cogeretur. qui profectio Romæ præter superiorum temporum memoriã sic creuit, vt vrbis maior pars alte infra aquam esset, itaque annona ac victus, per omnia fere compita, tanquã in stagno degentibus, in scaphis subueherentur. Stetit inundatio vrbana dies aliquã multos. quæ vbi subsedit, innumere cum publicorum, tum priuatorum operũ conspiciebantur ruine: puta pontium, molinarum, ædium. Rerum vero, quarum illic facta sit iactura, nempe mercium, omnis generis supellectilium, nec non segetũ & annonæ æstimationem, gazam Regiam exequare, fama fuit. maius porro, quod fuerit præ hoc, vel armenti, vel gregis, vel alio quouis dispendio, discrimen: videlicet hominũ promiscue demersorum cada

uera,

uera, ac miserabilem cladem, mihi religio est dicere. Expresit istum κατὰ κλυσιμον ad perpetuam rei horrendæ memoriam terribissimis rhythmis, populari lingua, sane quàm elegantissime Aloysius Alemanus, haud vulgaris poëta Florentinus.

C I R C A idem tempus in Belgio maritimo, puta in Phrisijs, Bathauis, Zelandis, ac Flandris (qui omnes Imp. & Austria-dùm familiæ amplissimæ harent) nec non in Morinis, Armoricis, ac alijs Franciæ subiectis populis, Oceano finitimis, coorta, solito maior, vndarum tempestas, (propter Circium & Corum, ventos pertinacissime tunc resstantes sub Septentrionibus, mare forte insolentius æstuabat) absorptis integris colonijs cladem incredibilem hominibus intulit: brutorum, bestiarumque infinitam stragem ædidi: rerum denique iacturam inæstimabilem vtrobique fecit.

I M P. ab Italia profectus ad Germanos, vt cum S. P. Q. Germ. de Religione ageret, cum comitia maxima apud Augustam Vindelicorum, quo conuocatus est totus status Imperatorius, diu duxisset: in regionem sane (vti prouerbio dicitur) venit: trabemque in omnibus repperit. Protestantes enim uero ἐξομολογήσιν quādā, qua Religionis

gionis suæ, & fidei communicatas rationes aperte declarabant, in Senatu Imp. obtruserunt. cui formulę confessionis Augustanę nomen adhuc manet. Porro Imp. hominũ ἐξομολογήσει introspecta intercedere, contrauenire, ac legem ferre, de non mutanda aut innouanda religione, donec œcumenico quopiã Concilio ὁσιούτατοι secus decreuissent. Quę Protestantium nomenclatura, ac sodalitas inde conflata, inuenta que sunt: quia superioris anni Oenipontano in Comitio Ferdinandus (Imp. germanus frater, atque eo absente, in Germania regni Imperatorij vicarius) rogasset inter cetera, litationis illius (quę vulgo est Missa) in Imperatorijs diœcesibus vt necubi intermitteretur vsus, quoad futura Synodus aliter censuisset. Hac lege repudiata, quota Germaniæ pars contrauenisset, Protestantes deinceps ab vna conspiratione & consensu religionis, simul sunt vocari, volentes more Lutheri, quanquam noui hominis, viuere: & in eius disciplina stare. in his erant amplissimi quique Teutonũ Principes, puta Ioan. Saxo VII. VIR. Georg. Brandepyrgeticus, Ernestus, ac Franciscus Lunepyrgici, & Philippus Hessus, Cattorũ Regulus. Pari deinde Sacramẽto oblige-

obligatę, præter innumera alia oppida, hæ amplissimę ciuitates quodammodo famulabantur. nempe Argentina, Norimberga, Ulmus, Constantia. qua vna Protestationis nota, reliqui Teutoni (qui ab his veluti *Nis d'ia* *maior* dissident) facillime discerni queant.

I M P. deinde, Augusta Agrippinam Coloniam ubi descendit, alteris in comitijs fraternam optionem multis rationibus, coram Electoribus inducit. in hæc curam, tota mente incumbit. nimirum, vt frater, cui Hungaria, & Boëmia, duo regna, præ ceteris titulis obuenerant, tanquam confors & particeps Imperij, Rex item Rom. diceretur. quæ dignitas nunc in Europa, secunda est ab Imp. quo quisquis fuerit respondentibus VII. VIR. votis semel assumptus; ex eo magistratu, quasi gradatim ad suprema Reip. gubernacula, vel abdicante eadem, vel moriente Imp. ex lege aurea ascendit. id negotium, post breuem aliquam consultationem Imp. suffragante toto Senatu (& si vnus forte aberat, quem iam modo nominauimus, Saxo Protestantium Princeps) cito confecit. Eam ob rem ex Vbijs atque Agrippina Colonia, Aquas (quę ciuitas x x x. passuum millibus inde di-

de distat) religionis ergo, diuertit. ibi ritu
 vetere solennibus ceremonijs, ad aram
 pigmento illitum, Dalmatica Regali in-
 dutum, & diademate ornatum Ferd. fra-
 trem trieteride prope se minorem natu,
 M. D. III. Id. Ian. in. a. M. D. XXXI. Ces. nun-
 XXXI. cupatum, Rom. Regem propalam pro-
 nuntiauit. His confectis rebus, cum maxi-
 mo affectatorum comitatu Bruxellam,
 Brabantiorum Ducum Regiam, Imp.
 ouans se contulit. quo paulo post, ad fra-
 trem redijt Maria, eius germana soror, Lu-
 douico Hungarorum Regi, exacto quin-
 quennio ab Turcis profligato, & in fuga
 amisso, olim nupta Regina. cuius regis
 morte, Pannoniæ secundæ meliorem par-
 tem non sine macula infamiæ, reip. Chri-
 stianæ iniusta, Barbari occuparunt. Eam
 itaque Mariam tunc commodum demor-
 tuæ auæ Margaritæ Austriadi (quam ali-
 quando in matrimonium locatam fuisse
 Philiberto, Allobrogum Regulo legimus,
 & pacem Cameracensem sollicitasse ante
 diximus) subrogauit in locum: & viduam,
 viduæ suffectam, suo Belgio præfecit.

QVINTILI prope exacto ortum im-
 manem, visuque horribilem cometam ex-
 cepit mensis insequens. qui per omnes
 fere

fere Sextilis dies cælo, fixarum stellarum instar, stetit.

SECVTO Octobri cōcessit in fata Aloyfia Allobrox, Caroli eius gentis Reguli germana soror, (cuius ab initio huius opusculi mentionem fecimus) Herois singulari virtute prædita, quæ ad multos annos, pro absente, & vna cum præsentem filio, Franciæ rebus magna cum laude præfuit.

Hic ipse annus, ob summam annonæ caritatē vniuersæ Franciæ funestus exitit, quippe exhaustis semel horreis, sicuti cætenus frumentum vndique redundabat, ita aliquam multos inde annos, ista victus inedia ac calamitas continenter in Celtis manserunt, in Belgio vero minus est laboratum, quia ille populus e Dacia, & Australi Germania Oceanea, nauibus importato frumento, sic satis commode reficiebatur. Anno eodem miseranda morte extincto Bonifacio, Monferratēsi Marchione, qui genus vsque a Palæologis, Græcis Imp. trahebat Ioan. Georgius, *ναλεξάνδρος* antea, & antistes, auus nempe nepoti successit. quo procurante, Friderico, omnium primo Mantuanorū Duci, Margarita Palæologa, Bonifacij soror, nupsit. cuius matrimonij iure, quando in viuis esse

esse delijt secuto anno Ioan. Georg. nouis-
simus Palæologorum *δὲ ἐπιμωβερ* (quod cū
eo mascula stirps iam dictæ familia exci-
dit) in Mantuanum, ea prouincia, sicut
suo loco dicitur, deinceps est transcripta,

M. D.

XXXII.

IN EVNTIS ANNI M. D. XXXII. ab in-
fernatibus Germanis ad supernateis pro-
perat Imp. apud Ratisbonam senatum ha-
biturus. quæ comitia dum coëgit, Norim-
bergæ alterum synhodium fuerat: quò
conuenerant nimirum Protestantes, & in
his septem Germanici nominis satrapæ ac
principes, vna cum XXI V. ciuitatum le-
gatis. Intercedebant tamen magna in pri-
mis nomina, vt Imp. atque Protestāribus,
concocta dissensione, concordia reconci-
liatio esset. Rerum igitur agendarum or-
dine inspecto, & excusso diligenter nego-
tio, maxime quod expeditionem Panno-
nicam denuo moliri Turcā, & copiosissi-
mum exercitum paratum, atque instructū
habere, nequaquam falsus rumor erat: An-
tario bello percussis Teutonū animis,
quo sic, ex officio, in communem patriæ
hostem, vireis in vnum conferrent, com-
pellente videlicet necessitate, XII I. Kal.
Sextil. postremo concluditur: Vt actione
de statu Religionis intermissa, & aliò, ne-
pe ad

pe ad vniuersæ Europæ saniora melioraque iudicia, reseruata, vel (vt vulgus dicit) ad Concilium generale reiecta, iustitiam interea, & pax in tota Germania essent. quæ Synodus spondebat Imp. manibus pedibusque (quod aiunt) adnixurum se, vt intra sesqui mensē indicta, vertēte anno, cogeretur. Sin minus istud negotium omnino non præstaret, omnem viam & rationem initurum se fore pollicebatur, vt ex formula Constitutionum Imperatoriarum, quouis pacto conglutinata concordia; mutuis discordijs frenum iniiceretur. irent porro interim sibi, contra capitalem Reip. Christianæ hostem, exercitum paranti, suppetias ipsi; quemadmodum sacramento erant obligati. ita factum est, vt compositione illa constituta, omnes sine manifesta querela discederent, & auxilia Imp. submitterent.

H A V D ita multo post Sextil Ioan. Geor. Saxo, VII. VIR. ille Protestantinum princeps, Lutheri vero Mecænas, & patronus singularis, mortem obiit. cui par filius succedens Ioan. Fridericus Lutherum nihilo secius coluit, amplexusque est.

S V B idem tempus Christiernus Dacorum, Cimbricæ Chersonesii, & Suetiæ Rex,

—

C

qui

qui ob intentatam tyrannidem, ante an-
 nos quatuordecim, concitatam metuens multi-
 tudinem, relicto Regno, solum verterat;
 diuturni exilij tædio maceratus, cum ha-
 ctenus opibus sustentaretur Imp, cuius
 germanam sororem Isabellam vxorem ha-
 bebat, vix tandem instructa classe Liburni-
 carum nauium, ad regnum (iam modò
 dispersitum) armis sepetendum, sero ani-
 mum adiecit. nam ab huius Regis fuga,
 Fridericus, Holsatensium Regulus, Chri-
 stierni auus, in Daciae & Cimbrorum Re-
 gem, vna omnium ordinum conspiratio-
 ne ac consensu fuerat adoptatus, & secu-
 to biennio, erumpente e latebris manife-
 sta rebellione; Sueti, in exulis locum Gu-
 stauum, ex horiorata Hericorum familia
 oriundum, subrogarant. Christiernus igitur,
 vobridente fortuna, vel potius cul-
 pam pœna premète comite, Oceano Ger-
 manico nauigans, postquam non perfe-
 rente tantum scelus pelago, pars nauium
 naufragium fecisset, & in maxima reliqui-
 arum iactura, militum epibatarumque ro-
 bur amisisset: in medijs aquis relictus, nul-
 lo labore, ab hoste domestico profligatur,
 superatur, capitur. eadem verò hora, qua
 ipse capiebatur, hoc incidit etiam in super-
 imp. incom-

incommodi, vel accessit potius patri, ut eius filius, quem vnicum ex coniuge sustulerat: apud Imp. morte occumberet immatura. itaque Christiernus captus a suis, vinctus claususque ergastulo, animi dolore confectus, nouissime contabuit.

SEPTEMBRI omen, cometam ingentem, ac horribilem, qui in multas hebdomades caelo defixus hēserit; conspectum, magna consternatione multorum legimus.

CONFLATA interea in Hungaria numerofo exercitu, in quo armatorum militum, supra ter centena millia fuisse dicuntur: inde celeriter transiens, Austriam, Scythica feritate inuasit Tureus. qui ferro ac flama prius peruastata vtraque Pannonia, tandem omnibus illis suis copijs Iun-tium circumclusit. Sed ea arce, tormentis vniuersis continuo, frustra oppugnata, vbi cognouit Imp. cum instructissimo exercitu, nec eo exiguo, patriæ & obsessis auxilio ire, rectaque (quod faciebat) contra se ducere: postremum, accepto non minore damno, quam dedecore ad suos se pedetentim subtraxit. quo exercitu non maiorem, neque florentiorem, vllum vnquam habuisse alium Imp. extra omnem

est controuersiam. constabat enim uero ille promiscue ex omnium bellicosissimis populis, puta Germanis, Italicis, Hispanis, & Belgis. Huc præter priuatas, ac publicas Teutonum uireis, accedebant externa auxilia: quæ secundùm Pont. supremi item nominis Itali, nec non Lusitanorum Rex submiserant. Erat porro impersonatus ipse Imp. quo cunque castra promouebat, apud exercitum. cuius unius præsentia faciebat, ut Turca ostentatum se potius, quàm pugnatum uenisse uideretur. nec adeo obuiã euntem Imp. expectauit: sed quòd eius Fortunam, (sicut a captiuis Barbaris percussatione didicimus) qua optima ad extremum fere cum summa æmulorum admiratione est usus; metuebat, sane quàm male suo consulens honori, amissis suorum aliquot, post Claudiana quædam tonitrua, tempore auersis Lunulis Constantinopolim se subduxit. Ceterum Imp. nuntio in castra allato, Iuntium obsidione Turcica esse liberatum, non curauit aut fugacem hostem persequi, aut vlla ratione aleam iacere, qui regnum Hungaricum (quamlibet id ipsum flagitante fratre) recuperaret. Cuius, in momento temporis immutati instituti, quæ potissimum fuerint causæ: nos profere-

profecto later, hoc scimus prætexi consilio
nescio quid, primo, quòd tantus exercitus
còmeatus amplioris egebat. deinde, quòd
deficiebat neruus belli, pecunia. postremo,
quòd pro foribus stabat hiems. tria rebus
gerendis maxima incommoda. Cribro
quidem diuinabant multi. Nos pro com-
perto habemus, exitum rerum hunc, non
tam testem, quàm indicem futurorum ex-
titisse. nempe, Imp. subito a se alium me-
liore exercitus parte missa, in Italiã, (Pont.
qui ob id Bononiam iterum venisse renun-
tiabatur, collocutum) iter a Pannonijs ver-
tisse.

□ A T paulo ante, quàm in Italiam reuer-
tit Imp. Reges duo, Franciã & Angliã,
tragulam ei iniectabant: insidiarum occa-
sionem aucupantes inde, quòd totam illã
hiemem rebus in Pannonicis occupatum
iri eum, Belgioque abfuturum, arbitraban-
tur. Hi nimirũ tacite sua mutuo commu-
nicauerant consilia inter Caletum metro-
polim & *Gessoriacum. Vertente demum ^{*Bononiam}
anno duodecimo, postquam huic perfimi- ^{Belgicam}
li altero congressu, inter Ardeam & Itium ^{vulgo.}
portum primo coijsent. Cuius secundi
congressus hunc fuisse scopum, non leuis
est opinio: vt renouato fœdere, & redin-
tegrata

tegrata amicitia, communi Marte, coniunctisque viribus, aduersus absentem, impeditumque Imp. arma sumerent; in quem multis nominibus, non optime erant animati. ideoque ipsi contra Turcum, perpetuum hostem, auxilia petenti, citra Christianam religionē mittere recusarant, sed, vbi Barbaris fuga elapsis viderunt Imp. ad se suosque respicere, a suscepta deliberatione ipsi itidem destiterunt.

E O I P S O fere tempore, Ancona, antiquitus celebrata Picceni ciuitas, & ipsa non incommoda nauium statio, ad oram maris Adriatici posita; quæ ad eam diem libera, & suis legibus vixerat, sociâ interim ac fœderata Pont. Romm. subtili machinatione, & instructis in tempore & loco armatorum insidijs, a Pont. subacta est. Vtebatur porro ipse ista inductione: Quòd nimium libertate sua abuteretur ciues; quòd aduenas & peregrinos hospites durius tractarent; denique quòd minus officiose, quàm deberent, se colerent, ac reuereretur, itaque licetia eos deteriores fieri (vti vsu venit) causabatur; atque domi ciuileis alere discordias. cui sociæ ciuitatis morbo, nisi ipse auctoritate sua mederetur; extimescendum fuisse summope-

re aiebat, vt isto domesticorum dissidiorũ exemplo inuitatis Turcis, sui excidendi, cū totius Reip. Christianæ exitio, atque in commodum Italiae, spem certam ipsi facerent. Concussa in hunc modum, quæsito colore, Anconatum licentia, ciuitatem Pont. suo adiunxit Imperio. quæ ipsa inde in hæc vsque tempora, in dominatoris famulatu persistit.

SECVNDI Bononiensis congressus & si initio causa videbatur fontica; nimirũ, de cogendo Concilio Vniuersali, deque instantium rerũ necessitate; multis (vti fit) in medio cursu contingentibus, extrema eius colloctionis conclusio fuit: vt Austriadae fratres, ex conuentu, fœderatam, Italiam, omni modo atque via tuerentur. quippe icto illic fœdere inter Pont. Imp. Insubrem, Ferrarium, & alios Principes omneis, ac reliquas Italię ciuitateis, (Vene- tis solum eò non receptis, qui prioribus pactiõibus steterunt) veterem dumtaxat societatem auctam, & confirmatam fuisse liquet ex historia. quorum omnium summam iudicio, vbiubi res ita postulasset, Ant. Leua Tribunus maior per Epistola est designatus. quibus confectis rebus Imp. M. D. VI. Kal. Mart. in. an. M. D. XXXIII. Felsina XXXIII.

decedens, Genua deinceps, commodam
 tempestatem nactus, afflante Subfolano,
 in Hispaniam ab Liguribus transmisit.

M E N S E Februario Galeotus Picus,
 Lud. Concordiæ F. cum aliqua manu
 amiculorum nomine, reuera autem satel-
 litum sceleris, ex inopinato Mirandulam
 versus mouit. qui, vt intempesta nocte ad
 mœnia accessit, furtim, ea, quam maxi-
 me opportunam delegerat, parte, cum
 coniuratorum globo intro irrepfit. hic sta-
 tionarios milites (qui tunc forte profundo
 somno confopiti iacebant) ad vnum om-
 neis occidit. inde recta in Prætorium con-
 uolauit. ibi ob turpissimam vindicatione,
 & insaturabilem dominandi libidinem
 Ioan. Franciscum, paternum fratrem, fun-
 di dominum, & vna cum eo filium, par-
 ricida iste Centauricè obruncavit. deni-
 que hac cæde patrata, ab sicarijs stipatori-
 busque sui corporis occupato foro, Picus
 singulare eius arcis imperium arripuit, qui
 deinceps in tutela ac præsidio Franciæ la-
 tuit. Istud porro oppidum, Gallica statiuam
 non abs re dici possit. quo receptaculo,
 prope dicam nido, atque arce, Galli, siue
 cogendi fuerint, siue hibernis continendi
 „ milites, siue denique citra, vltraue Alpeis
 eis

eis bellum gerendum fuerit, postea ad quamcunque occasionem sunt vsi.

P O N T. in Aemilia dies aliquam multos ponente, non *ὄχεται*, sed præclare ponebatur opera interpellatorum; vt ei Francia, nouo quopiam fœdere, anquisitæ affinitatis prætextu, iungeretur. Quocirca Romam reuersus artificiosa Epanadosi, persuaso Rege, nihil quidquam debere eū angi suspitione Italicæ societatis: (de qua iam modo diximus) cuius, præ se, princeps, auctorque esset Imp. coniunctionē affinitatis Bononiæ propositam ac pactā, matrimonio facile confirmauit. nempe, vt Catharina, Laurentij Medicis, (illius qui Vrbinatūm Regulus olim aliquando fuisset) filia, Henrico Aureliano, secundo Gallorum Regis filio, nuberet. in quam rem dum tota mente incumbit, præscribitur, indiciturque Niciæ, quæ est ad mare Mediterraneum Bracatę Gallię ciuitas amœnissima, ab vtrisque Synhodiū. Quæ in deliberatione cum tamen vestigium non ponerent Pont. & Rex (quippe Allobrox, citra consensum Imp. a quo totus stabat, agre illam suam arcem ipsorū congressibus crediturus videbatur) regijs postulatis propensus Pont. respondit. & se-

cuto Octobri, vela faciens infero mari, leni Hellespontio vrens, Massiliam, Franciæ ditionis portum, arcem item munitissimam, ex Latio traiecit. quo loci venientem, introductumque Pont. Rex honorifice, ac regifice excepit. Vbi communis vicissim consilijs, quantumuis licet multa inuicem in aurem dixerint, in extrema tamen parte seriæ deliberationis, nihil sane coneluserunt, præter minorum (quorum vterque propter valde pusillam ætatem ad coniugium minus erat habilis) antè commemoratas nuptias. quæ quidem magna Pont. delectatione ac voluntate, sumptuosissime sunt factæ, ac cõsumptæ. Vnde, postquam mensem vnum circiter illic commoratus, rem, vti maxime volebat, confecisset, Pont. flante Africo in Latium renauigans, ne parum prospiciebat, in tam caduca atque fragili hominis vita, se (vti mox ostendemus) impendentem mortem manere.

PER MAGNI momenti est, quod eo anno in Anglia ipsi Regi accidit. Is, cum arderet amore Annæ Boleines, de statu demigravit, quod aiunt. quippe coniugem Catharinam Aragoniam (quicum duodeviginti annos, vixerat, & ex qua, cum masculo-

masculam tum muliebrem sobolem sustu-
 lerat, sed obierat mortem filius, superstitite
 adhuc Maria filia) cum perinique repudi-
 asset: Boleinen superduxit vxorem, ex
 eius compressu grauidam. cuius partu edi-
 ram Elisabetam, Principem nominauit
 Anglicanam, cum manifesta iniuria, ac
 fraudatione Mariæ. Annæ vero matri,
 diadema regium imposuit. Pont. igitur
 partim irritatus leuitate Regia, partim in-
 stigante Imp. Exreginae nepote, sua ful-
 mina iacere, ac postremo secuti anni M. D.
 XXXIII, mense Martio propalam iu-
 dicare: Et Aragonium diuortium iniustu
 esse, & Anneum matrimonium æque ir-
 ritu. Hic Rex, spe sua iam frustratus (quip-
 pe videbatur antea Pont. erga se, uti ipse
 vellet, animatus) quod fidei Pontificia
 publice derogatum oppido quam nole-
 bat, tacite primo stomachari & labrum
 mordere; denique ad conuictum conuer-
 sus, contumaciter ab officio Pont. descisce-
 re; in se, quidquid illi eatenus maximo
 emolumento fuisset, transcribere; ac po-
 stremo se Principem Ecclesie Anglicanae
 dicere. id quod quamplurimi mortalium
 summopere sunt admirati. sed longe plu-
 res non tam factum improbant, quam
 itenti-

M. D.
 XXXIII

identidem factum nollent. Sic leuissimarū
caussarum, maximi interdum sunt effectus.

CIRCA id temporis Christierna, illius
Christierni Dacæ Exregis (quem prælio
nauali profligatum, captumque non mul-
to ante diximus) filia, Imp. eadem ex so-
rore neptis, ex Belgio per Germaniam,
Rætiamque Mediolanum vsque honorifi-
ce ex conuentu, deducta, mense Maio,
splendidissimo sumptu, pro cuiusque dig-
nitate ab ciuibus facto: Sfortiæ Insubri, in
matrimonio collocatur.

SVB hæc P. H. Hessus, collecto exerci-
tu, Huldericū VVirtenbergicum, affinitate
sibi iunctum, iam pridem regno exutum
ab aduersarijs, atque sodalitijs Sueuico (qui
omnes non obscure videbantur ope Imp.
niti, quando quidem ea prouincia eius fra-
tri continuo fuerat attributa) vi, suæ di-
tioni restituit. quod Hessi audax facinus,
Austriadē fratres ægre in primis ferre, & in
tam graui vulnere dolere. Veruntamen
ne ea res tunc quidē tragœdiam aliquam
excitaret in Germania, Teutonū qui-
que potentiissimi, fide sua interposita, præ-
clarum beneficium in rep. sane posuērunt:
vt nouissime ingens illa controuersia, in
hunc modum sedaretur. Nimirum, mane-
ret in

ret in recuperata possessione Huldéricus, »
 tanquam fœderatus ac cliens : ea tamen »
 lege, vt, si a maribus eius stirps excidisset, »
 si ἐπιπέσει δ' αὐτῶν ἡ σπέρμα, ita censente S. P. Q. »
 Germ. consentiēte, contraueniēte nemine, »
 Ferd. Cæs. foret heres atque eius successor. »

QVINTILI exortus Cometa, in multam partem Sextilis secuti perstitit affixus cælo, nec ita multo post. vii. Kal. Octob. Pont. multos abhinc menseis βασιλευσιν ὄντων existens, biennio fere minor sexagenario, sed in nullum prope mortalium graciosus, ac splendidus : vitam cum morte commutauit. Palatinis odiosus, dū viueret, ac durus. Principibus præterea suspectus, passim ingratus, auarus, minime liberalis, & alienus a natura in rependendis compensandisque beneficijs. Homo alioquin gratus, cautus, solers, rerum suarum prouidus, ad vniuersum mundū administrandū ac regendū habilis; nisi Panicus quidā casus sæpissime eius varium iudiciū corrupisset.

MORIENTE Clem. VII. Ridolfus Ballion, Malatestæ F. Perusiam, quæ Pont. dominatu tunc quidem tenebatur, cum stipatoribus noctu clam intromissus, Prolegatum Pontificium, vna cum familiarioribus eius familiæ administris, nec non ex
 illis

illis aliquot, qui à Pont. stabant, cum crudelissime interfecisset, in secessione populari, in cuius gratiam facinus admissum videbatur, quòd rerum potiri vellet, eius civitatis novam, singularemque dominationem sibi comparavit. quam tamen (vti mox indicabimus) brevissimam habuit.

POST QUAM Clem. VII. Nouemdiabulis sacris, ex consuetudine Rom. iusta facta fuerat, comitijs decuriatis Purpurati patres, eius ipsius diei, quo Senatus coijt, nocte, v. Id. Octob. scilicet, vna conspiratione, & concordia omnium, in demortui Pont. locum subrogarunt Alexandrũ; ex illustri familia Farnesiorum, ad urbem natum, virum præcipitata iam ætate, septuagenario propinquum, sed litteratũ, ac mores compositos præ se ferentem, in ea dignitate veterimum, & senectutis auctoritate facile Principem Senatus. qui pro vitata nominum μεταμορφώση ex Alexandro, in Paulum III. conuersus, ita vulgo deinceps est appellatus.

A B hoc ipso mense, in consecutam hiemem, a Pontt. Romm. religione diuersissimæ opiniones, non modo apud Lutetiã, sed in tota prope Francia, è latebris sensim erumpebant. Auctores enim uero ac principes

eipes eius sectæ, crescente de die in diem
 affectatorum frequentia, famosos quosdā
 libellos, ceu vulgo monstrosos potius, cum
 noctu & interdiu vnde quaque resperfos,
 contra moribus constituta τὰν ἐυχαριστιῶν,
 (vel vt ita loquar, Sacramenti altaris) iura:
 postremo ad regale palatium, Regi etiam
 rem ipsam significatam volentes, ceu cla-
 uo defigebant. Rex porro commotus no-
 uitate rei, magnam religionem, ceremo-
 niamque indicere. deinde, ad præscriptam
 diem in vrbe Parthiorum institutis Am-
 burbalibus, aperto capite præsens, imper-
 sonatusque, adsequente eum coniuge Leo-
 nora, vnā cum liberis, cum S. P. Q. Parth.
 in maxima tædiferorum pompa, accensam
 itidem facem ipse dextra gestare, ac præ-
 eunteis sacerdotes, ceremoniarum magi-
 stros, ac retrusa, cælestisque rei mysterium
 (aut, vt nunc loquuntur, venerabile Sa-
 cramentum) circumferentem sacrorum Re-
 gem, ponē subsequi: itaque urbem lustrare.
 Nec id solū præstabat Rex. Eius diei post-
 meridianis horis, conuocato centumuirali
 consilio, ac S. P. Q. Parth. publice in ἀγορῇ
 Ἰσῆος, atque ipsos eclogarios, ad commiser-
 rationem incitata oratione grāuiter decla-
 mauit: hoc potissimum argumento. Ro-
 gare

gare velle, & iubere se, vt in vniuersum omneis, nullo nec affinitatis, nec amicitie respectu, operam poneret in eo secum, vt tandem aliquando nouorum Theologastrum hæreses (prius quam latius serperent) radicitus extirparentur. Huiuscemodi vero deliberatas rationes magnifico iureiurando propalam itidem confirmauit: se brachiorum alterum, ac dextrum, ante resectum iri, quam vt ab ipso, tali contagione affecto, reliquum corpus contabesceret, sponte fuisse toleraturum. Quæ Regia sententia passim accepta, sane quam acerbissime in deprehensos animaduertebatur, atque etiam funesto spectaculo, (dum raperentur ad supplicium conuicti mutæ Religionis) quasi urbem obequitaret, Rex strictim interfuit. Quo S. C. haud obscure fidem fecit subiectis populis; se, Regio quodam animo, institutum persequi; nec (absit) commissa enunciare nolle, criminis eiusdem, culpæque conscientia.

PRID. Kal. Nouemb. Alfonsus III. eo nomine Ferrariensium Regulus, extremum vitæ diem clausit, Princeps domi, militiæque clarus: itaque suis percharus. quilibet id curasset sedulo, vt ne qua lacuna esset in auro. Ei successit Hercules, natorum
maxi-

maximus, senili feueritate, & magna ex-
spectatione iuuenis.

In, A. M. D. x x x v. Fridericus Daco-
rum Rex morte occubuit, vir iuris, æqui-
que obseruantissimus; nec ille liberalis Prin-
ceps: cui, nequaquam indignus tali patre,
filius Christianus continuo est successus.

M. D.
x x x v.

SECVTO Iunio Monasterium, Vest-
falia metropolis, ex Anabaptistis est rece-
pta. quæ res magni momenti cum vide-
retur, paulo altius a capite a nobis repeti-
tur. Nomen ipsum, Anabaptista, ex Gre-
co fonte tractum, Latinis fortasse retin-
ctor, cum professione isti hæresi deuoto-
rum ac donatorum hominum per omnia
respondet. Nec vero ista lues nostra pri-
mum tempestate se prodidit. quin videtur
eam initio in Saxonibus ex lacunis veterum
επιστολων, And Carolostadius sub an-
num, a sesquimillesimo, vicesimum exclu-
sisse: subinde vero fouisse, ac aluisse Tho.
Muncerus. Iste Lutheranam disciplinam
primo secutus, simulatque frequentem
auditorem habuit, reducto calculo, ani-
mo voluit, quemadmodum nouum ali-
quod doctrinæ genus, de suo inuentum,
nec de alieno transcriptum concioni pro-
poneret. Desciscens igitur sensim a prio-
re sen-

re sententia, de toga, quod aiunt, ad pal-
 lium recidit: ac postremo in odiosum sibi
 Pótificale caput iuxta inuehi, atque in mo-
 lestú præceptoré propalã debacchari cœ-
 pit. istius hæresis sũma capita erant huius-
 modi. „ τὸ βάρβισμα, siue sacrã illam infan-
 tium puerorum aliquando iterandam esse
 lauacionem. „ Cui ita luberet, plureis si-
 mul vxores habere, licere. „ Non esse au-
 diendum Magistratum, quin circumscri-
 bendum senatum, politiæ nomine velut
 amputato. „ Omneis homines, eadem
 fortuna, atque condicione, & vndique sui
 simileis, communione rerum omnium
 inter se vti debere, ne nominata quidem
 voce, proprij & sui. quæ omnia, cum iste
 exlex partim per se, partim per discipulos
 affectatoresque vti specie grata, in folle,
 offerret ignaræ multitudini, turpissima-
 rum seditionum, & funestissimi illius bel-
 li Rysticani auctor extitit, quod decen-
 nio fere, ante recuperatum Monasterium,
 miseranda clade seditiosorum est direm-
 ptum. Sed eo in conflictu, qui in hoc vlee-
 re tanquam vnguis extiterat, captus forte
 Muncerus, capite subinde pœnas luit. cu-
 ius hominis insignem malitiam vnicum
 hoc arguit ἀνθρώπος. quòd sub censoria
 virgu-

virgula, sciscitanti Catorum Regulo: Cur
 tot hominum millia, suis techius ad la-
 queum perduxisset? quamlibet circumre-
 titus frequentia spectatorum, intra labrum
 ridens nebulo, respondit: At quia ipsi ita
 volebant. Isto auctore igitur fundata, sta-
 bilitaque Anabaptistarum hæresis, tantum
 non persecutionibus restincta, sed Mona-
 sterij mirandum in modum progressa,
 caput extulit, hoc fere initio. Bernardus
 Rotmanus, qui biennio ante, in suburba-
 na parœcia, Lutherum itidem imitatus, in
 multa populi Monasteriensis frequentia
 declamauerat, ægre quidem, sed tamen
 intro tandem est receptus: ut illic, conni-
 uente ciuili Magistratu, verumtamen no-
 lente Monasteriensium Pont. Franc. Val-
 deco, (qui sacrarum perinde ac profana-
 rum rerum ius absolutum ac supremum in
 ea ciuitate habebat) Hagiographa, quod
 vsque aliquô strenue faciebat, interpreta-
 retur, qui, quòd sibi non constitit, igni,
 quo deinceps ea vrbs arsit, ignem addidit-
 se videtur. Contulerat illò se, siue casu, si-
 ue de industria (incertum est) quidam
 sartor vestiarius, Ioan. Leydanus Batha-
 uus, homo supra patriam indolem acutus,
 & Anabaptistarum facile princeps. Iste

magna subtilitate circumuento Romano, & alijs Theologastris, in suam sententiam pertractis, quibus sanctum Prophetarum nomen imponebat veterator, tantum auctoritate paulatim valuit apud imperitam vulgi multitudinem, quę, ex se ad quamcunque rerum nouitatem facillime precipitatur, vt melior ciuium pars ei hęrerit, & eius impijs legibus steterit. itaque in eundem errorem prolapsa, vim intulerit conciuibus. & quicumque secus, atque ipsi facerent, sentiebant de suscepta religione: hos exilio partim multauerit: partim a patria, domoque exegerit: partim denique securi percussit: ac postremo nec a fanis abstinuerit. Monasterienses iam tum in mera insolentia viuere: se certatim, in publica congratulatione, more suo, aquis redintingere: (vt ita dicam) *πολυγαμοί*, ac multinubi esse incipere: aurum, argentumque, quidquid vsquam inuenissent, vasa, lapides, supellectilia, mundum omnem, & quę pretiosiora viderentur, vti bona publica, erario inferre, & armario communi asseruare. Quam rem indignissime ferens Valdecus, armis statum suum repetere constituit. oppugnat igitur Monasterienses Anabaptistas, qui,

vbi

vbi parum vel nihil proficit oppugnando, exstructis hinc inde oppugnaculorum molibus, intra vibem conclusos lenta obsidione premit. Leydanus vero, cuius indies crescebat apud populum gratia, per allusionem diuinorum oraculorum, excogitata in somnijs Lydia quadam cantilena, Rex postremo salutari voluit Monasteriensium. quam etiam, delectis satellitibus, & luxu regali fluens, arroganter præ se ferebat maiestatem. Sed nec nomenclatura regia contentus, magni Vatis ac Prophetæ Davidimastix iste, nomen gloriosum sibi assumpsit. inquit: quatuor Prophetarum insignium, alteros, puta Dauidem Hebræum, & Ioannem Leydanum æquitate, & summa iustitia excellere: alteros autem, nimirum Rom. Pont. & Mart. Lutherum, summa iniustitia & iniquitate esse infames. Rex creatus, præterea legum, quibus Anabaptistæ vterentur, ædidiit volumen: cui speciosum quidē, sed fucatum titulum præfixit, Restitutio. ob id scilicet, quòd cœnobium Christianū reatque verbo instituere, instaurareque se velle iactabant. quippe collata in vnum ad commune commodum, bona, vocabant Restituta. Rex vero præ ceteris, scripto &

voluntate egregie discrepans, quidquid & publicæ, & priuatę cuiusquam rei erat, in propriam & suam libidinem conuertebat. Idem iam Pseudopropheta, duodetriginta viros Apostolos creauit. istos, in vniuersum orbem, promulgatum Anabaptistarum instituta emittit, ac renunciatum gentibus: Cum telo esse se, & comparare exercitum, quicum propediem vim esset illaturus cunctis terræ Principibus, ac ita de ipsis iniustitię pœnam sumpturus: quo sic, ipse, quinta orbis Monarchia ab se instituta, fortiter, sapienterque iustitiam seruaret. Dicto regis obedientes, extrusi quoque versus Pseudoapostoli, iussa exequuntur. Verũ in Logodædalos insolentis, malosque, qui exquisitis quidem verbis, de Restitutione ac Iustitia docebant, reuera autem cõtra veniebant, vt in Placiadas secũdos, passim est animaduersum. Ab Apostolis etiam insuper Rex, ex coniunctissimorum turba, duodecim delegit Duces. quibus magnifica pollicitatione illectis, persuasit, curaturum se, vt Dyuastæ facti, Cillicorum bonâ modio metirentur, interim principia obirent, ceu Vicomagistri, aut Tribuni mill. qua ex parte maximum esset ab hoste periculum, illic cum armatorum

torum statione excubarent. Interim Valdecus, nixus auctusque auxilijs totius prope Germaniæ (quæ etsi in religione variabat, Anabaptistas eque tamen oderat) urbem diu sedendo, pene extrema fame cum offuscasset: obsessorum plerique omnes, ad pacationem tempore quidem inclinabant. sed partim solertia, partim Titanico aspectu Regis, exitum rei longe secius, atque vulgus, interpretantis, factum est, ut mutire contra auderet nemo: qui miracula, quæ ipse somniasset vigilans, dum populo proponit: asseritque breui liberos ac saluos omneis fore: non obscure declarabat, se Perusinam famem perpessurum, atque in ista perfidia permansurum potius fuisse, quàm sese hosti traditurum. Sed vnus quispiam ex vrbe clam, ad hostium castra delapsus, Valdeco Pont. ac domino rationem ac viam ostendit, quo pacto vi atque impressione, euersis propugnatoribus, signa omnia, modo vellet, in urbem introferret. quod indicium cum a Tribunis collaudaretur, expeditionique secreto dies diceretur: iacta postremum alea, feliciter cecidit. quippe ipso commodum D. Ioannis Baptistæ, illius sanctissimi præconis, & præcursoris Christi, die (Monasteriisibus

fatali) post aliquam dimicationem, restitentibus initio propugnatoribus, ex Anabaptistis, Valdecus suam diocesim biennio obsessam recepit. vbi post magnam stragem Monasteriensium, sturdiose conquistus Rex Lydius, secundum factionis capita, viuis in Valdeci venit potestatem. Ceterum victori ea Cadmea fuit Victoria. nec enim in vrbē, passim habitata, integrum quidquam omnino, præter dealbatos parietes, inuenit: sicut id bellum Historiographi Teutoni subtiliter descripserunt. quos quotusquisque paulo attentius legerit, præ ceteris consideratione perquam dignis, hoc offendet: Statum Christianæ Religionis, si extra Synhodium vel in minimo canonis puncto immutetur, facillime a malis ciuibus (quales sunt plerique omnes mortales) offuscari, deprimi, & conculcari. itaque conculcata regula diuini iuris, securam irrepere quampiã animis mundanis licentiam. inde crudelitatem, puerilitatem, abusionem & stultitiã impune fere passim pergrassari. quale monstrum, ea, quam diximus, vrbis aliquam multos annis aluit. Res profecto digna, quæ & ob oculos omnium quotidie versetur, maxime vero primatum, exēplo ca-

plo castigationis vitiorum. Valdecus nihilominus multitudini simplici ubi percipit, receptæ diœcesis vulnera paulatim sanauit. Rex vero Α'εζ'λεφοκόουξ, & vna cū eo subite illę (quas nominauimus) imagines, pœnas grauiſſimas Valdeco publice luerunt.

ARIADENVS *Ahenobarbus, Turcicæ classis ductor cum Muleassem Maurū regno suo fraudasset, Thinnissam*, Carthaginis reliquias, urbem tum ad infestandū mare Mediterraneum, tum ad maioreis progressus opportunam, sibi vëdicauerat. Eam vero Imp. (cui deliberatum erat aliquando in Africam transmittere) ex Barbaris recipere constituit. imperata igitur classe Andree Dorię, orę suę Mediterraneę præf. accitis eodem ex Belgio lx. Liburnicis, præter auxilia Italica, Pont. & Lusitanorum, omni instrumento belli, & milite in nauis imposito, mense Iunio, Barcinone soluit. qui plenis velis Numidiam petens, primo cursu magna virtute ac cōtentione militum, Colithen arcem, & cū ea, Turcicā classē, quæ tunc inibi forte in statione erat, occupauit: ac mox Thinnissam, quę duodecim inde aberat passuum millibus, copias admouit. Sed Ahenobar-

* Barbarofa peregrino vocabulo.

* Tuncurum vulgo.

bus, post leuia aliquot prælia, cum Christiana seruitia, forte vinculis soluta, arcem, qua & ipsi claudebantur, sibi asseruissent: percallide viue delabitur * Hipponem: indeque in vltieris suum pirateriũ, * Argylem, celo ceuectus, transfugit. nec multo post. xii. Kal. Sextil. Thinissa potitus Imp. seruorum infinita prope multitudi-
 ni in concione laudatã, post vindictam niceteria dedit. Deinde * Colithen arcem, prius abunde profus communitam, noua munitione inexpugnabilem factam sibi re-
 seruans, Mulcassi Numidę regnum resti-
 tuit. sic tamen, vt & clientem & tributariũ
 eum sibi faceret. ac postremo, secundo Africo, his rebus gloriose gestis in Siciliam velut ad decretum triumphum nauigauit.

CIRCA idem fere tempus Rex Anglię Ioan. Fiscerium Pont. Rocestrium, & Thomam Morum, ipsum morum lepõrem, & litterarum decus, nec non Principem Senatus Britannici, quod diuortium Aragonium, & ambitionem Ecclesiarchę, & alia Regis ausa improbabant: securi percussit. qui horror totam Angliam perfudit. Ceterum eo magis irritatus Rex ferebatur: quia Pont. Rom. ergastulo clausam Fiscerium, albo Purpuratorum asseripisset.

DE-

* Bonam
 nunc.
 * Algeriam
 alij.

* Goletam
 vulgo.

D E L I G I T tunc primum Franc. I. toto regno, qui nomina darent, x x x x. pedum millia: eaque in septem æqualeis legiones dispertit, exemplo imitationeque Etruscorum. quod institutum Gallicum, quia cum Etruscæ militiæ legibus atque disciplina non pessime conveniebat: putatum est eius rei auctorem Clem. VII. in illo commemorato Massiliensi congressu, Regi extitisse. nec enim vllum alium militarem ordinem illic ante eam diem fuisse liquet, præter equestria systemata, & ipsa antiquissima.

S E C V T O Augusto Pont. Paulus III. accommodatus iam ad Pontificatum, collecta præpropere militum manu, Rudolfum Ballionem, Perusia exactum, persequitur. de cuius statu vt recognosceret ipse, non multo post eodem se contulit. & repudiatis veteribus, quibus antea vixerant Perusini, legibus, ciuitatem in suam redactam potestatem, nouis formauit.

O C T O B R I Franciscus Sfortia, Mediolanensium Dux, nulla sobole, obiit. quæ dominationis origo, vti ab annis circiter LXXXV. in atauo cognomine (qui etsi quaesito colore eum Magistratum occupauerit, tamen non male se in eo gesserat) cæpit,

cœpit, ita stirps cum hoc secundo Sfortia excidit, cuius mortem luctus publicus est consecutus. quia nimirum hic populus singulari Principe, præ ceteris ciuitatibus, gloriabatur, itaque ille status ex testamento, præter id, quod clientela esset Imperatoria, ad Imp. primo translatus, subinde iure hereditario recidit ad Philippum F.

IMP. e Sicilia in Italiam prid. Kal. Decemb. transmittens, Neapoli Florentinorum causam audiuit. Philippus Strozza, vna cū liberis, & nobilitate Florentina exulante, per Saluiatū, & Rudolfum Purpp. PP. querebantur: indignum esse, Alexandrum Medicem singulare eius ciuitatis habere Imperium: nec non in ea agere tyrannum. iustitiam igitur vt seruaret, Imp. rogare, ex pacto, quod inter Pont. & ipsius maiestatem quinquennio antè obfessa patria pepigisset. Contra Alexander eodem, assiduorum caterua stipatus, vbi venit, nihiloque segnus suas rationes defendit; exulibus postremo respondit Imp. Modo ne inique tulerint Alexandri dominatum, curaturum se, vt postliminio reuersis & cuncta bona, ante fisco addicta redderentur, & omnibus generatim, remissa culpa ignosceretur. Ad illam Imp.
senten-

sententiam non minus animose, quam stomachose oblocuti exsules, minime venisse se, inquietabant, sciscitatum de conditione seruiendi, sed equitatem postulatū; utque pactam ab se populo Florentino libertatem ipse confirmaret. itaque, vbi ad fractam se canere, intelligunt; animis indignatione faucijs, e Cumanis in Latium reuertunt. Alexandro vero, ut causa meliori, sponsa (quam antea nominauimus) secuto anno datur.

M. D.

XXXVI.

IN. A. M. D. XXXVI. Ianuario, ceu vitę tadio, ceu iniuriarum indignitate, & continuis molestijs affecta, Aragonia illa exregina, legi naturę satisfecit. cuius afflictā fortuna animos omnium ad misericordiam alliciebat. quam, licet peregrinam, & propter virtutem, qua etiam summas excellebat Heroides, & propter eius præclara in rep. merita, non vulgariter Britanni vsque adamauerant.

MORIENTE Sfortia II. Insubrum Regulo, Rex Francię, de statu illo occupando statim cogitauit. quem iure sibi, ab Ludonico Rege, cui ipse successisset, arrogabat. Quo ut tandem aliquando perueniret, Allobroges vicinos, & Taurinos quamprimum inuadere constituit. causa-

batur

*Ammiralium vulgo Fraciæ.

batur etiam insuper ex dote materna, hereditatem istam, tanquam ex æquo & bono ad se pertinere. Eam obrem, cum mense Martio, Philippum Scabotū Brionenem, *Halmerotem, cum exercitu emisisset in viciniam, nullo labore, continuo tota Allobrogum ciuitate potitur, qui inde transcendens Alpeis Pœninas, resistente nemine, Taurinum, gentis vniuersæ caput, Fossanum, Charium, Vercellas, & alia oppida, pari celeritate occupauit. denique irruens in Monferratenses, Albam, ex eis, iniuria cepit, atque is interim, quidquid recuperasset, solícite muniebat.

SECVTO Maio, dum in morte Aragoniæ exsultat Boleine, ecce tantum non deprehensa ista in incestu, verum etiam adulterij nota infamis. ad ergastulum detruditur. Frater, Georgius de incestu damnatus, Norus autem, Vestonus, Bruertonus, & Marcus Flandrensis fidicen, corruales, Regi pœnas acerbissimas dedêrunt. & paucis abhinc diebus Anna in arce Lōdinenſi (Turrim appellat vulgus) capite luit. Sed regius sane fuit istius feminæ animus. quæ, cum Thamesim fluium transuecta, raperetur in custodiã, pro turri, ab æditiore loco, in confertissima populi,

puli, qui spectatum confluebat, turba: quia aduersus se captiuam non adhiberet reuerentiam populus, acriter in primis ac proterue: Siccine, inquit, scelesti? vah! Et si memori omnino vultis, moriar nihilominus regni huius Regina, vel si non vultis. Ab hac, Rex Ioannam Semeram, nobilem quidem puellam, sed ipsam necessariam ac familiarem gynæcio Boleines, vxorem accepit.

I V N I O mense, religionis componendæ gratia, annuentibus Christianorū plerisque Principibus, Synhodum, quæ demum anni proximi Maio coiret Mantuæ, Pont. Max. induxit.

Q V I N T I L I secuto Basileæ obiit D. Erasmus Roterodamus, sexagenatio propinquus, omnium, quos sol hic vidit, vt doctissimus, ita & eloquentissimus: vt immortalia eius scripta abunde testantur. qui antiquis nihilo inferior, ceu Musarū Phœnix, in re litteraria cyclopediam probe absoluisse videtur. cuius interitu litteræ vniuersæ grauissimum damnum fecerunt.

I M P. qui tunc hibernabat apud Neapolim, vt diximus, nuntio allato Regem Franciæ in Italiam traducere exercitum, odoratus rem, & percussus indignitate,
Romam

Romam proficiscitur, vbi honorificentissimi me exceptus, rogato in Senatu Pont. & Purpp. PP. mirandum in modum dolere se ostendit, & quod res nouas hostis non hostis Gallus denuo moliretur, & quod pactiones condicionesque pacis periurio perturbasset: ideo Pont. orare, vt ipse sibi aduersus prouocatores Regem auxilio sit. Sed Paulus III. vel qua erat prudentia, vel pacis amantior, verba Imp. dedit. Instabat etiam tum forte **Ià oω Inpias* Christianorū. Imp. igitur (vti vulgus autumat, primigenitus in ecclesia) praclaro humilitatis argumento, imitatione Christi, prid. Parasceues, postmeridiano nempe tempore, duodecim egentium pedes proluit, atque linteo deterfit. ijs Agapen exhibuit, cum ijs cenauit. ijs denique omnem argenti abacum, mensē illatum, a cena est delargitus. Ritus est iste annuus in vrbe lauationis sordidatorum, Pont. Romm. curiositate iam pridem obseruatus.

ROMA egressum Imp. omnis Etruria certatim summo honore accipit. ab Lucensibus igitur in Insubreis pergens, cum Ant. Læuæ exercitum antè imperasset, Taurinis confestim signa intulit, & Fossanum vsque aliquo progressus recepit. Hic Halmerotes

*vulgo Pascha.

merotes, confirmatis suis, (erat enim uero tunc forte Vercellis) & quæ præoccupasset; diligēter communitis oppidis, diplomate, ac Regem Lugduni festinantē transfuat. Imp. vero redactis in quadrum numerumque omnibus sententijs, cum sibi videretur, pro re nata, parum vel nihil rei facturus in Taurinis, proditiōis (vanæ) intelligentia, ad occupandam Massiliam, ex togata, in bracatam Galliam se conuertit. quō dum ipse comparata ingenti classe, ab Sabbatia nauigat, iubet eodem Leuā, Vastēsē, & Gonzagā, principia exercitus, terrestri itinere festinato properare. illuc etiam e Belgio accersitus Maximilianus Iselsteinus, Comitis Bureni F. cum M. CC. equitibus, & aliqua expeditorum pedum manu contendit. Quod postquam Rex audiuit, qui itidem paulo ante numerosum exercitum collegerat: Lugduno Auenionem profectus, rerum suarum satagit. annonam, frumentum, & pabulum, quæ in agris, aut villis essent, studiosè collata, condit in castellis idoneis, & armorum præsidij. denique, quacūque Imp. cum exercitu transiturum putabat, (quō sic hostem frumentationis & pabulationis difficultate offuscaret) multa infirma

E

oppida,

oppida, vti ad defensionem inidonea, vel depopulatione, vel incendio vastat, & exinanit.

A T paulo ante quàm Lugduno discederet Rex, derepente moritur Franciscus, filiorum Reginum maior natu, in ipso iuuentutis flore. quem & propter egregiam eius indolem, & certam excellentiæ spem non modo pater, sed vniuersum regnum Franciæ summopere luxit. Et porro Ferrariensem quendam (qui ob id crimen in frustra est decerptus, quem que ad id subornatum ab Læua, & Gonzaga Rex pro palam assererat, quantumuis licet ipsi se Regi de ista suspicione diligenter purgabant) propinasse venenum, rumor fuit vulgaris.

I M P. in bracata Gallia bellum gerente, eius iussu Nassouius, e Belgio in Picardiam incurfans, cum ferro flâmaque regione peruastata, Guisam, Tercensis agri oppidum inter alia cepisset: arcem Peronam subinde obsedit. quem vero in Taurinis cum alteris copijs reliquerat, Ioan. Iacobus Medices, (ille, qui Marinianus tandè aliquando Marchio est factus) Gallicas excursiones acriter propulsabat: castraque postremo Taurinum promouebat.

CONTRA, Guido Rangonius, Comes, pro re nata Gallicarum partium in Italia studiosus, cū duas circiter legiones militum apud Mirandulam collegisset, hortatore, & expeditionis comite Cæsare Fregoso, ex improuiso, Genuam festinans, nullo tormentorum proudio, scalis admotis, subito oppugnauit. Sed is, singulari fortitudine Genuensium, (maxime vero virtute Augustini Spinulæ, & Baptiste Corsi, cui cognomentū erat Farinæ, hi enim uero qua ex parte Rāgonij milites irruptionē intentabant, confirmatis suis, hostem acriter propulsabant) post ancipitem dimicationem, tandem est repulsus. salus profecto Ligurum præsentia ducum tunc præcise sterit. quorum quidem fuit victoria, at non incruenta. exitit enim fere par oppugnatorum & propugnatorū clades, in quibus tamē Farina est concisus. Quod Fregosi consilium ubi male vertit Rangonio, ab Liguribus ad Taurinas Gallorū stationes se subduxit.

IMP. interea, postquam ad Aquas Sextias, occupatum ab se oppidum, itinere paulo minus bidui, ab Auenione, copias collegisset: dubitaretque Druentiam, non altum, sed impeditū, periculosumque flu-

men ob viciniam hostium, qui Cauallante communitis castris se continebant, transmittere: pertinaciter tamen in aciem Gallos elicere, (ad singulare etiam certamē Rege verbis & legationibus prouocato) omni ratione ac via tentabat. Sed vbi cūctatorem Gallum è nido extrahere non potuit: ob commeatus difficultatem, meliore exercitus parte iam consumpta, & ægritudine magis animi, quàm morbo corporis, mortuo Læua, expeditionis illius auctore, cui plurimum confidebat Imp. ac postremo necessitate compulsus, & stomachosus Rom. provincia excedens, Genuam reuertit. reliquias vero mirandum in modum extenuatas, labore & inedia fractorum militum, in Taurinos remittit: in Læuæ demortui locum suscepto Vastensi, cuius fidei præterea Insubreis commisit.

E A ipsa die, qua bracam Galliam relinquit Imp. solute itidē Peronē obsidione, cū arcem per aliquam multas dierum hebdomades, tormentis, impressione militari, cuniculisque frustra diu oppugnasset: herbam tandem Nasōnius dedit Florangi Martio

* Mariscallo, vt vulgaris & popularis Gallo- rum lingua, efficit.

* I V. V I R O Franciæ, qui Gallicum illud præfidiū defendendum suscepit. Quarū victoriarum profusam lætitiā, Celta & im-

immanium ignium coruscatione, & pyrobolorum iactu, nec non commissationibus publicis declararunt.

R A N G O N I O (vti diximus) Genua perperam oppugnata, in Taurinos profecto; Cæsariani Taurino statim discedunt. Ob id Rangonius apparentis victoriæ vestigijs insistens, Carinianum copias admo-uet. quod etsi magno impetu inuadit, resistentibus fortiter oppidanis, primo repulsam patitur. Sed dum is nouam adornat irruptionem, ij, qui intra oppidum erant, & propter prioris insultus cladem, & propter fauciatos quamplurimos militū propugnatorum: incolumitatem pacti, Rangonio se tradiderunt. Capto igitur deditione Cariniano, Carmaniolam *ex Saluffana iurisdictione, cum multis alijs oppidis, vi expugnauit.

*Ciuitas
vulgo est
Saluffa-

N O V E M B R I ab Liguribus Imp. in Hispaniam renauiat: postquam contra Allobrogē & *Saluffanū, Monferratē semditionem Mantuano adiudicasset, quippe cum ipsa cliētela esset Imperatoria, qua prerogatiua mares dumtaxat venirent (sicut constat ex iure ciuili) honorandi. debatur istud quidem gratiæ Imp. Si Margarita Palæologa, Mantuani coniunx, in maf-

*Is est apud
vulgum
Marchio
Saluffæ.

culæ clientelæ possessionem mittebatur. Sed eodem fere temporis puncto Galli Caseale, eius status primariam urbem, occuparant. Vastensis igitur, ubi sollicitante Mantuano, festinato collectas ad Astam copias per arcem, quæ inuicta adhuc stabat, introduxisset, post diuturnam, difficilemque dimicationem, multis vtrinque cadentibus, Gallos tandem ab occupata statione repulit. itaque Mantuanus tranquille, recuperata itidem deinceps Alba, in adiudicata sibi ditioe pedem posuit.

E o anno partim ob immutatam rem religionis, partim ob gravissimas, easque continuas pecunię exactiones, Angliæ populus, speciatim vero Lancastrij, & Iorchi iritati instinctu, nixique ope Antistitum in Regem cōspirarūt, qui collecto quammaximo exercitu, cuius hi erant præ ceteris ordinarij duces: puta Darcia, Robertus eques, idē * Stratarchus, (vir amplissimæ clientelæ) deinde Husia, & Ascia: magnis & constantibus animis, Prætorium petebant: illum suum tumultum, sacrum bellū nuncupantes. Henricus vero Rex coniuratis obuiam mittit cum instructo exercitu Nordofolchium Regulum, & Sarisberium, Prætorij præf. Sed his ipsis negotium dat,

* Velgo Cō-
stabilis a
Gallis.

dat, vt, quoad eius fieri posset, a conflictu se moderate continerent, quin pagerent potius cum concitato populo: cui, suo nomine, cuncta sponderent, quæ ipsi vellent, modo arma deponerentur. Simulatis igitur cunctationibus, dum pro virili parte iussa Regij duces exequuntur, bellumque aliquò vsque duxissent: ad extremum sedata transactaque est ista controuersia, ijs quidem condicionibus, quæ in speciem non solum vtilis, sed honestæ etiam seditiosis videbantur. qui simulatque arma deposuerât, Rex pactiones rescindit, & comprehensa istius factionis capita, & in his præclara nomina capitali supplicio afficit.

I N. A. M. D. X X X V I I. Ianuario I a- M. D. cobus v. eo nomine Scotorû Rex, Mag- xxxvii. dalenam, Francisci I. Franciæ Regis, filiarum maiorem, sumptu sane Regio, factis Lutetiæ nuptijs, duxit vxorem. at nõ multo post, quam recens nupta adolescentula, Gallicanis assueta deliciolis, vna cum coniuge in Scotiam trãsmisit, siue delicatissimo cum viri, tum regionis horridioris fastidio, siue egritudine quadam animi affecta, nullo concepto fœtu, moritur.

N O C T E illa Nonarum, quæ viii. Id. Ian. præcessit: accidit, vt Alexander Me-

dices, qui iuuenis, annum vicesimum sextum non plene attigerat, a coætaneo prope, affine interficeretur. Hic nimirum Alexander, quia in multis tyrannice se gereret, & in voluptate amatoria nimium sibi indulgeret, magnam populo ansam dabat, ab suo corpore, acerbæ seruitutis iugum aliquando repellendi. atque indidem occasionem Laurentius Medices, eius per necessarius, affinis & familiaris, adolescens Alexandro biennio fere minor iam dudum aucupabatur: qui sublato isto onere ciuitatis, patriam pristinae redderet libertati. Sed cum vsque eo idonea opportunitas nulla sese obtulisset; casum in id tempus potissimum reseruasse videbatur. hoc initio. extra prætorium, nullo stipatum machiæphoro, solum Alexandrum, (allectatum atque inuitatum nempe spe fruendi concubito nobilis cuiusdam femine complexu) noctu in suas ædeis deductam, triclinio recipit Laurentius. qui, siue mora, dum simulat accersitum ire se optatam Venerem, officiose instar sedulitatis, lecto recumbentis Ducis gladium a cervicali primus amouet. inde egressus, Scoron colum quendam famulum, cuius animum lentis beneficijs multo ante sibi conciliauerat;

uerat, cui nihilominus clausa eatenus habebat sua de occidendo Duce consilia; euocat. confert cum eo, quam parabat rem, ex inopinato. quem ut alacrem perspexit, & promptum, temporis seruiens, hominem secum, in triclinium, quo iacebat Alexander, ducit. itaque correptis telis ambo, citra alienam operam (quidquid hic falso quidam ariolentur) Ducem confoderunt. quo confosso Laurentius, clauibus obserrata eade, ad illum ipsum administrum, assumpto iridem altero famulo, sed eo nullius facinoris conscio, permutatis equis, clam vrbe clapsus, Bononiam trāsuolat. indeque Venetias, ut Phil. Strozza, fatale Ducis aduersarium, illic conueniret: sospes pergit. Interim, compertam morte Principis XLVIII. VIR. collegium, cuius summa est in vrbe Florentia magistratus auctoritas, coijt. qui partim metu, partim, ut sic melius res ire inciperet aliquando, quam adhuc iuisset: post paruulam aliquam sententiarum diuersitatem, Cosmum Medicem, duodeuiginti annorum adolescentem deligunt nomine quidem clientele caput, re vera autē Principem ac Ducem reip. quo in statu eum statim Imp. sua voluntate confirmauit, &

rebus compositis, stabilitisque Fortuna subinde iuxta collocavit. itaque stirps illa futuri Principatus, (quam celeberrimus vir ille Cosmus senior, huius atavus, iam abhinc centum, tricenos annos, seuerat) immanium ventorum, & dissidiorum ei, ac interdum horribili temporum tempestate, sanguinis & persecutionum plena, varie exagitata, in hoc ipso Cosmo, at nepote cognomine, neque prius, tandem fundata, extulit caput: & radices alte egit in adolescente: qui profecto euasit in virum undecunque iustum, & circumspectum: nec hac modo, qua excellit amplitudine, sed etiam in omni Imperio dignissimum Principem.

PER idem fere tempus Galli nouis excursionibus Belgium infestabant. nec vllus fere transmittebatur dies, quin præsidia inimica inter se leuibus prælijs certarent. Galli porro ex Artusia, mense Aprili, Hesindeum arcem ceperunt. qua victoria insolentes, hosticum, ferro flammaque depopulabantur. in quos, cum incredibili celeritate lectissimum exercitum Florentius Burenus duceret, quòd se viribus impares recognoscebant, hostes Burenarum copiarum imperum, cedendo euitarunt.

itaque

itaque Hefdino arce quamprimum recepta, & Fano Pauli, ac Monstrulo oppidis secuto Iunio expugnatis, Cefariani postremo Terauanam obsederunt. Sed post aliquam obsidionis irritæ moram, mensium decem inducias pars vtraque fecit; ea lege, vt pacatis Belgis, in Taurinis nihilominus bellum esset.

T V N C demum ludos Fortuna bellatoribus reliquit. quippe Cefariani, vt in Belgio Gallis longe erant superiores, ita in Italia vicissim succumbebant hosti, qui, ad prioreis copias adiuncto nouo, (coque numerofo exercitu, ductore Humirio, trans Alpeis ducto) primo Albam Pompeiam, & cōtinuo * Chariolū, occupauerat. * Charasi- itaque camporum omnis erat in Gallis dō- um vulgo, minatus.

C O G N I T O, in locum demortui Alexandri Ducis, Cosmum Medicem suffectū esse, Phi. Strozza, & cum eo Florétinorum exfulum sodalitiū, ianuam patefactam sibi existimabant, recipiendæ simul cum patria libertatis. Conferunt igitur continuo sua consilia cum popularibus Salmato, Rudolfo, & Gaddo, Purpp. PP. cunctis itidem Florétinis. colligunt extemplo aliquid copiolarum, cumque ipsis, ac ordina-

dinarijs ducibus, Roberto. PH. F. præter ceteros bellicosos viros, illud agmen Florentiam versus extrudunt. Porro quamprimum Florentinum territorium sunt ingressi, ibi tum Purpp. PP. multis de causis deliberarunt expedire; Vt, cum armata militum manu, exules tantisper Cortonæ commorarentur: dum ipsi Florentiam proëcti, auctoritatem fidemque suam interponerent: (maxime vero quòd Saluiatus auus esset Cosmo) operam poneret reip. quò sic sine armorum strepitu, communi omnium patriæ, æquabili quapiam pactione, libertas redderetur. Qui verbis bene accepti, & promissorum spe detenti Florentiæ, donec in nouo statu ciuitati fuisset prouisum; re inorata, nouissime dimittuntur. id quod, sicut non minori stomacho fuit intercessoribus, quàm pro quibus intercedebatur: ita fecit sane, vt irritus ille tunc quidem extiterit exulum labor. Phil. Strozza, & illius sodalitatis principes nihilominus institutorum quadam constantia, cum prætentandum omnino statuisent, quod animo informatum anticipatumque fuerat; secuto Quintili, contractis apud Mirandulam nouis copijs, per Bononiensem agrû Florentiã contendere, & liber-

& libertatē spirare. qui sane, cum aduersarium flocci faciendo, viderentur sibi iam modo, & propter alias causas, tum propter excepta nonnullorum ciuium consilia, in manibus tenere victoriam: in hanc partem insigniter errauerunt, ita vt Pyraustæ quodam interitu interierint, hac ratione. Aliquo itineris interuallo, cum expedita militum cohorticula, Ph. Strozza, & Bartolemaeus Valorius, & vna cum ipsis omnes fere primarij viri, exercitum, quem continuo se subsequi mandauerant, præequitando, ad Montemurlum, tredecim non amplius passuum millibus quod distat ab vrbe castellum, vsque inconsideratius processerant. ad properationem illam quidam nimirum interesse iudicabant, non exspectare, dum ad locum venisset exercitus, qui non longe aberat: sed causam totam, & tempus statim arripere, & cum necessarijs amiculis, ac rusticis, instantia secreto tractare, & eorum vnumquemque sua præsentia bene animare. Sed horum cœptis planerepugnauit Fortuna. quippe imbrium continuatione, impediti biduū milites vix gressum trahebant. Dux itaque de illo ipso tumultu, & aduersarium ad Montemurlum quidem sedere, sed improuidum

uidū atque imparatū, tēpore factus certior,
 cōflarā derepente partim ex Hispanis, par-
 tim ex Italis aliquā magnā militum manū,
 cum Alexandro Vitellio, illuc continuo
 mittit, insultatum in antesignanos, & præ-
 cursores temerarios, antequam robur acce-
 deret totius exercitus. Vitellius igitur cau-
 tissime ingrediens, & in fugam coniecta,
 profligataque cohorticula illa, quæ non
 multo ante cum Petro Strozza se de via
 ostenderat: Montemurlum Kal. Sextil. ma-
 ne, priusquam luxisset, mox inuasit. qui
 vti minus instructos, consternatos metu,
 & perturbatos repentino suo incursu exsu-
 les offendit. ita nullo fere labore illud ca-
 stellum, infirmum per se, obtinuit. quo ca-
 pto, viui in eius potestatem, præ multis a-
 lijs honestis ciuibus venerunt Ph. Strozza
 & Valorus cum Philippo filio, nec non
 Ant. Frāciscus Albitius, qui illa ipsa nocte,
 ex castris, admissō equo illō prauolarat.
 pars tamen aliquota salutem fuga sibi que-
 siuit. pars etiam ab Hispanis, non obscuro
 humanitatis exemplo, manumissa est. Por-
 ro ex omni captiuorum grege, qui Florē-
 tiam pertrahēbātur: plus minus tredecim
 subindē securi percussis, ex principis cle-
 mentia, reliquis parcitū fuit. ac Ph. Stroz-

zani

zam seniore, in ima arce, anno plus clausum ergastulo, omni spe longioris vite iam frustratum, impédente nimirum nece violenta, grauius in seipsum consuluisse, constans fama tenet: quamlibet multi vel animo dicant, vel credant contra, atque ego scripsi: nempe cum aliena manu enectum fuisse.

Cum iam And. Doria, multos abhinc annos Neptunium quoddam regnum in mari cum supero, & infero habuisset, in eaque (quam sepe diximus) maritima Imp. prouincia, cum summa sui nominis gloria versatus, Turcis, Barbarisque piratis multam cladem intulisset, Coronen ciuitatem, inter alia, ad Peloponesum expugnasset, nouissime vero hoc ipso anno, insigni proelio nauali XII. naueis longas, & cum his aphracta, aliaque nauigiola quaedam ex Turcis cepisset, iniquissime id ferens tyrannus Asiaticus, atque ob id inflamatus iracundia (quod informatum eius animo erat, Venetos in eo, multis nominibus, sibi incommodasse) bellum Venetis aperte indixit. & Sextili Ahenobarbo classis instructissime pref. mari illo premissis, ipse itinere terrestri, cum exercitu validissimo, Corcyram, Venetæ iurisdictionis, insularum Adriaticarum

carum vnā, oppugnatum contendit. Sed parati Veneri, & egregie instructi omnibus, quæ ad bellum, terra marique sustentandum necessaria erant, non modò per se fortiter sua tuebantur, sed ipsis etiam, pro re nata Imperatoria classis patrocinabatur. ita vt, post insultus Corcyreorum varios, post tentatam iterum atque iterum expugnationem, vbi intellexit Pont. Imperatorēque vna cū Venetis in suum caput cōspirasse, non minori fere accepto detrimento, quàm dedecore, secuto Septembri Constantinopolim repedauit.

HUMIRIVS, postquam Alba Taurinorum præmissum cum parte copiarum Fregosum, vi Chariolum occupasse cognouit: eòdem reliquias exercitus statim traduxit. indeque coniunctis viribus Buscani contendit. quod oppidum tormentis Gallicis dum concutitur: audito Vastensem numerosa integrorum Germanorum manu veteris copias recens suppleuisse, & cū exercitu sibi obuiam ire: oppugnatione Buscana remissa, Humirius ac Fregosus *Penuariolum sese subdixerunt. Ceterum allato in castra eo nuntio, Vastensis Chariū statim deflectit. quam ciuitatem tormentis multis ferociter exagitatam milites in-
credi-

* Pinnariolum vulgo.

credibili feritate inuaserunt. itaque captā,
 edita prius nō parua propugnatorū Galli-
 canorum strage, diripuerunt. Eodem cursu
 famē, Moncoletium expugnarunt. subin-
 de porro impressione militati frustra ten-
 tatum Charascum, & Albam (dum angu-
 stius vrgeretur) pactione receperūt. itaque
 instantis victoriæ vestigijs hærens, vno si-
 mul tēpore, bipertitis castris, Pænariorū,
 Taurinumque Vastensis obsedit. Hic Frā-
 ciæ Rex, vbi intelligit fortunē succumbere
 suos: & Vastensem duas simul ciuitates ob-
 sidere, auctoratū exercitū copiosum, subsi-
 dio laborātibus suis in Taurinos transmi-
 sit. & cum eo Henricum F. qui iam modo
 ex morte fraterna, Delphinatē prerogatiua
 fuerat amplificatus. eique collegam adiū-
 xit Annæum Momoransinum, illum, qui
 aliquando secundū ab Rege obtinuit ma-
 gistratum. qui exercitus simulatque cum
 tribulibus in Taurinos coijt, cōtinuo sub-
 ductis castris soluitur vtrinque Vastensis
 obsidio. Aliquāto vero post ille ipse Rex
 ad transalpinum exercitum cum trāsisset,
 magnosque progressus fecisset: cogitabat
 postremo etiam in Insubreis excurrere. Ve-
 rum Pont. præteritorum memor, & præsen-
 tia cernens, dum futurum præuidet, vt om-
 nis

nis Italia cum publico naufragio, bellis ardeat, reip. Christianæ egregiam operã posuit. Vt Nouembri (ita petentibus Cæsarianis) trimestreis in Italia itidem inducias, primo fieri colliberet, denique exacto priore trimestri, vno Spiritu aliud trimestre prorogaretur, quippe aliquid dum interuentu suę personæ, de summa compositione, paceque concilianda inter bellatores confecturum se, etiam sperabat; & in animum induxerat.

MENSE Octobri, nocte verò illa, quæ diem D. Eduardi memoriæ dicatum præcedebat, Eduardum, (vnicam Henrici Regis prolem masculam) in populari gaudio Semera peperit, at mater secundo decimo die post decessit, itaque manifestus est error eorum, qui ex præmortuę matris, ab Anatomices peritis dissecto vtero, spirantem adhuc fœtum, extractum scripserunt.

SECVTO Nouembri Pont. postquam eatenus est comperendinatus, Cõcilio semestri proximum etiam insuper prorogauit, & cui sesquianno antè apud Mantuam diem dixerat, mutato loco, verbis illud ipsum denuo Vicentiæ designauit, quę est ad Meduacum citra Apenninum Venetę ditionis ciuitas, vbi ipse subinde Campegiũ,
Symo;

Symonetam, & Brundusinum, treis, ex albo Purpuratorum, habuit Legatos.

IN extremo spiritu paulo ante commemoratarum induciarum, cum per Legatos, & secus, collata in vtriusque concordiam, accuratissima diligentia, quo sic depelleretur perniciēs a Rep. & exitiū ab Italia (bellum nempe) Pont. vidit, se per alienā personam non posse eò, quò intendisset, quavis alia via peruenire, ad postremū auctoritatem suam pacificationi adhibere constituit. Officiose igitur se ipsis offerēs, vtrique etiam pollicens; se, in summa illa sua senectute, Niciam iccirco venturū, vt constituta die, ibidē ambo, (Imp. & Rex Franciæ,) silterent, rogatu suo impetrauit. Pont. igitur ab vībe partim terra, partim mari cōtransmisit. Imp. vero ex Hispania nauibus traiecit. Rex equis aduectus. itaque licet diuersis itineribus, omnes tamen adæquē mense Iunio A. M. D. xxxviii. quò præscriptum erat, coiērunt. Vbi, cum neque multorum dierū opera, neque vlla ratione tunc quidem a bello ad integrā pacem, quò ipse (Pont.) respiciebat, eos quiuisset traducere, nouissime rem eò deduxit; vt nō sine summo honore suo, & magna omnium bonorum voluntate, induciē fierent decennales:

M. D.
xxxviii.

quibus expresse continebatur maxima, ac
 praclarissima quæque nomina, quæ alect-
 utri studebant parti. Eoipso in congressu,
 Matrimonij societate, Octauio Farnesio,
 Pont. nepoti, Margarita Austrias, illa mo-
 dō vidua, quæ (vtri dictum est) Alexandro
 Medici primo nupserat: despondetur. His
 confectis rebus Nicea disceditur. Pont. ob
 pacificatoriā legationē ab Liguribus hono-
 rificentissime habitus: inde Romam reuer-
 tens, vbiq̄ue triumphali pompa excipitur.
 Imp. in Narbonensem Galliam nauigauit,
 vt inibi remotis arbitris (quippe collo-
 quio Nicia, nescio quo respectu, peperce-
 rant) Regem cōueniret, qui Fossas Maria-
 nas terrestri itinere petebat. Quō appropin-
 quātem cum classe Imp. Rex ipse, qui par-
 ua celoce lusoria aduehebatur, cōscensā e-
 ius Pratoria, vna cum lectissimo comitatu,
 post amicissimā aduentus congratulationē
 salutauit. Vbi, nisi qui ipse viderit, ab am-
 plexu mutuo, hilaritatem quātam vterque
 vultu & gestu præ se ferebat, non facile cre-
 dat vnusquisque. Hic ex alto repetita offi-
 cia. & (vt vno verbo rem omnem expediā)
 Syncretismus. nec enim uero finē cōfabu-
 lationi facturus Rex videbatur, nisi eā nox
 vicina diremisset. itaque peramicē resalu-
 tato,

tato, ac in posterū bene valere iussō Imp. Prætoriam celo ce repetens Rex, ad continētē reuehitur. Postridie, milite omni in nauibus relicto, Imp. oppidū introgressus, iterumque ab Rege, & Regina sorore, ac tota curia sane quā honorificentissime atque hilarissime exceptus, inibi propè biduum perstitit. quippe post perendiū prandium, cum ore signa amoris, verbis ac gestu officii ostenderet, vale inuicē dicto, Imp. Hispaniam, Rex vero suam sedem repetit.

— D V M Nicię tractantur inducię, Carolus Geldrię dux, nulla post se relicta prole, decedit. is, quia natura deditus Fræciæ, nō modò in ditionē Imp. crebris excursionibus, sed in suos etiam infestus, (quippe videbatur iniuria eo tēdere, vt illa ipsa regio tandem aliquādo dominatu Gallicano teneretur) superiore anno, dum morbo præpeditus, non optimè valeret, paulo minus tota possessione fuerat exutus, & Gulielmus Cleuensium Princeps, a populo adopratus. itaque Carolus ad summas tū corporis, tum rerū adductus angustias, ex pactionis formula, censente ita Senatu, & consentiente populo, Tribunitiam illam, ducalem potestatem, in Gulielmū affinem vniuerse transcripsit. magna querimonia

Imp. qui iure æquabili se dominum illius hereditatis esse aſſerabat.

MENSE Octobri Frãciſcus Maria Roboreus, Vrbinatũ Dux III. Piſauri & Seno galliæ dominus, nec non Venetæ militiæ magiſter, vita deſunctus eſt: principes, quẽ ſubiecti omnes & magai fecerunt, & amiarunt plurimũ. Patri demortuo Guidobaldus F. populo Vrbinati æque charus, ſucceſſit. Huic demum præmonito, Cameritium ditionem, per fetialem repetitam, niſi ultro redderet: Pont. arma continuo intenrabat. Guidobaldus vero, cum ſibi videretur, aut non poſſe, aut non debere auctoritati Pontificiæ reſiſtere, tranſacta ea controuerſia, ad extremũ eius poſtularis reſpõdit. itaque ex Vrbinatum ſpolijs dignitatẽ illam ducalẽ ſubinde ſibi induit Octavius, Pont. nepos, ille, cui nuperrime ſolemnibus nuptijs Margarita Aultrias, in matrimonio fuerat collocata.

ILLO ipſo anno, cũ parteis Pont. Rom. odioſas nec deſereret Rex Angliæ, quin hominem acerbe & penitus odiſſet, Anachoretarum ſcholas toto regno ſubuertit omneis. tam enim fratrum, mendicitatis conſortium, collegia, quàm Archimandritarum opulenta clauſtra perturbauit, orna-

tum etiã in super: emblemata & pretiosissima omnia. quibus religionis ergo, maiores arcam, loculum, & monumentum D. Thomę Bocheti, illius olim Cantuariensiu Antistitis, vndique vestiuerant, in idem populo inspectante auellenda curauit, atque e delubro sustulit. ossaque, aduersus quę, tanquam sancta, Britanni reuerentiã summã aliquãdo adhibuerãt, rogo imposuit. cinerẽ autẽ vento traditũ, dissipauit.

DECEMBRI morte occubuit Andreas Gritus, Veneti Senatus Princeps, quẽ summum magistratum suę Ciuitatis, cũ summa sua laude & gloria, integro quindecim habuit. Ei Ianuario in. A. M. D. xxxix. Petrus Landus Patricius, vir vnde quaque consultus, & rerum naualium peritissimus, successit.

M. D.
xxxix.

ILLO ipso fere tempore Ioannes Menapiorũ Regulus obit. itaque Gulielmus F. dum legitimo iure paternam cernit hereditatem, tralaticia (quam diximus) Sicambrorum prouincia, simul ei fit cõfirmatio.

SECVTO Maio in partu perijt Isabella Augusta Caroli V. soror vero Ioannis, Lusitanorum Regis: matrona carissima. quã, quo viuente amanit ardentiũs, eo mortuã sane fleuit acerbiũs Imp.

E I S D E M pene diebus Pont. qui Synhodu exacto biennio Vicentia indixerat, illoque pro se, treis (quos nominauimus) legatos miserat: quia paucissimi omnino transfalpinorum populorum comparerent, sepe tardatum & procrastinatum Conciliu Vniuersale, pro re nata, remisit, & alio, dum sibi, & Purpp. PP. opportunioris temporis daretur optio, reseruatum, prorogauit ac suspendit.

M E N S E Iunio, Cosmo Medici Florentinorum Duci, Leonora Petri Toletani Proregis Neapolcos filia, nullo magnificentie modo adhibito, vere nupsit.

S E C V T O Quintili. Ahenobarbus, numerosa classe, per Adriaticu mare diffusa, continuò in * Neocastrum, munitissimam arcem insultauit. qua nostri ex Turcis anno superiore, trium classiu, puta Pont. Imp. & Venetorum conuinctis viribus ceperat: presidioque illic reliquerant veteranorum Hispanorum quattuor millia, duce Fracisco Sarmenta. Eam vero Barbarus, post immanem tormentoru tempestaté, post multas, ordine continuatas, impressiones, deuotione quadam militari satius, quam vi, nouissime Sextili consecuto recepit. Vbi sane altera Canensis clades reip. est inflicta.

quam-

*Castru no
nu vulgo.

quamlibet illam ipsam Hispanorum legi-
unculam, quæ illic interierit, & Romanas
fauissas expulasse olim aliquando, & omnè
propè Italiam diutius decerpisse fama
fuerit.

D E C E M B R I Rex Angliæ, Annã Me-
napiam, Gulielmi sororem, venusta admo-
dum ac liberali forma, Heroïdem, vxorem
duxit, sed non multo post illas nuptias, tã-
quam mutata persona, & conuersa scena,
pro Andria Thyestem exhibuit. quippe Ec-
cestrium Toparcham, Eduardi III. Britã-
nici nepotem, Henricum Montacutum, &
Eduardum Neuelem, treis præstâtissimos
viros, in suspicionem vocatos, simul, suspi-
rante populo, securi percussit.

T V N c cû in Belgio victus inopia sum-
ma esset, Dacæ, & Australis Germania ma-
ritima, ingrauescentè annonæ difficultatè
suppeditato frumento tempore subleua-
runt. Porro in Italia eo anno tanta fuit an-
nonæ caritas, vt, quamlibet sedulo proui-
debant publicis necessitatibus importato,
eoëmptoque frumèto curatores ædiles, fa-
mes tamè & inedia multas hominum my-
riades consumpserint.

E O N E M tẽpore accidit, vt Gorduni ob
imperatã ab Maria, Imp. sorore, (quæ eadẽ

pro fratre Belgium regebat) pecuniam, cō-
 murmurarēt ac tumultuarentur. qua re ad
 aureis Imp. in Hispaniā delata, nihil anti-
 quius habuit, quàm vt illō mox acceleraret.
 Quò cum antea constituisset, ex sua cōsue-
 tudine, post transmissum maris Mediter-
 ranei, ab Liguribus, & dimēsa Germania,
 flagitatore Rege, & hortatrice Maria sore-
 re, contra consilia principalia, præterque
 opinionem omnium Europæorum iacta
 alea, Regiæ amicitia fiduciam, per exiguo
 interim comitatu, adulta etiā in super hie-
 me, conuerso per mediam Franciam itine-
 re, transijt. in quo, quàm honorifice fuerit
 vndique Imp. habitus, quàm magnifice excep-
 tus, quàm denique regifice tractatus; non
 facile consequatur hominum captus, ne-
 dum ego commemorauerim. quem vsque
 ab Hispaniēsi limite * Aquis Augustis A-
 quitanię arce munitissima Valencinā, Flā-
 drię finitimā ciuitatem, præ ceteris Fran-
 cię primatibus, per D. C. amplius passuum
 millia, Regij liberi deduxerunt.

*Baiona
 vulgo.

IN hac ipsa cōtione, vno consensu duas
 amplissimas ad conciliandum, legationes,
 M. D. XL. ineunte iam anno M. D. XXXX. Imp. & Rex
 Franciæ, Venetis mittunt: vt secum itidem,
 contra perpetuum, ac communem hostem

Tur-

Turcum, fœdere iūgerentur. Quibus cum vno eodemque tēpore in aurem Galli dixissent; (nec enim carēt artificio simulationis Principum instituta) in primis cauēdū esse, ne tantus, & finitimus hostis diutius ab ipsis prouocaretur. Valuit istius consilij ratio. itaque Veneti, extincto bello Turcico, a quo tunc quidē per inducias, vacabāt pacem cum Turco semel fecerunt, vtpote qua deinceps, extra omnem discordiæ aleā positi, tranquille, prudenterque, vsque ad huius horę punctum, vtuntur fruuntur.

A T Imp. armatus potius quàm togatus in patriam vbi reuertit, ineunte Maio, affectatæ seditionis capita deprehensa morte multauit. Maiestatis vero deminutio, publica deprecatione quidē est expiata. Sed priuilegijs, immunitate, beneficijs, & prærogatiua orbatę vrbi magnam imperat pecuniæ vim. ac nouissime exstructam inibi arcē, tanquā oppugnaculū illi ipsi cōcitatę multitudini, opponit atque obijcit. Porro ciuitas subinde Imp. liberalitatē, & Ph. F. gratiā sedulitate & officijs sic promeruit, vt pristinę dignitatē vtcūque restitueretur.

CIRCA id tēporis Pont. itidem debellat & cōtundit Perusinos. quæ ciuitas, cum pertinaciā quadam animorum, portoriū, falis

*Rupes
Papæ
vulgo.

salis nomine dare ei recusasset, aperte rebel-
lauerat, ac subinde Ascanium Columnam,
prepotentem Herulum, consimilis contu-
maciæ reum, postquã ex eius ditione *Al-
gidum, & Palicanum, duo oppida, preoc-
cupasset: de statu (qui quidem iure nexi,
Pontificijs clientelis censebatur) reliquo
deicit.

MENSE Iunio Thomas ille Cromuëlis,
a remo (quod aiunt) ad tribunal prouectus,
&, qui minus paulo infra Regem erat, vni-
uersæ confusionis Anglicanæ (nisi fallor)
instrumentum, derepente comprehensus
capitali supplicio afficitur. at paulo post
Rex (repudiatę Menapiæ coniugi, cū ho-
nestatis, tum virtutis fama preclaræ, alio-
quin Principi femineę, attributa luculenta
pensione annua, vnde in Britãnis laxè vi-
ueret) amori, nihildum cum affecta ætate
refrigescenti, indulgens, ad Catharinę An-
ardæ (ea Nordfolchij Reguli erat neptis)
amplexum se conuertit.

EODEM mense Fridericus Gonzaga
(Mantuanorũ omniũ, primus ab Imp. Du-
cali nomenclatura ante decennium hono-
ratus, cum eius maiores Marchiones fue-
rint vocati) decessit. cui Franciscus F. sed
puerulus, graciosus, & inclytus, successit.

SEX-

S E X T I L I Gulielmus ille Budeus in facta concessit, vir eruditionis eximia, & Græcarum litterarum scientia, rarus. hoc auctore Franciscus I. Franciæ Rex, annua stipendia, litteratissimis quibusque tum linguarum tum artium liberalium professoribus Lutetiæ decreuit. a quo, ceu fonte scaturiente, felicissimorum ingeniorum riuuli deinceps per totum orbem manarunt, & adhuc manant. Qui præter variam rerum cognitionem atque usum, cum reip. natus natura videretur, ei ab Rege summi semper honores deferebantur. Vacabat etiam postremo postulationibus, quod summæ est dignitatis genus apud Gallos. aduersus eum reuerentiâ summam omnis curia adhibebat. denique cunctis tanti fuit viuens, vt reliquo tempore mens demortui in libris eius ac monumentis perpetuis sit spiratura.

Hic annus, sicut & antecedens, cometam ingentem quidem & aspectu horrendum, præ se fert: quanquam neuter parum vel nihil egregij portendit. quippe isto ipso biennio nihil dum memorabile aut nouum euenerat, contra, atque a credula simplici que antiquitate doctum vulgus autumabat.

I N . A . M . D . X L I . VIII. Kal. April. (is est **M . D . X L I**
vice-

viceſimus quintus Martij dies, quo die po-
tiſſimum Florentini annum ſuum auſpicā-
tur) ſummo omnium ordinum applauſu,
marem primo partu peperit Dux Florenti-
na. hic, Frāciſcus nempe, Princeps vocatus
eſt Florentinę iuuentutis.

I A M modo Frācię Rex, vbi verbis Imp.
confirmata ſpe (de transferendo aliquando
Mediolano in Aurelianum filium) ſe mul-
tis indiſijs fruſtratum intelligit; partim in-
dignitate rei commotus, partim vindica-
tionis deſiderio inflātatus, belli inſtrumē-
ta præparare videbatur. quippe Gulielmo
Menapio primū omnium, quod eum ini-
miciffimum Imp. eſſe cognouerat, Ioannā,
neptim, ipſamque Henrici Nauarræi Re-
gis filiam, vel inuito vtroque parente, deſ-
pondet. ob id inuitato, euocatoque ad ſe
Menapio, necdum nubilem virgunculam,
cōnubio iungit ſecuto Iunio. innuptis qui-
buſdā nuptijs res ea peragitur. nam vnde-
cim annos nō plene egreſſam, ideoque in-
eptam cōiugio puellam, dum adoleſceret,
ſponſo interea eò, vnde venerat, redire be-
neque ſperare, iuſſo: mater ſuę cuſtodię re-
ſeruauit.

Illo ipſo temporis puncto, Anneus Mo-
moraniſinus, ſicuti triennio ante ſingulari
fauo-

fauore, ad secundā illam ab Rege dignita-
 tē * Mag. Eq. (quā toto abhinc quindecē- * Cōstabla-
 tio, post Caroli Borbonij decessum vacā- tū vulgo.
 tē, quālibet ambiētibus multis, Rex nulli
 tamen detulit) fuerat assumptus: fastidio
 quodam animi, beneuolētia regia identi-
 dem plane excidit. arguebatur enim uero,
 quasi ipse Imp. de quo ipse Regi mare qui-
 dem aureum, sed falso esset pollicitus, ab
 Hispania vsque (vti indicauimus) per me-
 diam Frāciam, ad Belgas, traduxisset. Mo-
 moransinus autem, quia se curiē odiosum
 esse videbat, priuatim deinde de suo viuēs,
 extra aulam latuit. Contra, manifesto For-
 tunæ Ludibrio, Regi & curiæ Halmerotē
 multo ante nominatum, * Etampis illa * Vulgo do-
 Hera (Regiæ deliciolæ) reconciliauit & mina &
 mitigauit. iste nimirum vecordiē accusatus Dux ab E-
 aliquando, quòd in officio Ducis bello Al- stampes.
 lobrogico & Subalpino claudicasset, sen-
 tentia senatus ergastulo perpetuo venerat
 multandus. Sed illud ipsum S. C. Rex ita
 correxerat: vt honore deminutus, interim
 ab aula dumtaxat exsularet.

Ad aliquā multas (vt innuimus) per-
 turbādarum decennaliū induciarū causas,
 hoc fomentum belli fortē etiam accessit. * Eques or-
 Cæsar Fregosus, * Michaëlitā, miles Gallica dinis D.
 nus, Michaëlis,

nus, ob rem priuatam, & Antonius Rinco, Hispanus, Turcicę legationis causa, simul ab Rege Venetias destinati, dum in togata Gallia, secūdo Pado nauigant, ab Vastensi quadam custodia Quintili mēse, ad Ticini ostia, ceu de via intercepti, clam subinde interficiuntur. hęc exclamare Galli, & passim lamentari. Cæsariani porro sedulo se purgare. Rex tamē non accepta vlla eorum excusatione, Georgio Austriada, Archiepiscopo Valentino (is designatus iam Eburonum Antistes, ab Hispania per Celtas, induciarum fiducia, ad nouum & amplissimū illū suū Pōtificatū forte tendebat) Lugduni non multo post manus iniecit.

CVM sub id temporis Franciscus, Ant. Lotharingici Reguli F. Christiernam illā viduam, ex Imp. affinitate, coniugem sibi accepisset: id eo Galli tulerunt molestius, quòd exacto anno Renatus Cabillonius Arausiorum Princeps, fiduciarius cliens, Imp. acceptissimus, huius itidem Francisci filiam duxisset vxorem.

INEVNT E. Augusto, Imp. quo sic aliquādo Barbarorum, in improbitate exsultantiū frangeret audaciam, ad Argyles expugnationem animum adiecit. oppidum istud est Mauritanię Cæsariensis, Balearibus

bus insulis oppositum. idem portus piratarū, & sentina prædonū. Profectus igitur ab Ratisbonensi comitio in Italiā, Lucæ Pōt. est allocutus: & a Florétino, Ferrario, aliisque Italicis satrapis inibi est salutatus. nec multo post paratus & instructus, contra voluntatem tamen Dorię, classis præf. classifcorum ducum facile principis, & præter opinionem vel rrierarcharum, vel nauarchorum, qui tunc natura incertam & discrimini proximam fore nauigationem (uti erat, propter vicinum Arcturi ortum, & propinquam Æquinoctij diem) non inepte præiudicabant ex Luna portu, atque Spedia; signo profectionis proposito, ac educta Aquila, ornatissimam classem soluit, Mauritaniamque plenissimis velis petit. ad istam expeditionem auxilia subministrabāt Imp. Pont. Lusitanus, Melitenses milites, & reliqui maritimæ Italię Reguli. Comparata etiam insuper magno sumptu altera classis in Hispania. & ex Belgio accersitæ Liburnę, eodem iuebantur contédere. Sed his ausis Fortuna plane tūc videtur obstitisse. ferebantur porro tardius egressę naues Hispanicæ, quippe Imp. simulatque eo appulisset, & exercitum, ac instrumenta belli in continentem ex nauibus

bus exposuisset : & militem in expeditionem misisset: ecce coorta, ab Hædis pluuiialibus, maritimum æstuum tempestas nauis in vniuersum omnes sic afflixit, & laceravit: vt non modo cæpto non insisteret, sed ex Vergiliarum hiemali occasu, ingrauescente tēpestate, accepto maiore incōmodo & detrimento rerum, quàm animo quis collegerit, reliquas infirmas nauis, quotquot a naufragio secum superfuerant, Nouembri in vicinam Hispaniã, necessitate compulsus, referret. ab hoc vero alterũ Reip. Christianæ vulnus Barbari inflixerunt. quippe Turcus ipse numerosissimo cum exercitu in Hungariã incursans, Budã Regiam sedem, & Pestũ in aduersa Danubij ripa positum municipium, non multo ante occupauerat. quæ clades vndique accepta, non tã Fortunæ ipsius iniuriæ, quàm inueteratis Christianorum dissidijs (prope dicam flagitijs) debebatur.

Eo anno Rex Anglię ad populum tulit legem illam : Ne quis Diuos deinceps coleret, vel (vt vulgus ait) a negotijs, aut ab operibus, laboribusue, statis Sãctorũ ferijs, feriretur. Iussit itidem, vt in sua quisque parœcia, parœcus, diuinorum oraculorum interpres, sacrosancta Biblia lingua populari

lari & profiteretur, & haberet. Quæ res mystica, quòd in ea vel subtilissima ingenia labi, fallique passim, centum exemplis probari posset; num tuto rudi plebeculæ proponi debeat, nec ne, a multis ambigi video. Mihi vero, iuxta ac plerisque omnibus hoc est persuasum. Siquidem arcanorum interpretatio, iuxta Christianū præscriptum, diuinitatis donum existit, non esse temere, & illotis (quod aiūt) manibus, ad tam remotam ab humano captu mysteriorum mensam accedendum. quæ licet, pro suo vnusquisque sensu, mira quadam sagacitate probe tenere, & assecutus sibi videatur, neq̄ toto cælo vt plurimum fere aberrat, & omnia intelligendo facit, vt nihil intelligat. qua sane arrogantia fit, vt perturbato rerum sacrarum vsu, & hèreses necessario nascantur, & conduplicatus error hominum mentibus illabatur: denique vt, instar nauiculæ, exundate cōtrouersiarū mari, Christiana resp. cōtinuo iactetur.

P A V L O post, in. A. M. D. XXXXII. M. D. XLII.
 Auarda illa immodicę libidinis conuicta, capite pœnas dedit Regi. quippe recognouerat non modo ante nuptias vitium ei illatū fuisse, sed etiam coniugij ius violasse virosam mulierē furtiuo cōcubitu. qua

sublata, deinde in aliquot comprehensorum capita, partim mœchos, partim turpitudinis istius conscios, publice animadvertit. inde ad sextas iam nuptias transiens, Catharinam Parrham, ex nobili quadam equestri familia, nouissimam sibi iunxit vxorem. ea enim Regis fatum superauit.

MENSE Iunio, ad Etruriam, dehiscente terra, fragor ruinarum, aliquàm longè temporis memoria maior; exstitit. quippe cum maxime moles, & firmissima ædificia passim concussa, vel ab hiatu contremiscentis soli sunt absorptta. Sed in his Scarparia, subapenninum oppidum, Florentinæ iurisdictionis, non sine magna oppidanorum cede, meliori ex parte corruit.

SECUNDO Quintili furorem suum, speciatim ex legatorum violatorum morte conceptum, Franciæ Rex ebullit. Coniunctus enim uero & necessitudine & fœdere Menapiorum & Sicambrorum Regulo, conflatos summa sollicitudine quinque exercitus, simul in expeditionem vno eodemque fere tempore, sed diuersis itineribus, quinque pertito mittit: nihil dum tale quidquam cogitante Imp. qui tunc quidem

quidem temporis in Hispania sessitabat. Primus exercitus, simulato, ac vario colore in Sicambrijs, Menapijsque collectus, ducibus, Lungauallensi Gallo, & Martinuanroslamo Sicambro: duas exæquabat Legiones, constabat enim tredecim fere peditum, binis vero equitum millibus. qui finibus suis egressus, in finitimam Brabantiam cum ex improviso insultasset, Hogostratam arcem deditione cepit. qua capta, munitione bellica resecto exercitu, ubi olfecerunt duces, Arausinum cum agmine duum millium peditum, & cccc. equitum turma, Breda proficisci, & Andouerpis subsidio ire: ex insidijs, per idonea loca dispositis, ipso die qui D. Iacobo erat dicatus, cum sunt adorti, & urbi propinquum, quomodo tendebat, (quia non numero solum hoste inferiores, sed ex rudibus tironibus, illæ Arausinae & raptim collectæ erant copiolæ) facile fuderunt: & in fugam coniecerunt. qua elati victoria Gallosicambri, consecuta nocte, in fundo (vulgo D. Vilebrordi) suburbano, positis castris, biduum desiderunt. Arausinus autem cum dissipatorum equitum, quos ex prælio collegerat, reliquijs interim in urbem intro receptus (peditatu uniuerso post se relicto,

licto, cuius pars intercepta ab hoste periit, pars in agris errauit) ingenita quadam mentis altitudine ciuium animos confirmauit. Andouerpas etiam insuper Maria, Imp. soror, his rebus excita, Arescotanum Regulum, admissis equis, ac diplomate, nocte eadem, iussum Machlinia transcurrere, ceu vrbs propugnatorem designauerat. Sed præclare vrbs, quanquam duum virum Marianorum consilio adiuta per se, contra impetum hostis instructa ac parata, Lâceloto Vrselio equite, & Nicolao Schermero Pugile Coss. in armis excubabat. Vbi præ ceteris egregiam operam patrię posuit Cornelius Hispania, ordinis Senatorij, in bello expertus vir, ac, pro re nata, Andouerpanæ militiæ Magister. nec paruo sane tunc vsui fuerunt inquilini mercatores. siquidem ex Germanis, Dacis, Italis, Hispanis, Lusitanis, Britannisque delecta, duum millium manus, tantum non, ad thesauri (quem illic semper habent luculentissimū exterę illæ nationes) custodiam, verū etiam ad militaria ministeria, vbi ubi res postulabat, alacriter se & cōtinuo comparauerat. quorum exemplo animati ciues, peregrinos populos, dextrum brachium suæ vrbs propalam appellabant. Sed in his Italarum
virtus,

virtus, & ad subleuādam remp. mira quædam animorum propensio eminebat (sicut præ me, Ioannes Seruilius, qui istud Antarium bellum, minutatim descripsit, testatur) atque apparebat. qui nō modo ad omnia militaria officia ipsi aderāt promptissime, quin de suo, ccc. peditibus stipendia persoluebant. Nocte igitur illa, in vigilijs, custodijs, stationibus, & id genus alijs vrbane propugnationis præparationibus, tracta: postridie, vbi luxit, Gallicanorū armorum rex, post clarigationem, ad mœnia proxime adequitans, Franciæ Regi, deditonem Andouerpanos postulat. Sed is, non minus animoso, quàm superbo propugnantorum responso, ad castra remittitur. Secūdo die, simulatque vrbis occulta quædam proditio erupit, supplicio machinatoris & architecti statim est restincta. Cōparebant etiam tum auxiliares Pleumosij, hæc erat mille ducentorum peditum manus, e finitimæ Flandriæ ciuitate contracta. Hic Sicambrogalli, patefactis cōsilijs, exclusi vrbe, & appropinquante auxiliorum agmine, demirati alacritatem vrbānam, ne tentata quidem irruptione, tridui illius, postquam illo magno tumultu accesserāt, multo mane castra mouerunt, & vasa collegē-

runt. Probabilis tamen, iudicio saniorum, & expertorum hominum, in vrbe erat trepidatio. nam si hostis post anticipatam victoriam, iacta alea, in urbem statim incurrisset, cuius ad eam diem mœnia exilia, & omni ex parte præter Scaldim, debilia extabant, ciues etiam plerique omnes opifices, nulla fere aut exigua disciplina militari, aut bellorum experientia, præterea Arau fini afflictis rebus initio consternati, inter se tumultuabatur: facile procul dubio, futurum fuisse periculum, in imparatis existimari debet. Andouerpis itaque obsidione solutis, quacunque infestus natura in Brabantiam hostis, ibat, hostico incendijs peruaftato, Louanium, Grudiorũ coloniã, breuis diei itinere inde distantem, mouet. Vbi simulat oppugnationem. Dum porro missi ab ciuitate Legati, cum inimicis de pecuniaria redemptione intra reli iactum, pagunt: quidam ex Palladis (quæ illi præsidet celeberrimæ Belgarũ Academię) grege Martius tiro forte ignem inijcit tormento, pilamque accenso puluere sulfureo elicit: contra voluntatem magistratus. quem casum cū ad publicã salutẽ spectare putarẽt, focij fulmina geminabũr. at, sine mora, cū mirabilis horror, castra hostiũ perfunderet

correp-

(corruptis secū, & in vincula coniectis, qui
 pacificatorie Legationis causa, extra ciui-
 tatē cum hoste fuerant collocuti, Damiano
 nempe & Blehario:) odorati, instructū e-
 quitatū Cæsarianorū appropinquare, pro-
 tinus loco cesserunt excussores: nec fugæ
 modum imposuerunt, donec se Aurelianus
 copijs, in regione Lucæpyrgensi coniun-
 xissent. Eā enimvero Carolus Aurelianus,
 alter Reginorū filiorū, secundi exercitus
 Gallici dux, cum ferro flāmaque defœda-
 tam, vndique infestasset, yti nullo confir-
 matam præsidio, secure quodammodo de-
 populabatur. nec nō præoccupata eius Du-
 calis prouinciæ meliore partē, Danuillari-
 um exciderat: Virodunū diruerat, & reli-
 qua oppida, ad defendendum idonea, cu-
 stodijs, præsidijsque dispositis firmauerat.
 Tertius exercitus, cui Ant. Borbonius, Vē-
 domeorū Regulus ab Rege fuerat præ-
 fectus: ex Picardia, Artusios, & Pleumosio-
 rum territorium inuasit. qui, quamlibet
 multa conatus, nihil quidquam effecit.
 Quartum exercitum Gallorum duxit in
 Taurinos Gulielmus Langeus, qui licet in-
 itio neque aliquō progrediretur: ad extre-
 mū irritus omnis eius extitit labor. Quin-
 tis nouissimisque cum copijs Delphinis,

Regiorum liberorum natu maior, Perperuanum, caput gentis comitatusue Rucellanensis, Hispaniæ finitimam ciuitatem, attentauit tantum. quam, cum multis tormētis concussam, capere nullo modo posse vidit: aliquamdiu continuatā oppugnationem, non sine damni iniuria, nouissime intermittit. Sed Franciæ Rex nusquam sane peius posuit sumptus. nam cum tot simul alendis exercitibus (quibus omnium mortaliū animos, ad singularem aliquam exspectationem excitauerat) bonam ararij partem exhausisset, magnam Imp. ansam dedit, ad præmunienda oppida, cōtra incursum Gallorum, quæ vsque ad eā diem aut infirma, aut expugnata facilia extitissent. præterea, simul ac Aurelianus Lucæpyrgicam stationem reliquit, quamlibet prælidia occupatis oppidis imposuisset; Cæsariani mox, exactis Gallis, veteres sedes receperunt: excepto Iuosio. Ceterum modo Rex dispersas illas, & tantas vireis in vinum contraxisset, quemadmodum non male quidam consulebant, easque simul vni parti regni Imperatorij obiecisset: in prono fuerit ei victoriæ vsurpatio. ita sane fit; vt multis simul negotijs implicatus quis, raro aliqui degregrie præstet. & nescio quàm

quàm domesticum vitium est Gallorum, ambitio. Eodem vero tempore Bossutus Belga, Tribunus maior, præ ceteris ordinarijs ducibus, valido cum exercitu in Menapios insultans, vniuersam illam præne ditonem incendijs, excursionibusque peruastatam, nec non Duram eius gentis arcem, quindecim non amplius, dierum interuallo occupauit.

S T O M A C H O S V S Pont. etsi tempore, duobus hisce bellatoribus Legatos misit, ad cõciliandum, vt depositis armis, Cõcilio œcumenico Tridèti indicto, animũ vna secũ intenderet: surdis cecinit cantilenam. quippe vterque se mutuo periurij, ob perturbatas inducias, accusabat. itaque ipse itidẽ suo insistẽs instituto Polum, Moronũ, & Parrhisiensem treis Purpp. PP. ad Tridètinum conuentum simul destinauit.

E A æstate locustarum myriades infinitæ tantum non in Germaniam, sed in Italiam etiam transuolarunt, colore atro, & inusitata magnitudine. quod insecti genus cum fruges omneis terræ, & segetem agrorum depasceret, calamitatem populo fore illi portendit. res memoriæ dignissima.

M E N S E Decembri ab Anglis, quibus
cum

cum suo in solo manus conseruerunt, Scoti sua ipsorum incuria magis, quam virtute hostis vincuntur, quo ex conflictu superstes Iacobus V. eo nomine, Scotorum Rex, cum ad Regiam reuertisset, triennio maior tricenario, in ipsa ætatis viriditate, ab immoderata animi ægritudine, decessit: Maria filiola herede regni ex asse scripta, quam vnicam octiduo ante obitum Patris, mater cognominis Lotharingiaca, Claudij Guisani filia, pepererat.

Nec Menapium vis hiemis (quod est alioquin anni tempus ad res gerendas incommodum) retardauit, quin coacto exercitu, præcepta Dura, amissum non multo ante statum, ex Cæsarianis receperit. quibus Arescotano duce summario, veris initio ad remissam expeditionem redeuntibus, magna celeritate collectis viribus, proxime * Sitharte oppidum IX. Kal. April. in, A. M. D. XLIII. fortiter concurrat. Vbi inito prælio, Marte accipiti vsque aliquò configitur. Imperum enim Arescotani equitatus Sicambrorum equitum apertæ alæ cedendo euitarunt. sed interim aciei Menapiæ pertinacia, postquam Cæsarianorum peditum ordines

pertur-

*ita vulgo.

petturbasset: postremo vicit. Sic semper fere Fors domina campi. Cuius victoriæ vestigijs insistentes Sicambri & Menapij, Limpyrgicum Ducatum finitimum incredibili feritate inuadunt. eius meliorem partem ruinis, direptionibusque defœdant, nec ita multo post Martinuanossemus in Aduaticis, circa Ducalem siluam vltro citroque pergrassatus, & præoccupata Amerosphordia, Ultraiectinæ ditioris ciuitate, dum quoquouerfus infesta signa impune circumfert: reliquias Limpyrgicas, & postremo Falcopyrgicum territorium, & Dalemicum, ferociter peruastat.

ILLO ipso mense Martio, ceu refricato vulnere, Britânicus irritatus iniuria recentissima Gallorum, quòd natura Franciæ deditis Scotis, & antiquissimis socijs, nuperrimo bello, contra se auxilia submisissent: ex veteribus nouas aucupans querelas Francisco I. Franciæ Regi, terra, marique, bellum, clarigante Fetiale, indixit.

MODO fatalis quædam necessitas, Menapiorum Regulo in personata illa felicitate exultanti, impendebat, quippe Imp. Belgicarum turbatarum fama, in
Hispa-

Hispaniam transcendente, vehementissime commotus, cum primum illud ei per anni tempus facere liceret: in Belgiū transfuolare constituit. Postquam igitur Philippum F. ex ephœbis iam egressum, annorū sexdecim adolescentem, Mariæ, Ioannis Lusitanorum Regis filiæ, eidemque consobrinæ, indulgente nimirum Pon. in matrimonio locasset: & iureiurando publico in totius Hispaniæ Principatu cōfirmasset: non amittens tempus, flante Africo, Genuam Maio appulit. quo, inter ceteros Italicos satrapas, Imp. reducem Cosmus Medicus cum salutatum itidem iuisset: arces illas duas, puta Florentinam, & Ligurnensem (quas ambas ab Alexādrī morte, vsque eo sibi retinuerat Imp.) ducentis aureorum scutorum millibus, & amplius, redemit. qui Imp. soluto conuentu, ab Liguribus discedens Buxeti (quod est inter Cremonā, & Placentiam, Æmiliæ castellum) Pont. iterum conuenit quidem: sed in pacis suasionem multam operam ponentem, non audiuit. Camerinam ei iam mouerant Franciæ Rex, & Menapius. quorum ab utroque & damno & iniuria affici se; ab altero vero etiam fraudari suo & proprio se, dicebat. quippe flagrabat Geldriæ recipiendæ desiderio

derio generosus animus Imp. In illo ipso Buxetano tridui cōgressu Pont. nihilominus, dum Noëmate simulat se eo pacto cōponere, cōfirmareque velle perpetuum statum Italię, Ducatū Mediolanensem, Octavio nepoti, Imp. auro oblato poposcit. at, quamlibet subtilis licitator Pont. non addicente Imp. impossibilia captans, longe aberravit a scopo: nedum stulte id optavit, quod assequi non est. itaque institutū iter perficiens Imp. veterum iniuriarum oblitus, cum Britannico, contra Gallum, fœdere iungitur.

IN T E R E A excubitor Gallus hinc Landresium, ex iurisdictione Hānonia occupatum oppidum, custodijs & præsijs firmat. inde, dum vndecunque rerum suarū fatagit: accitis etiam Turcicis auxilijs, mare Mediterraneum infestat. Ahenobarbo enimuero sub Franciæ Rege, pro re nata, stipendia merenti, Gallicana cum classe cōiunctus Franciscus Borbonius, Anguianus Comes, ad Niceę expugnationem, direptionēque, remis velisque, iussu Regio, contendit. quam ciuitatē tormentis plurimis conquassatā, cū intentata violētissima irruptione expugnare nequisset: ad extremū mense Augusto, ex pactione obtinuit:
Nici-

Niciēſibus nequaquam futura inutili, modo ſtetiſſet. nempe, Vt ſibi quibus antea ſub Allobrogum Regulis vixiſſent, iſdem itidem, ſub Franciæ Rege, legibus liceret vti frui. Capta Nicia, reſtabat inuicta arx, impendēs ciuitati. quam tuebatur Paulus Simeon, miles Rhodius, vir iuxta clarus, ac fortis Dux. is cum nullas admitteret compositionis condiciones, tantam obſidionis vim, qua terra marique circūcludebatur, infracto animo ſuſtinuit: & nihil dum commotus, exemplo dediticię ciuitatis, hoſtiū molitiones deſpexit.

IMPERATOR porro ſub id temporis, poſtquam ex Germanis ſupernatibus, ex Italis ac Hiſpanis apud Bonnam, Rhenanum oppidū, paululum ſupra Agrippinam Coloniam, conflato validiſſimo exercitui, poſt omnium ordinum recenſionem, Ferdinandum Gōzagā, Proregem Sicilię, præfeciffet: XI. Kal. Septēb. in Menapios, vlticeis Aquilas duxit. Vbi comparuit Epifthalmate euocatus itidem Arauſinus. is duas pleniffimas Belgarum legiones ex peditum duodenis, equitum vero millibus binis, & amplius, & in his delectæ nobilitatis robur, adduxerat. quibus coniunctis viribus continuo Duram, in ripa Ruræ fluminis poſitā, eius
gen-

gentis arcem, petit. hanc, simulatque oppugnationis instrumēta admouit, non obdurantem triduum cōtra horribilem tempestatem tormentorum, atque Cæsarianorum militum virtutem, vi expugnat: quo die D. illius Barptolemæi memoria recolebatur. Ea datur diripienda militi. & nouissime incendio vniuerse vastatur, excepto sodalium Franciscanorū claustro. qua in expugnatione singularem laudem consilio meruit Stephanus Colūna, Prænestinus, Florentinarum cohortium Trib. idem Cæsarianorum castrorum præf. Dura non minus fortiter capta, quàm ferociter direpta, ad secundum inde miliarij lapidem in conspectum Iuliæ (quæ Menapiorum metropolis, Ruræ fluuiio perinde imminet, & genti ac Regulo nomen ex se participat) cum exercitum promouisset Imp. v. Kal. Septemb. post breuissimam obsidionem ipsa se dedit. Iulia dedita, ad sextum miliarium productis postridie castris, proxime Rurēmundam copias extendit. hoc est totius Geldriæ caput. id, quia secus Mosam, ad ostiū iam modo dicti fluminis est situm, quod habet vernaculū ἔτυμον, re ipsa prodit. ista ciuitas recentissima castigatione Duranorum, durissime afflictorū, per-

culsa, a primo Cæsarianorum cōspectu, ad
 pactionem descendit. IIII. Non. Septēb.
 igitur Imp. vti fundi dominus, Rurēmūdā
 intro inuectus ab victore exercitu ouat.
 hīc honorifice ab ciuitate acceptus, in ac-
 clamatione populari audit, Salue Imp.
 Cēs. Salue Carole V. Dux Geldrię. agnos-
 cit dominum Rurēmundenſis cliens, fide-
 litatēque iureiurando cōfirmat. inde Ven-
 lam contendit. Ripenſe etiam illud est op-
 pidum, tertio ab Rurēmunda miliario, &
 ſitu, & obiectu præterfluētis Moſę firmilli-
 mū. adornatur oppugnatio. hīc Venlēsēs,
 & euentu ſociorum, & caſu fœderatę vic-
 nitatis conſternati, dum inclinant atque
 propendent ad compositionem: ecce, Gu-
 lielmus Menapiorum Regulus, ad Cæſa-
 riana caſtra vltro profectus, ſe & ſua om-
 nia Imp. officiōſiſſime credidit: ſimulque
 Venlenſibus mandauit, vti ſeſe dederent.
 quo exemplo ſubleuati Venlenſium animi
 nihil libentius fecerunt. quo, cum paula-
 tim reliqua Sicambrorum municipia, &
 Zutopheniſ comitatus coīſſent: gratuita
 reconciliationis templum omnibus ape-
 ruit Imp. quippe his rebus breui confectis,
 Vbiorū antiſtitis, VII. VI. R. I, ſerię intercef-
 ſioni, ac ſpeciatiim operæ Henrici *Bruno-
 niſ-

nisuiicani Reguli, errata Menapij concessit; & reconciliato pacem, his summam condicionibus, dedit. „ Vt dediticius Menapius Ducatum Geldrensem, & Comitatum Zutophenium abalienaret. sic vt eorū possessio penes Imp. & legitimā eius posteritatē reliquo tempore esset. „ Eos populos adacto iureiurando liberaret. „ Amersphordiam, & quidquid iurisdictionis Sicambrorum, vel Zutopheniæ illius præsidij teneretur, sine interrimēto restitueret. „ denique arx illa Menapia, Κοραχόλιθον, vulgo Rauestena, ad præterfluentis Mosæ ripam sita, ceu Maipesia quædam cautes, vt excinderetur. „ Cōtra Imp. Menapium, compensaret vniuersā Iulienſi prouincia, bello quæſita, præter* Henrici Pergam, & *Heinsbergā vulgo. Sitharte. quæ duo oppida, donec suā Imp. fidelitatem confirmasset, ipse interim sibi referuaret. „ postremo parceret, indulgeretque omnibus generatim, qui cōtra eius maiestatem arma sumpſissent: & nominatim Martinuanrossimo Sicambro. cuius, quòd disciplina bellica præstabat, in multis bellicis, egregia opera Imp. deinceps est vsus. Imp. Menapij audaciam frangente, Aurelianus iterum in Lucepyrgum incurſans, occupatam meliorem eius prouinciæ partem,

tē, noua munitione, præfidijsque firmauit.
 C I R C A id tēporis, Anguianus Gallus,
 & Ahenobarbus Turca, arcem Niciensem,
 quamlibet incredibili feritate oppugnant,
 studēt (quod prouerbio elegāti dicitur) cœ-
 lū capere. Ceterū, simul atque in castris, in-
 differentiū hostium rumor est auditus, Va-
 stensem magna solertia ex Insubribus col-
 lecto exercitu, ad opem ferendā socijs Ni-
 ciensibus respicere: Turcæ perfidi pacta
 illa, quæ cum Anguiano dediticij ciues pe-
 pigerant, soluerunt. & Niciā, dum coërceri
 deprecatione Gallicana Barbarorum furore
 nequijt, immaniter direptam, incendio e-
 tiam insuper defœdarunt. itaque manubijs
 luculentissimis onustas nauis subdixerūt.
 & quō Rex designauerat, ad Tauroëntium
 hibernarunt. Eo nuntio igitur in castra re-
 lato Vastēsis ad victoriæ auspiciū vtens,
 Montem Regalē, amplissimā Æmiliæ ci-
 uitatem, a Gallis præoccupatam, desleēdit.
 sed cum eam & tormētorum tonitru fe-
 rocissime cōcussam, & armorum impetu
 pertinacissime oppugnatā capere non pos-
 set: prope fuit, vt propter cruentam repul-
 sam expugnationi diffideret. hanc ipsam
 tamen his artibus, ædito videlicet strata-
 gemate quopiam militari, & commenti-
 cijs

cijſ litteris , contra militum incurſum , & telorum iactum , obdurantē pactione obtinuit. inde Aſtam coloniam repetens, ſtudio Ludouici Viſtarini Carmaniolam recuperat, ac ſubinde Carinianum. quo diligēter communito, ipſe, milite in præſidijs locato, ad ſuam prouinciam Mediolanum redit.

D V M bello illo teterrimo ciuili, Chriſtiani (vti oſtendimus) cōſiētātur, Turcorum tyrannus cum immenſo & horrendo exercitu in Hungariam, præſidijs vacuam, incurſans: reſiſtente nemine: Strigonium occupauit. ac poſtremo inuſitata quadam oppugnationis vi, poſt multas fulminum tempeſtates, & continuas irruptiones , Albam Regalem cepit. Hic Aſiatica dititate in propugnatores milites, & Albanos ciueis omnium ordinum ſæuijt. Immane & illacrymabile ſpectaculum ædedit. Grauiſſimum reip. Chriſtianæ vulnus infixit. damnum incomparabile Hungaris impoſuit. Ab his progreſſibus, Barbarus cū Pannonias excuſſionibus ſcæde vaſtaſſet, incredibili rerum præda abacta, & Chriſtianiſeruiſijs plenus dominator, Conſtantinopolim reuertit: magno probro Principum Chriſtianorum : & ſpeciatiim cum æternæ

H 3 infamiæ

infamiae Gallicanae nota. quippe constat tantarum turbarum Franciae Regem praesefitunc quidem auctorem exstitisse.

COMPRESSA (vti diximus) Menapij audacia Imp. Landresium, ex quo, ceu e nido indies euclantes Galli, finitimam regionem vltro citroque infestant, deliberat armis repetere. Profectus igitur ab Sicambribus, multo viarum anfractu, & multis castris tandem in suam Hannoniam cum victore exercitu peruenit. Porro, antequam ad Landresium castra metaretur, Gonzagā cum parte copiarū praemittit Guisam de via tentatum. Cui occurrens Petrus Strozza: is D. plus minus equitum alā ducebat: forte Franciscū Atestinū, leuis armaturae equitū Cæsarianorū praef. qui ab inito praelio suos reuocare conabatur, dū ante ordines procedit longius, delabēte equo, intercept. quo contribulis casu renuntiato, & cognito, Strozzam, cum iam modo commemorato equitatu, Guisam intro equitasse, anticipata spe cadēs Gonzaga, & iussu Imp. (qui aduersē valetudinis causa Cāneri, quod oppidum inde, itinere vnus fere diei distat, substiterat) educta Aquila Arescotano, & * Rullo se coniungit. hi a biquam multo ante Landresium, Belgarū cum

* Vulgo Comes a Rucs, vel iuxta Gal

cum exercitu obsederant. quô itidem Britannicus Rex auxiliatricem legionem duce Valopo, miserat. in his castris quinquaginta, & amplius, militum millia, (lectissimum sane florentissimumque & ex bellicosis gentibus cōflatum exercitum) habuit Imp. Contra Franciæ Rex, cum deliberatum haberet suis in eo præsidio clausis succurrere; quamlibet exiguum, neque suum esset oppidum; contractis vndique viribus cum non multo minore exercitu ibidem statim comparuit. Landresium vero tuebatur magnanimi duces, Landa, & Decius: cum delecta promptissimorum militum manu. qui in defensione, & offensione æque perinsignes fuerunt. Id oppidum in extremo Hannoniæ angulo positum, Campanos, Rhemos, & Picardos, finitimos Gallos respicit: eo alluit Sabis. cuius fluminis, vti & Somonæ, fontes paululum supra cernuntur. indidem Guisa quinque. Camera-cum vero & Valencina, pari prope itineris interuallo, senis absunt milliaribus. Locus per se quidem angustus, sed naturali situ, & operum munitionibus firmissimus. id tunc tripertitis Cæsarianorum castris obsidebatur oppidum. quod ad multos dies continuata tormentorū tempestate cōquassatum,

licam orthographiam
 Ruez: sic vt
 vtrumuis sit
 monosyllabi

tum, dum tota mente in hanc curā incum-
bit Gonzaga, vt aliquando expūgnat: Rex
Franciæ, ex illa parte, qua Guisæ est obiectū
Landresium, cristas attollens, ad frontem
Cæsarianorum castrorum se ostentatū ve-
nit. Hic Gonzaga, conspectis lilijs, cū eius
deliberationem neque Belgæ, neque Bri-
tanni iusciperent: ne quid ageretur confu-
sius, quàm vellet absens Imp. paulū ab op-
pido copias seduxit: eo quidem consilio,
quo sic Gallos receptu prohiberet. Interea
Rex, tempori seruiens, multis simul ex lo-
cis, leuibus prælijs committit, & vtriusque
armaturæ Doryphoros equiteis in Cæsari-
ana agmina, simulato Pammachiæ prolu-
dio, extrudit; eaque astutia, eodem tempo-
ris puncto, diuersa ex parte audacissimorū
equitum alam circumducens, extenuatum
obsidione præsidium, & cōmeatu, & mu-
nitione, ac nouis auxilijs confirmat. Quo
stratagemate belle ædito, Cameracij, duo-
bus non amplius a Landresio miliaribus,
biduum obduxit: ita tamen, vt appropin-
quantibus Cæsarianis, manum conferere
velle videretur. quod ipsam, quia maxime
volebat Imp. simulatque intellexit, ecquid
ad Landresium ageretur: nedum confirmata
valetudine, Canneto ad castra transcurrit.
vbi

vbi excusso rerū instantium negotio, cōstituit omnino acie decertare. itaque proxime in Regē, perpetuū hostem, ducit: sic vt intra telorū iactū vterque consisteret exercitus. ibi tum ab omnibus fere castrorum portis vtrinque cōcurritur. qua præliandi licentia mirum, quātopere milites inflāmentur ad conflictū crastinum, sicuti nemo non arbitrabatur. quippe cum hesternum certamē nox diremisset, in sua quisque castra reuersus, ad imminentē pugnā se comparabat: qua aut vniuersus interitus, aut victoris dominatus, aut regnū postridie expectari putabatur. cuius desiderio flagrabat (vt innuimus) Imp. nec admodū recusabat dimicationē Rex, quin sūmo animi feruore, & se, & suos instruebat. Veruntamen principia Gallicana minime committēdū rebātur. & præ ceteris Melfensū Princeps, qui pro re nata Neapoli exsulabat, hoc acriter cōtendit. Nulli hominū aut cōsultū, aut ex vsu belli esse; videri nec posse, nec debere Regē, vbi eò, quò maxime intēdisset, gloriose peruenerit: nō contentū certa, anticipataque victoria, incōstantissimę Fortunæ sese vltius credere, opus habere. cuius viri cū grauitati, tū senectutis auctoritati id bellaturiens Gallus cōcessit: vt su-

bito alius, eadē nocte, percillide, cōpressis
 tubis, tanto silētio stationē relinqueret: ita
 vt vigilias, procubitoresque Cēsarianos e-
 tiam fefellerit, ac latuerit eius discessus: qui
 non prius quā luxisset, magna vigilū in-
 curia, est deprehēsus. Hīc Imp. dum fremit
 euolasse Gallum, aliquo itineris interuallo
 licet, auersum & secedentē hostē persequi-
 tur, actum agit. interim stat Landresium.
 Magnā tunc profecto disciplinæ militaris
 gloriam Galli, rebus non minus feliciter
 quā subtiliter gestis, sibi quæsiuerūt: ma-
 iorem (procul dubio) quæsituri, nisi apud
 Cameracion otiose obductū biduum, ean-
 dem nonnihil offuscasset temeritate. ista
 enim uero cūctatione (quemadmodū cor-
 date ac prouidenter Castaldus inducebat)
 in summū discrimen reditus adduceban-
 tur. Imp. igitur, cum iam pro foribus esset
 hiems, anni tempus incōmodū, partem ex-
 ercitus Samarobrinā reduxit. Cuius ciui-
 tatis, Imperio quidē fœderatæ, nec alteru-
 trius interim partis, dominatū, quia intel-
 ligebat machinatione quadam Megarensi
 Gallos appetere; ipse, ceu Comes Flandrē-
 sis, ex antiquissima formula, patrocinium
 tueri uoluit, &, quo sic ab illa parte res Bel-
 gicas redderet securiores, arcem firmissi-
 mam

mam publice, coactis fabris, operisque imperatis, inibi exaedificandam curauit. cetera liberam ciuitatem, de pristino eius statu nihil dum immutans; Antistiti, qui sacris iuxta ac profanis illic dominatur, permisit. Soluti vero exercitus partē exauctorauit: partem priore sacramento confirmatam, ad Lucapyrgum armis repetendum misit. vbi ob inclemētiam hiemis parum vel nihil effecit.

I N. A. M. D. XLIIII. XIII. Kal. Febr. ad * Aquas vitreas villam regiam (cum antiquorum deliciolis ac monumentis, opere & artificio cōparandam) tertio decimo ab Lutera lapide, Catharina illa Medicis, decēnio ante Henrico Delphinati nupta, Frāciscum filiū, in profuso totius Franciē gaudio, primū peperit. quam vt aliquandō repudiaret cōiunx, tanquā infœcundā, recentibus & domesticis exemplis nouissimorū maiorū, puta Ludouici XII. & Caroli VIII. iuris humani Doctores cōcedebāt. nec recusabat diuortiū Herois ista, singularis prudentiē. sed socer, & maritus, insusurrationes huiuscemodi mundanas sanctis rationibus constanter refutabant; &, æquitate quadā Christiani iudicij, inquebant Deo opt. Max. standū, qualitercunqve ipse uouerit: faxit.

M. D.

XLIIII.

*Gallicismus sonat ita, Fōtaine bleau, aut Fontaine belleau.

D V O

DVODEVICESIMO Kal. Maij, prope Ceresolū, Taurinorum castellū, Cæsariani & Galli manus conseruerunt. Pro Imp. pugnabat Vastensis: pro Francia, Anguianus. Conflictus hic, vt si quis alius, in primis memorabilis, & ingens fuit. Vbi, ancipiti Marte initio quidem vtrinque est dimicatum. Sed virtute sui equitatus, magna edita Cæsarianorum strage, & in his conciso Teutonorum peditatu, postremo victoriā reportauit Gallus. qua clade consternatis Cæsarianis, subinde Carinianū ab Anguiano obsessum, depacta incolumitate, deditur.

MENSE Maio, Rex Britannicus, validissimam classem, cui Arefordium Comitem præfecerat, in finitimam Scotiam immisit. qui plenissimis velis eò, quo intenderat, delatus, primo cursu Lethen antiquissimum, & tutissimum portum statim occupauit. Vbi simulatque exercitum in continentem Areforda exposuit: minimo inde distantem Regiam sedem, * Edimpyrgum vi peruasit ac cepit. Ceterū, postquam arcem, quæ illic creditur esse talis, vt expugnari non possit, frustra se videt obsidere, ac oppugnare, urbē incendio, agros, municipiaque multa excursionem peruasit,

*Edinbur-
gum ex
vulgari.

uit. itaque cæde & rapinis pollutum exercitū eò, vnde eduxerat, Areforda reduxit.

Ab conflictu illo grauiſſimo Cereſolano, quamplurimi autumabant Imp. qui tum quidem Spire, in Nemetibus, maximis comitijs, ſenatum habebat, ad pacē inclinaturum. Sed inanem omniū exſpectationem ſolito obſtinatior belli inſtauratio fraudauit. quippe cōtractis vndique copijs Imp. Metis, Mediomatricum metropoli, florentiſſimum exercitum conſtauit: cuius ſummam auctoritatem Gonzagæ iterum attribuit. Sed, prius quàm inimiciſſimam ſibi Franciam inuaderet, de recuperando primū ſuo (Lucepyrgo nempe) cogitauit. Illo Imp. in exercitu, pro re nata, bellica laude duces clariffimi, Germanorum Reguli duo, Mauritius Saxo, & Albertus Brandepyrgicus, militabant.

INTEREA Ahenobarbus, aut Regis monitu, aut heri iuſſu, Tauroëntio egreſſus, Zephyro flâte, in Orientem renauigauit. Stomachabatur porro ille Turcicus famulatus & Gallus ſibi mutuo: hic tamen iure merito, ille iniuria. quippe immanis Barbarus, non modo præclare nihil geſiſſet ac honorate, quin inſolenter & inhoneſte multa, in Prouincia illa, flagitia admifiſſet: &

vti

vti collibuerat, magnam Gallicanę iuuentutis manum abripuit. itaque vecordiam, ad turpissimę libidinis notam, probrum cum turpitudine coniunxit. Missum interrum facio, quę damna, quantum horrorem vniuersę Italicę orę, ac Sicilię, quasi per transfennam litora strictim præter legendo intulerit, & incusserit. At Rex, sodalitate familiaritateque ista Turcica, domi forisque dignitatem existimationemque suam valde deminuit. & propter alia multa incommoda Reip. cum maxime propter rerum Hungaricarum sinistram consequentiã, Italię in primis, & Germanię odiosus esse cępit. quę res, quod omnium bonorũ pateat reprehensionem; ingloria sane atque ignobilis est ad supremum diem peruentura.

MENSE Iunio, P. Strozza, coacto apud Mirandulam exercitu, summati Regulo, exsuli, & Petiliano (quorum vterque non pœnitendam militum manum adduxerat) coniunctus, dum constituit in Taurinos, ad Gallicana præsidia, in Cisapennina Liguria, prope Serreuallem castellum, secundum Scriuiã flumen, ab Salernitano Principe, Cæsarianarũ copiarum duce, profligatur. quò loci dimicatum quidem est,
summa

summa contentione, & magno armorum strepitu. Ceterum omnium, qui prælio interfuerint, iudicio, Florétinorum auxiliorum, prepropere ex ciuitate eo submissorū, præsentia, illa potissimum quæsita est victoria. Contra, (sicuti sacramento tenebatur, & facturum se receperat) si cum equitum ala, * Tesgallus, ex Monferrato, Strozze suppetias iuisset, nihil opinionibus militum est cōfirmatius, quàm victurum fuisse Gallicanum sodalitiū. P. Strozza nihilominus ab ea clade seruatus, ac in Taurinos delapsus, animo infracto valens & vigens, cum delectis affectatoribus, simulata religione, crucis rubrę nimirum figura Ephestribus affluta, ex inopinato per media Cæsarianorū castra Placentiam trāsualauit: ac inde imperata rerum, quas fieri vellet, necessitate, Mirandulam continuo recurrit. quō loci recollecta, partim ex suis Serrauallensibus reliquijs, partim ex euocatis, legiuncula, pali celeritate, per Ligures Salios, ac salebras Alpinas, incunte Augusto, incolumis ad Taurinos reuertit. qua in regione, rebus clare gestis, & Alba occupata, informatam anticipatamque sui summam expectationem animo Regis proculdubio cōfirmasset: nisi pacifer Mercurius

* Vulgo
Dominus
de Tes.

curius statim interuenisset.

IMP. simulatque Lucepyrgo appropin-
quabat, statim metropolim illam suam par-
tione recepit, subindeque se reliqua eius
gentis possessione, ab Gallis vsurpata, eadē
facilitate denuo induit. his igitur victorię
vestigijs, quō intendebat, iens, & per hosti-
cum ducens, in Rhemos insultauit. Cuius
ditionis oppidum Ligniacum, militari ir-
ruptione tentatū, breui deditur. inde pro-
motis castris Sandesiderium, ad Matronā
fluuium positam ciuitatē obsedit. Obdu-
rauit ea ciuitas, aliquām multas dierum
hebdomades, contra Imp. vim, tempesta-
temque tormentorum. nec minus fortiter
se defendit, quā lacessentem hostem in-
signiter offendit. hīc enim, cum forte sede-
cula quadam, ad machinas sedisset, vnde
eodem horę pūcto Gonzaga assurrexerat,
pila ęnea verberatus Arausinus, vir domi,
militięque clarus, interiit. nec ita multo
post, ab collimante fulguratore Cęsaria-
no, taliter Sādesideriani pręsidij pręf. oc-
ciditur Landa, ille accerrimus Landresianę
stationis propugnator. Postquam vero or-
bati consilio ducis defensores, oppugna-
torum vim ex muris alacriter aliquamdiu
repulissent, ad extremum, mēse Augusto,
Imp.

Imp. honestis tamen condicionibus, victi necessitate, ciuitatem tradiderunt. inde, capta ciuitate praesidijs firmata, Imp. Lutetiam versus pergit, secundum Septemtrionalem Matronae ripam castris positus, cui ex aduersa fluminis parte Rex Franciae, cum praepotente, & valido exercitu dum occurrit: pulchre Imp. vestigia sequendo, & itinera seruando: in vrbe Parrhisiorum, Rhemginis timidiore, ciues trepidare, tumultuari, fugam parare. quos vt sua praesentia Rex animaret, & in impendentium rerum necessitate ciuitati prouideret, ex castris de repente Lutetiam reuolat. Interea porro Imp. incredibili celeritate, Asperonaem, Castrum thirium, ac vetustate celebrata Suesionum Augustam, duobus & viginti a Parrhisijs disiunctam non amplius milliariibus, praeter multis alijs oppidis, occupauit.

ILLO ipso tempore, quo in Rhemos insultauit Imp. Morinorum Bononiam Rex Britannicus instructo cum exercitu, itidem ex conueto, inuadit. Ea ciuitas ab Itio portu terra, mari ue, itineris pari interuallo, octo fere miliaribus distat. Cui Regi, Imp. iussu, Maximilianus Burenus, Hipparchus cum lectissimo luculentissimoque Belgici equitatus agmine, se coniunxit. quam ciuitatem,

tatem, neque diurno, neque nocturno fulminandi labore intermisso, immaniū tormentorum tempestate ita quidem exagibat Anglus, vt non modo directos parietes mœniorum diruerit, verum etiam urbana ædificia pleraque omnia concusserit ac ofufcauerit. Erat nihilominus, & propter naturalem situm, & operum munitiones, ac nuperrime exstructas hinc inde moleis, Pergamorū facilis defensio. & eam ducere promptissimi milites deliberabant; quamdiu possent. At Veruinus Vinulus præsidij præf. Idib. Septemb. relicta statione, ad partiones descendit. Bononia igitur potitus Henricus Britannicus, (quod Franciæ maxime conueniebat propugnaeculum) tantū non militem Gallicanum inde iubet excedere, sed etiam incolas in vniuersum omnibus extrudit: itaque ex sua gente, coloniã eò deducit. Veruinus vero iltius suę vecordiæ aliquando, sententia senatus, pœnas capite luit.

O V A N T E itaque in Morinis Anglo, ecce, duo bellatotes mutuo infestissimi, quod Imp. commeatus difficultate, ob admirabilem quandam Gallorum in demetenda messe, ac condenda annona sagacitatem, laborabat: Franciæ vero Rex, Antario

rio bello implicatus, tot simul vrgentibus hostibus, probabilibus angustijs angebatur; (ceu virgula diuina designate) pacis genio, Gabrieli Gusmano Hispano, sodali Dominicano, propense auscultarunt. is nimirum, suscepta pacificatoria illa legatione, primum missus ad Imp. ab sorore Leonora, sedula commissorum renuntiatione rem eò deduxit, vt summa compositio solam requireret magnorum nominũ intercessionem. Post delegatam igitur fœderũ interpretibus hanc prouinciam, apud Crepeium, Valesiæ ditionis oppidum, celeberrimus condicitur conuentus. Hic ab Imp. Gõzaga, iam sæpe nominatus, & Nicolaus Perenothus Granuellanus; ab Rege vero Claudius Annibalius Halmerotes, pro re nata identidem militum Tribunus maior, Carolus Nullanus, ac Gilibertus Baiardus, luculentissimi expromissores, iussa stipulatione suos Heroës mutuo alligarunt, & pacem V I I I. Kal. Octob. his, in summa, cõditionibus constituerunt.

Vt, quidquid ab inducijs illis, Niciæ exacto prope sexennio factis, alterutri alterutrius, aut suæ, aut sociæ, (vt Allobrogicæ, & alius cuiusuis fœderatæ) iurisdictionis, intra; extra'ue Italiam vsurpassent: il-

lud ipsum, vniuerse, ceu ex Fabiana formula, inuicem sine intertrimento redderetur.

VT Gentilitij iuris intercessione, ac presumpta opinione solistimi remissa, eū statum vterque recōciliatorum sibi retineret, quem alter altero antiquiorem eatenus habuisset, ac possedisset.

HIc Imp. aut Mariam, suarum filiarum primā, aut ex neptum gynæceo vnam, Carolo Aureliano (vtram mallet, ipse, eligeret sibi coniugem) duas dedit optiones. qui Imp. ne, an Ferdinandi Cæs. filiam optasset, quadrimestri deliberatione declararet.

SI eligitur Maria, eius doti Belgium vniuersum dicit Imp. ea tamen lege, vt superstite se, Belgicam prouinciam administret tātum Aurelianus gener. obeunte vero focero, huius matrimonij iure, & ex conuentu, in suam possessionem demum vna cum legitima nepotum pōsteritate veniat. Atque in hoc casu, quo Belgium regat ac gubernet Aurelianus F. Franciæ Rex, Allobrogum Regulum, eodem temporis puncto, suo cum cisalpino, tum transalpino, de integro induat.

SI vero exoptatur ex fratre Imp. neptis, Aureliano sponsa, Insubrum dominatum sponsaliorum nomine, sponso statim, a cōsump-

sumptis nuptijs, præbiturum se promittit Imp. sed ea condicione: vt, si nullum ex se coniunx marem pepererit, ratam istam Insubricam possessionem ne habeat affinis, quin vsumfructum ea ratione amittat, & hereditario iure successionis excidat. Ea propter, modo ita ei collibuerit, liceat Imp. arceis duas, Mediolanensem, ac Cremonensem sibi interea reseruare, donec cõstituerit, vtrum ex neptis coniugio Aurelianus masculam, an muliebrem prolem procreasset. Atque in hoc altero casu, Rex, simul atque attributæ illius ditionis vsum subierit filius, statim Allobrogi regnum itidẽ præstet: excepto Momeliano, & Penariolo. quæ duo oppida in eius (tanquam sequestris iudicis) essent manu, ac potestate, quãdiu Imp. iam modo nominatus arceis Insubriæ retinuerit.

VENIAT in partem eius concordia, si ita videtur ipsi, Rex Britannicus. Eius pacis fructu simul fruatur omnis in vniuersum Christiana resp. puta clarissima Europæ nomina, Pont. Max. Imp. frater, idem Rom. Rex, deinde Dacarum, & Sarmatarum Reges, VII. VIRI. Electores, Venerorum Aristocratia, Heluetiorum Democratia, & eorum, qui Ducali excellunt dig-

nitate, hi, Allobrox, Florétinus, Lotharingus, Ferrarius, Vrbinas, Mātuanus Reguli. ac postremo Ligurum, & Lucensium Anarchiæ.

H A C procurata pace, Imp. postquã ex auctorato militi missionem dedit, sorore, quæ in castra fratri obuiam venerat, comitatus, ad auitam Regiã Bruxellã reuertit.

C O N T R A Gallorum Rex, honoratissime expeditus ab Imp. Delphinatem F. continuo cum exercitu, Bononiam versus, in hostem Anglicanum mittit. Porro Britannicus, offensus istius cõpositionis nuntio, noluit pacis esse particeps. itaque ab oppugnatione Mõstruli, quam animo designauerat quidem, sed nõ absoluit, (sicuti a nonnullis memorię proditum video:) Bononiam illam Belgicam ab se captam, præsidijs firmavit. & Kal. Octob. ex Caleribus, in transmarinum Regnum transmisit. nec multo post Franciæ Rex, cum parum vel nihil eorum, quæ volebat, ob tempestatis inclementiam, efficeret, exercitum soluit.

C O M-

COMMENTARIORVM
 LVD. GVICCIARDINI
 LIBER II.

PACE (Crepeiana) secundū
 facta, inter duos Europæorū
 facile Principes, qui, prope
 dicam, motum Reip. adte-
 rebant, præclara sane mutæ
 reconciliationis, & amicitie non fictæ in-
 dicia, amplissimæ illæ vltro citroque missæ
 legationes exstiterunt: quo sic dum mu-
 tuo congratulantur, dum vicem gaudent,
 adiurata identidem pax, sacramento con-
 firmaretur. Sed hilaritate, quam verbis &
 vultu præsefererat nobilitas, longe maio-
 re *indorū* populus exprimebat. quippe ex-
 stincto calamitosissimo bello, feriabatur
 ludibundus, gaudebat & triumphabat de
 pacatorum Heroum sententia. denique
 constitutæ pacis securitas homines ceteris
 curis solutos, partim ad otium & recrea-
 tionem, partim ad laborem, & ciuilia offi-
 cia traduxit. itaque secutus annus M. D. XLV. M. D. XLV
 equabilem tranquillitatem excepit: licet
 Gallus cum Britano subinde belligerabat.
 quem cum maxima coqueret cura de re-
 I 4 cupe-

cuperanda statim sua Bononia, præter cetera instrumenta belli, dudum parata, classem cum Liburnarum, tum longarum nauium magno sumptu instruebat. harum alteras ex Aquitanico sinu, ex Armoricis ciuitatibus, & finitimis Oceano municipijs colligebat. alteras a remoto mari Mediterraneo in Oceanum euocabat. quas, in summa, duas & viginti fuisse accepimus: classis ductore Barone Polino. qui a Massilia, ex Ligustico nempe sinu, in Germanicum Oceanum delatus, longissimo cæli circuitu, Hispaniam vniuersam, & Lusitaniam, nec non Septentrionalem Galliam, litoratim circulauit. in Scotiam præterea & armatos milites, & immensam vim pecuniæ misit, vt ex illa itidem parte hosti negotium facefferetur. Porro Francia Rex, cum terra marique, tentatis rebus omnibus, Bononiam ab Anglis infidentibus extorqueri nulla ratione posse vidit: id vnum habuit, in quo acquiesceret. Castrorum firmissimam molem e cõspectu Bononiæ extruxit: aptumque nomen ei fecit, (Gallice Momplaisir) Latine fortassis Placentia. Voluit enim uero obiecto isto atque opposito hostibus propugnaculo, eos tum excursionibus prohibere, & tanquam a
con-

continente obsessos, sedendo virgere.

EST vetustate celebratus, in Prouincia Rom. Gallię populus, Vautuates. Druentia fluminis accolę. in his excelluit olim aliquando præter Caprariam, Costamque castella, & reliquum pagum, ob amœnitatem & magnitudinē, Merindolū, ceu metrocomia quædã gentis. hi inquã, Vautuates, cū Acephali nescio quas sectas domi iã pridem exclusissent ac aluissent, postremo Lutheranam itidem disciplinam prope sequebantur. ex quibus subiectis populis, & si Rex nõ modo in quæstionem inspectionem uē Quęstoris tulisset multo ante, sed plane ad supplicium, & vulgares pœnas sectarum alumnos dedisset; crescebant nihilominus de die in diem affectatorum scholæ. ob id, exacto quinquennio apud Aquas Sextias, Prætor acerbo edicto statuerat: Merindolinis ne vnus quidẽ horę vsuram ad viuendum fuisse dandam: quin defractis surculis, vsque reuirescentem, securi statim cum radicibus arborem fuisse excindendam. Sed illud ipsum Aquense decretum, tãquam Arcopagitarũ hypomenatismum aliquem pro re nata Regionum consiliariorum pars ita circumscripsit, vt accersiti hæreseos ad tortoris eculeũ,

ex consuetudine dumtaxat ire cogentur. Porro cū iam carnifex, atque essent tormēta ipsa defessa, neque tamē illa secta finem facere vellet: istius peruicacię nuntio, & instinctu Cardinalis Turnonensis incitatus Rex, Vautuatum ciuitati grauissime consuluit: & eo anno demum, Aquensem tabulam rursus fixit, quam ipse paululū mitiore decreto suo refixerat. ac Minerio, qui eius rei actionē, petitionemque habuisset, crudelem itidem executionem dedit. Minerius igitur suscepta hac immani prouincia, coactis derepente ministris & satellitibus, mense Aprili, in imbellem turbam agrestium hominum, truculenter insultat: & sine mora, Costam, Caprariamque armata vi inuadit. castellanos ad vnum omnibus ferociter trucidat: nulli nec etati, nec conditioni, nec sexui hominum parcat. castella incendio peruastat. inde Merindolū, mero in dolore positum, & vniuersus Vautuatum pagus, pari furore atque impetu ab emissarijs, ficarijsque direpta, cōbustaque sunt. ac postremo vt dirus iste apparitor, viribus Praturę, deprehensos reos peregrisset: ac violentia armorum oppressisset: post multam & innumerabilem hominum cædem, officiosum sodalitium nomine in-

qui-

quinans criminoso, nulla omnino re, non
vinetis, nō stirpibus, ac arbutis abstinuit.
Lutum sanguine maceratum. Quę Galli-
cana carnificina & crudelitas, cum tetrum
odorem in Germania, & apud alias natio-
nes spiraret; ab his accusati Galli, ab illis
(quibus preclare fuerant non sine litigio-
sa defensione purgati) atramento sutorio
absoluti porro putabantur. ita profecto
mortalibus fere vsu venit. „ Cuique suus „
imperat affectus. Hic modo factum pro-
bat; ille improbat, maxime vbi extrema tē-
tantur. At scitum est, non artificis statera,
sed quadam mentis trutina res vel laudan-
das, vel damnandas examinari debere. &
cum suus cuique sit modus, tamen magis
offendere nimium, quàm parum. denique
mediocritatem in omnibus rebus esse op-
timam.

M E N S E Maio Franciscus, Lotharingę
Regulus decessit. cuius pater Anto. exacto
anno obiuerat. Succedit itaque in auitam
hereditatem Carolus Franc. F. bimus.

E O D E M fere tempore Elizabetha, Fer-
dinādi Cæs. filia morti occubuit, ipsa Po-
loniæ Regina.

S E C V T O Iunio exultauit in natali Ca-
roli (is est primæ ætatis Philippi Hisp. *Carolus primus*
Regis *similis p. p.*

Regis F.) Belgium. Sed idem paucis diebus interpositis, matris a partu mortuæ, idque repentino, vicem doluit. sic initio latum subinde tristis nuntius excepit.

SEPTEMBRI identidem (tam est cauduca & fragilis vita humana) Aurelianus, in ipsa ætatis viriditate, æstu febrique iactatus feruentissima, prope curiam, idque fere derepente, non sine suspitione veneni, moritur.

SECUNDO fere triennio, postquam ab Hesso, & Saxone, & reliqua Protestantium sodalitate, ob prætextas dissensiones gravissimas, Héricus Brunonisuicanus Regulus, de statu fuerat deiectus (cū hominē regni recuperatio sollicitaret) a propinquis, consanguineis, amicisque tandem duas legiones militum impetrauit. Ob id instantis anni Octobri cum vndenis peditum, binis, & plus aliquādo, equitum millibus, nec non tormentorum copia, vt in suos ipse infestus insultauit, magnos sane progressus fecit. Ceterum machinationem istam adoratus Hesslerus, Cattorum Regulus, re fœderatis præsignificata, continuo duplo maiorem conflauit exercitum: & belli apparatus itidem ampliorem comparauit. Cōiunctus itaque Mauritio Saxoni

oni genero, & Ernesto Brunonifucano desertori, (quos in eam expeditionem, pro se Saxo ille VII. VIR. amandauerat) statim in Henricum sibi inimicissimum duxit. qui aduersariorum celeritate & multitudine perculsus, post leuia quædam prælia, Mauritio, & affinium nonnullis auscultans, non multo post, dedit manus; & sine periclitatione vniuersæ pugnæ, vinci se est passus: ac victori Hesso, se, vna cum Carolo F. credidit. quos (voluntaria ista deditioe nihilo placatus) Hessler custodia clausos tenuit, donec testulæ quadam conuersione, non toto vertente biennio, (vti a nobis notabitur) ipse in Imp. veniens potestatem, a victore itidem latis conditionibus, captiuorum missionem concedere est coactus.

NOVEMBRI Petrus Landus, Venetillius Senatus Princeps fato concessit. cuius in locum mox Franciscus Donatus, ceu Bocchyrus alter, est subrogatus.

COMITIIS Tridentinis ad bimum interregnum adductis, Pont. bello interruptum Concilium, quamprimum Imp. & Franciæ Regi conuenit: huius anni VI. Id. Mart. Tridentum reuocauerat quidem: ceterum, propter conuentus solitudinem,
Sena-

M. D.
XLVI.

Senatum demum dedit v i. Id. Ian. in. A.
M. D. XLVI. in quem, pro Pont. coierunt
Montani duo, Politianus, & Samsouinus,
nec non Anglicus, Legati tres, ex albo Pur-
puratorum. Fuit vero ille frequens. quip-
pe comparebant non solum Italici, verum
etiam transalpini, ac transmarini Antisti-
tes, aut Archimandrite, aut Catechiste, pu-
ta Hispani, Lusitani, Galli, Teutones, Bel-
ge, Scoti: & generatim vniuersa schola Põ-
tificia.

FEBRUARIO nature legi D. Mart. ille
Lutherus fecit satis. Hic origine & patria
extitit Saxo. & Islebi, vbi natus est, ibidem
anno ætatis climacterico, triennio maior
Sexagenario obiit, relicta luculenta sobole.
quam ipse Augustinianus frater, diuinarum
literarum candidatus, sacris item initia-
tus, ex coniuge Ascetria progeniit. qui hoc
potissimum nomine male audit, quasi in per-
tractandis rebus Religionis, Europe, & Ec-
clesiæ turbas, motusque attulerit. itaque
Reip. Christianæ sit perniciosus. Vtunque
est, religiosus homo tunc, cum animam ageret,
ad nouissimum sermonis Epilogum, in
Pont. Rom. debacchatus, laconismum
istum adiunxit: inquiens, Pestis eram vi-
uens, moriens tua mors ero, Papa. Festi-
uum

num quidem Acroama. Attamen ex humano conuiuio sine corollario discessit Solpugium.

PRID. Kal. April. Alphonfus Daualus, ille Vasti Toparcha: & Mediolani præf. in fata concedit. quæ Prouincia Gonzagæ, beneficio Imp. delegatur.

I V N I O mense Imp. cui vetus erat cum Protestantium sodalitate simultas, & apud quos nihil dū auctoritate valebat, quo sic tandem aliquando, & neglectam fidem, & desita officia, abs Teutonica nobilitate, contumacia & fastidio elata, armis extorqueret: cum Pont. fœdus inicit: quem iuxta ea res vrebant. is in hoc bellum ingentem auri vim socio continuo attribuit. spargit item missilia variarum rerum, per vniuersam ditionem Imp. quo diuitis sparsionis artificio immensa est exacta pecunia. postremo duas legiones auxilias, semestri sacramento obligatas, puta peditum millia duodecim, & leuis armaturæ equites D. (quibus interim ipse itidem & delectos duces præfecerat, & stipendia curabat) ex conuentu mittit. Contrahit igitur vndique vicinis Imp. ab Neapoli Cumanos equites, a Mediolano Insubricam iuuentutem accersit. in hanc expeditionem primi nominis

nis Itali, nempe, Florentinus, Ferrarius, Mantuarius, alijsque Reguli, vel Satrapa, auxilia petenti Imp. administrarunt. quæ omnia, dum tempore & loco, quò ipse destinasset, cõparerent in Germania, venientibus obuiam ire, Tribb. mill. gratiose excipere, & aduentum auxilijs congratulari: denique strenuum Imp. agere: & ab amica Germania copias imperatas cogere ad Ingolstadium, quæ est Danubianæ gentis ciuitas munitissima, Boiorum iurisdictionis, & eadem non parum celebris Academia. quò loci euocatus ex Belgio Maximilianus Barenus Emondensis, duas itidem instructissimas legiones, sollicitudine Mariæ Belgarum Heræ, conflatas, seu potius, dena circiter millia peditum, equitum vero trina, & paulo plus, numero quidem exiguam, sed robore præstantem manum, vna cum innumerabili pecunia, a Philippo F. commodum procurata, tumultuante iam per insigniter Germania, tanto itineris intervallo, tot castris, & per hosticum (quod mirum fuit) singulari virtute, ac solertia incolumem traduxit. Istum Imp. exercitum, circiter quinquaginta peditum millibus, equitum autem non amplius nouem, Ludouicus Dauila, rerum oculatus testis,

testis, & subtilis, belli Germanici, prope dicam, curiosus narrator, descripsit. cuius tãti exercitus pro imp. creatus est ille notissimus Europę, Dalua. in eo tunc vel clientelarum, vel fœderatarum, officiosarumque ciuitatum, præclarissimę quęque imagines militabant hæ. Ferd. Cæs. cum sobole mascula. Ioachimus Brandepyrgeticus VII. VIR. R. P. C. cum fratre Ioanne, & Alberto nepote, Mauritius & Augustus Saxonici fratres. Gulielmi duo, Boiorum alter, alter Menapiorum Regulus. Erix, & Georgius, nec non Philippus, Henrici illius (quem paulo ante ab Hesso custodia teneri diximus) F. omnes ex illustri Brunonisuiucanorum Regulorum familia oriundi. Georgius Megalopolites. Wolfgangus Prussienis militiæ Mag. denique Teutonum Antistitum diœceses, & affectatorum vniuersitas pro Imp. stabant. hætenus Germani. Deinde Hispaniæ õnis maxima nomina Daluam sequebantur. Italicorum vero militũ Principia extiterunt, Emanuel Philibertus Allobrox, Taurinorum Princeps. Octauius Farnesius, Pontificalium Legionum dux. Philippus Lannoïus, Sulmonensium Princeps. Ioan. Baptista Castaldus. Ioan. Iacobus Medicinus Marinianus. & quem

ante nominauimus Burenus Belga . & qui nouissime omniũ ad ea Imp. castra accessit Ioan. Baptista Spinellus. is porro Pentacofiarcha, D. ex Neapolitana nobilitate delectos, grauis armaturę equiteis adduxerat. Ceterum antequam semiplenum hunc exercitum Imp. collegit, sesquitertia fere parte copiosioribus in castris, ad Ingolstadium sessitasse Protestanteis, nimirum supra LXXX. peditum, ac x. equitum millia, pæne infinito belli instrumento, & multo tormento, habuisse, idẽ Dauila est auctor. cuius tãti exercitus summa auctoritas erat apud Ioan. Fridericum Saxonem, Septemuirali dignitate spectatum virum, & Philippum Hessum, Cattorum Regulum, tanquam belli auspices. Secundi ab his, summæ rei administris, ordinarij erant duces: Ioan. Ernestus frater germanus, ac cognominis patri, iã modo dicti Electoris F. Philippus Brunonifuiicanus, cum quattuor liberis adolescentibus. Franciscus Lunepyrigicus. Wolfgangus Analtinus, Georgius, Vitenpergensium Reguli frater. Albertus Manseueldęus: & multi alij optimates, & in his peculiare quique duces, Legati, ac vicarij ciuitatum illarum liberarũ, quarum melior pars (& si nomine tenus censebantur

tur Imperatoriæ, re tamen ipsa Imp. erant inimicæ) Protestantium parteis sequebatur. Fœderati sunt hi Teutonū populi, qui in conferendo quodam limitato & determinato ad subleuādā Remp. tributo, Imp. quidem auctoritatē agnoscunt, sed in ceteris libere viuunt: ac suis legibus vtuntur. nec tam ampliādo student pomerio: quàm conseruandæ inseruiunt libertati. Panopliam vero istam Protestantium absoluebant Tetracosiarchæ Heluetij octo, cum totidem lectissimæ iuuentutis cohortibus. Quæ omnia tot & tam magna nomina vnus gentis qui accurate collegerit animo, sane corā cōsiderabit quale extiterit istud, Germaniæ funestissimum, bellum ciuile, ac intestinum potius dissidiū. habet enim inueteratissima odia, & meras factiones.

DVM itaque bellaturit Germania, Frāciscus Bernardus, Patricius Venetus, iussu Regis e Britannis in Franciam transmissus, suscepta pacificatoria illa legatione, a bello ad concordiam, Reges istos abstraxit: pacemque hic summatim conditionibus, inter eos ac Scotos, constituit. „ Britannico, Gallorum Rex vicies quinque centena millia Scutorum, octima „ pensione soluit. „ Ex eo asse, bessellem quot „

„ annis curato. „ Octimā pensione soluta
 „ suam Bononiam Belgicam recipito. Quā
 „ summam compositionem tantum non ex
 alto repetita officia, & mutuae congratula-
 tiones, sed etiam animi cognatio, ritu Chri-
 stiano continuata firmavit. quippe, ut for-
 te casus tulit Isabellam, filiarum primam,
 tunc potissimum nasci Delphinati: ea, quā
 ita est nata, & ita consuevit, Regem Britan-
 nicum tamen attestatur pater, & * panta-
 strum (ut ita loquamur, *ἢ οὐρανὸν ἔρα*) adop-
 tat. qui, sicubi opus sit, paternum officium
 infantulæ, dum sacri fontis aqua lustratur,
 adpromittit; & pro eadem, in verba sum-
 mi rerum opificis Dei, iurat. quemadmodū
 etiam mysterio lauationis ab antiquissima
 originis macula expiato Henrico, huius I-
 sabellæ patri, tanquam filialstro, suum ex se
 nomen Henricus V I I I. Anglicanus, iden-
 tidem multo ante participauerat.

*Vulgo cō
 pater.

ILLO, & vno fere tempore, Ferd. duas
 simul filias, Mariam Gulielmo Menapio-
 rum, Annam vero Alberto Boiorum Re-
 gulo, (istam cum maxime opportunā col-
 ligationem propinquæ societatis sollicitā-
 te fratre Imp.) in matrimonio collocavit.
 Menapium enimvero propalam iam ex-
 clusum desponsa affinitate Franciæ (cuius
 multo

multo ante meminimus) ab in nuptiarũ il-
 larum nuptiarũ sacramento religioneque
 auctoritas soluerat Pótificalis. que vtraque
 connubia, & affinitates, inter armorũ stre-
 pitum, & tumultum belli, vel potius inter
 caesa & porrecta (quod aiunt) apud * Au-^{*Ratisbo-}
 gustam Tiberij, solennibus ceremonijs ce-^{ná vulgo.}
 lebratæ, veræ nuptiæ confirmarunt.

S E C V T O Quintili, Titanicũ illud bel-
 lum Germanicum plane est affectum, op-
 pidò breuius ac facilius, cõtra atque nemo
 mortalium existimasset, quemadmodum
 summam ostendemus. nec porro victoria
 ista, tam non curantiæ, discordiæque aduer-
 sariorum (vt in multis legitur) quàm pe-
 culiari cuidam solertiæ, & virtuti Imp. ve-
 nit attribuenda. quem constat, toto eo bel-
 lo, reuera officium strenui ducis præstitisse.
 Primum enim apud Ingolstadiũ, in mæra
 castrorum solitudine, & apparatus copia-
 rumque exiguitate, instantia tamen soler-
 ter curat, vigilanter se contra impendentia
 pericula tuetur, & animose gigantum in-
 sultus sustinet. Subinde autẽ utcũque para-
 tus & instructus, diu noctuque lacessitos
 indidẽ dispellit. mox, omen accipiens, in-
 sectatur, atque exagitat. Neopyrgũ, Dan-
 uerdam, Tilingam, Lauringam, & Gun-

delophingam, oppida præ ceteris occupat. atque in ore, & oculis hostium prope hæc sunt gesta. Præterea Ferd. Cas. & Mauritius, diuersa ex parte, Saxoniam inimicam simul sic infestant, vt in ea prouincia magnos facerent progressus. Qui nuntius vt in castra Protestantium est relatus, laboratur vehementer. Scinditur immensus ille exercitus. Saxo ad se respiciēs, meliorem militum manum secum reducit. Hæssus, per pusillo comitatu, demum repedit. Imp. vero vis ingrauescentis hiemis non retardauit, quin instantis victoriæ vestigijs insistens, Dophingam, Nordolingam, & Dincalespulam, non paruas ciuitateis, obtineret. quem apud Halam Sueuicam hibernantem, Fridericus, * Capellatorum Regulus, idem VII. VIR. R. P. C. adit: ita vt in gratiam redeat victoris. Cuius exemplo, pacificatoriam legationem mox eodem Ulmus, Danubiana ciuitas, amplissima amandat: & descendit ad pactiōnem. Nec multo post in. A. M. D. XLVII. mense Ianuario, Huldericus, Virtempergensium Regulus, duriores condiciones pacis, ac sibi, nepotibusque graueis, accepit. Bureno Belgæ Francophordia, interim celebre illud ad Mœni ripam Emporium,

se

* Is est
vulgo Co-
mes Pala-
tinus.

M. D.
XLVII.

se dedit. Qua tenacis victoriæ fama diuulgata, certatim pleraque oppida, ad cõpositionem veniunt, scilicet, Memminga, Bibrax, Rauenspyrgus; ac postremo etiam Vindelicorum Augusta, & Argentoratum: præclaræ atque opulentæ vrbes. Sed vbi intelligit Imp. aduersarium Saxonem non modo possessionem suam recuperasse, verum etiam fraternæ ditionis aliquid vsurpasse, ac Mauritanii dominatus partem præoccupasse; minime cunctandum ratus, etsi non optime tunc quidem habebat, & longum esset iter, quod animo dicit, re itidem determinat. Iungitur itaque tandem, multis castris, & emenso longæ viæ interuallo, cum fratri tum Mauritio: quos infestè Saxonie vim intulisse antea diximus. vbi post aliquos progressus constituit omnino, cum primum sese opportunitas obrulisset, manum conferere cum hoste. is Molepergæ tunc cum meliore parte exercitus sessitabat. ad Albim illud est situm oppidum Imp. igitur accelerans, viii. Kal. Maij, id flumen, qua ex parte vado transiri poterat, diligenter, facileque, iacta alea, vt exercitum traduxit; Vittempergam, primariam urbem suæ ditionis, & notissimam Academiam, dum secedere cogitat

Saxo, in Locana silua, hostem consequitur. Canit derrepente classicum Imp. Ducit instructas acies in Saxonem. Qui, quilibet se colligere, ob repentinum incurium Cæsarianorum, non potuit, itaque numero longe erat inferior, concurrat tamen; acriter, & strenue dimicauit ad vesperum. at postremo, profligato exercitu, ipse in aduerso vultu accepto vulnere, capitur, & cum Ernesto Brunonisuicano, & assidua nobilitate, viuis in victoris potestatem venit. cognominis vero, primæ ætatis F. ex eo conflictu, saucius tamen (quò constituerat pater) euasit. Hic Imp. tam insigni ista victoria, incredibili celeritate, & multo fere dispendio potitus, moderate, uti talem tantumque decuit virum Principem inquit: Nostrum sane haud fuerit Iulium illum Cæs. exprimere, dicentem V. V. V. Sed sit hoc nobis satis, V. V. & Deus Opt. Max. vicit. Verum Saxo, dum sistitur, Captum (inquit) me Cæsar clementissime, oro, ut clementer accipiat vestra Maiestas, ne Principe indigna custodia seruet. cui, quod se antea Carolum Austriadem dumtaxat, circumscripto nomine Imperatorio, ludibrio læsisset Saxo; ita reddit Imp.

Siccine

Siccine iam modo Cæsar? vah! Compensaberis tuopte merito. Tū vultuosus Saxo, quem manu gestabat, galerū dentibus mormordit. & Quādo ita Fors me tulit, quòd collibuerit, hoc me fiat. simul etiam cum dicto caput operuit, nulla aduersus Imp. exhibita reuerétia. Accersitur iste nō multo post, tanquam hostis Reip. capitis. Veruntamē ista seueritate percussi optimates Germanicę, (& inter alios Brandepyrgeticus) eam Saxoni operam posuerunt, vt mitigatus Imp. & damnationem illam rescinderet, & lucis vsuram Saxoni daret, certis tamen condicionibus, quarum summa extitit., Vt pro eo, in VII. VI R. R. P. C. collegiū dignitatemque Mauritius, Saxo itidem, assumeretur. deinceps Id. Iun. perfecta completaque demū est victoria. Halam Saxoniam impetrato ab Imp. commeatu, & fiducia electoris Brandepyrgetici, ac Mauritij generi, pagendi causa proficiscitur Hesus. in hunc autem (in commeatus etymo iurisconsultorum ingenia, interpretationēque magis, quā fortassis Principum secutus, cū nō videretur sibi in perduellione capiēdo, fidem prodere, aut pactū soluere) Imp. iniicit manus. itaque de nobilissima illa ac potentissima prouincia triumphat.

& gratiam, existimationem, auctoritatem, quibus exciderat, recipit. denique multa instrumenta belli, cum D. & amplius tormentis æneis, & optimis spolijs ex ea victoria reportat. & sedecies centena milia aureorum scutorum arario infert. quæ felicitas fratris sane nihilo minori v-
sui quàm sibi fuit. nec enim rei priuatę is tantum ob restitutam Boëmiam compendium fecit; verum etiam amborum nomen magnum deinceps cum apud Germanos, tum apud alios pondus habuit.

DVM intestino bello flagrabat Germania, in Italia duo maximi tumultus exstiterunt. quorum alter mense Decembri apud Neapolim est exortus hoc fere initio. S. C. illud Hispaniense (quo volebat Imp. illic itidem in quaestionem, inspectionē, cognitionemque ferri. Quęstorū, rem Religionis, quemadmodum in Hispania) a Petro Toletano inibi Prorege latum Neapolitani ciues, re noua atque inusitata commoti, repudiarunt. Toletanus porro contumacia ista offensus, clam institutum persequi conatur. at ciues eo manifestius contraueniunt. Pungunt ac stimulant quasi aculei utrosque grauissimæ iniurię. itaque paulatim

tim mutuo in crudescunt animi. Cum igitur vindicationis moram diutius non ferret concitata ciuitas, arma corripit, & accersita exsulum, proscriptionumque hominum auxilia, intra mœnia recipit. itaque passim in vrbe cædes, occisio, & insultus fiebant: non sine procliuitate rebellionis. quamlibet prætexeretur isti tumultui Toletani iniquitas, quia ciuitas, non aduersus Imp. ac dominum arma sumi, verumtamen aduersus infestū Reip. caput, ac Proregem, qui in officio suo claudicasset, pro palam attestabatur. cuius rei verisimilitudinem, exitus vtcunque probauit. Destinatur vtrinque legationes pacificatoræ ad Imp. in Germaniam. Sedantur, componunturque vrbane tempestates. interim rescinditur illa (quã diximus) Hispaniensis questio. Depræhensa tamen secessionis capita, extremo supplicio afficiuntur.

ALTER motus incidit Genuæ, mense Ianuario. Occulta quædã & inueterata illa erat coniuratio, quam multo ante susceptam, fiducia, consilioque non obscuræ soldalitatæ, ad intereccionem familiæ Doriensis, & exitium Reipub. Ioan. Aloysius Fliscorum Comes, adornauerat. eoque pacto patriæ possessionem, vel potius dominationem

nationem aucupabatur. Cuius administri & satellites dum, præoccupata porta Thomasia, Ioanettinum Doriã, qui, cur ita tumultuaretur vrbs, ex suburbano prædio spectatum noctu accurrerat, obtruncant; ipse non multo infra eam stationem, globo armorum stipatus, Naualia Genuensium, & classem Doriensem dextre occupat. trãfilit vnã atque item alterã irremem initio, cupidus gloriæ Fliscus. at dehiscit postremo in ascensum scalarũ gradus, aut ascia. qui, quòd erat thorace armatus, & nox tenebris omnia obscurabat, ecce, opis expertus, maritimo gurgite est offuscatus, & in medio cursu excidit Victoriæ, quam sola Fortuna eius audaciæ videtur inuidisse. Quo sublato derepente, ciuilis cessauit tumultus. Flisci deinceps regnum appetentis domus collina cõplanatur. itaque eius gẽtis, ac istius seditionis conscia familia, ab vrbe ac repub. exterminantur.

INTEREA temporis, quo Germania ciuili ardebat bello, potentissimos duos, & inclytos Heroës, bimestre temporis interuallũ sustulit: Anglicanum nempe & Gallicanum. V. Kal. Feb. morti occubuit Hẽricus ille, VIII. eo nomine Britannorum Rex, triennio minor sexagenario, postquã
duo-

duodequadraginta annos regnasset. princeps profecto multis nature dotibus præditus; liberali, excelsò, constanti, infractoque animo; literatus identidem. sed hunc ipsum tot virtutum cumulum inhonestis & horrendis quibusdam actionibus, post Aragonium diuortium, obsecravit. qui, quòd conseruasse videbatur habitum crudelitatis, morti iã vicinus, ob nescio quàm leuis suspitionis opinionem, Thomam illum Norfolcum, Principem virum, sui studiosissimum in vincula coniecit. & huiusce filium Suriam, cum iam prope animã ageret ipse, securi percussit. et si subinde dubitatum sit in Regisnean in ministeriorum malitiam, vitia debuerit quis exprobrare. Vt cunque est, Testamento ita censente S. P. Q. Brit. consentiente Eduardũ VI. F. ex asse heredem scripsit. ea lege, si is sine liberis discessisset, ab eo primum Maria, deindeque Elizabetha, id regni vicissim haberet, Regiæ duæ filiæ. Sed Eduardi pueruli adhuc nouimi, decimum ætatis annum vix egressi xvi. tutoribus curam delegauit. in his erat facile primus Eduardus * Erphordæus, eius auus. quem, ob intimã affinitatem generis, senatus * Dictatoris titulo decorauit, qui auctoritate sua tum

* Hertfordiensis Polyd. virog.
* Protectoris vulgo,
Regem

Regem, tum Remp. protegeret. Principatu Somerſetano auxit, nec nō Ducali dignitate amplificauit. denique Proregē creauit. itaque non multo poſt, ex conſuetudine, Lōdini Eduardo puerulo Antiſtes Cantuarienſis diadema impoſuit.

VNA cum ipſo menſe Martio excidit Franciſcus ille I. Franciæ Rex ſplendidiffimus, quadriennio maior quinquagenario, nedū cōpleto regni anno triceſimo tertio. Huius obitus ſuperioris memoriæ obſeruationē innouauit, nempe, vſque ab illo Hugone Capeto, totis D. LXIII. circiter annis, neminem omnium Gallicanorum Regum ſextam ætatis decadem ſuperaffe, excepto vno Lud. XI. qui dies fere quindecim, nō amplius annum ſexageſimum ſuperuixit. Tam videtur graue & intolerabile onus dominationis. Extitit quidem hic Franciſcus I. tantū non eo Regno, ſed omni Imperio dignus. at nō omnibus ſtetit promiſſis, res ſuas tractauit paulo negligentius, & humanis deliciolis, ac ſuo affectui animū nimis ſubmiſit. Vir alioquin religioſus, literatus, eloquēs, ſtudiorum Mecænas, virtutis amans, iuſtitia tenax, expertus in bello, prouidus & cōſultus in pacis rebus; denique liberalis vndique & magnificus.

Huic

Huic Fortuna, si cui alij, ludos fecit. sed ad-
 uersa ei magis quam prospera semper fuit.
 ita vt auerso vultu illa hunc hostibus tra-
 diderit Ticinensi conflictu capiundum.
 Quod tamé Fortunæ vulnus, quo quo mo-
 do, animi quadam constantia sic sanauit,
 vt deam istam vinceret, ac rebus vndecun-
 que ampliatis, in ipsa animæ expiratione
 diceret: Regnum, quod inij, cum Rhoda-
 no terminaretur, illud ipsum (Deo auspice)
 trans Padum extensum, filio in manus tra-
 do. qui, quantūuis licet splendesceret sump-
 tu, luxuque Regio, quamlibet genium cu-
 raret, & voluptatibus indulgeret: & si de-
 nique bellum cōtineret fere gereret; quia
 tamen furta & peculatum ministeriorum
 prohibebat, cauebatque summopere, ne
 domi feleis aleret Tartessias (quo summæ
 imprudentiæ vitio omnes plerique Dyna-
 stæ iam laborant) Zopyri talenta, (quod ai-
 unt) & ararium numerata pecunia plenū
 liberis reliquit. Cui succedens, F. Henricus
 XII. duodetriginta annorum iuuenis, ex-
 celsa animo, & bello natus; illud Regnum
 hoc fere initio iniit.

A N. illum Momoransinum, cui pluri-
 mum confidebat, statim ceu postliminio
 reuocatum, non modo pristina restituit
 digni-

dignitati, quæ paulo minus sexennio ante
 ei fuisset adempta ac erepta, verum etiam
 maiore beneuolentia, ac honore profecit-
 tur, quàm fecisset pater. Palatina deinceps
 officia, ministeriaque vt ab imo ad summū
 immutauit, patri, duobusque fratribus,
 quorum alter biennio, alter plus decennio
 ante obiuerat, simul iusta fecit mēse Maio.
 Paternos autem maneis patritis illis bustis
 Dionysianis intulit. Profectus deinde est
 Lutetia ad Rhemorum Metropolim, tri-
 ginta duo milliaria indidem distantem. in-
 ibi v i i i. Kal. Sextil. illius ciuitatis Anti-
 stes solēnibus cęremonijs, veterrimo Gal-
 lorum ritu, illud ipsum diadema (quo olim
 aliquando Carolum illum Magnum vsuri
 fuisse ferunt) ei imposuit xii. vir. S. F.
 vt officia postulabant, assistentibus. Pręro-
 gatiuam istam Patriciorum, ab iam dicto
 Carolo institutam, Galli vulgo Pares voci-
 tant. Horum sex sacris sunt initiati, reliqui
 prophani & ciuiles Principes. Rursus pri-
 orum tres Archiepiscopi, Ducali etiā am-
 plitudine præcellunt, puta, Rhemorū, Lao-
 dunensium, Lingonūque Antistites. tres
 Episcopi, Comitum itidem nomina gerūt,
 Bellouacus, Nouiodunensis & Cathalau-
 nicus. Ab his *natexuāis* pari numero sunt

ἢ καὶ ἑξῆς, scilicet Heduus, Normannus,
 & Aquitanus, Duces. & Tolosanus, Flan-
 drens̄is ac Campanus, totidem (antiquitus)
 comites. Vetus nempe hoc est, sex Ducum,
 ac totidem comitum, collegium Patricio-
 rum. Ceterum quòd iam pridem nouissi-
 marum illarum ciuiliū dignitatū quin-
 que desite, ad supremū ius Regium fuerint
 trāslatæ; sexta porro Flādrens̄is, dominatu
 Regio recentissime (v̄ti initio docuimus)
 liberata, eas nihilominus representabat tū
 quidem Rex Nauarræus, Vādomius, Gui-
 sanus, Ambarrus, Monpensirius, & Abu-
 malus, Reguli omnes, ac præstātissimi viri.

H o c anno naturę satisfecit Anna, Ferd.
 Cæs. coniunx. matrona fœcundissima, &
 prolis multitudine beata. soror itidem il-
 lius Ludouici Hungarorum Regum vlti-
 mi, sicut ante attigimus.

C O N C I L I V M illud Tridētinum, post
 septimæ coitionis Decreta, cum legati Pō-
 tificij se iam corpore vix sustinere grauita-
 tem eius cæli, qui eis laborē adferret in do-
 lore, fingerent, huius anni mense Apri-
 li, inde ex Germaniæ confinijs in Itali-
 am, Bononiam nempe retrahitur. id fa-
 ctum egerime ferens Imp. queritur qui-
 dem de eo multa Pont. Vetat itidem

ne qui suorum clientū Tridento discedāt. sed actum agit, quippe solutus ille conuētus, multorum deinceps annorum intervallo vix tandem aliquando est denuo cōgregatus.

MENSE Augusto, coorto inter se & Scotos bello, ob id, quod illi Eduardo Regi puero, Reginam puellā sponsam dare (vti receperant) iam modo recusabant, Somersetanus Regulus, Prorex Britannia, & Varouicanus Comes, cui subinde Ducatus obtigit* Northumbricus, V. C. in finitimā Scotiam insultarūt. qui simulatque in cōspectum hostium venerunt, manus conseruerunt. quo in conflictu, vt aliquā multas horas, acriter, ferociterque est dimicatum; postremo vincuntur, conscindunturque Scoti, aut capiuntur. Qua vbi victoria Angli, nullo non progressi, Regnum ex ea parte, longe lateque ampliarunt. Verum his rebus foris egregie gestis intestinis discordijs domi laborare cœperunt: quod seminarium consecutorum malorum exstitit. Reuertētes porro domum e Scotia, per insigni *ἐναννοια χριστι* instituta, Decembri simulacra CHRISTI Seruatoris, & Diuūm imagines proterue oppugnarunt opprobrio, & ex adytis vndecunque subruerunt. deni-

* ita Polyd. virg. vel iuxta vulgarem vocem, Northumerlandus.

denique Sacerdotibus coniugia publica concesserunt.

SEPTEMBRI a coniuratis, quorū fuit princeps Augustinus Landus, Comes, in arce sua Petrus Aloysius Farnesius multis vulneribus crudelissime confoditur Placentiæ. quæ ciuitas vnâ cum Parma, eius erant, iure mancipij. has enim uero sibi, ex Pontificia hereditate abalienatas, compēfatas tamē * Camertium prouincia, suffragante Purpuratorum collegio, Paulus III. Pont. Max. (huius pater legitimus) aliquādo, tanquam clienti, concesserat vtendas. quo occiso, statim armatus comparuit Gōzaga Mediolani præf. Imp. quæ eam ciuitatem asseruit. quæ res vulgarium rumulculorum ianuâ sane aperuit: maxime quòd Octavius Farnesius, sublato Aloysij F. Imp. vero (vt ostendimus multo ante) gener esset. Sed Embolium istud, reuera (quemadmodū notabimus suo loco) argumentū, & ingressus quidā cruentę, & atrocis tragediæ Imp. exstitit.

NOVEMBRI deinceps Claudia, Fræciæ Regis filiarum altera nascitur.

IN A. M. D. XXXVIII. Kal. April. Sigif-

mundus Sarmata, Polonorum Rex, octogenarius senex, defunctus illa administra-

* Ducatus
Camerini
Italici vulgo.

M. D.

XLVIII.

tione Regni annos quadraginta duos. Heros singulari prudentia, & commemorabili virtute, itaque suis populis æque charus, obiit. Patri succedit cognominis F. bellicosus, & excelsi animi vir.

IN id temporis incidit, vt, dum Imp. in Germania libationesque & epulas, ritu Romm. Pontt. instaurare conatur, ei Britannii ex diametro repugnarent, quippe ad id, quòd domesticis diffidijs fluebant, vno susceptæ hereseos filo, totis sacrificijs Pontificalibus interdixerūt. imitatione Henrici VIII. Regis, cuius nihilominus furori modus aliquis est impositus. quippe etsi statum Religionis nonnihil immutaret, ista rerum capita (quæ subindicauimus) intacta tamen & integra reliquit. Sed præceptus iste populus, per se ad omnia volubilis, illius insistens vestigijs, & cursum transcurrens, chytrapodem mensamque inuertere, & cæremoniam Pontificalem ad viuũ refecare, nedum sacris abstinere, voluit.

IVNIO (fere anno postquam Menapius, vti diximus, sponsam sibi ex Austriadarũ familia adoptasset, Ioanna illa Nauarræa forma, alijsque bonis perbelle dotata, voto priore soluta, Vedomio Regulo nupta,

ta, a simulatis, ad veras, ratasque nuptias transiuit. & iisdem prope diebus Frācisus Abumalus, Guifani Reguli F. Ferrarij Ducis filiarum primam, in matrimonio recentissime collocatā, vsque ab Emilia, in Frāciam secum introduxit.

R E S T I N C T O bello Germaniæ superioris, quicum suam inferiorē, ac Belgiū itidem fœdere coniunxit: cum S. P. Q. Germ. agens Imp. tulit, „ Vt Pontificia causa (interim) staret, donec aliquando lite religionis controuersæ definita, Synodus aliter statuisset. Qua prouincia fratri delegata, Septembri, ex prima in secundā Germaniā, captiuos (iam sepe nominatos) secum traduxit. Hęc ei fuit pōpa, fuit species, & incessus saltē triūpho dignus. At Saxo libera custodia veteranorū Hispanorum asservatus Imp. quocūque isset, comitabatur. Hefus vero primum ad Pleumosios relegatus Aldenardū, inde Mechliniam est retractus. atque inibi, ob tentatā fugam, angusto conclau priuatæ cuiusdam ædis clauditur. ad quam diu, noctuque Hispanorum militū cohors excubabat.

A Sextili, in mediū Autumnū per Aquitaniā vniuersam, in Santonibus & Garum-

ne finitimis populis, maxime autem apud Bur legalā eius gentis caput, trimestris prope ditio, ex nouo portorio salis, enata est. Vbi non modo ciuitatis status a concitata multitudine immutatur: verū etiā Tristanus Monenius (qui, absente Nauarreo, Regis erat in ea prouincia vicarius) crudelissime interficitur, quippe ad tantam insolentiam, & diritatem exlex vulgus adducebatur, (vbi subtiliter tragediam istam Historia Gallicana describit) vt non longe abfuerit a feris belluis. Hic Rex cum acerbitate instantium, & futurorum metu percussus, Mag. Eq. & Abumalum Regulum, cum exercitu, contra seditiosum populum amandat, qui nullo fere labore Burdegala potiti, in capita frequentissimæ seditionis continuo seuerè animaduertunt. armamentarium publicum spoliānt. ciueis arma deponere compellunt.

* Campana * vasa aenea, quibus sacerdotes in suis templis tinnunt, vniuersè tollunt. privilegia comburunt. leges vetustæ immunitatis rescindunt, immensa pecunia, & alijs modis populum multant. denique vniuersam multitudinem eò adigunt, vt, nullo scalpello, nulloue stylo, solis vnguibus ac digitis humum a tumulo Tristani Mone-
nij

* Campana
vulgo.

nij defodient ; itaque cadauer euellant. id quod pompa sumptuque funebri de-
nuo honorifice busto reconditum fuit. His igitur rebus cum Burdegalæ, tum in
omni Aquitania compositis, & præsidio
ad eam relicto, Nouembri reliquis militi-
bus missio datur.

E O D E M fere tempore Franciæ Rex,
quo sic de Scotia esset securus, puellam
Reginam, Delphinati F. designatam con-
iugem, ex hereditario regno, ad se, nau-
bus transfuehendam curat.

P R O F E C T V S ex supernate, in suam in-
fernatem Germaniam Imp. Tridentinum
Antistitem Purpuratum, & Daluam Regu-
lum, in Hispaniam amandauerat; eo quidẽ
cõsilio, vt indidem accersito, deductoque
ad se Philippo F. successori Belgarum pos-
ceret fidelitatem. nec vero ita pridẽ Maxi-
milianus Austriades, Ferd. Ces. F. ad regnũ
Boëmiæ adoptatus, indulgẽte Pont. Rom.
Mariam consobrinam, Imp. filiarum pri-
mam. Ph. sororem commodum, in Batica
Hispaniam, apud vallem Pintiam, duxerat
vxorem. Philippus igitur, ex formula Bur-
gundica, compositis rebus Hispaniensibus
sororioque delegata illa prouincia, VI.
L 4 Nou.

Nou. Octobr. ab valle Pintia, equis admiffis, Barcinonē properauit, ac inde cum delecta nobilitate, & ampliffimo comitatu Rhodas, citerioris Hispaniæ portum, quò loci And. Doria aduentum eius exspectabat, venit. quo ex portu, cum instructiffima classe egressus, v. i. Kal. Decembr. Genuam appulit. Ab Liguribus mox Mediolanum, Mantuamque uisit. inde uero per Tridentinum saltum, recta in Germaniam primam tendens, Oenipontem petijt. itaque determinato itineris cursu pergens, Monico, Augusta Vindelicorū, Vlimo, Heydelperga, Iustratis tot ciuitatibus, ad Nemetum Spiram, Rhenum transmiffit: subindeque per agrum Lotharingiacum Lucæpyrgum est profectus. atque hîc primum Belgicā suam hereditatē cernere cœpit, Hisp. iuuēt. Princeps. quem, tanti Heroïs filium quā honorifice, quā splendide, quā regifice ac officiose Italia, Germaniaque acceperit, nec facile humanus assequatur captus, nedum ego breuiter explicauero. is ad extremum ab Lucæpyrgo, Kal. April. in. A. M. D. XLIX. magna uoluntate patris, maiore lætitia S. P. Q. Belg. Bruxellas inquitauit. cuius populi ouationes, acclamationesque & applausus describere, quia longum

M. D.
XLIX.

longū esset & difficile, planereticere ma-
lim, quā ieiune, sobrieque dicere. Conse-
cuta ætas Ludis sēcularibus, & triumphali-
bus pompis est cōsumpta. Philippus, ceu
in perpetua quadam meri triumphī scena
circumductus, antiquis verbis pręit vniuer-
so Belgio fidelitatem iurante ac promittē-
te, quantū porro sumptū posuerint Belgæ
in congratulatione ista publica, solæ An-
douerpæ (vt Cor. Scrib. Graphæus, qui pig-
mata omnia, apparatus, ac pompam luxuri-
que suæ ciuitatis, copiose declarauit, lucu-
lentissimus est testis) probabilem fidē po-
steris fecerint. quæ tunc quidem vniuersæ,
supra centena, tricena millia aureorū scu-
tatorum Ph. Principi expensa tulerūt. quas
reliquæ ciuitates omnes, perinde vt cuique
erant pro rata parte facultates, (quę sunt
immensæ) vsque ad æmulationem prope
sequebantur. vt interim silentio inuoluan-
tur publicę pecuniæ, tanquam Regia dis-
pensatio, & aurum coronarium. quo, om-
ni iure, hereditario, mancipij, nexique
Herus, ab vniuerso famularu Belgico est
ditatus.

F E B R V A R I O, cum Regina Fran-
ciæ peperisset marem, vocari eum collibuit
parentibus, Aloysium Ioannem. Sed is Au-

relianorum Dux designatus, nedum trimus, immatura morte puerulus occubuit.

GAVDENTE & triumphante de adventu Philippi, Belgio, Francia itidem in ludis, lætitiæque publica exsultabat, & feriabatur. ob id, quod Catharina Medicis, mense Junio Sandionysiano in conventu (duobus illud oppidum milliaribus ab Lutetia abest) ritu Gallico, solemnibus cæremonijs fuerit inaugurata. Quæ res curiosis ingenijs oppido quàm maximã dedit admirationem. illis inquam, qui rerum omnium initia solícite indagant, & semina perscrutantur. stupescebant enimvero Medicum illustrissimam familiam, a priuata fortuna, derepente in eam publicam celsitatem ascendisse: ex ea ortos duos Pontt. Romm. nempe Leonem X. & Clementem illum VII. penes eam esse Etruriæ dominatum, postremo hanc ipsam Catharinam, Medicidem, ad suprema Franciæ regni fastigia cuedtam. ac, Regum Gallicanorum post se, genitricem reliquo tempore celebratum iri. Nec multo post Rex Lutetiam triumphali pompa inuehitur. excipiturque honorificentissime a S. P. Q. Parth. Regem vero interposito biduo Regina eodem consequi-

quitur. itaque regno simul auspiciatur. Auspicatus enim uero est Gallis, & Transalpinis nationibus ille incessus, quo die primum, delecti inaugurate Principes hereditatem adeunt. ubi quanta exstiterit tū opum, tum luxus ostentatio Gallicana; vix dum animo colligi, nedum luculenta oratione exprimi queat.

IN Angliā vero tunc temporis omnium rerum ingens erat confusio ac perturbatio. Primo, cū se mutuo pessime odissent, Prorex ille Erphordaus, Thomam Semerum, germanū fratrem, *Britannici litoris præf. in Senatu ambitionis accusat, & affectati regni. quasi ipse Regem puerum adhuc ad sua sacra petrahere voluisset, atque ea machinatione rerum potiri. Thomas itaque (vt est ista gens omnium maxime præceps, & immoderata, ubi quid inciderit, quod remp. spectat) præpropere præfatione cōiicitur in vincula. cogitur ire ad tortoris ecaleum. fidiculis examinatur. ac postremo, mense Martio, securi percutitur. Deinde, cum fluctuaret pæne tota illa insula in seditionibus, & opinionum diuersitate, in rebus Religionis, inuicem simul repugnaret; Senatus Anglicus pullulanteis motus armata manu restinxit. Nempe barbarum aucto-

* Britannia
Ammiraliū
vulgo.

auctores pœnas expenderunt.

QVA dissidiorum Anglicanorum occasione excitus Gallorū Rex, paternas pactiones rescindit. & continuo Bononiensis ditionis partem vi recipit, partem ditione. & inter cetera Ambletulam ac Mōlambertum, quas duas stationes Bononiæ finitimas, Angli communierant. quæ arx ad summas tunc quidem angustias adducebatur, intersepto iam nimirū aditu, quo adminicula, alimēta, commeatusque subuehi consueuissent. Transmittit itidem instructissimam classem, ductore Decio, in fœderatam Scotiam, (vt ab illa quoque parte negotium hosti facefferetur) cum valido exercitu, cui duces exercitatisimos præficit P. Strozam, Dandolotum, & *Rhenanum Teutonem, qui simulatque in Scotorum castra coierunt, post non exiguos progressus, insigni prælio, ad Edintonam Britannos fundunt, ac vincunt. itaque, ab vsurpata possessione deturbatis Anglis, summa cum virtute & gloria, puellæ Reginae ademptum regnum restituūt.

INTEREA Paulus III. Pont. Max. plus minus octogintaquatuor annos natus, cū sexdecim in illo Pontificatu resedisset, vir multa rerum & literarum scientia, ac prudentia,

*Rheni Comitē vulgo

dentia, v. Id. Nouéb. condicto fato senex
 obijt. hic, quòd gratia plurimū apud om-
 neis in vniuersum valebat, quàm honorifi-
 ce in ea dignitate se gessit. bello diurno
 liberatam Italiam, excoluit. pacem perpe-
 tuam seruauit. denique vulgo audinit.
 P A T. P A T. Bonus Pastor. Bonus reip.
 Bonus sibi. Bonus (immo melior) suis. nā
 nepotum quatuor; (quos Petrus ille, Aloy-
 sius liberos reliquerat) duos Purpuratorū
 albo adscripsit, Farnesium, & Sanctangelū;
 duos Ducali titulo decorauit, quorum al-
 ter Parmæ & Placentiæ, alter autem Castri
 dominatum est adeptus.

I I S D E M fere diebus Margarita Valefia,
 Nauarræorū Regina, germana soror, Frā-
 cisci I. Gallorum Regis, pensum vitæ ter-
 restris absoluit. Heroïs, præter sexum, ap-
 prime literata, & multa virtute prædita, &
 (licet hanc vulgus in suspicionem Luth-
 ranæ sectæ vocauerit) Musarū altera Mne-
 mosyne.

P A V L O III. Pont. demortuo, IIII. Kal.
 Decemb. Purpuratum collegium, recepto
 more, in Comitium coijt. Vbi post multas
 altercationes, disceptationemque, tandem
 VII. Id. Febr. in. A. M. D. L. ex fysisitis, Ioan.
 Maria (vulgo a patria) Montefansou-

M. D. L.

nus

nus, origine Tuscus, vir prouectæ ætatis,
 biennio maior sexagenario, (gẽtilitio illo
 nomine ex cõsuetudine permutato) Iulius
 III. Rom. Pont. Max. renuntiatur, qui sub-
 inde, solennibus cæremonijs, die fasto, in
 maxima S. P. Q. R. frequentia, ab Cibone,
 Tranensi & Carpenfi, Purpuratis PP. IX.
 Kal. Mar. inauguratur, ac biduo post sus-
 ceptas clauis belli & pacis, ceu alter Ianus
 deauratam illam portam, quam vocant D.
 Petri, magnæ religionis ergo, referauit, ita-
 que deinceps Hilaria Pontificia, que in eũ
 ipsum annum cõmode inciderant, & prop-
 ter interregnum Pontificale Kal. Ian. vti
 debuissent, inchoari, celebrarique nequi-
 uerãt, suis sacris deuotus Pont. perfecit. Ea
 Hilaria omnium primus instituit Bonifa-
 us VIII. Pont. ante sesquisæculum, noluit-
 que prisco ritui, instar sæculariorum ludo-
 rum, esse cõtesimo quoque anno. Sed Cle-
 mens VI. primo dimidium, Sextus vero
 IIII. nouissime ex ista centuria, sesqui-
 alteram partem detraxit. ita, quæ primum
 centennialia, subinde quinquagenalia fue-
 runt, ac iam postremo quinquenicenna-
 lia sunt Hilaria. id Iubilum Roma ap-
 pellat. Paucis ab hinc diebus, indulgentia
 Pont.

Pont. Octavio Farnesio restituitur Parma, & Columnatum familia, recepto stato, ynde a Paulo III. (vt inuimus) fuerat deiecta, tanquam suo, denuo induitur.

Hoc ipso mense Februario Franciscus Mantuanorum Dux, cui non multo ante Ferdinandus Cæsar filiam in matrimonio collocarat, cum fortuito in Mintium incidisset, ab cordis syncope febrim continuo contraxit. quæ sane Heroëm illum breui consumpsit. Ei vero frater germanus, Gulielmus successit.

APRILI deinceps, ex Britannia, partim externis bellis fessa, partim ciuilibus motibus afflicta, transmittens in Fræciam, Anto. Guidotus, Patricius Florentinus, pacem, quam oratum ierat legatus, vir ad persuadendum quiduis natus, per facile præstitit, his summatim conditionibus. vt Bononiensem stationem, „ iurisdictionemque deserentibus, & resti- „ tuentibus Anglis, Galli quadringenties „ mille aureos scutatos, bipertita pensione „ persoluerent. Gallorum Rex, Britanni- „ co etiam dum puero filiarum vnius conjugium desponder, ratum habendū, quam- „ primum ambobus ætas esset cõnubio habi- „ lis.

lis. Pax eadem Scotos firmavit. quæ ut staret concordia, specimen veri amoris, & cognationis extitit, quòd equestri dignitate se mutuo honorabant isti Reges. quippe Henricus fibulam illam equestrem, siue bullatam, ab Anglo donum Periscelidem accepit. pro quo vicissim ipse Eduardo torquem D. Michaëlis imagine signatam rependit. quod genus sycsitiorum, summi cum decoris loco, tum religionis est apud vtrosque.

M A I O prope exacto Imp. ad Comitiam magna, Augustam Vindelicorum, Philippum F. ex Belgio secum traduxit. quibus comitijs, subornata sorore Maria, & sollicitationis causa. eodem accersita, in hanc curam tota mente incumberebat: ut Ferd. Cæs. abdicatum suum ius successionis Imperatoriam, Philippo patrueli renuntiaret. qua in re cum plurimum laborauerit Imp. in eodem statu mansit. nec enim ex re sua admodum fore prospiciebat frater, si, & suum genium, & generose, masculæque sobolis expectationem, ac gratiam, quibus summe valebant apud omnes Teutones, per istam (exitialem) alienationem, honore, fructu, emolumentoque certo defraudasset.

Xv. Kal. Iul. Carolus Maximilianus,
Aude-

Andegauenſium Regulus deſignatus, Re-
giorum filiorum tertius, in Francia naſ-
citur.

EXTREMO Auguſto Veſontione, ſua
domo, patriaque profectus in Vindeliciã
Nicolaus Perenotus Granuellanus, Augu-
ſtæ apud Auguſtum patronum, vltimum
vitæ diem clauſit. quem clienté Imp. eo a-
cerbius fleuit mortuum, quo viuentem a-
mauit ſincerius. qui, quòd erat litteratus, &
multarum rerum ſciens, experiens, & con-
ſultus; magna omnium ordinum volunta-
te, eo plus, viginti duobus annis curiæ Prin-
ceps exitit. &, quòd ad honores, ſuo opte in-
genio, viam inuenit, ideo felicitati huma-
næ proximus videtur, & aliquã multa pro-
le beatus. quæ ex paternæ virtutis ſemine
adhuc viget. Rem taceo, in qua liberis pro-
uidus pater luculentiffime proſpexit. cuius
primus ac ſenior filius, M. Ant. cum eſſet
Atrebatum Antifites, in locum, dignitatẽ-
que mox ſubrogatur.

* DRAGVTORES ille barbarus, Ar-
chipirata, qui ſubinde claffis Turcicæ præ-
fecturam obtinuit, cum * Aphrodiſium, ad
mediterraneum mare, Africæ oppidũ præ-
occupaffet: mirandum in modum cõmu-
nijt: eo conſilio, vt inibi conſtructo ſibi,
M ſodali-

* Druget
Rais bar-
bare.
* Africam
vulgo.

sodalibusque nido, portus ille esset statio, ac sentina piratarū. inde euolaret, quò vellet, eò reuolaret vt in arcē, cum colliberet. inde (inquam) non vno myoparone, piratico, sed continuis excursionibus maria finitima infestaret. denique locum istum Regno optauit. Imp. porro, ecquid machinaretur Barbarus, haud obscure præfagiens animo, hac demū tempestate Ioan. Vegæ Proregi Sicilię, & Dorię class. & orę maritimę præf. negotiū dat, Aphrodisij excindēdi hi igitur instructi, ac parati, præter Imp. classē, Pont. Lusitanorū, Melitensis sodalitatē, & aliorum Italicorum auxiliorum, nauibus aucti, vt ab Italia in Numidiam, secundo Aquilone, transmiserunt; a terra, ac mari illud oppidum obsidione cinxerunt. quod tormentis omnibus ferociter conquassatum, post aliquam dimicationē, admodum paruo temporis damno, Septēbri capitur vi militum, quibus itidem diripiendum datur. itaque fit ingens Aphrodisiorum occisio, & ruina, ad Dragutorę ludibrium. qua re feliciter gesta, victores Numidici, flante Africo, indidem in suam quisque patriam ac sedem, vela verterunt. Imp. vero, Aphrodisium, auito iunctum Imperio, cum oneri & impedimento magis

gis esse, quàm prodesse, denique sumptus male poni in illius tam remotæ arcis defensione videretur; exiguo tempore interposito, tantum inde exhauriens, quantum potuit in naueis contrudi, a solo diruendum curauit.

IN E V N T E anno M. D. L I. noua quæ- M. D. LI.
dam belli causa, ad perturbandam Remp. coorta est, hoc fere initio. Gener socerum in suspicionem ambitus non obscure vocat. quippe Octavius Farnesius, sibi metuens, ne ab Imp. itidem Parma, vt antea pater Placentia, fraudaretur, quiritat; & Pont. ceu clientelæ caput, ac patronum, cliens opem implorat. Sed eo τῶν ἀδυνατίων excusationem deferente, instat ille, potestatem saltem permittat sibi, aliunde arripienti patrocini; quo se tueatur, quod vbi malitiane, an inconsiderantia Pont. impetrasset; Octavius, id factum sollicitante fratre Horatio, se, Gallorum Regi commendauit, & rem omnem concedidit. Hoc licentiosum facinus Iulius III. iniquissime ferre; Octavium præcipitis consilij reum peragere; nec, nisi suo præcise consensu rem tantam temere suscipi debuisse, dicere; & quid demum in eo negotio statuisset, significare; indignarique

vehementet. Denique contumacem Regulum, fulmine suo ictum execrari; eius bona fisco addicere; ac postremo aduocatum Imp. opem flagitare, atque armis extorquere conari, quando vetus patrocini-um auctoritate tueri non poterat. Aprili mense hæc gerebantur. Hinc narum Parmense bellum. Octavius Pont. & Imp. inimicos capit. Interea vero Franciæ Rex fiduciarium Parmam præsidij, custodij, vigilijsque præmunitam, firmat ac defendit. Contra, iussu Imp. Gonzaga, ex finitima Insubria, eò cum exercitu profectus, Iunio mense, stationem Gallicanam obsidione offendit. Quò non multo post accedens Pontificius nepos, Ioan. Baptista, Mirandulam obsidet.

CETERVM isto ex vaporario, ignis continuo erupit, quo Italia & Gallia omnis subinde flagrauit. Cuius tragædiæ ista extitit protasis. Intercipitur de via Dandolo, summo loco natus, ab Cæsarianis Insubribus, dum ipse, cum delecta nobilitate libere, rectaque Parmam nititur. Purgant tamen factum Cæsariani illud, militaris sacramenti prætextu, quo obligati, merere se ostendunt sub Pont. stipendia. itaque iure belli hostem capere, licere.

licere. Sed quęsitum istum fictę excusatio-
 nis colorem cum non admitteret in se inci-
 tatus Gallus, multo ante paratis instrumen-
 tis belli, ex improviso in Imp. insultat
 Aquilam, vel p̄uenit potius terra, ac
 mari. quippe Sextili, duce Briface, cum
 magnos in Taurinis fecisset progressus,
 p̄ ceteris oppidis, Chario, & Sanda-
 miano potitur. simul vero Oceanum Ger-
 manicum myoparone multo infestat. Sed
 inter cetera strategemata, per insignis illa
 exstitit Baronis Polini, vafri hominis, vi-
 ctoria, per otium induciarium nauicula-
 tores Belgas transmissu Hispaniensi frau-
 dantis. Is, dimisso nauigio speculatorio, vt
 intelligit, aliquo numero naueis onerarias,
 ex maritimo Belgio, mercibus onustas, in
 Hispaniam vela facere, easque citra pon-
 dus impositū, per se graueis, lentius Sub-
 solano ferri, ludificatur. ad nauigat ab late-
 re, ad agmen corbitarum. simulat Isidem,
 fingit (inquam) Reginam Scotiæ se trans-
 uehere. P̄mittit parunculū vnum, atque
 item alterum cataſcopium, ad naueis Ba-
 thauas oratum, vt ex formula nautica con-
 gratulationi, & honoris ergo, contractis
 velis, tormenta, quot habuissent, vno si-
 mul tonitru disploderent. Quod vt est

consecutus; ecce, imparatas, & telis destitutas, exarmatasque nauis inuadit, ac affligit. ita vt, ex viginti duabus, noue dumtaxat ab instanti periculo euaderent. ac relique omnes, dimidio plures, caperentur. que tam opima spolia, ac variarum rerum pretia (magna Belgarum nauicatorum iniuria, ac mercatorum iactura incredibili:) quingenties mille aureis scutatis estimata, Rotomagum, Romandorum ciuitatem, Polinus introuexit.

I N T E R E A, dum bellum vltro citroque adornatur, exacto Maio, Philippus, honorum plenus, consanguineo Maximiliano comitatus, quem patruus, & pater ex transmarina prouincia ad comitia euocauerant, parentibus vale dicto: ex Vindelicis discedit. atque ex Liguribus, in suam Hispaniam transmittit.

C O N C I L I V M Tridentinum, multo ante a Paulo III. inchoatum, (vt ante docuimus) cum probasset Iulius III. iam dicto mense iterando redintegrandu censuit. verum ei, ob conuentus meram solitudinem, trimestre prorogatur. quo demum tempore, vt non modo ex Italia, sed ex transmarinis, transalpinisque nationi-

tionibus, maxime vero ex Cæsarianis clientelis complurimi comparuissent; legatum suum, aduocatumque Crescentium Purpuratum, summæ rei præficit Pont. Quò amandati ex Francia legati (quam decretis, edictisque suis Pont. in se concitauerat, atque infestarat) in pleno senatu P. C. sunt attestati, multis rationibus Regem (maxime vero propter susceptum, in se, bellum) adduci in eam sententiam, ut conuenticulum quoddam, architecto & machinatore omnium Pont. & factiosam coitionem potius esse, quàm Synodum crediderit. iterata tamen ea res, usque aliquo est continuata.

SEPTEMBRI peperit itidem Franciæ Regina Alexandrum Eduardum. is Andegauenſium Regulus designatur, loco fratris Caroli Maximiliani, qui in demortui Aureliani dignitatem pariter fuerat susceptus.

CVM omnium Germaniæ fœderatarum ciuitatum vnica Albenſis * Partheno-
pe. parentibus reliquis socijs, ac fratribus, & obstinatione quadam sententię, & conſpiratione ac conſensu omnium ordinum ad defendendam libertatem, cum Imp.

*Maidēpyrgus. aut, vt vulgo Maidēburgum.

concordare nollet, immo senatusconsultā calcitraret, respueret, & aspernaretur; citatur quidem maxima voce Fetialium, nec tamen respondet: aut sistit. at curiæ Imperatoriæ sententijs refragatur. Ea propter in hac re vniuersitatem testem citat Senatus. peragitur contumaciæ rea, ac postremo proscribitur. itaque Imp. Mauritium Saxonem cum exercitu & vlticibus Aquilis eò contendere vt iussit: armis contumacem populum ad desita officia retrahere conatur. Gerit ad hanc, in diuturna obsidione Saxo, vir bellicosus, multa quidem præclare. sed oppugnatoribus Mauritianis viriliter resistente Alberto Mansoueldæo Comite, Trib. mil. ciuitatis defensore, hostis cælum sibi nisus est velle capere. Mauritius interea sollicitatus ab affinitate, vt promissis stare vellet, nempe Cattis Regulum, liberis patrem ademptum, Hecsum illum socerū, ipse gener pristinæ restituendū curaret libertati; confert in hoc quidem accuratissimā diligentiam. Sed istius missionis, quotidie singuli dies tollūtur obnuntiationibus. non auscultat intercessori Saxoni Imp. Quam morositatem vt olfacit Gallus, præstigijs artificiosissimis, & multis

multis blanditijs circumretitum (vel fau-
 cium) Mauritij animum secreto & tacite
 ab Hero abalienat. & sine mora, arctissimo
 fœdere, cum eo, & opimatibus alijs Teu-
 tonibus iungitur, & sodalitij iure astringi-
 tur, vti statim indicabimus. Mauritius igitur,
 cui magnum negotium cogitato & fa-
 cto opus erat, ab hac Gallicana necessitu-
 dine, vel vt de suscepta oppugnatione Par-
 thenopes (cuius ipse auctor & auspex præ-
 cise extitisset) aliquid ea extricaret, quo suo
 videretur honori cōsuluisse; vel potius (vti
 tunc quidem erat rumor) in belli Gallici
 laboribus obdormiscentem Imp. & ita
 conuiuentem somno (percallidę machina-
 tionis) cōsopiret profundiore; simulat ad
 extremum Nouébri se cum obseisis, spe-
 ciosa quidem & honorata, ac verbo tenus,
 vtili futura Imp. condicione pagere. Por-
 ro pactionis energia, atque facultas fuit hu-
 iusmodi. Constaret sibi Parthenope, & ex-
 tremam cum initijs cōuenirent. hoc est, ma-
 neret studium sectæ Lutheranę (qua de re
 potissimum disceptabatur) maneret itidē
 prisca libertas. Ista re comperta, Partheno-
 pæi contra Veiovis arma, iracundiamque
 obdurando, magnam famę laudem, maio-
 rem etiã & tribulium, & vniuersę Germa-

niæ gratiam lucrifecerunt. ob id, quòd soli omnium Teutonum, de salute sua, cum tãto Heroë, & tot antlatis victorijs superbo Imp. contenderint. quòd hornotina diuturniorem obsidionem pertulerint. itaque præclarum specimen, & argumentum fortitudinis ac constantiæ ediderint. quòd denique ad extremum æquabileis condiciones inuenerint ipsi. quorum auspicio deinceps resp. in antiquissimam libertatem facillime redierit. Vtcunque est; qui res ab Imp. gestas excusserit, is, tanquam in speculo, manifeste videbit, eius fortunam, cù vsque eo stetisset, ad Parthenopen istam Albensem cœpisse titubare.

IN. A. M. D. LII. Somersetanus Regulus, ille Prorex Angliæ, auus itidem Regius ac procurator, nunc captus, nunc missus, miro fortunæ ludibrio; tandem Ianuario, capitali supplicio afficitur: quia (vt autumant multi) Ioan. Northumbro fuerit insidiatus, sicamque intentarit. Verisimilior tamen opinio tenet, istum ipsum Regulum, partim bonitate simplicitateque Somersētani, partim ambitione adductum singulare affectasse Imperium in eo Regno, ac Regis pueri curam præcise, ad se transferre voluisse. itaque nec competitorem,
nec

nec secundum, præ se, diutius pati potuisse.

BELLVS Pont. (qui tanquam vnguis in hoc recenti vulnere reip. exstiterat) cum vtraque spe, nimirum Parmæ & Mirandulæ capiendæ frustraretur, vir voluptati & delicijs aptior, quàm labori, post hornotinā prope militiam, Aprili, instatibus Soterijs, cum Gallo pepigit: tropeorumque personam induit, & palliatus topianā quandam, orbi funestam, fecit, socium deseruit excitato internecino bello: quo interfectus est belligerator nepos apud Mirādulam, quo grauissimo ab onere, perturbatā Europam, aliquam multorum annorū labor vix tandem subleuauit.

TERRA, marique, se mutuo infestantibus iam Cæsarianis & Gallis, mox prodijt in lucē strategema Mauritianum. quippe cum lentus esset Imp. in mittendo Hesso, ob id Mauritius impediō stomachari. violatam fidē intercessionis quiritari; iniuria manus esse iniectas focero, exclamare. has & cōsimileis causas sociali bello prætexere. ad actum denique se ad sanandum vulnus infamię arma sumpsisse cōtra Imp. dicere. Porro societas ista, cuius erant capita & pattores, præter Mauritium auspitem, Ioan. Albertns Megalopolites, & Albertus Brādepyr-

depyrgicus, & captiui Hefsi familia, vna cum liberis, datis inuicē simul obsidibus, tam erat fixa, & rata, vt propugnatorē Germanicę libertatis Gallus se propalam iaceret. quam cum publicis, tum priuatis scriptis, secundum Landgrauium, ac Saxonem Exelectorem, vniuersę patrię, fiducia Gallicana, Germani sodales repromittūt. Fœdere igitur isto icto, stabilito, ac prodito, ceu iure Fetiali rem præiudicatã, vno quidem consilio, & temporis puncto eodem, sed diuersis locis, Teutoni & Galli persequuntur. Mauritius ex sua egressus Saxonia, per Rodepyrgensem & Nordolinguum agrum Danuuerdam ducit hostis nō hostis. quippe communicata consiliorum & instituti sui ratione (per quarum fineis ierat) ciuitatibus, maxime quòd nulli noceret, facillime ad suam sententiã pertraxit omneis tribuleis. Danuuerda Augustã Vindelicorum properat. quę tunc temporis Cæsariano præsidio tenebatur. Ea ciuitas cum triduum, nō amplius, obdurasset, prid. Non. April. ad pactiones descendit. Cui captę nō legem imponit victor Mauritius, vt victis solet imponi, sed præsidio Cæsariano humanitate remisso, liberat eo onere ciueis. & eorum societate, amicitia-
que

que contentus, ad recuperandam cōmunē libertatem, indidē secedit. Nihil non consequitur Virtute duce, comite Fortuna. Capit & expugnat vi arcem firmissimam, Erepergam, in angustijs Noricarum Alpium sitam. Orei galea. Cuius Victorię fama percussus Imp. cum sibi iniici tragulā cognosceret, insidiari ue; tenuiculum autem apparatus, & infirmum præsidium Prætorianū haberet, quinimmo deficeret neruus belli, instante perduelli; Oenopōte * Vo- * Villacura
corium, cęreo funali mōtosum iter lustrās, vulgo.
noctu clam transcendit. Faterni sunt illa * Tirolicæ,
mancipij oppida. quorum alterum * The- vt vulgo.
ria, Oenus alluit, alterum Carnicę regionis, Drauus pæne mediū secat. Hic Mauritius, Aquilæ admonitus volatu, retro ad Germaniam conuersus, Quintili Franco-phordiam, immunem & liberam ciuitatē, obsidet, ac vrget: capturus, procul dubio, illud Mæno impendens Emporium, nisi pacifer Mercurius interuenisset, quippe cū optimates internuntij egregiam operā ponunt Germanicę reip. & patriæ, Ferd. Cæs. nodum soluit, & Mauritium fratri reconciliat hac summatim lege. Ut ipse, certo ,,
tempore, & constituta die remisso focero, ,,
Austriadarum sacramento obligatus, certo ,,
itidem

» itidem numero militum, Turcum, cōmu-
 » nem hostem oppugnaret. reliquas contro-
 » uersias proxima comitia sedarēt, ac transi-
 » gerent. Interim, Mauritio abalienato, &
 Megalopolite, ad Francophordiam inter-
 fecto; Brādepyrgicus, qui tum quidem so-
 lus cum telo erat, auctoramentum militiæ
 Gallicanę dum simulat; intus canit. quippe
 nixus affectatorum, coniuratorumque ad-
 miniculis, ab socijs iteratum, bellum ciui-
 le redintegrat. Submittit animum furori.
 αὐτῶν χεῖρας. vastat vltro citroque Germaniã
 incendijs, & excursionibus. nulli admo-
 dum propitius. in Norimbergenseis autē
 vicinos summe infestus. quæ atrocitas tā-
 tum non domi, verum etiam foris teterri-
 mum odorem adhuc spirat.

MAURITIO (vt innuimus) cōtra Imp.
 velitante, iactat simul in vicinorū tecta ar-
 denteis faces Gallus. Adit ab Rhemis arma
 ta manu Lotharingiã finitimã, impersona-
 tusque ac presens Tullingorum ciuitatem,
 ex ea parte Frãcię oppositã, ad Mosellam
 flumē sitã, Imperatorięque obnoxia, occu-
 pat. & sine mora, Nanciũ, eius gētis (Lotha-
 ringicę) caput accedit. inde abreptum Re-
 gulum, octonũ annorũ puerũ, in Fran-
 ciam nutriendum amandat. ob id alumno
 Lotha-

Lotharingio (ne sesquipedem eius solsti-
mi vsurpans) coniugium & affinitatem ex
sua familia pollicetur. interim porro Medi-
omatricum illa præclara ciuitas, ad Obtrin-
cum itidem, & in iam dicto agro posita, &
fœderata Imp. abs Mag. Eq. (qui eò cum
parte exercitus fuerat præmissus) prodita
fide Heri, cõmeatum saltem petentis, IIII.
Id. April. præoccupatur. at subinde, copia-
rum reliquijs introductis, ab ipso Rege sub-
iugum mittitur. eam porro, (quam ipsi ita
notauimus obtigisse *αράπλαν*, tãquam nun-
quam deserturus) stationem præsidij fir-
mat vetus vexator Aquilæ, Gallus.

I N T E R E A dum decerpitur Aquila, si-
mulatque nuntius *αὐθιγῆτος* attulit Tridẽ-
tum, bene pugnasse Mauritiũ, & Augusta
Vindellicorum capta, vt multos alios fecif-
set progressus, recta Alpium angustias pe-
tere, & itinera seruare voluisse, continuo
soluitur conuentus. Legatus Pontificius,
cum antea III. Kal. Maias, Concilium in
biẽnium & amplius (modo sic postulaue-
rit necessitas) detrusisset : cũ Italica tribu,
in Italiam transuolat. vnde post exiguam
moram, reliqui identidem Antistites. His-
panienses, Teutoni, Belgæ, & aliarum ciui-
tatum internuntij, ad suos aut reuertũt, aut
tran-

transmittunt. iraque soluto isto conuentu, cōdicio illa, ab Imp. quinquennio fere ante lata, sensim remitti. & religionis controuersia hærente, alia subinde condicione, ac prius, esse cœpit Germania: & (vt paucis expediam) Christiana respub. in caput præcipitari.

OPPRESSA Mediomaticum libertate, vltra, ad Tribocos versus, cum expedito exercitu pergit Franciæ Rex, Numenum, Lunæuillam, Blamontem, & Salepergam oppida præteriens, triduum apud Tabernas perpusillum oppidum, tribus ab Argentorato miliaribus, obducit callidus consultor, diffusis interim per campestria loca omnibus pæne copijs. Accedunt eò internuntij Heluetij, vt amicissimam sibi ciuitatem, veterimo socio commendarent. videbantur enim uero Argentoratenses, licet arcem haberet natura & operibus munitissimã; tamen, quòd ante portas quodãmodo, ad primum lapidem, minitantem, & sinistrum omen portendentem Gallicũ exercitum prospiciebant, Mediomaticũ, & Tullingorum exemplum reformidare. Heluetiæ vero legationis hypothesis fuit; Argentorato, propter annonę perpetuam libertatem & copiam, tantum non familiariter

liariter, sed necessario, tanquam cella penaria, & nutrice suæ ciuitatis, vti se: ob id, cordi sibi iure merito esse debere: neu grauius consuleret in commendatos cōciueis, intercedere voluisse. Quo laconismo ecquid induxissent legati, subtiliter intelligēs Rex, Heluetijs bene sperare iussis, Hagenoam, & Visoburgum, quod oppidum quindecim fere millibus passuum abest a Nemetū Spira, diuertit. indeque vltra primum milliarium, * Selatum, Castellū, vique promouet. quò loci præclara instituitur Optimatum Synodia. Adeunt Regem frequētes legati Teutonorum: qui hoc fere argumento, dicerent; Quòd sibi impendio fauerit, in recuperāda libertate, magnā debere, & habere gratiā Regi Rēp. Germ. sed, rebus iam vtrunque compositis, vltra aduocati officio, aut fauore sibi minime opus esse. quippe suspectæ erant Germanis machinationes Gallicanæ. & dabat exercitus ille tribulibus, ac propinquis calamitatem: quocunque euagaretur. Hic demū Rex huius itidem laconismi energiam captu suo consecutus, tum ne dominatus cupiditatem suam manifestioribus indicijs proderet; sciret vero Martinuanrossemum Sicambrum, Mariæ iussu, Rhemis infestifimum,

* Selestadiū
vulgo.

simum suam ditionem excursionibus, incendijsque vastare, tãquam a Rhemorum volatu cõmonitus, ab instituto desistit. & mutato consilio, in grassatorem Belgã ducere vt cõstituit, ab Nemetibus sinistrorsũ deflectens, Mosellam transmittit. itaque simulatque Lucæpyrgensem provinciã attingit: cognoscit hostem, allato sui aduentus nũtio, Athenæo capto, & Campania afflictã, loco cessisse. Communicato igitur cõsilio, quid tentandum primo ei esset, deligitur Lucæpyrgẽsis oppugnatio. Relicto ob id* Diuoduro (quam arcem expugnari vix potuisse iudicabat) Danuilarium, nõ infirmum oppidum, nec angustũ, obsidet. Simul vero Vertodunum, Imp. obnoxium, ingens municipium, Mosã imminens, Lucæpyrgo finitimum, mediũque inter Rhemos & Lotharĩgios, vsurpat. prid. Id. Iun. interim tormentis ferocissime concussum, ex ea parte, qua arx ciuitati impendet, irruptionem parantibus Gallis, & ad scuta ac scaldas euntibus, extremorum metu, Danuilarium se concredit VIII. iam nominatarum Iduum, ac decimo demum anno, postquam ab Aureliano, eius Regis fratre, captum, combustumque fuerat. quod omẽ accipiens Rex, ad victorẽ exercitum Vertoduno

* Tionuilla
vulgo. ceu
Teonuilla.
Theonis
villa.

toduno retrouolat. Danuilaro præsidium
 imponit. inde Momedium arcem, de in-
 dustria a tergo relinquens, Iuosium contē-
 dit. ista astutia deludit Cæsarianos. quip-
 pe Iuosini, cum præiudicassent, stāte Mo-
 medio, nō fuisse in se insulturum hostem;
 vicinos munitione, & commeatu imple-
 uerant, ipsi improuidi suarum rerū, quorū
 consilium verisimile est excepisse ab explo-
 ratoribus Gallum. Erant illic tum merce-
 narij milites Germani. Et Strincans supre-
 mam ibi auctoritatem obtinebat. Propug-
 nabat vero Petrus Ernestus, Mansoueldæus
 Prætor Lucæpyrgensis, & Namurtium
 prouinciæ. qui, quantumuis licet repenti-
 no hostium incursu, idque ex improuiso,
 obrueretur; infracto tamē animo, constan-
 terque se & suos, ad defendendam statio-
 nem comparat. tormenta, tela, instrumen-
 taque defensionis, in muris disponit; cu-
 stodias vigiliasque militum opportunis
 locis collocat. Impendet Iuosio mons.
 quem vt occuparunt Galli, tormenta mi-
 nora, sed longius serpentia, eò pertrahunt:
 (quos vulgaris hodie, armamentorum bel-
 licorum scientia, vocitat colubros) quo sic
 propugnatoribus vndique negotiū face-
 feretur. Et sane funestus Iuosinis ille mons

extitit. quippe dum a summo & imo ful-
 men iactat, non modo in mœnia, verum
 etiam intra urbana propugnacula, dirus
 fulgurator Gallus, ita vt in vallo consistere
 vix, nisi summo vitæ periculo, defensores
 possent: defensionem diffiditur, vbi vero ho-
 stis oppugnationem fatalem intentat, &
 sicam propugnatoribus, succlamatur illi-
 co, & frequenter a Germanis, (robore eius
 præsidij) frustra resisti. negatur posse susti-
 neri vis hostilis, in eo perstat. qua opina-
 tione liquenteis fluenteisque perfidorum
 militum animos, cū Mansoueldæus Trib.
 per se alacris, ac promptus ad dimicationem,
 neque magnificis pollicitationibus, neque
 obtestationibus, neque auctoritate sua po-
 test ad auitæ fortitudinis memoriam reuo-
 care, illachrymans, exclamauit; Scelus. si-
 mulque discedens, Prætorium petijt. Strin-
 cans igitur, quo se & cōcineis seruaret, (nec
 enim tam irruptio pertimescenda, quàm
 vniuersæ interitus videbatur) in tanta præ-
 molestia, totaque causa prætentata, nihil
 consultius inuenit, quàm vt prouinciam
 gratiæ Regiæ permitteret. itaque deditione
 capto Iuolio, Mansoueldæus, vna cū prin-
 cipijs, in potestatem victoris venit. reli-
 quos vero milites, armis exutos, rudicu-
 la

la alba donatos, Rex dimittit, non sine nota infamiæ.

T V N C, cum obsideretur Iuosium, Sedanensium Regulus, legiunculæ Gallicanæ ab Rege præfectus dux, & tenuiculo apparatu instructus, Bullam (arcem munitissimam, & suam, a qua ipse Reguli nomen participabat, etsi Eburonicorum Antistitum dominatu tenebatur) quatuor inde distantem miliaribus, vt tentaret: iacta alea, simul contendit. ad cuius primum cōspectum (cum nimirum hostis fulminis iactu perpussillam maceriæ ruinam ædidisset, itaque se comparasset ad oppugnationem,) Sp. ille Gulielmus, arcis præf. a prisca virtute, nobilissimæ Horionum familiæ degenerans, nec naturalem loci situm, firmitatemque respicit, nec oppugnantorum exiguitatem despicit; sed triduum dumtaxat sibi depaciscitur. quo, nisi auxilia comparuissent, exacto, deditio nem facturum se recipit. Accessæus lunam. tradit inuictam per se arcem, fulmine magis verborum, quàm telorum formidando hosti. cui cum conuinceretur esse velificatus, Leodij subinde suæ vecordiæ pœnas capite expendit. quamlibet eius necessarij commissum conati sint purgare, & coniunx curiam Im-

peratoriam etiam atque etiam imploravit,
& appellavit.

Ivoso capto, Franciæ Rex, multo
mane ad arcem Momedianam se superbe
ostendit. quæ ut est tormentorum tempe-
state aliquamdiu conquassata, recentissi-
mo vulnere fratrum Ivosinorum saucij,
& Prætoris captivi fortuna percussis, cum
hoste vitæ vsuram, arma, impedimenta-
que depacti, stationem reliquerunt Mo-
mediani. Inde porro Rex, cum non opti-
me valeret, (omissa interim oppugnatione
Lucæpyrgensi) recreandi reficiendique sui
causa Sedanū diuertit. Mag. tamen Eq. ut
Lumesiū, ingentē & firmam arcem, Mosæ
impendentem, & Mosaræ finitimam, ob-
tinuit, retro ad Guisanum agrum versus,
lilia conuertit: ut depopulatione Picardica
Belgas prohiberet. qui armis inferiores,
non virtute, tempori & fortunæ tunc qui-
dem infertuerunt. Deflectit igitur ad Han-
noniam Gallus: ac primo cursu Trelonem,
castrum minime infirmum, inuadit. Con-
sequitur eò suos cōfirmata valetudine Rex.
Conquassatur inaudibili feritate, & fragore
machinarum Trelo. Capitur vi, & insul-
tu armorum. Hic demum in mentem vi-
ctoris crudelitas irrepit. Fit miseranda de-
fensio-

fenforum occifio. munitio ipfa incendio, ac ruina fubuertitur. nec euitat, nimium vicina arx Aglaia, concitati hoftis furorem. Sesquimillenûm paffuum inter Trelonem & * Aglaiam, fere itineris eft interuallum. *Vel iuxta vulgarem nomenclaturâ, Glaionem. Itaque collaudatos veteranos milites, vt erant ipfi hiantem femper auaritia, & imminenti, Cimaum direptum mittit. quod oppidum, poftquam tonitrua Gallicana tetigit, defertunt: & arce fe concredunt Cimani defensores. fed ea pari fulminum tempeftate conquaffata, interea dum pacifcuntur obfelli cum hoſte, opprimitur: diripitur, ac incenditur. tanto, tamque præcipiti furore, & inconfiderantia, ita vt turris, quam ipſi, cum diſſipare minutatim vellent, fulphureo puluere referferant, fubitum, & fatale incendium, plureis centum audaciſſimos milites, violenter abſumpferit. Cimaofimul cum arce exciſo, ob cœli tempeſtatem, & menſtruo diuturniorem imbrem, (id quod præter cõdicionem æſtium temporis fuit) oppido quàm egre Rex miſſionem militi, extremo Quintili dat. ſic tamen vt meliorem exercitus partem præoccupatis præſidijs imponeret. it ad Lutetianam quietem integer. quem, tot victoriarum inſignia reportantem, effuſa immenſa illa

ciuitas, publica congratulatione, & triumphali pompa reducem profecquitur,

IMPERATOR. sub posteaquam (vt indicauimus) iterum cum perduellionibus Germanis concordauit, (quod tanto Heroi facillimum semper fuit) oppido quam celeriter prepotentem & copiosum exercitum conflauit, cui denuo Daluam pro se substituit, eo quidem consilio, vt, recepta Mediomatricum ciuitate, in infestissimam Franciam insularet; quo sic tandem aliquando indignationem, exulcerato animo insidentem, ebulliret, ac mitigaret. quod tempore odoratus Francie Rex, non intermisso, nec diurno, nec nocturno labore, per amplam illam stationem caute premunuit. vallum, aggeres, loricamque instaurat, si quid usquam metator minus commodum, habile, aptum ue defensionis iudicasset, aut periculis obnoxium; id nullo respectu rescindit ac vastat. veteres diruit, nouas moleis extruit. pomerium (quo sic colligendi sui & facile explicandi copia propugnatoribus esset) ampliat, ac complanat. denique veterana manu stationem implet: & delecto presidio firmat. Custodiam vero dat & concedit Francisco Lotharingico. is patri in possessionem Guisanam successerat, & XII.

VIR. & cubiculariorū Regiorū erat princeps. Cuius erāt manus, delectę nobilitatis flos, bellicosi quique viri, ac duces, summo loco nati omnes. puta Anguianus, & Condates, Vendomij fratres, Montepenfirius, Nemurs, Horatius Farnesius, Momoranfinus, Mag. Eq. F. paulo inferiores cūcti Regibus. inter quos nominatim excelluit P. Strozza, & virtute militari, & belli experientia. is erat sodalis Regalis, religionis Michaëliticę candidatus. in cuius sagacitate potissimum videtur rei summa quieuisse.

SENATES (antiquissimus Etrurię populus) VI. Kal. Quintil. tunc fere temporis ab Imp. (sub cuius ministerijs duram iam pridem seruitutem patiebātur, arce, ab dominatore inibi exstructa, & præsidio Hispaniensi firmata, præoccupata, ac diruta) ad Gallum aduocatum, & administrum facinoris propalam vt defecerunt, libertatem scilicet receperunt.

IMP. extremo Quintili Vocorio profectus, XIII. Kal. Sextil. Augustam Vindellicorum redit. cuius ciuitatis statu ad suam voluntatem cōformato, ac mutato, Saxonem illum Exelectorem, perhumane dicto vale remittit. qui multo ante, dum adhuc flagraret bello Mauritiano Germania, fue-

rat quidem solutus. sed, ne præcise Mauri-
 ritio, sibi ob damni facti iniurias summe
 odioſo, publicæ gloriæ verteret ſua miſſio,
 vſque eò ne latum vnguem e Prætorio diſ-
 cedere voluerat. Inſtat deliberato Imp. ac
 e Vindelicia, Tribocos, Argentoratumque
 præteriens, licet, tanquam per remores pro-
 hibitus, ſolicitabatur a primis ducibus, &
 particulatim a Mariniano Inſubre, exerci-
 taſſimo milite, ad prorogandã expeditio-
 nẽ (donec cõmodius anni tẽpus eſſet) XIII.
 Kal. Nou. in Mediomatrices poſtremũ du-
 xit. ſub ipſas Metas caſtra metatus, ipſe vero
 quòd peiuſcule haberet, Diuodurũ, quod
 quatuor indidem abeſt miliaribus, quietis
 cauſa ſecedit, euocata eodẽ iuuetute Belgi-
 ca, cui, præ cetera nobilitate, hi præfuerunt
 duces, domi, militiæque clariffimi, Ecmõ-
 dẽſis, Arenoperganus, & Brederodẽus, ſoda-
 les Auguſtales: etſi ſuos interim Belgas, ma-
 xime vero Pleuſoſios, Artuſiã, Hannoniã-
 que ſimul cõtra Gallorũ inſultus, defendere
 neceſſe habuerit. Præclarũ immẽſẽ Belgarũ
 potẽtiæ argumẽtũ. Et æterna obſeruati-
 onẽ dignũ hoc exiſtit. Imp. oĩbus in bellis, terra
 marique, aut aduerſũ barbaros Aſiaticos, Li-
 bycos ue, aut contra amulatores Europeos
 ſuſceptis, huius officioſiſſimi Belgij opera,
 robore

robore, ac tributis vsque esse vsum. quod summū gētis decus, cur potissimū Historiographi, & nominatim Italici, vel profundo illectio inuoluant, vel supremis dūtaxat digitis attingāt, atque oscitanter dicant; nisi quia diuerso ac remoto caelo habitant, itaque statū rei penitus cognoscere nequeūt; diuinare nō possumus, & sūmopere admiramur. Contra Gallus alia ex parte excubat, quippe auctoratum exercitum, nec eū exiguum, in eodem solo, ad fanum D. Michaëlis. Mag. Eq. qui in Barrensem agrum subinde egressus, iuebatur intra arcē Claromontanam & Varianū oppidulum accurate seruare Cēsariana itinera: & progressum Imp. infestare, vt postulasset occasio, leuibus prælijs castra hostis, & munitionem reliquam interuertere, priusquam castris importari posset: frumentatores, pabulatoresque obsessis anfractibus itinerū intercipere. denique modis omnibus, obsessoribus negotiū faceffere. Militauit vna cum valida clientum manu, in illis castris Imp. reconciliatus, Albertus Brandepyrigicus, post profligatum, captumque exploratorem Gallum Abumalum, nihil minus cogitantem, quàm Albertum vestem & sacramentum mutasse.

ILLO

ILLO ipso Octobri Rullus Belga, Picardiae agro vastato, Nouioduno, Nella, aliisque oppidis captis, ac combustis; conuersis signis Hesdinum oppidum itidem occupat, inuicta arce. quam fulminum horredo iactu concussam & exagitata, defensores Galli, lucis vsuram, & sarcinarum incolumitatem depacti, continuo tradiderunt. at Vedomius non multo post, Rullanum praefidium, alienissimo tempore, indidem extrudit.

IMP. conualescens, Diuoduro XII. Kal. Decemb. ad castra recurrit. Qua in obsidione, quod primum, quod post faciendum fuit, ad capiendam Pergama illa, factum atque transactum est. quippe nullum violentiae genus, quod quidem sciam, praetermittit Imp. (tonat, fulminat, agit vineas & cuniculos) ad opprimendam Gallorum stationem, excepto armati viri (ex quo virtus appellata est) impetu. nec enim muralem coronam, cetera stratagemata omnia periclitatus, proposuit. Contra, defensores tempori identidem solerter inseruiebant. horum sagacitate fiebat, ut cuniculorum insidiae, per latibula occultorum locorum deprehensae, reserato hiatu, vnde quasi e vaporario iniectae erumperent flammae, euanescerent. diligenti-

ligentia, vt non intermisso sui defendendi labore, murorum, tempestate crebri fulminis aditam ruinam, tantum non instaurarent; sed etiam aggerem & loricam, cæmēto, & materiatis molibus firmiorem, cum autumarent irruptionem tētatuos fuisse post Claudiana tonitrua Cæsarianos, quā maxime vrgebantur, obijcerent atque opponerent. Itaque Imp. vt videt se ἀπεικίδου πολέμου πολέμιζεν ἠδὲ μάχεσθαι, præterea tempus vernum (cuius immodicū gelu ac frigus meliorem partem exercitus afflixisset) cogitationum intentioni officere, & versari ob oculos Libitinā, in extenuata supra modum castra, quotidie debacchantē, vicit postremo vindicationis desiderium necessitas: & cedit mentis obstinatio piæ rationi. nam ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, ante discedit; multū apparatus belli, multā munitionem in flumen abijcit, quo sic infirmas & multis incommodis debilitatas copias facilius reduceret. nouissimoque in. A. M. D. LIII. IIII. Non. Ian. mouet castra. & ad vasa conclamat: vt ei tunc nihil successerit. Soluta obsidione ista, Galli propugnatores, obsidionalibus coronis digni, immortalem gloriā fortitudinis inuenerūt. Guisanus vero præsidij

fidij præf. laudē virtutis eximię, humanitate, & liberalitate amplificauit, hosti etiam beneuolus. quippe, qui vel morbo præpediti, vel faucij, vel semiuiui ab optionibus, in tētoriolis, ac cāpis erāt relictī, abeūteisque socios consequi nequiuerant, hos omneis benigne excepit, pecunia & re omni iuuit, ac refecit. Hominum vero, qui partim in castris Imp. partim deinceps extra castra, morbo tamen, ibidē ex incōmodo corporis nato, hinc inde fuerint extincti, mortes oppetitas quadragies mille, & eo amplius, vulgaris recenset opinio. missam facio generosissimorum equorū stragem, innumerablemque aliarum rerum iacturam: quarum nō tam acerbitas, quā fame & estimationis factum damnum, Imp. coxit. ita vt grauissimæ istius iniurię cogitatio cor eius, alioqui excelsum, perederit: re maxime infecta, cuius præcise auspex ipse extitisset. eapropter deinceps fere latere, corpore & animo egrotare, Philippum F. heredē īstituere, abijcere ex humeris fasces Imperij, & Austriada fratri onus illud imponere: ac postremo omnium (vt suo loco narrabimus) fastidio quodam, mare transmittere, in Hispania Bætica solitariam priuatamque vitam terminare.

SENATIBVS (quòd ab se ad Gallum, ut paulo ante est indicatum, defecissent) pertinaciter infensus Imp. negotium statim dederat P. Toletano, suo apud Neapolim vicario, ad excussum seruitutis iugum, eam ciuitatem armis retrahendi. Facit imperata Toletanus. habet delectus in delegata prouincia, præstant officia tribus per multè Italicæ. itaque ad commissam expeditionem e Cumanis in Etruriam, mari infero transmittit. Coëunt contractæ, conuocataeque copiæ. In Senatè agrum inuadunt. Montem Alcinoi obsident. Sed Toletanus, vbi primas iactauit hastas, ex castris Florentiam profectus, ut Cosmú eius ciuitatis Regulum, (cum variare & coniuere, nec alterutrius partis esse velle videretur) ad suã sententiã pertraheret, vel satius, retraheret, non multo post moritur. ita ut arescète capite, mèbra tunc quidè necesse fuerit euanescere. quippe eo ducis interitu interrupta tunc quidè suscepta oppugnatio, alio reseruata est; militesque subinde missi.

IMP. (qui modo in Mediomatricibus male pugauerat) in Morinis bene pugnat. hoc initio. Iussu eius, antiquissimã illam Morinorum sedem Terauanam, extremo Aprili, ex improviso obsidet Rullus Belga. obsidionis occasionè inde aucupās,

quòd meram præsidij solitudinem illic esse explorato didicerat. quo rumore perculsus Rex, nihil antiquius habuit, quàm vt obsessis tempore succurreret. Destinatur eo auxiliariam manum cum peditum, tum equitum. cum Decium, nobilissimum virum, sodalem Regalem, bellicosum, expertum, & circumspectum præficit. huic adiungit collegam Momoransinum, Mag. Eq. Fran. prima ætate F. vna cum ordinaria nobilitate. Peruadit, quò intendit Decius, maxime quòd laxiora adhuc essent Rullana castra, & lentius vrgerentur obsessi. Prouidetur in necessitate præsidio, & cõfirmantur tum militari disciplina, tum Regulorum, ducumque præsentia defensores. Pleumofijs, Artusię, & Picardię finitima, paululum infra Lysæ fluminis, quod eius pomerium rigat, posita est (vel fuit potius, cuius iam locus solum superest) fontes ea statio Gallicana, IIII. ab Odomari Fano milliaribus distans. nec angusta quidẽ illa atque ampla, sed breui terrę spatio descripta, arx tamen firmissima, vt ostendemus. quam vt caperet, dum tota mente incumbit in hæc curam Rullus, in morbum fatalem incidit: quo paucis interpositis diebus est extinctus. itaque summa auctoritas, in Pontium
Lala-

Lalanium Binicuriū, Rullicollegā, est trā-
 slata. qui, vt oppugnationis instrumenta
 omnia diligenter, vigilanterque parasset,
 opera, machinas, tormenta que in pluteis
 disposuisset, fulminat cōtinēter totos dies
 decem. nec enim aliter vibrarent fulmina,
 nisi tot numeris iterata, contorta que fer-
 rentur in murum, tam densum, vt quadri-
 ga, in eius latitudine, facile potuerit circū-
 duci. Hīc Claudianorū tonitruū pertina-
 cia, cum operæ pretium fecisse se videt Bi-
 nicurius, & ruinæ tantum edidisse, quantū
 ad introferendam militum manum esset
 satis, vir multo vsu disciplinæ militaris tē-
 tat irruptionem. Sed paratus & instructus
 Decius, cōfirmatis suis, pari virtute oppu-
 gnatoris vim tantum non sustinet, sed etiā
 repellit. licet enim uero ne punctum quidē
 tēporis respiraret suscepta oppugnatione, &
 Casariani milites magna feritate, dum in-
 tegri fessis succederent, horarum decem &
 co longiorem dimicationem redintegra-
 uerint, hostis deuotione, (qua Decium illū
 Romanum videtur esse imitatus) nihilo-
 minus pro re nata inferiores exstiterunt.
 Maius tamen damnum, in interitu Decij
 præf. ceu mastigonomi, in cæde ordinariæ
 nobilitatis, in morte veteranorum, propu-
 gnator

gnator, quàm in occisione Ferentiariorum
 fecit oppugnator: quâlibet hic (vti necesse
 fuit euenire) illo longe plura vulnera, &
 plus incommodorum acceperit. Cadmæ
 sane fuit illa Teratitanensibus Victoria. in-
 terim trepidatur. & in summa rerum con-
 fusione, perturbationeque animorum agi-
 cœptum est. Porro, cum Cæsarianos lateret
 (vti fere fit) hostis incômoda, atque angu-
 stia, & in causa nihilominus commoraretur,
 Binicurius, si manu id consequi nō po-
 test, dolabra omnino (Domitij Corbulo-
 nis imitatione) vult vincere. molitur igitur
 lentam, laboriosam, & molestâ oppugna-
 tionē. Eius iussu fossas aperit eminus præf.
 fabrūm, & aggeres (id est nobis, quod præf.
 cis fuit bellatoribus pluteus) vsque ad ipsa
 prope mœnia perducunt operæ rustica-
 nę. vbi vero securos ita reddidit fossiles,
 cominus etiã agit cuniculos ad solū muro-
 rum. quorum fundamenta scalpello, ferra-
 mentis, & longę molitionis labore impro-
 bo suffossa, & labefactata, tignis, stipiti-
 bus, truncisque arborum fulcit. porro si-
 iniecto igne substructa materia deflagra-
 uit, corruit, eodem temporis puncto, non
 modo directâ murorū symmetria, verum
 etiam

etiã incredibile fragore vallũ (quũ firmissimam molẽ Galli ab illa parte extruxerant) ruina hiatus absorpsit . quo casu perculsus Momoransinus, in Decij locũ suffectus (licet præcipitãtibus rebus Rex utcunque prouidisset, & ccc. militum auxilio extenuatũ præsidium, peruadentibus eò, summa virtute, Brulio, & Sanromano ducibus supplensisset) cum propter vulnera militũ, & propter sepulturam occisorum, defensionem diffidit, pacem petit, & condicionem. Sed interea dum pagitur, Cæsariani milites (qui iã modo ad fatalem irruptionẽ parati, instructique sub signis stabant) se mutuo cohortati, diuersis simul ex partibus, ferocissime inuadunt odiosam stationẽ . itaque occupant (nulla fere molestia) tanta diritate, & violẽtia, vt nulli nec ætati, nec sexui, nec ordini hominum ab incitatis Germanis & Burgũdijs initio parceretur. immanis promiscue facta occisio Terauanensium . Hispani tamen milites, præclara animorũ continentia, modum carnificinæ facere, dicas captiuis scribere, vitęque ea ratione multos seruare. Terauaua igitur hunc in modũ

XII. Kal. Quintil. vi capta, in potestatem Binicuriij venit præ ceteris Momoransinus, & vna cum eo Dampierius, ac Lossus, qui

principem illic locum obtinebat, ac Martinus Procomes, magnæ imagines omnes. & in his assidua nobilitas, & delectorum, euocatorumque principum militum manus. ceterum ex toto captiuorum numero plures, quorum peregrina fortuna, aut domesticæ facultates, victoribus (viti fit) erant incognitæ, minimo sunt redempti, ac missi. Hanc Terauanensium Morinorum cladem publicus Franciæ dolor excepit. quæ si assiduos habuisset defensores, staret fortassis adhuc arx illa. quam eandem Imp. Cæs. Maximilianus (huius I. ataus) & Henricus VIII. Britannicus, profligato Ludouico XII. Gallorum Rege, exactis annis quadraginta, deditam, incendio, ruinisque defædauerant, relicta inibi sola diæcesis auctoritate. Sed ea de integro subinde instaurata, & nostræ tempestatis, nouo more, longe a vetustate diuerso, nimirum vastissimis murorum, vallorumque molibus, creberrimis operibus, propugnaculis densissimis, & tormentis munitissima, vsque eò inuicta, non vnus hostis impetum, vim conatumque fefellerat: ita vt Franciscus I. inter familiaria colloquia sæpiuscule iactitauerit, duobus puluillis præcise nixum se, velut in vtramque

que anrem obdormiscere, & securum con-
 quiescere. quo Apophthegmate, Tarbel-
 lorum illam, & hanc Morinorum ar-
 cem, tanquam digito commonstrabat.
 quibus stantibus, vniuersi regni incolu-
 mitatem metiebatur. Terauanæ vero cap-
 tæ, direptæ, extirpatæque semel, nihil,
 præter nominis memoriam, reliqui fecit
 C A R. V. Imp.

I N T E R I E C T O Maio, Marga-
 ritam filiam, Regina Franciæ peperit, sub
 cum Franciscus Donatus, Veneti Senatus
 Princeps, supremum vitæ diem clausit.
 cui secuto mense successit, in summum
 illum magistratum M. Anto. Taruisinus
 vir Senatorius, laudata integritate, & sin-
 gulari existimatione commendatus.

P R I D. Non. Quintil. cum Eduar-
 dus VI. non plene sextum decimum e-
 gressus annum, derepente in morbum lap-
 sus, contabuisse: non admodum a vero
 dissimilibus coniecturis, maxime, conse-
 quentia euentorum firmata, fuit multo-
 rum opinio, a maleuolis veneno sublatum.
 sed eam opinionem falsam, grauissimo-
 rum virorum, quibus res ipsa innotue-
 rat, auctoritas (viti subinde accepimus)

confutavit. Vt cunque exstitit, in immaturo Regis (cuius adolescentuli indoles, bona morum gratia, virtutis præstantia, summam expectationem omnibus reprobantibus) interitu damnus graue fecit Anglia.

VII. Id. Quintil. ad Visurgum flumen, manus conseruerunt Mauritius Saxo, & Albertus Brandepyrgeticus. Conflictus immanis, vtrique fatalis, iste exstitit. Albertus funditur ac profligatur, ita vt deinceps nec iustum exercitum conflare, nec vireis reparare vlla ratione poterit. Saxoni vero & breuis, & cruenta illa fuit victoria. quippe dum ipse inter confertissimos hosteis strenue, fortiterque pro sua & auorum gloria dimicat, tormento ictus, aduerso tergo letale vulnus accipit, biduoque post occidit: nulla relicta prole mascula. Hunc demum sortita est exitum diuturna illa amborum amicitia, nescio quibus iniurijs soluta, nisi quia vultu sæpe læditur pietas. cum oculis se mutuo, in sinu, & in capite (quod aiunt) tulissent, pace ac bello. cum par amicorum Germanicorum vulgo haberetur, lege Licinia (de sodalitijs) indissolubile. Iam dicto in conflictu perierunt, præter

præter innumerabilem nobilitatis manū, Carolus Victorius, & Philippus Magnus fratres Germani, ex Brunonifucana Regulorum familia oriundi: Mauritium secuti, qui cum auiti principatus, tum septemvitalis dignitatis, qua fuerat ab Imp. honoratus, successorem habuit fratrem Augustum, hoc auspiciato nomine dignissimum.

TERAVANA capta, Cæsariani milites partim refectione sui, partim excisione infestissimæ stationis, consumpserant circiter mensem vnum, in ruinis sedendo. Interea, vbi cognouit Imp. Tribb. mill. altercatione, æmulationeque inuicem simul contendere, ob dignitatis paritatem, quis cui debuerit præferri: itaque animorum arrogantia, nolle mutuo obedire: Allobrogem, Taurinorum Principem, Epistalmate creatum totius exercitus Proimperatorem, mox ad castra amandat. qui Teravana castra mouēs, Hefdinum, (quod paulo minus diurno itinere inde distat oppidum) adoritur. id primo incursum est occupatum. sed superabat interim arx non infirma. illa clausi tenebantur præpotentes Franciæ clientes plurimi. puta Ruber-^{*à Marcadux} Bullonenfis
 tus * Martius, Bullanus, IIII. VIR. & Bullonenfis
 O 4. Horati-vulgo.

Horatius Farnesius, Regius, ex filia naturali, gener, cum nobilissimo comitatu, & delectæ militiæ præsidio. Allobrox igitur vacuo oppido capto (quod ob infirmitatem, præde relinquitur hostis, in quo camporum est dominatus) arcem circumductis castris vrget: Binicurij subtilitatem, in oppugnatione Terauanensi, prope secutus, quippe cuniculis incensis, longum muri ambitum, & castris oppositi obiectique propugnaculi partem, vna cum defensoribus insidentibus, dicto citius subuertit. Quod inflictum sibi vulnus, postquam chironium esse vident propugnatores, continuo ad compositionem animum adijciunt, digitosque attollunt. ceterum, dum incaute paciscuntur, immemores recentis fortunæ Terauanensium, Hefdinenses, incitati casu, aut per se Casariani milites oblatæ occasione insistent, & in arcem facillime inuadunt vndique, perperam exclamante, & querimonias agente Marcio Bullano, præsidij præf. id in extremo fere Quintilis spiritu est actum. Ex areis defensoribus vero magna in primis nomina occisa leguntur hæc: Horatius Farnesius, pila ænea confossus, (taliam gignit bellum) deinde Dampierius, & Martingus, quos paulo

paulo ante captos Terauanę diximus. qui, quia victoribus minus noti erant, paruo sua capita redemerāt. itaque illinc fumum fugientes, (quod dicitur Prouerbio) hęc in ignem plane inciderunt. Interfecti sunt ibidem Moneuillanus, & Magnus, aliaque Francicę nobilitatis capita. Captiuorum autem principes hi ante alios fuerunt: Bullanus ille, Regulus: Rionius & Lobaus, Toparchę: Vilarianus Comes, & Baroculanus. Magna profecto fuit ista temeritas Gallicana, omnium iudicio, atque inconsiderantia pręceps, tot & tales Heroës, nulla auxiliorum spe, perpussillę arcu concedere. quę, vt cuniculis non oppugnaretur, ne minimum quidem fuerit obduratura, contra fulminis iactum: quęque haud ita pridem, propter infirmitatem, non multo dierum interuallo, bis capta, ac vicissim recepta fuerit. Sed castigatę huius temeritatis culpam, studia officiaque Gallorum erga Dominos delent. ea sunt ad inseruiendum propensione animorum, omnes. & in his gratissima est nobilitas, quę (vbi ubi res ita & tempus postulant) vltro se Regi offert, in gratię & beneficij loco petit officia. & summe contendit: vt munera consequatur mi-

litaria . itaque mirum nemini videatur, si, cum ad defendendam Remp. tum ad seruandum decus Regni tanta sit vbique, pace ac bello, Gallicanę nobilitatis frequentia. Eam arcem itidem Cęsariani milites, a fundamentis diruerunt, vt amœniore & aptiore loco, ad amnem Cancem, nouam, sed cognominem, priore longe firmiorem (id quod secuto anno præstiterunt) stationem, ad perpetuam rei memoriam, ipsi conderent ac instaurarent.

HIS confectis rebus Allobrox, ad Dorlenij expugnationem animum adijcit. id ab Ambianis sex distat milliaribus oppidum. quorum in agris cum Franciæ Rex exercitum collegisset, & intellexisset in Rhemos iter facere hostem, Mag. Eq. cum parte copiarum in Allobrogem præmittit, vt eius consilium interuerteret, transituque eum prohiberet. qui Somonam traductis copijs, simulatque in Cęsarianorum venit conspectum, collocatis insidijs, derepente classicum canit: init prælium. quod sane anceps, acre, & longum, multis vtrinque cadētibus, extitit, sed præmeditato magis stratagemate, quàm virtute vicit Gallus, ac Cęsarianorum plureis cepit. & in his Arescotanum Regulū. is tamē calli-

callide e custodia lapsus (qua, ad castellū Vincennatis nemoris, quod duobus abest ab Lutetia miliaribus, erat clausus) subinde euasit. Rex vero, simulatque dena millia Heluetiorum castra auxissent, ineunte Septembri, cōtractas vndique copias apud *Iosedum recognoscit. militabant in illis magnę imagines. Equitum numerata sunt in eo exercitu dena prope millia. Peditum vero numerus sesquialter extitit. Has vires in Artusiam ducit Rex. Bipalmam, per trāfennam, strictimque dūtaxat respicit: nec vestigium ponit, ob aquationis nimirum difficultatem, qua ille ager natura laborat: vel forte, quia aliquo itineris interuallo Cēsarianos (etsi pro re nata numero Gallis longe essent inferiores) se ab latere insequi cognouerit, ac versare exercitum. postremo autē Perona Cameracū mouet. quam urbem vt multis indicijs, & obtestationibus capit inimicā, sollicitat cæli expugnationem. concurrunt tamē leuibus prælijs alacer defensor stationis, sic vbi postulabat opportunitas. inde vero, postquam agros est vltro citroque depopulatus, postquam villas, & castella incēdit, Cameracion lilia conuertit. vbi frustra dies aliquot obducit, expectans occurstationem Cēsarianorum,

qui-

* Corbia
Gallis.

quibuscum volebat acie disceptare. qui, quòd essent minus instructi ad fatalem supremamque dimicationem, solerti cunctatione hostem bellaturientem deludere, & rem suam interim curare, & in campo, circa Valentinam, communitis castris se continere: ita ut neque e vallo egrederentur, neque excursionem, aut consimili insolentia hostem prohiberent. Galli igitur, quibus indies animi inflamabantur ad pugnam, maxime quòd novam illam Cæsarianorum continentiam ex metu esse diuinabāt, mirandum in modum cristas attollere, ad eventum Martis se comparare: impedimēta, vasa, sarcinasque in castris cum præsidio relinquere: in harenam priores descēdere: Imperatorēque (qui ad sedandas alteras iam seditiones militareis, tum forte ad castra transierat) ad certamen inuitare. qui Galli, inuito prius atroci prælio, dū nimio pugna di desiderio instant, & inconsideratius accelerant ad vallum, Cæsariani fulguratores (tempori occasioneque inseruientes) usque eò reseruata fulmina vibrant, itaque in nassam pertractos, incautosque Gallos dispellunt ac dissipant. Quo incommodo percussus Rex, dum cognoscit ad extremū castris, vallo & fossa septis, hostem harere
de-

decreuisse, nec elici ad dimicationem facile posse, prospicitque impendere Autūnalem tempestatem (anni tempus perincommodum, & quòd expedire videbatur) receptui cecinit. Sed interim direptionibus, incendijsque cum modum nullum imponeret, quacunque ducebat, exercitus, ad Fontes Somonę (id oppidum ab Sanguintino duobus distat miliaribus) XIII. Kal. Octobris traductus est, ac missus. ipse vero, cum equitatus parte, & peditum legiuncula, reliquias miserę & infelicis Artusię persequi ac peruastare iusso Sanctandrea III. VIR O. duce, ad Lutetianas delicias se contulit.

V O L E R A T V S Mansoueldęus, Brandepyrigicę factionis consors & particeps, Henricum Brunonisuicanum regno iterū deturbarat exacto anno. Ceterum is, sui repetundi occasionē inde aucupans, quòd non multo ante (vt indicauimus) Albertus Brandepyrigicus, male ad Visurgū pugnasset, instantis anni mense Septembri, aliquā multorum Germanię Antistitū proflasia, & Norimpergicę ciuitatis auxilijs subleuatus, postquam aliquid copiarum cōtraxisset, prope suum Vicum, in natali auitoque solo, Alberto occurrit, excursori. qui (quòd
mi-

militum numero longe esset inferior) de-
 nuo profligatus, & in fugam est coniectus.
 interim victori non incruentam victoriam
 reliquit. cuius insistentis vestigijs Brunonif-
 uicanus fortunę, amissum regnum facil-
 lime recepit.

INTEREA dum belli ardor, Germaniã,
 Galliamque perfundit, in Anglia pariter
 tumultuatum est hoc fere initio. Mortuo
 (vt paulo ante innum⁹) Eduardo VI. statim
 testamenti tabulę (quasi Rex adolescen-
 tulus illud ipsum chirographo cõfirmasset,
 idemque probassent, ac obsignassent op-
 timates) a testamentario supponebantur.
 quo testamento nescio quàm inefficacibus
 & lenibus adductus rationibus Rex, Ma-
 riam, & Elizabetham sorores germanas
 exheredarat: & Ioannam, Henrici Sudo-
 folchij, filiarum natu maximam, ex pater-
 na sorore (indirecta affinitate) proneptem,
 ex asse scripserat heredem. ita vt in ipsam
 Regni possessionem, Catharina ac Maria
 sorores, post Ioannam, mitterentur. que
 nuperrime, Guilephordo Dudelcio, Nor-
 thumbrici Reguli (eius, qui Regni admi-
 nistrationem sibi multo ante arrogauerat)
 F. in matrimonium fuerat collocata. Vnde
 confectarium fuit, hunc hominem, tanta
 au-

auctoritate præditum, multorum machi-
 natorem & architectum extitisse, quo sic
 nomen Regium & primarium ius Angliæ
 in filium aliquando transfunderetur. Ob
 id, nempe, vi. Id. Iul. Ioannam illam nu-
 rum, vel inuitam nolentemque (quæ cum
 litteris, iudicio, & prudentia præstaret He-
 rois, iustis adducta rationibus, & Regnũ,
 quod oneri non honori sibi futurum ani-
 mo præfagiebat, excipere aperte recusabat,
 & artificiosas soceri subductiones refuta-
 bat) ridiculi illius testamenti prætextu, Re-
 ginam in foro dixit, ac promulgauit. Quæ
 res initio rudi non modo populo noua, sed
 etiam (quia testamentum illud vsque eò
 in latebris latuisset, nulla certa lege, centũ-
 uiris de eo cognoscẽdi adempta potestate)
 monstrum alere, & iniqua omnibus vide-
 batur. hinc cõtinuo mæror publicus, hinc
 cõmurmurationes, & exhibitationes passim
 natæ. ea est iustæ rationis efficacia, vt sup-
 primi quidem, verũ omnino opprimi ne-
 queat. Interim Maria, spectatæ virtutis &
 excelsi animi Princeps femina, sibi nulla in
 re deesse: quinimò, vt ita res suas redderet
 securiores, ad castrum Framingã, in Aqi-
 lonaris Oceani ora, Norfolkæ ditionis, po-
 sitũ profecta, Regium decus, agnatũ sibi,
 iure

iure merito palam vindicare. id præ se ferre, Reginam se (quoad eius, tumultuante Regno, fieri potuit) publice, per nomeclatorem, nominare. & fidem, opem, officiaque subditos reposcere. Quod ut Northumber olfacit, ex concitata multitudine derrepente exercitum conflat. eum, Londino egressus, ad hostem (Mariam viraginem) furiose rapit. At, cum primum ille extra urbem pedem extulit, Consiliarij & proceres Anglicani (qui ad eam manserant, & quibus Ioan. Scyphus, Imp. legatus, domini voluntatem, ac propensionem, & quo esset tum animo erga Mariam cognatam, præsignificauerat,) ob id, quòd odorabantur infinitam multitudinem ad eam concurrere, consulto mutarunt vestem. itaque Maria, post detrusam in vincula, Ioanam, magna præconis voce, XIII. Kal. Sextil. ad prythaneum, in Vibe, summo applausu populi renuntiatur Regina. nec multis interpolitis horis iubetur Nortumerlanus, in castris idem denuntiare ac profiteri. monetur, ut arma tempore deponat. reuocatur ad lenitatem misericordiamque Reginae Mariae. Qui nuntius simulatque in castra est relatus, meliore parte comitatus pro re nata destitutum, reliqua satellitum

tum turba ductorem plane deseruit. cui nō multo post Prætoriana illa cohors (ſcipatorū corporis Eduardi v i.) emerita, quāque ab vrbe diſcedens ſeduxerat, manus iniicit apud Cantabrigam oppidum. Capiuntur vna cum eo filij tres, eius frater, & alia magna nomina. quos omneis, tanquam per tabellarios indidem Londinum pertractos, Comes Arondelæus, quemadmodum ab ſenatu mandatum receperat, magna voluntate populi, v i i i. Kal. Sextil. ad ergaſtulum dedit. Secuto vero quatruiduo, Ioannæ pater in vincula itidem eſt coniectus.

K A L. Sextil. ſub poſteaquam Maria, magnifico introitus apparatu, Londinum deducentibus dominā præpotentibus Angliæ clientelis, triumphali pompa, & acclamatione populari, intro recepta eſt: ab ipſo regni exordio ad arcem, (quam vulgus turrim appellat) ex conſuetudine, acceſſit. itaque in poſſeſſionem (iniuria præreptam) pedem poſuit. Hic, ſine mora, captiuorum plureis, & in his Nordofolchium illum ſeniores, Regulum, quem (vti ſuo loco eſt notatum) ſibi ſuſpectum, ac filio orbatum, moribundus pater carceribus multauerat: perhumane remiſit. Pari clementia Vin-

P ſtrium

strium Antislitem (quia regnum ineunte fratre, sectas illas, vulgo nouas, morfu & contractiunculis quibusdam animi respuisset) in carceres detrusum liberauit. inde Cortinæum, honestum adolescentem, Lecestrij heruli F. (qui patre amisso, vsque a pueritia, annos plus minus quatuordecim, cum extra omnem culpam esset, illa tamen custodia fuerat detentus) ac postremo Somersetanam Heroïdem & Duranensem Pontificem, tanquam innocentis, libertate donauit. xi. Kal. Septeb. Northumber securi percutitur. Iste, in hora neci destinara, veluti qui se suis acuminibus compunxerat (fero) calculum reduxit. quippe cum inter sanctiora consilia Eduardo vi. Rege, impulsor & conuasor mutatæ Religionis exstitisset, prore nata, erratum recognoscere: omné ceremoniam Pontificalem, maxime quæ apud morientis fieri consueuerit, retractare: in frequentissima populi concione abusionem suam detestari, ac execrari: conciuicis cum plurimis rationibus & allusionibus, ad recipiendas Romm. Religionum sanctitates sedulo hortari. nec enim turbarum ac motuum, quæ ex sectis vsque sint nata, illustrius haberi posse exemplum, quam

recen;

recentissima illa ac domestica dissidia, ne-
dum sedata, & vniuersæ Germaniæ pro-
pinquam confusionem, nouissimeque v-
no tenore orationis arguta, & subtilis (qua
vitæ suæ simulachrum quodammodo pro-
debat) dicere, se καθολικῶς velle emori.

K A L. Octob. solennibus cæremonijs
inauguratur Maria ab Optimatibus Bri-
tannis octennio prope maior tricenario,
(non autem quadragenaria, sicut a non-
nullis memoriæ est proditum) cum eius
natalis inciderit in sextumdecimum an-
num, idque Februario, post sesquimille-
simum.

A N G L I A fluctuante, Turcica classis
euocata, ac Gallicanæ, ad infestandum ma-
re Mediterraneum, cõiuncta, Corsicæ bo-
nam partem Liguribus ademit. maxime
vero portus nobilioreis, Sanbonifacia-
num, & Sanferentanum occupauit. quæ
omnia, tanquam bello parata, Franciæ Rex
sibi vendicabat.

S V B posteaquam inaugurata est Maria
(recepto more) comitia magna Lõdiui sũt
habita. Hic senatus, leges, quas Henrico
& Eduardo Regum vltimis, irrogasset, pas-
sim contrauenit. speciatim enim uero ma-
trimonin illud Regiæ matris, legitimum,

iustum, ratumque extitisse censuit, tabulas ea de re rursus fixit, quas superiora consilia suis decretis refixissent. Sublatum est Britannicum elogium Ecclesiarchæ.
 „ Postremo, cum Regina duas dedisset senatus optationes: nimirum, Nubere aut
 „ conciuui, aut externo sponso, vtri sibi atque intimis genijs collibuisse, per se ei licere: illud identidem dudum sollicitante Imp. eius F. Philippi cælibis coniugium libentissime optauit. id quod in. A. M.

M. D. LIII. D. LIIII. Ianuario, missis iccirco in Britanniam amplissimis legatis, puta Emondensi, Carolo Lalanio, & Ioan. Momransino * Cursore, istiusmodi summam sponcione contractum est ac firmatum.

* D. de Cou-tiers Belgis.

„ HONORVM ac dignitatis titulum alterutri inuicem simul participant. imagines inter se mutuo communicant. in administranda Rep. Anglicana, operas mutuas tradunt.

„ PHILIPPVS Rex ne præuaricator. neu de institutis Britannorum quidquã, nisi senatusconsulto, ac plebiscito, immutato.

„ MVNERA, beneficia, procurationesque Reip. solis ciuibus dantur.

I N consilijs, negotijsque publicis indi- „
genitalis linguæ potior vltus esto.

Q V I foret ex eo coniugio omniũ pri- „
mo natus filius, is præter auitum, patri-
tumque regnum, vniuersi Belgij iidem
hæres esto.

O L L I vero, si forte Carolus (Philippi „
F.) priuignus absque liberis decesserit, ac
primis deinceps nepotibus, nullo fine,
cuncta generatim patrimonia parètum re-
linquuntor.

I D E M iuris, sine intercessione Caroli „
priuigni, indidem dumtaxat nascentibus
fœminis, modo aut ex Anglicis, aut ex Bel-
gicis familijs coniugia sibi delegerint, vi-
cissim esto.

S I infœcunda fato præierit Maria, Phi- „
lippus Regnum Anglicanum abdicato, ac
præsumptam opinionem remittito. sin ip-
se prior moritur, viduæ, quamdiu supere-
rit, sponsaliorum nomine, ceterùm, vice-
nùm mille aureorum (Ducatorum) annua
pensio dator.

I S T A affinitate coniunctarum natio- „
num, ac semel fœderatarum, mutuæ ami-
citiae immortales sunt. interim porro Bri-
tanni, e terra, Cæsarianorũ & Gallorũ nau-
fragia spectanto.

CONTRACTO igitur matrimonio illo, (vt vicissim satis acceptum, datumque est) Emondensis, qui procurationem eius rei susceptam habebat, nuptiarum auspex, nocturno epulo interfuit, sponsumque absentem, secundum solenneis cæremonias, instar paranympsi, representauit.

MARIA vero, dum tanto Heroi desponsa, conatur ad Pontificiam formulam Regnũ suum denuo cõformare: at subditi partim peregrinum Regẽ perhorrescunt, partim Pont. Rom. auctoritatem oculis fugiunt, auribus respuunt, ac animo aspernantur: fastidio indignitateque instantium rerum inflatæ mentes se continere nequiverunt. Erumpunt e latebris duæ simul grauissimæ coniurationes, aduersum Reginæ caput susceptæ. quarum vnus Princeps extitit Sudofolchiorum Regulus, qui ob ingrauescentem inualetudinem (solicitante id vxore) precariam missionem acceperat, domique latere, tanquam in ergastulo, iussus fuerat. Sed is, simulatque conualuit, urbem, domũque relinquens, P. Cairo se cõiunxit. ac Varonica in ditio-
ne Ioannam filiam, (quam captam fuisse antea docuimus) rursus Reginam edixit. Alterius cõspirationis auctor & caput fuit
Tho-

Thomas Viata, vir equestri dignitate, sed non tam domi, quàm militiæ clarus. Is, cum libertatis publicæ, contra peregrinam dominationem, & religionis (quæ Eduardo Rege fuisset) defensionem instituto prætexeret, pactiones, societatesque cum multis conflauit. iccirco, vt cōtractas ex Chentæis municipijs copias, obuius vndique comitatus auxit, ad urbem versus postremo duxit. Contra Regina, his tam inopinatis, veris tamen, rumoribus excita, statim milites colligere, instrumenta belli parare, ac solerter sibi in impendente necessitate providere. & 111. Kal. Febr. agmen pedum, quibus Nordofolchius Regulus præerat, in hosté extrudere. Sed Nordofolchiū vix iter tridui ab urbe progressum, Rocestre, urbanus ille, atque e plebe collectus miles, deserit: qui transfuge, coniuratis itidem manus fuerunt. Maria vero, allato isto nuntio, Kal. Febr. Londinum recurrit. vbi (ante valere iussis, ac domum, certo ac destinato respectu, remissis internuntijs nuptiarum, quas egregie dissimulabat) conuocata concione, exquisitis rationibus voluntatem propensionemque suam erga populum, atque Rempub. declarat: idque se summam velle, dicit, quod cunctis eque

bono vertat, atque expediat. hac gratia, quamlibet concitatam multitudinem sibi conciliat. itaque statu vr̄bis composito, ad * Proastia sua (quo loco Anglici Reges fere fessitāt) ad Thameſis ripam, primo ab vr̄be milliario, reuertit. Tum Viata vesp̄ri ad pontem, vibi coniunctum, cum lignis constitit. cuius prætentato tranſitu (maxime quòd sperabat, aduentu suo, accessuque ad portam, populum ilico in se fore animatum, ac ciuilem aliquem motum fuisse concitaturum) cum vana ista spes complusculos transmississet, decimo lapide, supra Londinum, Cingestonam præpropere exercitum traduxit. quo loci, magno tumultu, incedentem Viatam Pemburchius (is a Regina stabat) ad circumsuburbanum (vulgo D. Iacobi) vt est consecutus, subito adoritur. paratus ac integer, imparatum ac defatigatum itinere aduersarium. Interim Viata, inita ista pugna, male sibi, ac suis consulens, cum delecta cohorticula excedit: & villam Regiam præteriens, (quod mirum fuit) per medias aduersariorum stationes, ad vr̄bem reuolat. accedit propius ad * portam Ludiam, postulat introitum, pulsat. Sed, qui tum excubabat ad eam custodiam, summo

* Vestmonasterij basilicā vocitat vulgus, & Polyd. Virg.

* Porta Lud. vulgo.

mo loco natus vir, Gulielmus Auardgus, Nordofolchij Reguli frater. sub postquã pulsanti vehementissime minitabatur, exclusus iam vrbe Viata, exclamauit: Promissis quidem se stetisse, verum socios fidem suam prodidisse, qui ex magna spe deiectus, dum animo perturbato, ad suos (nullo fere labore, absente se, superatos) constituit redire, de via tandem intercipitur.

E O D E M prope temporis puncto, * O-

*Huntingtonas Polyd. Virg.

tintonas Sudofolchium, vna cum fratre, & affectatoribus, excepto Carro, qui solum vertit, in Franciamque trãsmisit, cõprehensum, ad carcerẽ urbanũ dedit: & ad necem.

IIII. Id. Febr. Ioanna illa Sudofolchia, & Dudeleius maritus capitalem pœnam expenderunt. nec multis interpositis diebus, Sudofolchius generi, filięque maneis persequitur, ac obtruncatur.

S E C V T O Martio detruduntur in vincula Elizabetha, soror Regia, & Cortineus affinis. vocati in suspensionem coniurationis. qui (quia culpa vacabant, & Philippo Regi erant acceptissimi) continuo tamen sunt soluti.

A P R I L I deinceps Viata, securi percussus, in quatuor frustra dissecatur. nec

tortoris eculēu euasit Thomas Graius Sudofolchij frater, qui (præter omniū quidem opinionem) decimo quinto die post membratim cęsum Viatam, propalam pœnas capite dedit.

INTEREA V. Non. Mart. Ioan. Fredericus Saxo Exelector, Sibyllam Menapiam, charissimam coniugem, fato præuentem statim est subsecutus. quos, vt in omnibus generatim gratiosos, non modo clientes, sed etiam tribules ac vniuersa Germania luxit. itaque luculentę sobolis primus, paternum nomen, regnumque deinceps prorogauit.

EXTREMO fere Maio, M. Antonius Taruisinus, Veneti Senatus princeps, obiit. Cuius in locum Franciscus Venerius, Patricius, (supremis in ea Repub. semper muneribus functus, & iccirco sūmo concitiū honore cultus ac obseruatus) subrogatur.

IUNIO secuto Carolus, (V. eo nomine, Allobrogū Dux) minimo minus toto regno ab Gallis exutus, ac derurbatus, naturæ satisfecit: Emanuele Philiberto, instituto herede ex asse, quem vnicū reliquit filiū, se multis modis longe fortunatiorem.

Eo mense postquam validum ac prepotentem exercitum in Picardia contraxisset
Francię

Frâcię Rex, Rocaforionę Gallū in Artusiã
 extrudit, (nempe vt eã regionę excursioni-
 bus direptionibusque peruastaret) subin-
 deque Mag. Eq. cum robore exercitus in
 Hānoniam insultare iubet. qui inter Aue-
 nam & Landresium instituto itinere, faci-
 le expugnatum Cimaum incendit. inde-
 que progressus in Trelonem, Aglaiamque
 arceis occupatas, easdem furoris faces (qui-
 bus biennio ante deflagrauerant) iniiecit.
 Hinc Mag. Eq. vt per exploratorem co-
 gnoscit, Mariani pręsidij exiguitatem, nec
 assiduam illic esse aut strenuū ducem, qui
 stationem defendat, Sanctandream I I I I.
 V I R V M. Trib. mil. eo cum parte copia-
 rum pręmittit, cum vt itinera seruet, tum
 vt metatores locum castris idoneum desi-
 gnent ac capiant. Sanctandreas, quō iussus
 est, per ambages, & occultos anfractus via-
 rum, ac siluę Arduennę, ix. Kal. Quintil.
 peruenit. quem postridie reliquus vt con-
 sequitur exercitus: cōtinuo parātur instru-
 menta oppugnationis. Mariano pręerat
 tunc temporis Risartes quidam: ceruinus
 vir, & ignanus. Iste abiiecit hastam Rhip-
 faspis. nam cum ad ferēdam opē, non mo-
 do vicinitas omnis, sed ipsa etiã fundi do-
 mina, quęque arcem illā suo nomini de-
 dicasset,

dicasset, condidissetque, respiceret, & per se ita firmum oppidum esset, vt nullo defensore, ac nulla munitione belli, aut tenuiculo apparatu, (quorum tamen vtcunque satis habebat) vsque aliquo, donec auxilia comparuissent, perfacile impetum hostiũ sustinuerit, modo ne vacillasset in officio præf. præsidij, præfracte, turpiter, inconsulteque, vt vix triduũ institit Gallus, & primas dumtaxat iactauit hastas, his conditionibus prodidit, non reliquit stationem.

” Vt ipse cū primipilis caperetur: gregarijs
 ” autem militibus missio daretur. Sic Chius aliquando olim dominum emit. Cuius victoriæ fama incitatus Rex, prid. Kal. Iul. ad castra conuolauit, indeque, cum Marianum præsidij firmasset, omneis vireis simul Giucum admouit. hinc bipertitum exercitum in expeditionẽ misit. Non. Quintil. Bouinum, cis Mosam positum municipium perpussillum, Imp. obnoxium, ille ipse Rex dum inuadit, simul in finitimum oppidum, Dionantum, trans Mosam situm, Eburonicę iurisdictionis, insultauit cum reliqua parte copiarum Ambarrus. Bouinum fulmine cõquassatum, militum incursum occupatur, inuicta adhuc turri, cū multis arcibus comparanda. quò se receperant

* Vel Gi-
 uacũ iuxta
 dialectum
 Eburonicã.

perant Hispaniensis cohorticulae reliquiae. que indidem, nisi honesta condicione, deturbari nequiverunt. Ambarrus (qui interea instrumenta omnia oppugnationis parauerat) Jarcem Dionantinam, e colle, oppido impendentem, licet illinc tormentis exagitat: & simul, Bouino capto, hinc geminat ac conduplicat tempestatem fulminum Rex: itaque vno & eodem temporis puncto, obsessis negotium vndique facessitur: obduratur tamen vsque eo pertinaciter. quippe quod naturali situ firma in primis arx esset, iccirco difficilior eius iudicabatur expugnatio. Ea propter etiam Galli, cum maceriae parum, diurno fulminis iactu, collisum reperissent, irruptionem tamen ferociter tentassent, a defensoribus Caesarianis fortiter repellebantur. Sed, dum deliberato instant hostes, dum longe plura tormenta in pluteis disponunt, quo sic tandem murum effringant, iterentque intermissam oppugnationem, oppidani arcis ruinam metuentes (qua capta, nec incolumeis fore se, nec intra propugnacula consistere posse, prospiciebant, tunc ne extrema subirent pericula, nec incitatum hostis spiritum longiore obstinatione animorum irritarent) ad equabilem pactionem,

nisi

nisi eam militum perturbasset furor, descē-
 „ derunt. „ Omnibus, nepe oppidanis lucis
 „ vsura daretur. necubi feminarum casti-
 „ tas per stuprum victoris violaretur. intacta
 „ atque integra cuique ciuium sua res esset.
 „ denique ne vsurpatum oppidum flāma va-
 staretur. Ceterum, quia Ambarrus dediti-
 rium Dionantum Gallicano praesidio im-
 pleuisset, mercenarij Teutoni, suspicione
 fraudis & iniuriæ, dum arbitrantur dum-
 taxat Gallis praedam (vt interdum defrau-
 dare milites suo lucro Tribuni solent) illā
 referuari, protinus arma corripunt: effera-
 tis animis ad oppidum concurrunt: idque
 summa immanitate, perperam reclamanti-
 bus Tribunis, diripiunt. Deinde, cum cō-
 tinuato violenti fulminis impetu arcis in-
 gentem ruinam ædidisset Rex, Germani
 postulant initio colloquium, ac subinde
 ita cum hoste de pacti sunt: „ Vt tradita ar-
 „ ce, militibus esset integrum gladio & pu-
 „ giunculo accinctis, vna cum impedimētis,
 „ egredi. Hic tamen, cum vnus occlamaret
 audacter, Iulianus Romerus Celtiber, co-
 hortis Vernacule praef. & incaute pertina-
 citerque condicionem respueret, discepta-
 retque, capitur. statim igitur Dionantina
 arx a fundamentis, Bouiniana vero specu-
 la

a a solo, subuertitur.

CONTRACTAS interea magna cele-
ritate mediocreis copias, & cum præf. Au-
gustali, Allobroge, in hostem præmissas,
Imp. etsi non optime habebat, Gonzaga, &
Ioan. Baptista Castaldo, & Vernacula no-
bilitate comitatus, vt subinde est consecu-
tus, cum suspicaretur eo Venturum fuisse
Regem Galliam, prope Namur, * Giueloã
castris cepit, locum apprime opportunum,
& Mosæ ac Sabi fluminibus circumfusum.
Id simulatque olfacit Rex, nempe modo
iter, quò constituisset, ab Imp. cuius de die
in diem augescerent copiæ, esse interseptum:
vel satius, recognoscit comæatus sui ino-
piam, relicto Namure, retro quidem defle-
ctit. sed mediam Hannoniam ferro flama-
que infestat. ac tandem Bincium, Maria-
nas delicias, occupat ex improviso. Vbi, &
quòd pessime oderat illam Principem, (al-
teram Bellonam) cuius iussu Picardia in-
cendijs & depopulationibus multoties
fuisset peruastata, ac speciatim, in contem-
ptum amplitudinis ac magnificentia Gal-
licanae; Folembrium (Villa Regia) prope
inuitis militibus, qui operosa fabricæ ra-
tionem habendam esse causabantur, com-
bustum, taliter vt sanaret vulnus iniuriæ,
ani-

* Iamblacū
quidam. nos
vulgi vocē
(Gublour)
imitati sumus,

animum furori Rex submittit : nulli ad-
 modum propitius , interim perodiosa fe-
 minæ (Mariæ) pertinaciter infensus. Cru-
 delis enim victor, cum ne a publicis quidē
 bonis sociæ manus abstinerent, priuatam
 fortunam inimicissimæ viraginis sic de-
 cerpebat, vt suis ipse manibus plantas le-
 ctissimas reuelleret, stirpes nobilissimas re-
 fecaret, & fruges exquisitissimas amputa-
 ret. quod deliciarum genus Franciscus pa-
 ter in beneficij & honorarij muneris loco
 cognatę aliquando donauisset. inde vero
 habitum immanitatis conseruante animo,
 Bincio propinquum, Marianum illud præ-
 dium amplissimum (vulgo est Marianus
 mōs) incēdio & ruina defcēdauit. id quod,
 ad arcis similitudinem, ipsa illa Regina
 memorię dicauerat, Gratijs consecrauerat,
 ex suo nomine condiderat, suauitate odo-
 rum, qui afflantur e floribus, plantarum e-
 legantiæ, deliciarum venustate ac lepore,
 omni denique apparatu hortensi studiofif-
 sime excoluerat, ac refererat: ita vt Maria-
 no illo luo, Dianæ dignissimo, nihil se-
 cundum Belgę ad eam vsque tempestatē
 habuerint. inijcit deinceps ardenteis faces
 in affrabe factam arcem Rusculum : quia
 eius fundi dominus, Rullus, tribuleis, Mo-
 rinos,

rinos, Rhemos, ac alios excursionibus, at-
 que incendijs non semel afflixisset. postre-
 mo, cum depopulationibus, ac direptio-
 nibus coloniarum, modum non impone-
 ret, & Bellouacorum antiquissimam sedē,
 per transfennam occupasset ac incendisset,
 apud Fanum * Inuidiæ (Samarobrinx vi-
 cinum id est municipium) octiduum desi-
 det. vel, vt paulisper ab itineris labore fes-
 sum exercitum reficeret ac recrearet. vel,
 (ita ipse iaciebat) vt cum Imp. acie decer-
 taret. Eo octiduo obducto, cœpto instans,
 pergit in Artusiam. ac nouissime Renteiū
 obsidet oppidum. Hoc loci demum Imp.
 contractis viribus auctus, Gallum insectari
 atque exagitare deliberat. Qui Gallus in
 eam expeditionem, & nouam munitiōē,
 & apparatus belli ampliorem, vt ex am-
 nēsi tribu, & Somonæ vicinis municipijs
 comparauit, duabus simul ex partibus ful-
 minare, ac tonare incipit. idcirco Imp. etsi
 instabat, postremo eo audaciæ processit, vt
 inter vtraque castra, sola conuallis inter-
 iaceret. Sed cū ne tunc quidē Gallus tor-
 mentorum tempestatem remitteret, quin
 magna murorum ruina ædita defensores
 continenter vrgeret; Imp. vehementissime
 stomachari, minime cunctandum dicere,
 ful-

* Crepacori
 um vulgo.
 siue Creue-
 corium.

fulguratori imperare, vt læuo iactu fulminis obfessis Renteianis significet, ad ferendam opẽ, & dispellendam obsidionẽ se meditatũ venisse: ac sua præsentia, propugnatores cõfirmare voluisse. tunc cõtinoũ veri Imperatoris officiũ præstare, excelsõ animo exercitũ instruere, & (quãlibet illud ipsum Trib. melior pars dissuaderet) iactã alea extremã dimicationẽ velle subire, ac tentare. Ob id expeditã Hispanorũ peditũ manũ in vicinũ lucũ (cognomẽto Gulielmi) quia ad disponẽda subsidia idoneũ fore iudicabat, præmittere: vt in didẽ saltuariẽ custodiẽ Gallicanẽ deturbarentur, vel ne ex ea parte insidijs hostium circumretiretur. Quod vt est cõsecutus Imp. (qui cũ robore exercitus victoriam apparentẽ persequeretur) repente occurrit hostis. Guilanus frõtem cũ parte copiarũ deligit. atque adoritur. Nemurs autẽ, & Tabenna, ab latere incurfant. Cõmittitur ingens & atrox prælium. quo, etsi hostili stratagemate circũuento cornu, Cæsariani simul spiculum dirigere, simulque hastam declinare cogebantur, tanta virtute & alacritate initio certarũt, vt perturbatis ordinibus Gallos dispellerẽt, præstite nobilitate vel concisa, vel vulnerata, quæ ingrauescentis pugnæ iugum præcise sustine-

sustinebat. Guisanus tamen, vir in bello ap-
 prime expertus, & promptus, vno tempo-
 ris puncto, dissipatos suos colligere, & A-
 bumalo fratri coniunctus (qui vniuersum
 equitatum leuis armaturæ adducebat) va-
 cillanteis confirmare: itaque omnem vim
 in ora atque oculos instantiū Cæsarianorū
 cōuertere, ac iteratū præliū redintegrare,
 tāta diritate, & pertinacia, vt Tormétopho-
 ri illi Germani equites, instar torrentis, de-
 ducto vndecunque sulco, difflierēt: cui cō-
 fusioni hoc accessit deinceps incommodi.
 Fusi, dissipatique velites isti, dū insistentiū
 Gallorū spicula euitare studēt, sociorū aciē,
 atque ordines tangunt, ac perturbant. Am-
 barrus identidē simul equitū cataphracto-
 rū alam Hispaniēsī illi legiunculæ, (quam
 initio saltum occupasse diximus) dum vna
 cū equitū turma laborātibus suis suppetias
 ire nituntur, obijcit ac opponit. cuius equi-
 tatus Gallici vim cū sustinere non possent,
 in saltū, vnde exsilierāt, profligati, dispersi-
 que reuolarūt Hispani. Postremo, cū aspi-
 rarent ad victorię laudē Galli, & inclinan-
 teis Cæsarianos vrgerent, horribili fulmine
 (eò reseruato) tacti, pedē retulerūt. itaque,
 vt in proximos colleis partim euaserunt,
 partim in fugam se coniecerūt perturbate

aciei cohortes, Imp. ad signa, ac castra re-
 dire iussas recollegit copias: impendente
 iam nocte, quę certamen illud diremit. vbi
 Gallorum, non amplius cccc. Cæsaria-
 norum vero sesquialtera parte plures sunt
 interfecti. quorum iccirco iniquior fuit
 fortuna, quod militaria aliquot signa, &
 apparatus bellici parum amiserint. Stetit
 porro istius conuersationis gloria (etiam
 testimonio hostis, quicum prælium com-
 missum est) virtute equitatus Gallicani, &
 fortitudine Aquitanorum peditum. Ea
 propter Rex in concione collaudatis mili-
 tibus, largitiones maximas facere, multis
 equestrem dignitatem conferre: & in his
 Tabennam, quo ornatus erat, e collo de-
 tracta torque in supremi beneficij atque
 gratiæ loco, honorare; atque ea ratione,
 sodalem Regalem, Michaëliticæ religio-
 ni candidatum, creare. Contra vero do-
 cuit Cæsarianorum casus, aut euentus præ-
 lij potius, Tormentophoros illos, modo
 subito hastatorum equitum in cursu cir-
 cumueniantur, paruo aut nulli vsui in sta-
 taria pugna esse. Velitū est id genus, haud
 ita pridem inuentum, ac institutum a Teu-
 tonis: hi reliquis leuis armaturæ equiti-
 bus non vsque adeo sunt dissimiles, nisi
 quod

quòd illi hastis, pro spiculis vtuntur; hi autem fulmine armantur. quorum plerique, præter thoracem, loricam, galeam, præter pugionem, stylum, macharam, malleum, aliaque ferramenta, sena, multi septena, nonnulli octena tormenta etiam insuper, palmorū duū plus minus lōga, embatere perpusillo cicercule magnitudine, in ephippijs, in cingulis, ocreis ue circumgestāt. atque, in bello maxime, consimilibus e fistulis ferreis, sulphurato puluere, modice infuso, nec non pyrithe, ad eliciendum ignem, artificio subtili, in cylindrū chalybeū qui versatur motu contrario, digitis impacto, impressas glandulas plūbeas, ad similitudinē grandinis violentę, in aduersos hosteis incredibili fragore torquent, ac retorquent. quibus ex sua quęque dialecto Europę nationes varia itidem dant nomina. Hesperijs sunt Σιδηροφοροί, a ferramentorum telorumque copia, ceu Ferrati. Galli vero per onomatopœiam Stlopetarios vocant. Latine fortassis Claudiani fulguratores, a crebri fulminis iactu, dici poterunt. vel semigręce (quò nos vtimur vocabulo) Tormentophori. Vernacule præterea hęc audiunt, Pulli, ab ephestrium, ac armorum vernice oblatorum colore. alibi

nominantur Brunonifucani, a quibus originem traxisse videntur. Vt cunque est. Vni fortunæ succumbunt, ni aut imparatos, improuidosque celeritate opprimas, aut deuotione ac pertinacia semel turbatos, obruas. id quod Renteiana in pugna contigit. in cuius militiae descriptione, vti re noua, posteritatis in gratiam, paulo diutius, præter institutum forte, inhesimus. Nocte, pro ludium fatalis pugnae secuta, perstabatur vtrunque sub signis, ac in armis. Postridie vero, dum intermissam pridie oppugnationem persequitur Gallorum Rex, & fulminat vehementius, nuntius malorum præpropere aduolauit: renuntians, male suos in Etruria pugnasse, atque a Cæsarianis fusos, profligatosque esse. quo tristissimo rumore percussus, maxime quod frumenti inopia exercitus laboraret, nõ ausus ultra se fortunæ committere, cum primum in tanta hostis vicinitate id fieri potuit, receptui canere, ac Monstrulū traductas copias Rex mittere. Postea aliquanto, Imp. qui castra mouentē hostem nõ curabat insequi, missionem pariter militibus exauctoratis dedit. & ad regiam Bruxellanam, a diuturnis, & continuis bellis semel conuiescendi causa, reuertit.

PERINSIGNIS illa Gallorum clades Martiana istiusmodi fuit. P. Strozza, vt cū ingenti exfulum Florétinorum comitatu, sub lilij, multos ante Senése bellū annos, stipēdia mervisset, propalā iaciebat, ac vociferabatur, patrię libertatis procurationē. Iecirco ab Senatibus, se isti probabilitati offerētib, dicitur Dictator. ab Gallo autem, qui ob recentissimas victorias Belgicas nihil non & ambiebat, & quodāmodo colligabat, vicarius Italię datur. Iste igitur cum illi afflietę reip. sedulā operā posuisset, tandem ex territorio Mirandulano, & ex transmarina Gallia numerosum exercitum conflauerat, summa profecto instituti constantia. In fatalem istam funestāque sibi expeditionem præterea germanus eius frater (quem Itali vulgo Primatem Capuanum vocitarūt) ex Melita vsque, & nauis, & auxilia adduxit. vel vltro, fraternū amorem Gallicanis anteponens iniurijs, quibus immerito afficiebatur, magna Gallorum ingratitude: cum egregia huius Trierarchę officia, in Franciam, summis beneficijs fuerint compensanda. qui, quod ad liberādā patriam itidem respiciebat, dum expugnatum ab se Scarlinum animose inuadit, in ipso victorię puncto, tormento

ictus derepente obiit. Contra Florétinorū Regul⁹ (cuius id maxime intererat) sub post eaquā Imp. in litteris demōstrasset, qualis iste motus esset, quorsum spectaret, quidque indidē cōsecuturū aliquādo olim fuerit, in tēpore occurratur, magna industria rebus suis, sibi que prospicere, maiore celebritate negotiū omne cōficere, summo cōsilio in necessitate prouidere, tribus armare, vireis denique cōtrahere. cui manus fuerūt ex Insubribus, ab Neapoli, & Cæsariensis cliētelis euocate copię. quibus ōnibus, pro Imp. & rep. Florétina, præerat Marinianus, vir acerrimus. Ab Gallis vero, & Senatibus stabat (vt innuimus) P. Strozza, nihilominus nesciens belli. quod cū aliquo vsque pari cōtentione duces duxissent, ac iam illi duo iusti copiosique exercitus opes vniuersæ Etrurię deprimerēt, & interneccionē sibi mutuo minarētur, post multa leuia, & exitiosa certamina ad extremum IIII. Non. Sextil. manus inter se cōseruerūt, in limite ipso, & cōfinijs soli Florétini, ac Senatis: ad eam conuallem, que inter Martianū, Lucinianum, ac Foianum media relinquitur. Sed breuis admodum fuit illa dimicatio. quippe Gallicani milites, post primū telorum iactum funduntur, deserunt ordines, dissipantur.

dissipatur, profliganturque ab Mariniano. Non hinc valuit imperium, non presentia, non exemplum ducis, qui non modo inclinanteis Gallos, fœderatosque ad prælium retrahere conabatur, sed etiam iugum instantis fortunę solus prope sustinebat: ita ut minimum abfuerit, quin ipse in pugna iniquissima aut opprimeretur, aut viuis caperetur. qua demum excedens, re desperatissima, Lucinianum primo se subtraxit, duabus glandibus plumbeis ictus. indeque statim ad Alcinoi montem, ut curaretur, est traductus. Euaserunt itidem ex eo cõsictu, inter ceteros Rubertus, P. Strozze frater, Iulianus Medices, Ioã. Baptista Altouitus, & Alexander Saluiatus, cum aliqua Florentinorum manu. Ginus Caponius autẽ illic confoditur. aliquãto ante vero grauissime vulnerati fuerãt, Thaddeus, Trib. mil. & Albertus Delbenes. quorũ postremũ inflictae plãge dolor cõsumpsit. Eo pacto victoriã, de Strozis reportatã, Fortuna renouauit Cõsmi Herois fortunatissimi. qui, cũ ante annos septemdecim patrẽ profligatũ Kal. Augusti, cepisset; iam tum postridie modo dictarũ Kalendarũ, filios itidẽ vicit, ac cõtudit. itaque gloriã suam auxit, & regnum miris modis firmavit, ac stabiliiuit.

PHILIPPVS interea Hispanicæ iuuentutis Princeps, quo sic sponsioni suæ faceret satis, postquã xvii. Kal. Sextil. ab Callecorum portu, Iuliobriga, instructissimã nauium Liburnicarum classẽ soluisset; idoneam tempestatem nactus Austro afflante, quatruiduo (vertente tum se commodum anno, ex quo regnum inierat Maria) ab Hispania, in oppositæ Anglię portum Antonam appulit. vnde dominum, delectæ nobilitatis comitatu stipatum, Hispaniensium clientelarum capita Vincetram ilico quàm honorificentissime deduxerant: quo loci, decimo nempe ab Antonitanis milliario, non minore lætitiã aduentum adoptatissimum sponsi Britãna sponsa, quàm accessus Solis terram lætificat, expectabat. & sine mora, nuncupata ante Hymenæo vota ad aram, datis inuicem simul, iunctisque dextris, Philippus & Maria soluerunt, die fasto, ac auspicato, scilicet D. Iacobo dicato. quem tutelaris numinis in loco, præ cæteris Diuis omnibus, vniuersa Hispania iam pridem recolit. Consumitur itaque magna Paranymphorum voluntate, epulis saliaribus, tripudio, & id genus alijs, magnifico sane apparatu vera.

ræ nuptiæ . & coniugium humana con-
 iunctione, post diurnas, nocturnasque de-
 lectationes, firmatur. Genialibus hisce die-
 bus Rector Neapoleos, & publici consilij
 in ea ciuitate auctor, ac moderator, iussu
 Imp. ac nomine delegatæ prouinciæ, in
 verba Philippi iurat. & eum Hierosolymi-
 tarij regni insignibus induit, ac graui ora-
 tione concludit, Ornamentis huiuscemo-
 di filium ornatum, patrem, æquabili con-
 iugio Regem Reginae coniungere volu-
 ille. Et, ne quid aut ad extremam hilarita-
 tem, aut satisacceptiorem Anglorum de-
 siderari posse videretur: aliquanto post, ad
 cumulum augescētis lætitię, Insubricus iti-
 dem dominatus, paterna renuntiatione,
 Philippo Regi accessit. Sub posteaquam
 connexos nuptijs, ludisque dies complu-
 reis, Rex & Regina sponsi (quod aiunt) vi-
 tam egissent; Vincestra simul profecti, cō-
 iunctis iam opibus, ac superbissimo cum
 Hispanicæ, tum Anglicæ nobilitatis co-
 mitatu fortunati, (quod vtraque natio æ-
 mulatione gloriæ inter se cōtendebat) pō-
 pa splēdidissima, & incredibili luxu, XIII.
 Kal. Septemb. Londinum, tāquam in Re-
 giam, introierunt. Vbi secuto Nouembri,
 in amplissimo ac frequentissimo Senatu id
 aperte

aperte concluditur; Vt omnium ordinum consensu ac concordia, eodem admittatur recipiaturque Reginaldus Polus Anglus, Purpuratus: & internuntium Pontificium (qua de re eo ierat Legatus) in Britannis agat. Polus igitur, succisuius diebus, condito solenni sacrificio, Hilaria vndique instituire, infinito ludorum, ceremoniarumque apparatus, non ad urbem modo, verum etiam in vniuersa Britannia ritum religionis Catholicę & patrum Romanorum seruari oportere ex libris ritualibus, in concione populo declarare. qui populus nonis iterum distentus legibus (tanquam Dei opt. Max. cęlestis vicario) Pont. Rom. desita officia deferebat: & aduersus eius sanctitates, reuerentiam publice exhibebat. ita vt Anglicanę religionis translatio, Romam certis nuntijs allata, (reconciliato tũ luculento regno) publici gaudij manifesta causa esset. id quod cum maximi faceret Pont. Rom. matri Magnę sacris indiētis ad Pantheon, & delubra reliqua Diuũ, (infinita pane ac innumerabilia, quę tunc suffimentis taliter fumabant, vt aperta istius hilaritatis indicia redolerent) & Taurilibus, Agonalibus, Celetarum decursionibus, venatione, alijsque id genus ludicris; denique

denique vespertinis nocturnisque ignibus, ac pyrobolis, quorū flamma inter nubibus coruscabat, & tonitru ex mole Hadriani vetustissima procul contorto: quo iactu cælum prope contremuit: abunde & competenter est demonstratum.

SECVTO Decembri Brisaces Gallus III. VTR. & Trib. mil. Hybernā, firmā Taurinorum stationem, Duriaē annī impēdentem magna virtute vt occupavit, rem eximiam & minime momentariam fecit. quippe ea ciuitas ianua sibi visa est: qua effracta & reuulsa, tota patebat iam Gallis Italia. quo claustro capto, oppidū Biella, quod septem inde distat miliaribus, continuo, vt signa hostis conspexit, voluntariā obtulit deditioem. postea aliquāto, *Fatum Iacobi communiendum, tanquam oraculo monitus, curat, non exile est illud municipium, eodem solo. nam (vt ostendemus) magno istud propugnaculum vsui Gallis subinde exstitit.

*Sant Iago
apud vul-
gum.

NOVVM in primis, consideratione tamen & posteriorum memoria dignum fuisse videtur, illud quod in id temporis incidit apud Mediomatrices: Megarensi affinis machinatio, cuius initium fuit. Sodales Franciscani, cum indignissime ferrēt
Galli-

Gallicanum dominatum, & quiritarent secreto, acerbae seruituti emancipatam esse patriam; nec tamen conueniret eorum instituto, aut regulæ professionis, ut ipsi arma corripere, ac hostem in multis stationibus insidentem, ex usurpatæ urbis possessione eijcerent; itaque ablatam patriæ redderent libertatem: id quod animis informatum, anticipatumque fuerat, istiusmodi arte præstare conabantur. * Conuentus vniuersæ illius scholæ, & ordinis, in urbe expectabatur: ritu patrum celebrandus, & innumerabili consodaliû frequentia. hinc igitur opportunitatem rei gerendæ aucupantes, pij isti ac religiosi fratres communicant tacite cum Cæsarianis, veterinimis socijs, ecquid deliberatum haberent. laudatur instituti ratio. valet consilium. Placet insidiarum pactoribus, ut lectissimus quisque miles ac fortissimus mutata veste, cucullum & palliastrum subcineritij coloris induat. eo pacto personatus professionem ementiatur. religionem simulet. quouis armaturæ genere, quod subter stolam occultari, contegique possit, supra tunicam armati, sensim, vel bini, vel quaterni, deinceps, per certa temporum interualla, tanquam ad disputationem solennem,

* Capitulum
vulgo &
barbare.

capitulum
vulgo &
barbare.

lennem, atque academiam, in urbem accedant, ac coeant. ob id etiam arma grauiora preparauerant, in dolijs, vafricie quadam Vlyſſea, subtiliſſime abdita. quaſi vinum ac pœnum importaſſent, ad alendum con-
 tubernium, ampliorem. Collibitum eſt deinceps, vt paratis rebus omnibus, certo & deſtinato die, Theonuillanum præſidiũ, quarto indidem milliario diſtans, ex improviſo, ſe oſtendat, turbam aliquam concitet, ad arma conclamet. quo rumore ſuburbano, ac tumultu exciti Metarum cuſtodes Galli, dum graſſatoribus Cæſarianis, ſicuti conſueuiſſent, occurrerent, vno & eodem temporis puncto, inſtructi illi religioſi milites, & coniurationis tacitæ conſcij conciuēs, e clauſtro, (tanquam ex equo Troiano) armati inſultarent in reliquias Gallorum, qui intra urbem hæſiſſent, eos opprimerent, ſimul portas occuparent, ſtationeſque Gallicanas deturbarent: ac poſtremo aduocata ſubſidia, ex propinquis inſidijs, intra recuperatæ urbis mœnia intromitterent. Sed in extremo artiſcioſe machinationis ſpiritu, fraude detecta, & patefacta, Malum conſilium aucto-
 ribus iſtis, Franciſcanis peſſime omnium vertit.

M.D. LV.

IN. A. M. D. LV. (qui propter multas rerum mutationes, ac nouitates memorabilis est, ac insignis) mense Martio opera Saluazonis, viri nobilis, occuparunt Galli Caseale, spaciosam ciuitatem, partim astu, partim vi, ex iurisdictione Mantuana. in cuius vsurpatione, eo grauius damnum fecerunt Casariani, quòd inquilinus, non dominus, tanquam mutato ciuitatis statu, victis leges imponeret, & magistratum tractaret.

xv. Kal. April. Regiæ sobolis quintus & postremus, Hercules nascitur. Andegauesium Regulus designatus.

x. commemoratarum Kal. opprimit paucis dieculis, breuis, subitusque morbus Iulium III. Pont. Max. hominè alioqui litteratū, ad quæuis munera & officia natum, interim negligentem, & voluptatibus oppidò circumplicatum. Cuius in locum, occultorū de eo honore suffragiorum renuntiatione, Marcellum Ceruinum, collegæ Purpurati III. Id. Aprilis suffecerūt. genere ac patria Tuscum, Politiano monte oriundum, & Imp. coætaneum. qui (etsi per se non ignorabat, & præmonebatur, longinqui temporis periclitatione atque vsu obseruatum & vetustum haberi; antecesso-

cessores, qui post susceptā illam prerogati-
 uam dignitatem gentilitiū nomē retinuis-
 sent, breui postea in fata concessisse, & ie-
 circo rogabatur ab aliquā multis, ne id
 committeret, quod ad vitę periculum atti-
 neret,) nihilominus secū constitit, nomen
 permurare noluit, & Marcellus alter dici
 voluit. Sed minime fefellit auguriū. quip-
 pe diebus non amplius viginti duobus, vt
 Pontificatum iniit, omnino superstes, Kal.
 Maijs ab fluxionibus densiorū humorū, a
 capite in vitę sedem cor, pulmonēque illa-
 bentiū, simul suffocatus, simul feбри vehe-
 mentissima iactatus, morti occubuit. quā-
 libet proletarius quidam Icriptor veneno
 sublatū arioletur. Permolestus multis hu-
 ius viri subitus interitus exstitit, propter
 eruditionem singularem, & mentis inten-
 tionem probabilem. maxime quōd spera-
 batur omneis reip. parteis intentis oculis
 velle intueri: in melius formare Rom. curi-
 am: indidem, ceu a capite, morbū medul-
 litus depellere, atque ita vitiositatem reli-
 qui corporis sanare, decreuisse.

XI. Kal. Maias, Senates offuscati fame
 (postquam Cæsarianorum & Florentino-
 rum hornotina longiorem obsidionē for-
 titer tolerassent) ad extremum vinci se pas-

si sunt, & dederunt manus, ex conuentu, Imp. & eius nomine, tanquam expeditionis consorti, & participi, Florentinæ reip. Duci, qui rectorem, moderatoremque ex sua tribu dedititæ ciuitati dedit. Vbi singularis fauor amicorū optime cauit Bartōlemæo Caualcanti exfuli Florentino, honeste nato, & virtute summa præstanti viro: vt corpore effugeret.

Circa id temporis in Hispania humanæ vitæ curriculum absoluit Ioanna Aragonia, Imp. Car. V. mater, quam præ nimia doloris acerbitate, post obitum Philippi, coniugis charissimi, mania quadam semel correptam fuisse aiunt. interim tamen quamdiu superauit, licet valetudinis vitio melancholica diceretur, summæ rei consors & particeps mansit, & (quasi respub. amborum voluntate iuxta ac communi auspicio gereretur) in actis, in scriptis publicis & priuatis, in diplomatis denique & alijs ciuilibus negotijs parem cum filio honorem consecuta est mater, titulum Reginæ, Heræ ac Dominæ retinuit, ex qua non modo Europæ dextans (puta, Hispania, Neapolis, Sicilia, & innumeræ aliæ prouinciæ, ac tributaria regna) sed etiam quadrantaria portio vniuersi orbis, amplissima

plissima profecto hereditas, Imp. obuenerit. America nimirū illa, priscis Romanis incognita mundi pars, ab Americo Vespucio Florentino, Cosmographices peritissimo, sic cognominata.

X. Kal. Iun. (quo die Christi cœlum ascendentis immensam maiestatem, Christiana recolebat memoria) assumitur, ascenditque ad Pontificatum Ioan. Petrus (vulgo antea Theatinus) ex illustri familia Carafatum, Neapolique ortus, iam decrepitu senex, vnde octoginta annorum. qui deposito natalitio nomine, Paulus III. deinceps est appellatus.

S E S Q V I M E N S E post deditam Senam in maritima eius municipia insultarūt victores duo exercitus, Cæsarianorum scilicet & Florentinorum, & ante omnia Herulis portum petiuerunt. quam stationem, delectæ militiæ copiosa manu firmatam, P. Strozza defendendam initio suscepserat. Sed is, cum ob vrgentissimas causas alio euocatus, cū sola triremi post exiguam temporis moram indidem esset egressus (etiam redire quidem cogitabat) pefulum ostio obditum reperit. nam, vt suburbanas munitiones, & moles, quæ arcium & propugnaculorum loco contra insultus

hostium erant oppositæ atque obiectæ, aduersi fulminis tempestas ex defensoribus extorsit: nullo fere labore subierunt in portum optatum milites, & Herculeo animo Heraclidas superarunt, cum non vulgari laude summam omnium, particulatim vero singulari decore Chiappini Vitellij Trib. mil. quem nō auctorem tantum, verum etiam perfectorem gloriosi facinoris existisse cōstat: quamlibet summarius fuerit istius expeditionis princeps Marinianus. Quo confecto negotio, siquidem naues Gallicanæ, præclusa illa statione, cunctis oræ inferæ portibus excludatur, integra demum ac perfecta de Senatibus est reportata victoria.

I v s s v Phi. Regis, transmissus interea in Italiam, rerum Italicarum procurator Dalua, militum delectum habuit. & facilissima conquisitione ingentem exercitum in togata Gallia ac Taurinis cōflauit, quem simulatque recensuit, Quintili Vlpianum, longa obsidione Gallorum extenuatum præsidium, noua munitione belli, & com meatu firmanit, ac refecit. Inde autem (tanquam in auspicio primæ & inchoatæ virtutis exsultans) statim cum ipso Sextili, sub Fanum Iacobi, sæpe nominatum oppidum

pidum castra quidem posuit. sed eadem, post obductas circiter tres dierum hebdomades, cum fulmina perperam vibraasset in cælum; & explorator manifesto retulisset, in campis versari hostem, instare & appropinquare: maxime quod iuuentutem haberet partim æstiuis caloribus, partim laboribus consumptam, ac pessime affectam, tum accepto rerum detrimento incredibile, & multo minus honori consulens suo, mouit. Hic Galli, corona obsidionali nõ contenti, quinimmo elati facilitate istius victoriæ, conuersis signis, Vlpianum repetunt, instant, vrgent, tonitru horribili concutiunt, agunt vineas & cuniculos, moliuntur omnem oppugnationis modum. istiusmodi labore transmittunt vigintiquatuor dierum curriculum. Obdurant interim obsessi contra machinationes hostis viriliter. Sed cum prætentata iterum atque iterum irruptione, magna animorum ferocia ac diritate, in defensores insultassent Galli: nec porro mutatis subinde ordinibus, ac vicissim incurfando aut in vallum ascendere, aut propugnatores ex stationibus ac muris deturbare possent: & tota iam castra, instructa acie, obstinato præsidio vim aclicas intentarent:

X. Kalen. Septemb. ad pactiones tandem laboribus diuturnis fracti Vlpianenses descenderunt. Cuius victoriæ laus militum contentione & pertinacia stetit. insignia vero reportauit Abumalus Regulus. quo auctore tantum non suscepta est illa expeditio, sed etiam perfecta. Is deinceps, vt Vlpianum mœnibus nudauit, & arcem funditus euertit, Moncaluum, tormentis ferocissime conquassatum, compositione obtinuit, ac communiuit.

S E X T I L I præterea nauali pugna horrenda in primis & oppidò admirabili contenderunt ad angustias Britannici Oceani Cæsariani cum Gallis. qua pugna non classis classi, vt fert consuetudo belli, commissa est; sed Gallicanæ bellicæ naues, onerarias nauiculatorum, mercatorumque Belgarū iuuasere, hoc fere initio. Renauigabant hi blando Zephyro tunc forte ab Hispania in patriam, trahentes secum agmen Bathauicarum corbitarum, naueis omnino vicenas binas, peregrinis mercibus refertas. Id ubi explorate resciscunt Galli, qui in illo suo Septemtrionali litore paratas naueis in aqua semper habent, dromones vndeu-
ginti

ginti & catascopia sex instruunt, ac implent militum, ac nauiculariorum delectu, eo consilio, vt quæstuosam illam mercaturam interuertant, & corbitas tardigradas diripiant. Quæ simulatque conspectæ sunt, non amittunt tempus Galli, attollunt cantum nauticum, tubas, cristas, animos prædæ inhianteis. itaque paululum supra * Dobram, qui portus est Anglicanus, tardiuscule ad nauigantibus Belgis occurrunt. Contra Belgæ ludificationem Gallorum prospicientes (maxime quòd nauiculatores illi, nullo non tempore, præsertim belli instructissimas naueis, constratas, & ad omnia pericula comparatas habent) in defensionem sunt ilico ingressi, memores etiamnum fraudis & iniuriæ Baropolinianæ. qua exacto quadriennio conciuēs ac socij grauissimum damnum fecissent. Adpellunt propius Galli, quàm celerrime quidem id nauarchorum scientia in marinis illis fluctibus fieri potuit, vt, quia militum numero præstabant, cum primum manus conferrent cum imparatis, & inimici fulminis tempestatem subterfugerent. At Belgæ interim nullo in loco officium dese-

*Douerum
Polyd.

rere, quin sibi & ipsi prouidere, tormēta promptissime vibrare, & qua iaculandi peritia, ac multitudine ceteras antecellunt nationes, fulmina spargere. & incredibili violentia in Gallicanam classem torquere. Deducitur nihilo minus res ilico ad exitiosum vtrisque prælium, Gallis vsque eò adnitentibus, quâ confertiores esse hostes videbantur, vt ex toto agmine Belgicarum nauium, xv. manibus ferreis, vncis ac ferramentis attractas, cum suis colligatas retinerent. volebant enim cominus pugnam instituerē, studio pertinaciaque vincendi. interim prouectæ paululum reliquæ Belgarum naues, fulmina crebro iactabant. Tum demum venit in certamen, quo non horribilius nec formidolosius aliud a multis sæculis, in illo mari institutum fuisse, in promptu est. nam quamuis Galli nauium & conuectorum numero valebant, sine comparatione, Belgis erant naues ex antiquissima apparatus naualis cura & consuetudine, Gallicanis cū altitudine latitudineque longe maiores, & structura vastiores firmioresque. vnde ceu ex Liburnis aphracta, nauigiolaque hostiū
com

commodè despiciabant . & tanquam ex
 turribus , tabulatis'ue inferiorem hostem
 tonitru, pyrobolis, & quouis armorum ge-
 nere arcebant acriter, ac infestabāt. equio-
 re nimirum loco positi, quòd eminentia
 transtiorum tegerentur: eoque modò ia-
 culis aut spiculis hostium difficiliter trans-
 nerberarentur, & aduersariorum telorum
 iactus facilius euitarent. quorum tanta fuit
 virtus & constantia, vt non modo pauci
 contra multos obdurarent, sed etiam con-
 tinuato toleratoque atrocissimo illo ac pe-
 riculosissimo conflictu, ab nona eius diei
 hora antemeridiana vsque ad tertiã post-
 meridianam (eę sunt horę omnino sex, cal-
 culo transalpinorum horologiorum exa-
 quata) Galli pugnando fessi, & dire lace-
 rati digitos sustollerent, ac pugnae cessatio-
 nem flagitarent. Atqui in tanto animorum
 furore, in tanto armorum strepitu, denique
 in tanta rerum omnium perturbatione ac
 confusione, audientiã ipsa sibi, vt ut vtrif-
 que necessaria, Gallorum intempestiua pe-
 titio non fecit. nedum exaudita est a Bel-
 gis, nec quid sibi hostis vellet, in maximis
 illis crepitibus fragoribusque tonitruum
 intelligentibus, nec se ipsos exaudiētibus.

id autem demirati hostes, tandem quod consultissimum habuerunt, fecere. in suarum nauium vela ignem vltro iniicere nõ consulto, sed inconsideratissime. quibus deflagrantibus, metu perterritos Belgas periculi, & incendiorum vicinitate, protinus suas naueis subtracturos, rem suã acturos, & necessitati locum facturos fuisse, ariolabantur. Ceterum multo alius contra atque ipsi destinassent, exstitit euentus, temeritati Gallicanæ respondens. quæ cum sibi, tum hosti periculum naufragij imprudenter creauit. quippe cum naues permiste ita colligatæ & ferramentis cõnexæ essent, vt vix disiungi ac solui possent: flâma voluntarij fatalisque ignis (quem cum armorum nauticorum materia, tum aëris æstui siccitas, & ventus ingrauescēs haud obscuræ alebant) derepente latius diffusa, quàm nolent Galli, ex velis in antennas, in malos, in rudẽteis, in proras ac puppeis, in carinas, transra, foros, denique in meliorem partem colligatarum nauium, scintillarum resperione penetrauit: ita vt cunctis æque opus fuerit & pugna excedere, & voracissimo incendio occurrere. At cū immensa illa volatici ignis vorago remedium omne superaret, in mare se conue-

cto-

ctiores dare, ac proinde, vti quæque proxime erat obuia, ad integras naueis promiscue ac communiter cõfugere, nullo respectu partium, nec ab vllò, propter instantiũ miseriarum & ærurnarum commiserationem, vicissim prohiberi. Quæ res nouã & consideratione dignam victoriam (tam sunt incerti ac ancipites præ ceteris mortalium rebus, bellorum exitus) Gallis attulit, quorum vti maior numerus in nauibus Gallicanis ante fuisset, ita etiam post naufragium, in Belgarum naueis, multo plurestransnataste veri simillimum est. Cui ipsi occasione inseruientes Galli, circumspècta paucitate nauiculariorum Belgarũ, ad ingenium redeunt, se mutuo cohortati inuadunt vitę datores. & vbi spes salutis vix superfuerat, inde opima spolia referũt, Vsurpãt naueis quinque, in quas casu transfugerant, & vectores capiunt, atque abducunt. Atque hic vniuersæ illius pugne naualis crudelissimæ finis fuit. Vna prætoria ex Gallica classe depressa, mersaque est. Sex naues incendio inexpiabili deslagrarunt, sicut ex Belgicis totidem. Cadauerum vero numerus longe dispar existit. Belgæ socios nauicularios circiter c c c. Galli amplius mille, & in his præf. classis amiserunt.

runt. Dirum profecto & immane spectaculum.

CIRCA id fere temporis Henricus Navarraeus Rex, princeps singulari bonitate, & pacis studiosus fatum clausit. cui in reliquias fortunarum ac regni, (quòd eius meliorem partem vsque ab anno supra sesquimillesimum duodecimo, Ferdinandus Aragonum Rex, is, qui primus Hispaniensium Regum, τῷ καθολικῷ nomen assumpsit, præoccupauerat) Vendomius successit, ex dote vxoria, assis heres.

SECVTI Septembris initio, Ph. Rex, ex Britannia in Flandriam, Brabantiamque transmittens, patrem reuisit. qui, cum non optime haberet, & imbecilla corporis valetudine conflictaretur, vel fortassis rerum terrestrium fastidio, videretur sibi ob præcipitatā ætatem, fasceis Imperij, dominationisque iugum diutius tolerare non posse: de vniuersa abdicatione tacite prudenterque secum cogitans, hoc initio constituta Comitiorum maximorum die, est vsus. VIII. Kal. Nouemb. Philippum F. Augustalium sodalium Principem dilucide, idque mane, dixit. Præclarum hoc sodalitium, ad archetypum imitationemque Gedeonis illius Ephraimitæ, ante annos
 cecum,

* Equites
 ceu milites
 potius au-
 rei velleris
 vulgo.

centum, duodetriginta, Brugis, ciuitate
 Pleuosiiorū amœnissima, suis in nuptijs
 primum instituit: ac Insulæ, deinceps secu-
 to fere biennio perfecit Philippus (cogno-
 mento Bonus) Æduorum Burgundiorum-
 ue Dux, ea lege & condicione: Vt, quot
 quot ad illum equestrem ordinem assu-
 merentur, religione Christiana tanquam
 indissolubili vinculo obstricti, fraterna
 quadam beneuolentia, & vero amore, sese
 mutuo prosequerentur. Nec eorum plures
 essent, quàm vnus & triginta. omnes am-
 plissimo loco nati, rebus clare gestis per-
 insignes, spectata virtute, nulla generis
 macula, nulla turpitudinis nota, nulla de-
 nique famæ existimationisque reprehensionis.
 quibus præesse voluit directū herede-
 dem. adiungens eodem viros singulari di-
 gnitate quatuor, Assessores nimirū duos,
 Quæstorem candidatum, & Scribarum
 principem, præf. ærarij, & armorum Re-
 gem. Ceterum collegium istud Car. v. an-
 no sexto decimo ætatis suæ, in Regia Brux-
 ellana vsque ad quinquaginta vnum ad-
 auxit. quod eo fecit, quia videbat res Bur-
 gundicas vno sæculo longe augustissimas
 euasisse, non indecorum, immo necessari-
 um prope iudicauit amplificato iam ho-
 nore

nore *Æduæ* dignitatis, amplitudinis, maiestatis, non suos clientes modo, sed etiam *fœderatos* amicos, & *socios* supernumerarios (quã omnes per se ampliores esse volebat) ampliare, itaque multis nominibus equestrem illum ordinem crescere. Sed ut ad institutum, vnde breui digressiuncula declinauimus, redeat oratio, post meridiẽ eius diei, in amplissima curia, ac frequentissimo Senatu, eo de industria vndique conuocato, Imp. Philippum F. aperta renuntiatione, vniuersi Belgij instituit heredem, coram sorore Maria, Belgarum moderatrice, coram sodalibus Augustalibus, ac Magistratu municipalibus, quã solennem ceremoniam, ut notatu dignam, & commemorabilem paulo subtilius describere collibuit. Sub posteaquam igitur amplissimus ille coijt in augustam domum Senatus, Imp. pone sequente filio, sorore, *Allobroge*, & assidua nobilitate stipatus, in atrium maius aulae accedit, peripetasmatis, atque nouis exhedrijs instructissimæ. quõ loci vbi primus in solium ascendit, reliquo subinde comitatu, & perfectissimis imaginibus imperat assensionem. Hic mox surgens *Bruxellas*, regni Consiliarius, ac pro Imp. orator, hac lummatim thesi, orate
ac

ac grauiter dixit; Imperatoriam maiestatem exantlatis laboribus fractam, & incrementente corporis inualetudine afflictam, tolerandę diutius tantę rerum moli imparrem: Hispaniense regnum, quietis causa (quod illum aërem clementiorem Belgico iudicaret) velle aliquando reuifere: iccirco deliberato insistere, ac Philippo F. Britannorum regno recens aucto, hereditarem Belgicam generatim in manus tradere. existere cum iam ætate firma, habilem, aptumque ad suscipiendam administrationem, atque eo iudicio præditum, vt facile ex æquo & bono remp. gerere, subiectis parcere, & superbos debellare queat. Quę cum dixisset orator, Imp. ipse conferte, contextequę interceptam axioma assumpsit, & membracula (quę indices capitique sola eorum, quę in Senatum referre statuerat, continebat) longinquo morbo affectam memoriam adiuuans, res omneis ab se gestas, a septimodecimo adolescentię anno, quo Hispaniam primum adiit, ceurationario descripras, & in his itinera, expeditiones, labores pro rep. (vt assererat) susceptos, toleratosque non solum proposuit, atque a capite, quod arunt, ad calcem repetijt, verum etiam auditoribus, Sena-

tui-

tuique probauit. Deinde cum nonnulla eorum recolligeret, quæ pro se dixisset orator, veri simillimam suam præsumptionem istiusmodi ratione confirmauit; Coactû se necessitate, filio prouinciam illam delegare, cum, qua consueuerit vigilantia, eam amplius regere nequeat. postremo conclusit; Non esse theatrum vllum virtuti, conscientia maius. ea comite se præclare sustentare, ac consolari. Porro si forte, quòd factum nollet, vsquam transuersum digitum a regula discesserit; id errati præter voluntatem quidem suam, & incuria, imprudentiaque humana admissum esse, fateri, ideo veniam deprecari: Deinde sublato in cælû vultu, Dei opt. Max. numen implorare, obtestarique; eodemque submissio, Filium orare, vt eius molestiæ gratitudine compensentur. Itaque finem extremæ adlocutioni vt imposuit Imp. lenem exclamatiunculam lacrymis terminauit. Quo factû est, vt tota concio, propter teneritatem ac mollitiẽ in lamentis, ac eiulatione iacuerit, donec assurgens Phi. Rex, atque ad patris pedes, in genua volutatus, ita reddidit; Indignum se tanto munere esse. quandoquidem vero Imperatoriẽ maiestati sic videatur, ac ita insideat animo patris, immor-

mortalis ei habere gratias, & vltro delatam prouincię administrationem, dominationemque non grauate suscipere; quin immo positurū se eam operam Belgio, vt iure patrio, magna omnium ordinum voluntate, & auita æquitate gubernetur. idque non inanibus conceptis verbis, sed re ipsa, amorem, propensionemque suam, erga eum populum, velle omnibus testificata esse. Deinde post hoc pronuntiatum, ad vniuersam concionem, paululum a patre, conuerso ore, Gallice subtexit hoc fere sensu: Quam vellem (inquit) P. C. in me esset profectior huius provincialis vestrę linguę notitia, quo sic vobis, & quo in vos sum animo, quo affectu, qua voluntate, demonstrarem. At postquam id negotij meę ruditati paulo molestius est, quàm vt, pro meo erga vos desiderio, vestrę attentioni, cupiditatisque P. C. fiat satis, significatam meam benevolentiam vobis pro me, expeditius est declaraturus, aduocatus Atrebatum Antistes. qui sine mora iussa exequens, rem ipsam, quam Philippus fuisset exorsus, ampla, grauique oratione pertexit. A Perenotho vero subinde in pedes erectus Iacobus Masius, iuris valde peritus, a Consilijs Regi, nec non eloquēs

vir, pro S. P. Q. Belg. (quos vnus exprimebat) hunc fere in modum respōdit, Nequaquam fugere Imperatoriam maiestatem, quàm officiosos, quàm prōptos, quamque fideleis vsque habuerit Belgas; iccirco non leuiter modo admirari ciuitatem vniuersam, sed etiam valde perturbari, se turbulentissima rep. certissimo & veterrimo patrociniō priuari. Postquam tamen ita & collibitum Imp. & eius commodum sit; subleuari, firmari, recrearique se plurimū prēsidiō, auctoritateque charissimi filij, ac ter inclyti Regis. cui, licet diuturno bello depressa, nullo neque loco neque tempore est defutura, quin patrono (Philippo) clientes erunt (S. P. Q. Belg.) vndecunque officiosissimi: nec enim pro eo vnquam aut rei familiaris, aut priuatę vitę periculum subire addubitabunt. Tum honestissime exurgens Augusta soror, exhibita aduersus fratrem reuerentia, hoc prope sensu est locuta; Tota quidem mente in hanc curam semper incubui se, vt delegata sibi prouincia, ad eam normam conformaretur, gubernareturque, qua cum fratri, tum reip. maxime commodari posset. quod ipsum si minus, quàm vellet Aug. frater, fortasse pręstiterit, orare obnixē

nixe se, istius incuriæ veniam. Quam modestissimam Marię satisfactionem, vt cum inclinato vultu, & dextræ iactu accipere se significauit. Imp. conuersa ad Senatum, eodem fere stylo, ac gestu oris, causam suam publice commendauit. Hic iterum assurgens Masius, S. P. Q. Belg. verbis, dilaudatæ, & ad cælum euectę dominæ (quòd summã diligentiam in reip. contulisset) quàm maximas gratias egit. Atque ita Senatus dimissus est. Sollemnis autem cæremonia, & religiosa renuntiationis forma in acta, & publicas tabulas referuntur. quæ omnia chirographo firmat & obsignat sigillo Augustali subinde Imp.

PHILIPPVS vero consobrinum Allobrogem, ex Emanuelis, Lusitanorum Regis filia, Belgarum Dictatorem constituit.

PAVCIS ab hinc diebus Imp. proposito insistens, Philippum F. in curia itidem Bruxellana, coram vicarijs, rectoribusque prouinciarum, quales sunt Prætores, Quæstores, a secretis, & alij, reliquijs honorum atque hereditatis cumulate ditauit, & transmarinis regnis honorauit: puta Hispania, Sicilia, Sardinia, Balearibus insu-

lis, America, & noui orbis dominatu, denique possessione longe amplificauit eorum summam regionum omnium, quae sibi vel fidem tribuissent, vel tributum contulissent: annuam dumtaxat pensionem quotidianis referuans necessitatibus, quae cum se, tum fidelissimum comitatum, ad paucissimos redactum, sustentaret. Nec solum, ante fatalem illam suam in Hispaniam profectioem, Imp. (vt memorię quidam prodiderunt) fratrem Vicarium reliquit Imperij; sed etiam fasceis, ac iugum reip. tanquam cælum fessus integro imposuit Athlas Herculi. atque ob id ei, quem admodum inauguratio proxime secuta docuit, titulum, sceptrum, & insignia Imperatoria, velut multo ante designato successori, simul in manus tradidit, ac concessit (vt ipsius verbis vtamur) perinde ac si ex hac vita discessisset. In hunc sane modum rem deliberatam perfecit constantissimus Imp. & se cum munerum honore supremo, summo etiã curarum onere exoneravit: Monarchiæ studium vltro abiciens. Quod Imp. Cæs. Carol. V. P. F. Aug. (Herois tanta & amplitudine & potentia) memorabile factum, in tempore instanti in præterito & in consequenti, profecto

eo magis est considerandum, quòd a tot
sæculis, vsque ab Lothario, Augustorum,
id Christianorum fecit nemo. Christiano-
rum (inquam) nemo. quippe Amurathes
Turcus haud ita pridem dominationes,
vel tyrannidis Constantinopolitanæ sum-
mam Mahumeto filio itidem renuncia-
uit.

S 3 COM-

COMMENTARIORVM
 LVD. GVICCIARDINI
 LIBER III.

AROLO V. rem publicā & priuatam sua sponte, vt indicauimus, abdicante, fama per vniuersam Europam ingens contrariarū opinionū mare statim effudit. Speciatim porro ex ratiocinatione vulgari, duæ oriebantur quæstiones. Prima, quam præcise ratione adductus; altera, num etiam consulto ac prudenter illud ipsum fecisset, nec ne. Priori causæ longinqua & ingrauescens imbecillitas corporis, indignatio animi, & fastidium offensionis Gallicanæ, vel felicitatis potius, & integræ adhuc fortunæ cura, ac id genus alia prætexebantur. Secunda thesis in disceptationem altercationemque venit publicā. Assumebant enim uero quidā, imprudēter sane incōsulteque sibi factū videri, patrem, filio nullo vsu rerum, nedum ætate firma, ceu tironi rudiusculo, infestissimi belli negotium dare, seque assueto onere, in imparem tantæ moli

moli iuuenem prorsus exonerare. maxime quo tempore exhaustum esset erarium, & eris alieni plurimum relictum: quo iudicabant fieri vix posse, vt æquabilis vetusque gratia Caroli V. conseruaretur, modo ne noua etiam Philippi variaretur. Cōtra ex-
cipiebant, obijciebantque alij, Carolum V. a corpore ita esse affectum, vt non modo prorogandi Magistratus, sed etiam vitæ certæ spem omnem abiecerit: iccirco, cum filiū haberet ad reip. gubernacula aptum ac habilem, & viridi ætate, optime commodasse rebus suis. Atque hanc postremam sententiam eorum, qui rerum statum cognouissent, experientia temporis confirmauit. quippe breue extitit patri vitæ curriculum. & filius nihil non præclare gessit: itaque diuersarum opinionum commenta certus deleuit dies.

IN. A. M. D. LVI. postquam ab iterato, redintegratoque bello, nec Pont. Iulij III. nec Britannicæ Heroïdis intercessio, bellatores duos, mutuo pertinaciter infensos, nostros illos Europæ Heroas, ad pacem retrahere vlla ratione quiverit: tandem diuturnis laboribus fracti, vel quòd reip. naufragium ex terra intuebantur, concordiam magno animorum desi-

derio, reconciliationemque ambo acquirebant. Cum porro missi utrinque eade re legati; a Cæsarianis, Carolus Lalanius, Hannoniæ Præt. & a Gallis, Gaspar Castalio præf. lit. & oræ marit. summo loco nati, & equestri dignitate, scrupulum odiosarum controuersiarum eximere nequissent, nec pacem plane constituere: id saltem confecerunt; vt Non. Febr. apud Vacculam, Samarobrinis finitimum municipium, quinquennales induciæ fierent. vt sibi vsque eò retinerent, quidquid alterutrius iurisdictionis, exacto bello, vel Cæsariani vel Galli vsurpassent. Ea porro: conuenta, fide publica ac iureiurando firmata, secundum solennem promulgationem, rata exstiter. sic vt vterque pacatorum suas vicissim parteis eadem stipulatione alligaret.

M E N S E Martio grandis & aspectu horribilis comete ad multos dies cælo hærentis supersticiosa visio, mortaleis plureis, vt vulgo vsu venit, deterruit, quem simulatque Carolus V. conspexit, falsus opinione humana, his (inquit) indicijs mea fata vocant.

C I R C A id temporis patefacta de-
secta-

rectaque est ingens coniuratio aduersus Britannicam Reginam suscepta ac conflata. cuius fuerunt Princeps hi: Henricus Dudeleius, Vdal. Trib. mill. & Frogemartoto. qui cum ad opem Gallicanam respuerent, profitebantur ciuile & intestinum bellum, ad interneccionem Heræ, se fuisse machinatos. quorum postremi duo, vt consilia sodalitatis prodidit conscius facinoris, vir plebeius, cum Peccane herulo, Daniele, & Stantone comprehensi, conuictique maiestatis, capite pœnas expenderunt. Vnus elapsus fuga Dudeleius, vna cum satellitum cohorticula, in Galliam transmisit.

I N E V N T E Iunio in fata concessit Franciscus Venerius, Senatus Veneti Princeps, vir fortis & spectatus. ad quem, etiamnum remp. tractantem, crebri & non belli de eo rumores, sed susurrationses dumtaxat veniebant. conscindebatur enim uero leuitate populari, quòd eo Principe ciuitas victus difficultate laborasset, itaque sponsioni illi tergeminæ (quam præ ceteris, dum Principatum ineunt noui duces, faciunt) non steterit. Illa est. Vt in ciuitate sanctus iustitiæ honor conseruetur. vt vndique pax existat. & necu-

» bi procuratio desit frumentaria, aut an-
 » nona. Sed falsam istam vulgi opinionem,
 & famæ maculam tantum non subinde
 summa sua integritate & innocentia di-
 luit, sed gratiam auctoritatemque, qua a-
 pud omneis in vniuersum valebat, sepul-
 cro secum intulit. Venerio successit deinceps,
 suffragijs Senatorum creatus, Lau-
 rentius Priulus Patricius, vir æque circum-
 spectus ac prudens.

I L L O ipso mense ædidiit vno partu
 duas simul filiolas Franciæ Regina. qua-
 rum vni ob continenteis præteritorum an-
 norum victorias, superbum Victoriæ no-
 men fortunati parentes dederunt. altera
 Ioanna est nominata. quæ ambæ vitam ar-
 cto temporis puncto concluderunt, sicuti
 breuissimum etiam fuit victoriarû Gallica-
 narum curriculum.

S E C V T O Septembri Belgis semel
 valedicto, vtraque sorore Leonora & Ma-
 ria comitatus, vna cû instructissima classe
 Liburnarû ex Cimbrorû Insula in Hispani-
 niã, secûdo Austro transmittês Eximp. Ca-
 rol⁹ V. & sedato cõpositoque animo insti-
 tutû persequens, nõ sine admiratione om-
 niû mortaliû, priuatim deinceps vixit, so-
 lus

lus fere latuit, septisque Iustinis se cōclufit.
 Ea, octauo ab Placentia lapide, non amplius, Castulonensi in regione, proxime Scarandilam municipium, absunt, luculentissima Anachoretarum claustra.

PACE interim multo ante procurata, firmata, stabilitaque, Parmensium Regulus, non solum in gratiam Philippi redijt, sed etiam insigni liberalitate regia Placentiam, (excepta arce, quam vsque aliquo referuare sibi voluit) vna cum vniuerso territorio, recepit.

SED nescio quibus de causis, speciatim autem, ob vsurpatum Palicanum, & deturbatum de statu M. Antonium Columnā, tum temporis inter Pont. & Philippum, bellum est conflatum. ob non sinistram suspicionem nouarum rerum, quas moliri Roma ferebatur. Eapropter Dalua, Philippicarum copiarum dux, vt XII. peditum millia, & sesquimille equites Cumanos in hostē duxit, prima incurfatione Frusinonem, Verulas, Terracinam, Anagniam, ac deinceps Tybur, Vicum varium, Algidum, Mapalia, & multa alia oppida occupauit. inde ad oram maritimi Latij deflectens, ostia Tiberina obsedit. quę, cum initio nec tormentis expugnare, nec irruptione militari

tari capere potuisset, ad extremum tamen deditioe obtinuit. qui nuntius Romam allatus, timore ac trepidatione totam urbem perfudit. Verum Daluæ tempore occurrit P. Strozza, qui vna cum Carafa Pupurato, Romam accelerante, missu Regis Franciæ, cum duum millium Aquitanorum peditem expedito delectu afflictæ urbi suppetias ibat. qui simulatque auxiliariam manum urbanis copijs coniunxit, quas Palicanensium Regulus prepropere conscripserat, non modo Philippici exercitus insolentiam, ac progressus repressit, verum etiam ad commeatus angustias hostem adduxit, intersepris itineribus, quibus vitæ adminicula subuehi consueuerant: ita vt, non inconstulte quadraginta dierum inducias pactus Dalua, & missione militibus data, postremo Neapolim reuolarit. itaque in extremo induciarum spiritu, recuperata nullo labore possessione sua, Pont. cura, sollicitudine, ac impendenti periculo soluitur.

M. D.
L VII.

IN. A. M. D. LVII. sub posteaquam Gal-
lus, cum Pont. & Ferrario (quem suum in
Italia Dictatorem esse volebat) fœdus con-
traxit ac sodalitatem, cum vt Neapolim
inuaderet, & Mediolanum tentaret, itera-
cum

tum bellum vltro citroque redintegrauit. ac Philippum terra marique inimicum cepit. quasi Pontificum patrociniū tue-
 ri veller. Traduxit ob id in Italiam legio-
 nes duas ex Celtis Guisanus Regulus, puta
 peditum duodena, equitum vero bina
 millia. qui, cum per Insubrum agros iter
 faceret, ab illa gente nonihil prouocatione
 laceffitus, Valentium hostiliter expugna-
 uit. in Ticini ripa, ac Mediolanensi ditio-
 ne situm oppidum illud, naturalem ac le-
 gitimum agnoscit dominum. interim Phi-
 lippi fœderatus est populus. Vsurpato au-
 tem Valentio, ad omnem casum, tanquam
 prouidentia quadam, præsidium firmissi-
 mum imposuit. Simul vero, quo fere tem-
 pore officiosam Philippo Italiam Guisa-
 nus infestabat, Artusiorum ditio excursio-
 nibus Gallorum vastatur. quippe circa E-
 piphantias, alienissimo hiemis tempore,
 vt Duacum, subornatis instructisque veli-
 tibus, perperam tentauit; hostis ab inani
 spe in furorem versus, Lensam, medium
 inter Insulam & Atrebatum ciuitatem,
 municipiū vi cepit, diripuit ac incēdit. vn-
 de abacta innumerabili præda, & multos
 dies in ea regione turpissime perbacchat⁹,
 in Picardiam subinde repedauit. atque ita
 quin-

quinquennales illæ induciæ, quas solenni
 voto factas pactasque antea diximus, non
 toto vertente anno rescinduntur. iccirco
 altercatum etiam vulgo est, ac discepta-
 tum accerrime: vter Regum, periurio pa-
 ctionem religiosam violasset. Rationaba-
 tur pro suę quisque gentis gloria. alter al-
 terius factū probabat, vel improbabat: pro
 ut erga alterutrum erat animatus. Cete-
 rum, quia Gallus exercitum in Italiam trās-
 miserat, quia Valentinis, Insubrum socijs,
 leuissime irritatus, vim intulerat, quia Ca-
 tuacas ex insidijs sollicitauerat, Lensam ex-
 pugnatam, direptamque combusserat, Ar-
 tulum flāma ferroque vastauerat: denique
 prior lacefferat, ac cum telo fuerat, prius-
 quam a Philippo, non modo instrumenta
 belli parata non fuissent, sed ne aperte qui-
 dem perturbatę compositionis indicium
 vllum vspiciam apparuisset: postquam facta
 rerū presentium cū insequentibus cōparatio-
 ne, ecquid occulte hostis nō hostis machi-
 naretur, temporis vsu cōpertum est, & exitus
 pugnæ vniuersæ, ac discrimina rerum
 Gallicanarum docuerunt, collatis litigato-
 rum causis (vel iusto Dei iudicio) fāni, &
 neutrius partis arbitri, de prouocatore sen-
 tentiam tulerunt. Composita, constituta-
 que

que semel rep. quidquam agi per vim, nulla antecedente iniuria, minime ciuile, vrbannumque esse iudicantes.

MENSE Martio Philippus ex Pleumofijs, vxoris inuisendæ caussa, in Britanniam traiecit: partim vt eius gentis animos in veterrimum ac cõmunem hostem concitaret, inflãmaretque indignitate rerum, partim vt pecuniaria ope abs Regina coniuge adiuuaretur.

INTEREA secuto Aprili, aperto Marte, ac vi armorum, Valsœnariam, & Chariolum, Taurinorum oppida, nec exigua, nec ad res gerendas incommoda, dum expugnant Galli, diuersa ex parte in Samnitibus insultauit Guisanus, eo consilio, vt Neapolim aliquando inuaderet: more impatiens, cū multum temporis in Flaminia obduxisset, & Pont. magnificas pollicitationes inter cæsa (quod dicitur) & porrecta expectasset, qui cum irruptione militari Campulum occupasset, militique diripiendum dedisset, Ciuitatulam continuo obsedit. in colle id est situm oppidum. quò cum delecto fortissimorum militum præsidio Sfortia Sanctaflorus, vir domi militiaeque clarus, propugnandæ eius stationis causa, est introgressus. id quod tanta
con-

contentione & virtute defendit, contra tormentorum tempestatem, & Gallorum insultus, vt post transmissas treis, monade amplius, dierum hebdomades, desperata expugnatione Guisanus, non minore accepto rerum detrimento, quàm nominis dedecore, castra mouerit, & ad vasa conclamarit; simulatque olfecit, instare Daluam, & cum instructo exercitu Sanctafloro suppetias ire. multa questus de Pont. quòd nec pacta auxilia, nec munitionem necessariam (sicuti receperat) tempore submisisset. itaque Galli subinde in Latio castra posuerunt. Sic contra, multas ob causas, ac particulatim ob virtutem ac sagacitatẽ ducis, nec non alacritatem summam, propensionem, ac studia Neapolitanorum ad suos lares, patriamque defendendam, Gallicus ille conatus irritus exstitit, cum parua aut nulla gloria auspiciis, aut laude manuum.

PHILIPPO interea, quem trimestri fere ante e Belgio in Angliam transmisisse diximus, id sollicitante, & se in familiaritatem S. P. Q. Brit. studiose insinuante, VII. Id. Iun. Gallis bellum terra, marique Britannii itidem indixerunt.

EODEM mense, Ioannes, Lusitanorum
Rex

Rex Vlyssippone extremum vitæ mortalis diem clausit, quinquagenarius, postquã illud regnum annos tricenos quinos administrasset: Princeps singulari benignitate, pietate, in omnibus graciosus. successorẽ habuit Sebastianum trimulum infantem, nepotem puta, ac posthumum. quam sobolem vnicam, primæ ætatis F. Ioannes, reliquit.

SECVTO Quintili Philippus vrgente bello, ad suos Belgas transiens, & coniugem interea in Britania relinquere, & militem, imperatoremque agere exercitus, compellitur.

SVB id temporis item Florentinæ reip. Duci Senam, vna cum municipijs omnibus, quæ in fide officioque eatenus retinebantur, compensationis in loco, & ratione sumptuum, quos Senensi bello fecisset, excepto Herculis portu, & Orbitula, liberalissime concessit. pollicens etiam insuper eidem reliquam eam ditionem, cum primum in suam potestatem redeisset. ea tamen lege & condicione, vt Populatum herulo sua possessio restituatur. quemadmodum pro re nata præstitit Florentinus, ex conuentu nihilominus, illius ditionis aliquid sibi reseruans. itaque

T

tunc

tunc temporis Senatis dominationis titulo est amplificatus.

IN illud ipsum tempus incidit, ut in vniuerso Belgio annona ingrauesceret, ac extrema frumenti caritas ad aliquam multas dierum hebdomades persisteret: iccirco vero anxium vulgus, (cum iam fames, qua necessitate nullum est aliud malum intolerabilius, homines stimularet) solito concitatus promiscue ac crebro motum aliquem, periculum, discrimen ciuitatibus comminabatur. Procurabatur interim, quoad eius fieri, comportarique poterat vndeunque ciuibus frumentum per curatores praef. que annonae sedulo ac diligenter designabantur tesserae viritim. Sed multo angustior erat delargitio, quam ut immani hominum bulimiae sufficeret. Inclinabat igitur iam plane res ad seditionem. & sub tumultuabatur passim multitudo popularis, per se alioqui, ad cuncta praiceps. Hic porro, tanquam ex inopinato Deus apparuit. In Bathauorum insulam appulere celsissimae corbitae, plenae frumento, tritico, siligine, ex Dacia, & Orientali Germania Oceanea. itaque numen caeleste peculiari quodam beneficio multas miserorum mortalium myriades vitae reseruauit. Quo factum

Etum est, vt importato tanto commeatu,
& florescente messe, sicut ante defecerat,
ita tunc segetum copia luxuriesque esset.
Et fortassis perisso choregia amplior a sæ-
culo nulla illic fuit. quippe horrea om-
nia, que paulo ante vacua exhaustaque
erant, humanis alimentis postmodum re-
dundabant.

PHILIPPVS interea, dum nimia qua-
dam confidentia, prope dicam temeritate,
Galli, neglecta patria, alienū appetunt reg-
nū, & ad Neapolim, Mediolanūque (vti di-
ximus) simul aspirant, summopere gnauiterque contendebat, ex propinquo Belgio
in Franciam: quo sic hostiū audaciam frā-
geret. Ob id, sub posteaquā Belgarum suo-
rum iustum exercitum cōparasset, & Teu-
tonum auxiliarias copias Epistalmate euo-
casset, iactabat de industria expeditionem
Rhemensem. & particulatim Mosaream
nominabat Essuorum ciuitatem inimi-
cam, in Mosæ ripa sitam. Cuiusrumuf-
culi credulitate nimia cum non mini-
mum percellerentur commouerenturque
Galli, Mosareates fratres, & Rhemos so-
cios, vicinosque diligenter communie-
runt, interim citeriorem Picardiam ne-
glexerunt. Qua ipsa occasione Philippus,

eò, quo maxime intendebat, facile peruenit. Comperto enim, Sanquintinum, Veromanduorum Augustam, quo præcise respiciebat, perexiguo præsidio teneri, Marianum versus exercitum (cui pro Rege præerat consobrinus Allobrox) emittit. qui triduum ad illud oppidum intra primum lapidem moratus, extrudit interim equitum turmas, & expeditorum peditum cohorteis, vt Recorium tentarent Gallicanum municipium, inter Mosaream & Marianum medium. Interueniunt interea euocati Teutoni milites, vsque eò expectati. hi vt comparuerunt, inuaditur magna celeritate Guisa. ad eam pernoctatur. Postridie vero ante lucem, diluculo equitatu omni præmissò, IIII. Non. Sextil. ex improviso totum deinde robur exercitus, Sanquintinum mouit. Circa quam urbem, loco per metatores castris delecto, suburbano occupato, nec non propugnaculo flumentano, quod erat in aduersa ripa Sabis non exiguum, potitus Allobrox, pluteis dispositis, tormentisque admotis obsidionem adornauit. Quam rem odoratus eius prouincię Præt. Halmerotes, ilico sex equitum turmas accersit, grauis armaturæ treis, leuis totidē.

ac peditum signa quina. quibus copio-
 lis stipatus acer, animosusque Gallus, se
 fortunæ commisit. cumque tribuleis vix
 dum vrgeri recentissima obsidione intel-
 lexisset, noctu ad obsessos transuolauit:
 cum tertia parte cathaphractorum equi-
 tum, & peditibus ducentis quinquagin-
 ta. Reliquum equitatum, ac omnem fe-
 re peditatum, partim animorum defe-
 ctio, partim disciplinæ militaris confusio
 ab vrbe, sociisque seclulit. Situs autem
 eius est istiusmodi. Quâ in Septemtriones
 spectat, alluitur flumine Sabi. & Came-
 racum Imperij fœderatam ciuitatem, no-
 no indidem milliario, habet. A meridie
 vero Forum distat, quinque non ampli-
 us milliariibus. Ab ortu Sanquintino ob-
 iecta est Guifa, pari fere itineris interual-
 lo. Occasum versus est Perona, ad Sabim
 itidem posita, septem remota milliari-
 bus. tria eque Gallicani municipij oppida.
 Nec est vrbs illa quidem exigua, aut imbel-
 lis. Veruntamen opinionem eius firmita-
 tis deminuit fulminum (quibus hæc fer-
 rea tempestas vtitur) iactus ac violentia.
 Aliquanto vero posteaquam eo loci castra
 metatus est Allobrox, nititur e Perona e-
 gressus cum signis x v. Dandolotus Gal-

lus nobilissimus, obsessis suppétias ire, qui caute solíciteque perrimatus ambages, & anfractus viarum, num quâ in laborantem stationem peruadere possiet, simularque in Burgundiorum venit conspectum, nulla fere molestia, profligatus, tertiam signorum partem amittit. Sed quia hîc in Burgundiorum mentionem incidimus, præfari semel libet, eo nomine posthac Philippicas copias, partes'ue accipi a nobis. quos ipsos hæctenus Cæsarianos (Car. V. Imperatore) appellauimus. Philippus enim uero ex abauia ab antiquissima Æduorum prosapia oriundus Maximiliani Austriada I. eo nomine Imp. abnepos legitur. cui Maximiliano, olim aliquando Maria Caroli illius Fortis, nouissimi omnium eius gentis, Reguli, sola heres, ac filia nupsit. unde posterî, Ducatu illo, & meliore parte Belgij in se deuoluta, Austriada nomen idem participant, & titulum Regni adhuc seruant: immo priscis Æduæ familiæ legibus etiamnum utuntur, ac viuunt.

NEC uero latebat Gallorum Regem, quàm parum præsidij in obsessâ iam urbe esset, præter illam supernumerariam manum, quam paulo ante Halmerotes casu introduxisset. quinimmo uidebat eò rem esse

esse deductam, modo laborantibus auxiliari vellet, toto exercitu opus esse. nec enim aliter vrgeri hostem, castra oppugnari, obfidionemque dispelli posse. Eapropter Mag. Eq. Gallicanorum, utcunque instructus & paratus, delecto comitatu stipatus, alium simulans, & ignotam personam hominis mutuatus, v. l. Id. Sextil. castra Philippica diligentissime explorat: situm, statumque eorum vndique curiosissime peruestigat. qui postquam comperit, equitatum omnem in citeriore amnis ripa consistere, & trans Sabim paucas admodum dispositas esse peditum stationes, consilium rei gerendæ ac spem bonam cepit. ita ut Halmerotes, cui suam deliberationem, de introducendo subsidio, aperuerat, per fossa nocturno labore cloaca, (qua clanculum ad urbem transcurrerent socij, & earatione hostem fallerent) aduentum auxiliorum avidissime expectaret. Biduo igitur postquam sagacissime odoratus esset, ecquid in castris ageret hostis, (qui dies D. Laurentio erat dicatus) adduxit copias omneis Mag. Eq. puta xvi. circiter millia peditum, equitum vero quatuor, vna cum tormentis quindecim, ad destinatum insidijs locum: simul munitionem im-

mensam, & naueis fluuiatilis, in curribus secum vehens. itaque ante lucem, multo mane in diuersa fluminis ripa superbe consistens vibrare tela ac hastas: minari insultum castris: instare deliberationi: milites nauibus imponere, eosque secundo flumine in urbem transmittere: denique nihil intentatum relinquere, quo sic nouis praesidijs obsessos tribuleis confirmaret. Delabitur ea ratione Dandolotus, cum lectissima cohorte militum, & spectatae nobilitatis iuuentute, in adoptatam stationem. Ceterum stratagemate illo Gallicano animaduerso, Burgundi, reliquos transitu facile prohibuerunt. & dicto citius Sabim traicientes, receptui canentem, ac terga vertentem hostem persequuntur, auctore, consuasore, & prope dicam perfectore eius expeditionis Emondensi. qui simul ac vidit, insistentibus socijs, tanquam metu perculsum Gallum, paulatim cedere: ea de re Allobrogem, Regium Legatum certiozem reddes, & admissio equo primus fertur in attonitum hostem, tertio fere a castris milliaro, quam Foru (comemoratum municipium) aditur. Emondensem vero, primas iactantem hastas, & peditum aciem, celeriter consequi reliquias equitatus iubet
Allo-

Allobrox, ne forte subsidio destituti Burgundij præcursores, ab hoste opprimantur. quem tanta perfudit trepidatio, vt præceps ac immoderata contentio fugæ (dum certatim in propinquum nemus * Baineam nituntur equites Gallicani) & socijs summe offecerit, & confusionis vniuersæ ansam præcise præbuerit. Pedites enim uero inter cetera ab suis equitibus, obteri se, ac perturbari, exclamare. Quo factum est, vt interrupta disciplina militari, & perturbatis ordinibus Gallorum, ne primus quidē Burgundiorum insultus perferretur: & dissipatorum, ac signa, ordinesque deserentium militum, dira & immanis fieret cædes. vt late patens campus hostili cruore respergeretur, & in occisione, cladeque hostis Burgundij impune grassarentur. Fuit porro Gallorum strages vulgari fama longe minor. nec enim necesse habuit victor in hastam abijcientem, aut parum vel nihil resistentem hostem, & a prima velitatione statim digitos sustollentem, ferociam suam seuitiæ ue ebullire. Manebit igitur oculatorum testium, fortissimorum scilicet militum, qui pugne illi interfuerunt, testificatio sempiterna, duo circiter millia & quingentos illic concisos esse: Sed in his

* Ita vulgo contracta syllaba ai.

summo loco natos Gallos : quorum capita fuerunt . Hi, Ioan. Anguianus , Nauarraei Regis frater , Turo Procomes : Mag. Eq. nepos, Campodenarius , Guro, Galanus, Plenota, Gelotes, ac multi alij . Captiuorū autem principes nominatim erant . Mag. Eq. totius Gallicani exercitus summarius dux , glandula plumbea, summo in femore , secundum nateis , traiectus , vna cum duobus liberis . Montepensirius, qui in capite vulnus accepit, & Lungauillanus Reguli, Sanctandreas IIII. VIR. Ludouicus, Mantuani Reguli frater . Vassæus, Curtoniates, Cenomannus . & Rhenanus herulus, Teutonicorum mil. Trib. sodales Regales , cuncti equestri dignitate ab Rege honorati . præterea Rupefecaltus herulus . Obigninus, Meruæ, & Birones duo, Montebrunus, Sanctieranus : & infinita pæne nobilitas . quam instituto volentes interuire, ex composito reticemus . Apparatu belli vniuerso munitione, tormentis, & impedimentis victor potitus, signa militaria ad vnum omnia ex hoste cepit , denique optima spolia reportauit . Fuga nihilominus elapsi, præter equitatus meliorem partem, & gregariorum militum pedestrem multitudinem , viri principes , istam fortunæ iniuriam

iuriam declinarunt. Ambarrus, ac Momoran-
sinus Reguli, Condates Princeps, Na-
uarræi Regis frater, Sanserranus herulus,
& Bordelio, cum reliqua nobilissima tri-
bu. Atque hinc liquet, quanta sit Gallicanæ
nobilitatis hubertas. quando simul in Ita-
liam multæ imagines Guifanum essent se-
cutæ. multi simul apud Regem, apud Re-
ginam, apud liberos Regios, Palatinis
erant ministerijs officijsque dediti, assidui
clientes. rursus multi remp. tractabant,
prouincias obtinebant, ciuitateis regebāt,
præsidia custodiebant, arces defendebāt ac
propugnabant. nec pauciores tamen inte-
rim in Belgio sub Regio legato milita-
bant. Eapropter interrogatus Bullanus
Regulus, (exacto fere quinquennio in arce
Heldinensi ab Allobroge captus) qua nam
ratione, aut discipline bellicæ fiducia, tot
tantique Heroës arci exiguæ, & infirmæ se
concredidissent? false, arguteque, quia (in-
quit) his Gallia sat superque abundat. Bur-
gundiorum vero non videntur quinqu-
aginta illo ipso in certamine interijisse. Hac
autem illustriorem victoriã nullam aliã
ex Gallis sibi peperit Austriadarum fami-
lia: vsque ab Rege in Teriotropheio ad Ti-
cinum capto. hanc Augustæ Veromanduo-
rum,

rum, & aliarum Gallicanarum urbium expugnatio, (vt ostendemus) subsequuta est. Hæc Philippi res in Italia securas reddidit. Hæc indidem Guisanum & exercitum in afflictam patriam reuocauit ac retraxit. Hæc denique Victoria fecit, vt Philippi auctoritas & gratia (quibus summe apud suos valebat) magnum etiam pondus apud exterarum haberent nationes. maxime quòd iuuenili ætate, quòd ab ipso regni auspicio, & fortunarum initio ac nouissime, quòd tiro re multo præclarissime, ac summa cum laude gesserit. quo probato, consequens fuit res Franciæ vacillare, & quodammodo iacere debuisse. quippe si Burgundij illa tam insigni victoria vti scissent, ac Fortunam persequi, ad summas angustias (sicuti postea aliquanto expertum habuerunt) Franciam vniuersam fuerant adducturi. non affectam modo, sed etiam viribus pene destitutam. Contra habebat etiamnum firmissimum exercitum, ac victorem Philippus, ex xxx. acerrimorum peditum millibus, equitum vero xiiii. fere constantem. & in his lectissimos, exercitatisimosque duces. Mouerat etiã ex Æduis alteras copias secreto versus Forum Segusianorũ, Nicolaus Baropolyuillanus, quod

angu-

augustum municipium (Lugduno, decem non amplius distans milliaribus) Allobrogicæ iurisdictionis Gallus iam pridem tenebat. At diutius in Veromanduis commoratus, quàm par fuerit, Philippus rei gerendæ pulcherrimam occasionem, non solum Franciæ, sed etiam leges vniuerso prope dicam orbi, imponendi, amisit. Ceterum, quia vt plurimum lateant Imperatores, vel expertissimos in bello, condiciones ac difficultates hostium: iccirco vsu venit, vt oblatae opportunitates conficiendarum rerum simul euanescant, ac præterfugiant. Vtcunque est, in promptu est, in illo Sanquintiniano conflictu, Gallos tantum non pro re nata damnum graue accepisse, verum etiam aperuisse sibi deinceps ianuam malorum, & mare quoddam laborum. ita vt ambigi iure merito possit: num quando tandem Francia ad pristinum decus ac gloriam reflorescat?

PHILIPPVS interea Cameracum profectus, simulatque lætissimum nuntium istius tantæ accepit Victoriæ, Pembruchium herulum, vrbi propinquum ilico accersit (is legiunculam auxiliariam, missu Regine, puta peditum millia quaterna, & mille equites adducebat) atque his recen-

tibus

tibus auxilijs vxorijs stipatus, alacri animo ad castra contendit. Contra Gallorum Rex, qui tum forte Compendij sessitabat, ab Sanquintino quatuordecim, ab Lutetia vero duodeuiginti miliaribus audita ista inopinata suorum clade, & iniuria, mirandum in modum initio est perturbatus ac percussus. Porro cum a sensibus ad mentē reuolueretur, ac (necessitate ita postulante) auocatus a cogitanda molestia, reuocaretur ad dignitatem cum publicam tum priuatam, diligenter, constanter, circumspēctēque, quanta celeritate, & quoad eius accepto tanto vulnere fieri potuit, prestitit: ac nutanti regno prospexit. oppida cōtinuis laboribus communijt, & dispositis præsidijs, excubijs, custodijs, vigilijsque firmavit, vti quęque infirma, aut periculis obnoxia videbantur. Ambarro item Dictatori nouorum habendorum delectuū, & maioris conscribendi exercitus, apud Laodunum negotium dare. Guisanam manum continuo ex Italia, diplomate reuocare. Auxilia Heluetiorum, veterrimorum sociorum ac fratrum accersere. Teutonum Regulos nonnullos etiam, quos dudum ceperat amicos, sollicitare. Fæderatorū Franciæ opem implorare, denique

con-

comparare omnia, quæ essent ad obsistendum resistendumque necessaria. & (quàm late patebat officiosa Gallia) militem, frumentum, munitionemque belli conquirere: ac speciatim immensam pecuniæ vim grauiissimis edictis, seuerè continenterque imperare, & per certos quæstores cogere. ac dum ipse his rebus vacat, interim Reginam, vna cum suo, gynæcio ac comitatu Palatino, Lutetiam amandare: ad confirmandos illius populi animos: qui fugam parare, & devertendo solo cogitare ferebatur. Ea est popularis quædam leuitas. Philippum enim, fortunata felicitate abutentes, instar Thymelicorum ac Xysticorû, modo publicis conuitijs ac ludibrio confecerant Parrhisij. Qui nescientes, quid ferus vesper interdum vchat, vt antea in insolentia exsultauerant, ita tum quidem, vel ante tubam, trepidabant. Fit enim uero cum plurimum, vt stultitię ignauia item sit coniuncta, & ignauis facile vertatur color. Itaque, quòd facile est imperium in bonis, ac per se officiosis, Rex vireis facillime si non reparauit, impendentibus difficultatibus saltem prouidit. cui sola Lutetia ter cētum millia numûm, vltro mutua dedit atque obrulit.

VERVM (vt eo redeat oratio, vnde pat-
 lulum digressa est) secuto biduo relatus
 certo in obsessam urbem nuntius socia-
 rum ruinarum, summopere terruit defen-
 sorum solitudinem, qui sane ob eam rem
 precibus instare non desinebant, vte Foro
 tribules, socijque, qua sola ex parte pos-
 sent, auxiliarias cohorteis, sibi in extrema
 difficultate positis, continuo submitteret.
 Hic Forenses, data temporis opportunitate,
 ccc. expeditos fulminatores præpropere
 extrudunt. Sed illi ipsi a Burgundijs tem-
 perius conspecti, intercipiuntur de via. ita
 vt deuotæ illius manus tertia dumtaxat
 pars intra præsidium reciperetur, atque id
 auxiliorum nouissimum exstitit. Sub post-
 quam autem in castra Philippus venit, cum
 antea iam cuniculos egisset Allobrox, fata-
 lis parabatur Sanquintinianorum oppu-
 gnatio. Eapropter præstructis pluteis, &
 tormentorum ordine disposito, per lon-
 gissimum terre ambitum (a porta nimirum
 D. Ioannis, vsque ad flumentanam) xii.
 Kal. Septemb. inchoatum fulmen totos
 sex dies continenter est iactum, tanta vi &
 pertinacia, vt turribus deiectis, mœnia rui-
 nosa, nuda, ac concussa relinquerentur. in
 extremo autem tonitruū spiritu, cuniculis,
 tri-

tribus simul ex locis, incēsis, in ruinis euerforū propugnaculorū pars aliqua defensorum aut absorpta est, aut interijt. Interim tamen, cum parietinarum angustia aspicerentur, sic vt etiamnum oppugnator difficulter ascendere in vallum posset, Philippus, ad salutem respiciens militum, caute prudenterque extremam irruptionē in posterum diem reiecit. quam non ante tentauit, quàm & pluribus tormentis tempestatem cōduplicasset a primo diluculo, vsque ad horam secundā postmeridianam, & vehementissime contorto fulmine ruinas patefecisset. Tum demum paratos, instructosque milites, tripertito in expeditionē misit. Itaque vno & eodem temporis puncto, tribus simul ex partibus, Teutoni, Hispani Belgis permisti, ac Britanni, non minore animorum feritate, quàm virtute in propugnatores inuaserunt. quos, non amplius, D CCC. fuisse, & fide multorum, & Halmerotæ ipsius excusatione declaratur. quamlibet inter militum ordines veri simile fuerit ciuium aliquam manum aut in stationibus excubasse, aut recta, ac laeis simul cum præsidio defendere voluisse. Sed breuis & horaria fuit illa defensio, immo stationem plerique fere omnes

V deseru-

deseruere: præter Dandolotum & Iarnacem, qui vsque aliquo vim ac impetum Burgundiorum fortiter sustinuerunt. Ignaue porro ac timide se habuerunt illi qui sub Delphinatæ stipendia merebant, hi omnium primi, ac statim loco sunt deiecti, nec exemplo ac conspectu ducis, sedulo acriterque suum ac patriæ decus defendentis, aut incitari aut retineri potuerunt. Itaque vndique simul irruentibus Burgundijs, fit ingens militum, ciuiumque promiscue cædes. Si quibus interim lucis vsuram dedit victor, (vt dedit plurimis) hos viuos cepit. & in his ante omnes, Halmerotem & Dandolotum, quorum secundus percallide postmodum effugit, vir spectatus profecto, vt qui tam in tolerando hostium insultu, ac stationis defensione, quam in fugæ euentu fortitudinis, iudicij, & excellentissimi animi præclarum specimen edidit. In captiuis præterea fuerunt Iarnaces, Sanremus, Humus, Garda, Cuzius, Mola, & multi alij primi ordinis viri. Atque eo pacto ob nimiam quandam inconsiderantiam, vel insolentiam potius, (quæ animorum vitia Gallis fere propria, peculiaria, atque a natura infusa videntur esse) quòd tempestiuam præsidio, quanto opus erat, non firmauerit,

uerit, non modo Veromanduorum Augustam, omnis eius prouinciæ & maximam & locupletissimam, amisit Rex Franciæ; sed eodem pane errato, in conflictu Legati atque exercitus incredibile damnum fecit. Ceterum quia hæc ipsa vrbs in Somonensium municipiorū numero nec postrema, nec infima censenda est, (qua de possessione olim Burgundios & Gallos armis diu disceptasse, litteris est promulgatū) minime alienū videtur ab instituto, cōtrouersiarum fontem & originem diuturni belli, paulo altius repetere, atque hoc loci intertexere. Res ita habet. Carolus VII. eo nomine Gallorum Rex calamitoso difficilique bello implicatus, quod aduersus Æduos & Britannos gessit, & meliore parte regni spoliatus, cuius titulum (etiamnum Britannicis Regibus ab illa vsque tempestate communē) inauguratus in vrbe Parthisorum Henricus VI. Britannicus pro palam arrogat, magno cum suo tum reip. bono, fecit tandē cum Philippo Bono Burgundiorum Regulo (vt Paulus attestatur Æmilius) adoptatissimam pacem. idque apud Atrebateis, anno libertatis Christianæ M. CCCC. XXXV. hac summatim conditione. Vt Sanquentinum, Peronam, Io-

„ sedum , Ambianum , Abbeuillam , & alia
 „ oppida annensia , vel ad Somonæ ripam
 „ (vti diximus) sita Philippus interea & e-
 „ ius legitimi nepotes masculi possiderent,
 „ donec eam iurisdictionem vel ipse (Caro-
 „ lus VII.) vel eius successores quadringen-
 „ tis millibus aureorum redemissent. Quo
 „ decedente Ludouicus XI. Caroli F. atque
 „ heres, ex conuentu, paria fecit. & ex Æduo
 „ redempta sua municipia (quanta dictum
 „ est pecuniæ æstimatione) studiose recupe-
 „ rauit. Ibi Philippus multa est de Ludouico
 „ questus. Primum quinquennio amplius,
 „ indignatione paterna eiectum e curia Lu-
 „ donicum se magnifice in Æduis aluisse, eū
 „ deinde se splendido comitatu , ac magno
 „ sumptu in patriam reduxisse. se præterea
 „ ingentem pecuniam expendisse , quo die
 „ diadema ei esset impositum: iccirco grati-
 „ tudinis ergo, & sancte Ludouicum promi-
 „ sisse, & separatim in se recepisse, quamlibet
 „ sponcioni pecuniariæ satis esset factum , v-
 „ sum nihilominus commemoratæ iurisdic-
 „ tionis superstiti Philippo fuisse indultu-
 „ rum, & loco accepti beneficij consimili li-
 „ beralitate hospitalitatem Ædui compen-
 „ saturum. Excipiens igitur hanc ipsam que-
 „ relam Carolus Philippi F. bellicosus atque
 „ acer,

acer, dum pater Brugis graui morbo detinetur, anno supra millesimum quadringentesimum, sexagesimo quinto Lutetiana ad mœnia vsque ingenti cum exercitu contendit, fœdere prius inito, cū Carolo fratre Regio, cum Britonum Regulo, & plerisque alijs Franciæ optimatibus, qui sodalities salutem publicā verbis quidem prætexebant, re vera autem priuato commodo inferuiebant, & in caput regale coniurauerant. Eapropter Ludouicus, ad summas adductus angustias, & necessitate compulsus, in aduersariorum postulatis acquieuit. Fratri Normannium stipulatus, Carolo Æduo clientelę nomine fundum (de quo ipse, & pater querimonias agebant) tunc quidem concessit. Secuto autem biennio, simulatque decessit Philippus, Bonus, idonea cum mortis eius tum temporis opportunitate vtens, ac ad actum iusiurandum negligens Ludouicus, Augustam hanc Veromanduorum, & Ambianum primo occupauit, intendens eodem tenore, ad reliquam itidem Somonensem ditionem recipiendam. Hic immanis domū excitata est carastrophe. nam dum Carolus amissā oppida armis ac vi repetit, & ceterorum vsum mordicus de-

fendit, contra Ludouicus hereditatem iure mancipij quodammodo sibi arrogat, & suum iustis rationibus sibi vindicat & repetit: ingenti sane, & implacabili bello vtrinque (vario pugnarū euentu) ob alternam eius regionis possessionem, est confictatum, donec ad extremum Carolus, apud Nantium anno post millesimum quadringentesimum septuagesimo septimo, cum Heluetijs & Lotharingico Regulo, tertium collatis signis male pugnas, est interfectus. Tum demum Ludouicus, ista victorię prosperitate factus insolentior, (quę minime fugiebat, solam puellam a Carolo superesse) nullo æquitatis respectu, nō modo municipiorum Somnensium reliquias, quas Ædui retinuisent, recepit: verum etiam Gessoriacum, Artusiamque inuasit, nec non vniuersam Æduorum Sequanorumque ciuitatem vsurpauit. Atque illa ipsa querela tot bellorū atrocissimorū seminarium fuit, quæ bella prope cōtinenter duæ (quas multoties nominauimus) illustrissimę illæ omnium Europæarum familiæ inter se ab illo sæculo gesserunt, vsque ad nouissimam pacem (Cameracinam) anno supra sexquimillesimū, vnde sexagesimo, pactam. Cuius condiciones, ac compositionem

nē qui propius introspexerit, is rātionēs firmas inueniet, quemadmodum lis ista antiquissima ac iam olim contestata, tandem remissa sedataque fuerit. rursus, quī litigatores causam suam ad remp. ac tempus accommodauerint. sicuti postmodum suo loco a nobis notabitur.

SANQVINTINO capto, missus Castellum a Philippo, cum parte copiarum, Arenoperganus, quarto indidem milliaro, tormentis ante exagitatum, deditiōne statim obtinuit. non sine dedecore praef. Soleniācis, qui verbis pugnans, giganteam quandam audaciam voce euomens, vultu iactauerat se id praesidium vsque aliquo contra hostilem insultum fuisse defensurum. Paucis vero abhinc diebus, Hanum petitur. quam arcem, multo fulmine concussam, Hanates itidem victori Philippo subinde crediderunt. His tribus Gallorum stationibus occupatis, muniēdisque multorum dierum ponitur opera: & Hanum praecise ita firmatur operibus ac propugnaculis, vt expugnari vix amplius potuisse crederetur. interim hosticum depulandi potestate facta, vltro citroque circumuagati excursores, praedam omnem ex agris abigere, colonias flamma

V 4 vastare,

vastare, & in his Nouiodunum, vetustam ciuitatem, ab Augusta Veromanduarum decem, ab Lutetia vero viginti quatuor miliaribus distantem. Instante itaque hieme, (quo tempore bella iure gentium conquiescunt) Philippus, vt captas ex Gallis stationes, magnis validisque præsidijs communiit ac firmavit, soluto exercitu, victoriæ ornamenta, & belli gloriam ac decus reportauit.

PHILIPPO in Veromanduis bene pugnante, (ita sane Fortuna, cum vult, res prosperas, aduersas'ue cumulate elargitur mortalibus) nihil non triumpho dignum eius in Italia duces itidem gesserunt. quippe ad damnum in obsidione Ciuitatulae factum, hoc etiam Gallicanis partibus accessit incommodi.

M. Ant. Columna (quem legatum reliquerat in exercitu Dalua) agro Latiniensi denao vim inferens, Pont. multa oppida ac municipia rursus eripuit. is Iulium Ursinum, & Montebellum herulum, qui cum legiuncula (nempe manu duum millium, & quingentorum Heluetiorum, ac tribus circiter millibus Italorum peditum) Palicanum nouam municio-

nitionem intro ferre nitebantur, aperto
 Marte profligavit ac fudit. is vi expug-
 navit, diripuit, incendioque defœdavit
 non infirmam, nec exiguam civitatem
 Signiã. Qua clade suorum perculsus Pôt.
 deteriora veritus, precibus instare, & cre-
 bris litteris Guisanum accersere. qui etsi
 meminerat Pont. conuentis promissis-
 que antea non stetisse, ad tempus tamen,
 cum primum potuit, respondit, & Ro-
 manis subuenit necessitatibus. ac nouis-
 sime Tybur ingressus, in finitimas coloni-
 as exercitum effudit. Contra isto nuntio
 allato, Dalua, ubi vidit metu, ac solici-
 tudine liberatam esse Neapolim, in La-
 tium conuertendas vires esse statuit. E-
 gressus igitur e Cumanis, cum delectu
 peditum atque equitum, sub medium
 Augustum mensem, Columnæ ad Pon-
 tem * Saccum se coniungit. quo loci
 dum de summa rei inter se deliberant, au-
 spicatissimæ illius victoriæ, Philippi, in
 Veromanduis partæ, lætum nuntium ac-
 ceperunt. Eapropter cum Pont. condici-
 ones honestas Regio animo, & obstina-
 tione quadam repudiaret, armis discep-
 randum iudicarunt, victæ urbi leges gla-
 dio & vi esse imponendas, ex impro-

*Ita sona-
 bat Italicis-
 mus.

uiso irruptionem faciendam esse concludentes. Ob id Columellam vsque prepropere duxerunt. id castellū duodecim abest non amplius ab vrbe millibus passuum, atque indidem noctu mouentes, antequam luxisset, ad mœnia quidem accesserunt. sed cum armatam Romam reperissent, & nocturnis ignibus, facibus, luminaribusque (vt in media luce) coruscantem, viderenturque Romani suum, de repentino tentando incurſu, consilium excepisse: maxime, quòd ex captiuis percunctatione didicissent P. Strozzam pridie vesperi Tybure Romam cum turma D. equitum & signis denis Aquitanorum peditum conuolasse: itaque reductis in quadrum numerumque consilijs, concisis prioribus sententijs, & præcogitata irruptione desistentes eo, unde venerant, reuerterunt, & Palicanum nouissime obsederunt.

I I S D E M fere diebus, cum deliberatum omnino esset Guisano, in Galliam, reuocante Rege, cum exercitu recurrere, Pont. qui instantibus molestijs, & arduis negotijs angebatur, & futurorum metu percelebatur, quam pacem paulo ante superbe respuerat, discessum parantibus Gallis, tunc perattente ambiebat. eamque postremo
inter-

intercessione Veneti Senatus, ac Florétino
 rum Reguli apud Caueam castellum, mé-
 se Septembri (clam Ferrarium) his condi-
 tionibus subtilissime est assecutus. Vt in
 gratiam ac fidem receptus Pont. Philip-
 pus, reuerentiam adhiberet aduersus ipsi-
 us beatitatem, nec obedientiam relinque-
 ret Rom. „ Vt in suam vterque possessio-
 nem, statum, clientelamque restitutus, cir-
 cumscripta partium pœna, omnibus in
 vniuersum ignosceret: exceptis nomina-
 tim tribus, M. Ant. Columna, Ascanio
 Corneo, & Comite * Balneensi, (suas ni-
 mirum priuatas causas, ceu domini in cli-
 entem actiones, Prætorijs huiusmodi ex-
 ceptionibus Pont. excludebat, & de ipsis
 ac super eorum statu, quid iure & legibus
 statuendum esset, ad suum peculiare &
 Philippi arbitrium reuocabat) res tamen
 summa vno omnium consensu ita compo-
 neretur. „ Vt Palicanum Ioan. Bernardino
 Carboni Neapolitano statim concrede-
 retur, (cui viro, etsi sub Philippo stipendia
 merebat, nihilominus Pont. confidebat)
 ac communi sumptu cōseruaretur incoln-
 me, in vtriusque officio contineretur, do-
 nec in mutuam deliberationem secus ce-
 cidisset. Postremo, fide publica instructo
 Gui-

*Iuxta vul-
 garē diale-
 ctū Italicā
 Comes a
 Balneo.

» Guifano, liceret in Taurinos ex Latio ex-
 » erciturum traducere, quâ commodum ei ef-
 » set, vel per officiosam Philippo Italiam.
 Atque in eum sane modum Pont. concita-
 tor belli, idemque victus, mera liberalita-
 te Regia, æquabileis pacis condiciones in-
 uenit, quales modo victor, aut ante laces-
 situs iniuria quapiam exstitisset a Philip-
 po, (cuius patientia istud bellum alebatur,
 ducebaturque) verisimile est eum laturû,
 concessurumque non fuisse.

IN instanti fere temporis puncto, quo
 pax inter Pont. ac Philippum est consti-
 tuta, dulci, hoc quoque amarum infuit. vt
 in Etruria, ac Latio, præsertim Romæ ac
 Florentiæ magna & repentina accideret
 calamitas. Pridie enim uero Id. Septemb.
 insolita cæli coorta tempestate, & densis-
 simis imbribus, qui in posterû vsque diem
 continuabantur, Arnus (quod angustum
 flumen, mediam illam ciuitatem, descri-
 ptione ædificiorum omnium pulcherri-
 mam, intersecat, non altum quidem, vado-
 que passim, & æstate pedibus transitur)
 præter modum excreuerat, ita vt non iam
 naturali ripa contineretur, sed alte exun-
 daret, vicosque omneis ciuitatis passim
 diffusus instar vasti lacus compleret. Porro
 aqua-

aquarum æstus quia in noctem concubi-
 am irrepfit, obfisti vndarum violentiæ
 nulla humana arte potuit. Magna ita-
 que cum hominum tum animantium bru-
 torum ædita strage, pontes urbanos qua-
 tuor, e montano asperoque saxo constru-
 ctos, ruinis defcædavit, e deis molesque an-
 tea firmiffimas labefactavit, asceteria euer-
 tit, annonam, merces, supellectilia, deni-
 que id genus bona, quæ humanis vel ne-
 cessitatibus vel commoditatibus feruiunt,
 dissipavit: sic vt paululum abfuerit casus
 iste afflictæ civitatis ab hostili direptione.
 maxime quod in finitimis, amnibusque
 municipijs, & ante omnia, in Clusentino
 agro ingens rerum familiarium fit facta
 iactura. Quod sicut absentibus incredibile
 fortassis videatur, ita presentibus fuit as-
 pectu miserabile, & horrendum magis,
 quàm fuerit inundatio illa longe maxima,
 quæ ante annos ducentos vigintiquatuor
 contigisset. quemadmodum Aretinus &
 Maclaueillus Historiographi scriptum re-
 liquerunt. Secuto die, post ominosam eam
 noctem, qua Florentina inciderat miseria,
 Romæ confimili tempestate imbrium, &
 diurnitate pluvix Tyberis supra fidem
 intumescens, & alueum ripasque præter-
 gressus

gressus, urbem inundauit. quod diurnum Latij incommodum, nocturno Etruriæ malo ob id minus fuit, quod tela præuisa minus ferire soleant, nam quia in diem incidit Romana inundatio, præcaueri præ illa Florentina utcunque potuit. Ad Felsinam præterea, ac per Flaminiam, aucti miris modis fluuij, agros ac fruges peruastarunt. Apud Tectosages itidem euenisse, aliquanto antea maxime ad Nemanium antiquissimam ciuitatem, exploratum est. Subinde vero consimili aquarum tempestate Sicilia pars est afflicta, & præ ceteris, Panormus. Inde liquet anni diuersa tempora, nunc hac nunc illa ratione, ex Solis, Lunæ, astrorumque inflexione, & lege naturæ ut fiant, contingere.

MENSE Octobri, dum præceptas Veromanduorum stationes Philippi victor exercitus communit, contendit cum nouem fere peditum millibus & equitibus mille, ab vicinis Sequanis, præter Ararim, Baropolyuillanus in Segusianos: communicato eis ante periclitationis consilio. Postquam igitur Lugdunensis Gallia agros vitro citroque esset depopulatus, Forum Segusianorum, eius gentis caput, quod ex Allobrogum iurisdictione Galli iam pridem occu-

occupauerant, obsedit. Sed hi ad primum istius incursum rumorem exciti, partim ex illis militibus, qui recentissime ex Italia domum redissent, partim ex finitimis Heluetijs, & vicinis ciuitatibus copiarum satis coegerant, ea deliberatione, vt Æduorum audaciam statim contunderent, acieque cum Polyuillano decertarent. Quod simulatque in castris est renuntiatum, post obductos sine fructu aliquam multos dies, & ad vasa conclamatum est, & xvii. Kal. Nouemb. quanta festinatione potuit Polyuillanus, rebus suis suis diffidens, in patriam properauit: tantopere trepidantibus suis, vt ab meliore exercitus parte destitueretur, qui Polyuillanus si ante Italicarum legionum reditum, in perculosos recentis Veromanduorum fratrum clade, Gallos ex inopinato inuasisset, nullo labore, ambigit nemo, ipsum eò, (vel etiam longius, quàm quò peruenire instituisset) facile cum exercitu fuisse progressurum. Sic periculum omne in mora esse solet.

SECVTO Nouembri in curia Bruxellana extremum vitæ diem clausit Ferd. Gonzaga, ad expeditionem illam Veromanduorum, vsque a Neapoli, euocatus in Belgium. quem virum fato extinctum
Phi-

Philippus acerbe luxit : quòd spectati eius ducis fideli, vtilique opera non modo pater Carolus semper, verum consilio, & auctoritate ipse exacto bello, itidem commode vsus fuisset.

G V I S A N O & Strozza exercitus, multis nominibus extenuati, partem mari, Abumalo autem terrestri itinere reliquias, praeter manum militum Ferrario commissam, in Galliam traducentibus : deinde multis Heluetiorum Teutonumque conductis milibus, denique diligenti conquisitione, vndique concurrentibus copijs, in Picardia Rex ingentem vim armorum renouauit, viresque instaurauit : cum coquiescere posset, liberatus periculo & molestia prope omni, Polyuillano cessante tumultu, & soluto Philippi exercitu. Sed quia ad sanandum existimationis vulnus, vis maxima inerat Regiae voluntati, vix molem iniuriae sustinebat acceptae. itaque more omnis impatiens, nihil illum anni tempus hiemale maxime incommodum retardabat. quin summo vindicationis desiderio ardebat, & volebat praecelatum ac memorabile aliquod facinus aggredi, vt suis saltem indulgeret affectibus : & damnum aliqua ex parte resarciret. Ac Regium hoc institutum

sequebatur confirmabatque P. Strozza: quo suafore & impulsore, Caleres, antiquissima Gallorum ciuitas, ex Britannis armis retrahi posse videbatur. Ipse enim a Gallo quodam, qui indidem cum captus esset aliquando, euaserat, instructus, pridie Martinalium, vesperi (quæ Gallis & Teutonibus manent Saturnaliorum priscorum reliquie) obsoletiore vestitu indutus, quam sagacissime extrinsecus situm eius urbis peruestigauerat, & circumstantium propugnaculorum formam, ac firmitatem topographico oculo perspexerat. Rex igitur hanc Strozze opinionem, non adeo ab similem a vero, cum fundatam etiam ratione reperisset, confert ea de re cum familiarissimis, & deliberat propositæ oppugnationis fortunâ periclitari. Ob id Guisano summa rei attribuitur auctoritas, cui præter auspiciem eius expeditionis Strozze, legatos adiungit, duos fratres, Momoranfinum, Thermum, Dandolo tum summo loco natos viros, & delectum nobilissimorum hominum, ac exercitatissimorum Tribb. Hos itaque cum totius exercitus robore, & tormentis quamplurimis, & multo apparatu belli, alienissimo tempore, per Morinorû agros, media fere

hieme in Caletes emittit. Hi ciuitatem etiamnum eò loci habent, quo antiquitus Itium portum, promontorium uel fuisse, & Cosmographorum tabulis, & a Iulio Cæs. est notatum. in extremis Belgarum Morinorumque finibus, positam ad Oceani angustias, ubi mare illud, quod Septentriones respicit, Germanici; rursus illud quod ad meridiem, Britannici nomē mutuatur. Hinc commodissima e Pleumosijs in oppositam obiectamque Britanniam est transmissio. Hæc ex diametro spectat Dobram, Britanniae municipium. Distat autem ab litorali oppido Flandriae Grauelinga tribus milliaribus, ab Ardea septem. a Bononia Morinorum autem (siue mari siue terra eo iter instituas) pari demensione cæli, circiter octo. Galli igitur, qui omnia temporis momenta obseruabant, (in celeritate enim istius expeditionis effectus potissimum consistebat) Kal. Ian. M. D. LVIII in. A. M. D. LVIII. usque ad pontem arcis (Nouambrigæ vulgo) munitissimæ accesserunt. Castellum illud est, nec minimum firmitatis addit Caletibus, mille ab vrbe passibus, non amplius. inde ceu e catarrhacta per meatus secretiores, aut aquæ ductus exundante mari, in subiectam planiciem, in-

nstar lacus cuiusdam aqua in fossas cam-
 posque vr̄bis circumfūd̄itur v̄nde quaque.
 H̄ic p̄p̄p̄ere deliberant, v̄no simul tem-
 poris puncto hanc arcem atque illam pha-
 rum, ceu speculam (quam ipsi Risbanū ver-
 nacule vocitāt, posita vero in faucibus por-
 tus introitum a mari cōercet) tormentorū
 vi ac fulmine concutere. & sine mora in-
 stant deliberationi pertinaciter. tonant,
 vrgent duabus simul ex partibus. Sed o-
 pus non erat tanto tonitru. quippe Angli
 repentino hostis conspectu deterriti, &
 improuidi locum non tenuerunt: maxime
 ob id quod viderent nauium bellicarum
 classē ex Armoricis ciuitatibus compa-
 ratam in stationem plenissimis velis ferri:
 nihil constanter, nihil fortiter, nihil p̄c̄-
 clare gesserunt. Qui ad Nouambrigam ex-
 cubabant scilicet defensores, audito ho-
 stili tonitru, deserto propugnaculo, vim
 impetumque militum dum pertimescunt,
 turpi fuga intra vr̄bem ilico se receperunt.
 Phari autem custodes, vix breuis horulae
 curriculum obdurarunt. His itaque effra-
 ctis repagulis, ianua aditusque Gallis ad
 vr̄bem patebat. ad quam ipso tēporis mo-
 mento accelerarunt. Præerat ei tunc forte
 Milordeuendophordus, vir ignauus, &

belli nesciēs cum p̄sidio DC. circiter militum. Sed inexercitata & effœta erat illa manus, quæ otiose illic perpetua quadam pensione, & modico stipendio victitabat. numeri, ac oneris in loco magis habendi ciuitatis, ad instauranda Cereri, Bacchoque sacra aptiores, quàm qui Martem colant, quibusue claustra, arces, limites, propugnaculaque regionum committantur. Ceterum vbi pluribus simul ex partibus tormentis frustra exagitata vrbs (ob murorum vastitatem) spem expugnationis hosti ademisset, resperſam vim tempestatis, in vnum colligerunt oppugnatores Galli, eamque in arcis demolitionem (quæ secundum mare sita est) a mœnibus conuerterunt. Itaque mane Epiphaniæ tanta pertinacia admotis triginta tribus omnium capacissimis tormentis fulmina iactarunt, ita vt fragor ille terribilis ab Andouerpis fuerit exauditus. quod terre interuallum trigintatria (vulgariora Germanorum) miliaria complectitur: Italica vero circiter centum exæquat. Cuius rei (ne hyperbolice narrari a nobis videatur) certum hoc est experimentum. Imperatoria tonitrua, in Mediomaticum oppugnatione, quatuor vltra Argentinum miliaria-

liaribus (quæ ciuitas indidem viginti duobus abest) auditu humano aperte percepta atque intellecta fuisse, in promptu est. id quod multo remotius est cæli spatium, quam sit illud ipsum, quod modo diximus. Siquidem singula Teutonum supernatum milliaria, internatis Germaniæ dimensiones singulas multis stadijs, & lōgitudinis fere parte quinta excellunt. At si cui forte hoc adhuc persuasum non est, testes luculentissimi erunt nobis Grudij & intimi Ambiuariti, quippe Louanium & Bruxella, in Diuodurana obsidione, Gallianorum tormentorum crepitum, fragoremque (inter quas ciuitates ac Theonuillā xxxvi. milliarium iter est) clare distincteque cognouerunt, sub posteaquā igitur per totā eam diem cōtinuato violēto fulmine probabilem ruinā ædidisse se Gallorū duces conspexerunt, (vti fecit apud Carthaginem Scipio) sub discessum æstus maritimi ad patefactam arcem accedere, & cedente stagno, quā non expectabatur, irruptionem tentare cogitarunt, illo ipso vespere. erat autem noctis hora tunc fere quarta. & cælum valde sudum. Luna etiam crescens, eo candore lucebat, vti diluxisse diceres. Instruit oppugnatorum ordines Guisanus,

hortatur, & collaudat, ac stipat Tribb. manu, & spectata nobilitate ad parietinas ipsas accedit, signa modo anteuertens, modo subsequens. Quò loci etsi initio, sublimè vexilla, liliaque figentibus Gallis, animosi aliquot iuuenes Angli concursabant, ac obsistebant, continuo tamen versus est ignauorum color. quippe statim, certatimque ex ponte (qui ad transitum vrbi coniungitur) fugientes intra mœnia, ab arcis defensione reliqui, turpiter destiterunt. Guisanus igitur occupatę arcis fortissimorũ militũ præsiðiũ, vna cum duobus fratribus, ac delecta nobilitate (maxime quòd iã, Euri in modũ, Oceani æstus idẽtĩdẽ reciprocarentur. quorũ accessus & recessus Lunæ motu gubernari liquet. idque die quolibet naturalibus accidere, omnium, qui de rerũ natura aliquid scripserunt, opinione est exploratũ) urbanã oppugnationẽ, quæ sola ei supererat, matutino tempore cõsulato referuans, extemplo imposuit. Britanni vero quia sciebant, quamdiu stagnum cõstitisset, velut in medio clausos, nequaquã posse sociorum ope subleuari Gallos, arcis vsurpatores, continuo magno clamore & ferocia ex ponte inuadunt. Sed, non minore virtute propugnantibus Gallis partam

tam stationem, quam oppugnando acqui-
 sierant, occiditur Anglorum melior pars,
 pars deturbatur, pars in fugam conijci-
 tur. interposita autem exigua temporis
 mora, etsi dispositis duobus tormentis in
 ipso pontis aditu, prælium cum Gallis ite-
 ratum redintegrarunt, Anglorum militum
 irritus omnis exstitit conatus. Eocirca,
 cum in summa trepidatione ciuitas versa-
 retur, occlamantibus nonnullis nequid-
 quam obsisti, conuocato consilio, de de-
 ditione facienda cogitabant. ob id mul-
 to mane missis ad castra hostium legatis,
 pacem quidem, sed proterue ac superbe
 satis, non petebant, sed proponebant. in-
 terim cum multas agerent querimonias, &
 diu multumque de compositione summa
 disceptarent, ad extremum ad has condi-
 ciones descenderunt. quas cum ob rei gra-
 uitatem, tum ob loci celebritatem subtili-
 us describere collibuit.

PRIMUM, omnibus in vniuersum vi-
 ta lucisque vsura dator. ne cui vis infer-
 tor. Ciuibus, incolis, inquilinis ue, quo-
 cunque videatur, siue in Britanniam, si-
 ue in Flandriam fide publica, qua fortu-
 nam excusent suam, instructis, commi-
 gradi libera potestas esto. Ex tota nihilo-

» minus ciuitate quinquaginta (quos Gui-
 » fanus nominatim elegisset) apud victores
 » captiui detinentor . Milites in Britanniam
 » traiciunt, signa tamen militaria omnia,
 » instrumenta belli vniuersa, munitionem,
 » annonam, relinquunt, integra omnia, sal-
 » ua, intacta, impollutaque sinunt, ab ædi-
 » ficiorum cum publicorum tum priuato-
 » rum demolitione, ruinis, defœdatione, di-
 » reptioneque abstinendo, ne clauiculum
 » refigunt, ne lapillum loco amouendo, ne
 » solum pauimēta'ue suffodiūto . (Posterior
 » ista condicionum clausula, nisi fallimur,
 » de Gallorum larga & splendida natura li-
 » mitabatur aliquid, propter fixam memori-
 » am peruersitatis Britannorum, qui, dum
 » ex conuentu Gallis restituta Bononia Bel-
 » gica excedere iuberentur, in contemptum
 » quendam contumeliamque hostis, nullis
 » operibus pepercerant, quin odio capitali
 » incitati omnia vndequaue peruastaue-
 » rant.) Postremo aurum, argentum, æs, sig-
 » natum, fictile, rude, raudusculum, merces,
 » supellectilia, equi, iumēta, (denique quid-
 » » quid * rerum fluxarum nomine intelligen-
 » » retur) id generatim omne, a summo ad i-
 » » mum, ad arbitrium voluntatemque Guifa-
 » » ni reuocator. Atque in hunc modū turpif-
 » » sima

* Bonorū
 mobiliū
 vulgo.

sima illa socordia præsidiorū, damno, igno-
 minia, vinculis, morte, & rebus omnibus
 multata, extinctionē quandā ei genti attu-
 lit, ac Britannis decus regni detraxit. Hic
 vero ex occasione placet, breui digressi un-
 cula multorū annorum spatia colligare. E-
 duardus scilicet III. eo nomine Britānorū
 Rex, post profligatū fūsumque Crescētia-
 no conflictu, longe crudelissimo, Philippū
 VI. Franciæ regem, anno supra millesimū
 trecentesimū quadragesimo sexto Caletū
 ciuitatem, terra marique continenter op-
 pugnatam, ac vndecim menses obsessam,
 tandem fame offuscavit ac cepit. Vnde fe-
 cuta tempestate Gallis exactis, & Britan-
 norum deducta eodem colonia, incredi-
 bili sumptu, accurata diligentia, contra
 quoscunque hostium insultus, ducentos
 & vndecim annos vsque eo conseruata ci-
 uitas illa fuit, legibus vtens Anglicanis. nec
 vero Regū Britannicorū alij ianuam eam
 Franciæ male appellare consueuerunt. alij,
 quamdiu Itium portū possiderent, clauis
 Galliæ se in cingulo circūferre dixerunt. nō
 multū enim aberant a vero istiusmodi A-
 pophthegmata, siue allusiones. nam quod
 aditus eis illa ex parte vsque pateret in cō-
 tinentem, vbi ita postulasset suscepta expe-
 ditio,

ditio, tantum non progressus magnos semper fecerunt, verum etiam timorem Morinæ vicinis, & Franciæ odiosæ frenos ut plurimum iniecerunt. Sed postquam recuperato Itio promontorio, Galli ianuam illam Anglis præcluserunt, non modo iam ab excursionibus inimicarum prouinciarum, & depopulationibus agrorum prohibiti, sed ab continente (in qua ne digitum quidem telluris, ad figendos pedes aut subducendas naueis, proprium habeant) profusus seclusi, & ab circumfluuo Oceano undique obsessi quodammodo videntur: ista ex arce semel præcipitati Angli. Non debet autem quis arguta ista allusione maleuolotum moueri, Caletum ciuitatem, quam ex Philippo Gallorum rege Britannii olim cepissent, eam tunc vicissim ex Philippo Britannico recepisse Gallos, quem Philippum constat ex isto coniugio Regni titulum dumtaxat sustinuisse. nam neque diadema ei fuit impositum, nec absoluta reip. administratio tradita, nedum pars aliqua ciuitatis concedita. Præterea cum odoratus technas Gallicanas Philippus suspicionem suam in litteris vxori subito denuntiasset, opemque ultro obtulisset & præsidium, quo ciui-

tas illa contra machinationes Gallorum firmata obduraret, istiusmodi præfagio non modo non patuerunt nimium sibi fidentis populi aures, sed etiam falsa opinione cauillatum est: Philippum tali stratagemate Hispaniensi illum ipsum dominatum aucupari. quam tamen iniuriæ suspicionem liberalitas Regia diluit, cum nollet laborantibus Guinensibus deesse. Horum oppidum Guinum, non infirmum, tribus ab Itio portu distans milliaribus, tuebatur Milordegraius, vir fortis atque acer, cū præsidio circiter mille quadringentorum militum: partim Belgarum, partim Hispanorum, quos Philippus, Caletū vrbe obsessa, oppugnataque submiserrat: partim Britannorum. Id nempe restabat ad perfectionem ingentis victoriæ Guisano, quo sic tandem Britannos e continēte semel dispelleret. Caletum igitur rebus compositis, statim eo contendit. machinas & tormenta disposuit. & quamlibet difficulter illud ipsum est affecutus, fecit tamē. multi enim suorum, aduerso fulmine icti, in primo incurso interierunt. Tormentis pluteisque dispositis concutitur tribus simul ex partibus Guinum: donec ruinarum satis est æditum, ad tentandam irru-

ptio-

ptionem. Fit impetus vno & eodem temporis puncto, incredibili ferocitate in Guinenses, tripertito agmine militum. quibus obsessi, præsentia Milordegraij fortitudineque (qui omnibus in tēpore aderat, & laborantibus succurrebat) confirmati, tanta contentione & virrute concursarunt, vt viriliter hostem a vallo propulsarent, instantemquē immani occidione occiderēt. Hic vero Guisanus, vt vidit ancipitem vsque esse victoriam, manus oppugnatorum renouare, integros fessis succedere, iubere: denique pertinacia quadam vincendi caput suum præsentibus periculis obiectare. Tum demum, & propter vulnera sociorum, & propter Aragem militum, extenuato mirandum in modum præsidio, reliqui laboribus defatigati, cum impetum Gallorum diutius sustinere se non posse animaduertunt, loco quidem cesserunt: interim ad signa concurrentes, vna cum duce in firmissimum propugnaculum se subtraxerunt: indidem vespere eodem mittentes, qui de pace concilianda interpellarent: necessitate compulsi postridie ad condiciones istiusmodi descenderunt. „ Vt milites quidem cum armis, nullo vexillo, nullo instrumento bellico, nullo comiteatu,

sta-

stationem relinqueret, sed Milordegravius, cum Trib. mill. signiferis, & principibus in potestate manerent victoris. Hoc confecto itidem negotio Guifanus, quod inter receptos nuper Caletes, ac Ardeates, vetus ac fidele municipium Franciæ, velut medium interiaceret Guinum, recuperata iam possessione, minime necessarium fore iudicabat, vt præsidio firmaretur, custodiretur, ue, solo æquauit. qui cum constituisset, Hamum, propinquam Guinensibus arcem (quæ vnica supererat ei ad cumulum laudis) adoriri, eamque non tam opere, aut molibus munitam, quàm situ ac natura ipsa firmam, de via renuntiatum est, præsidium Anglicanum stationem turpiter deseruisse. Id in castra vt est relatam, gratulari mutuo gregarij milites, quod nouis periculis se credere necesse non haberent: & armarium munitione bellica refertum, a Fortuna victrice traditum inuenirent. Cuius rei, nisi oculatos testeis haberemus, fortassis orationi nostræ fidem posteritas non fuerit habitura, quantum apparatus belli, quantam munitionis vim, quantum comæmentum, ex breuissimo illo continentis angulo, Britannis abstulerint Galli. Sola enim uero Caletum ciuitas, horreum belli, & ar-

& armamentarium Britannia, ab reru militariu peritis est appellatum. Et ne aurum, argentum, merces, ne bona ciuium, & supellectilem particulatim recēscamus; ac ne, qua omnia inflatus victoria exercitus in suam libidinē auaritiāque conuertit, attingamus: ad vsum possessionēque provinciae, ac veterimē coloniae, ad ingentem captiuorum numerum, cum enea tormenta circiter tercentum atque ferrea totidem lucrifecerint, cum munitionum aceruum, & machinarum copiam conuassauerint; dubitari minime debet, quid ex praeda agrorum, quid ex manubijs instructissimae opulētissimēque ciuitatis victoribus peruenierit. Porro supra rerum caducarum luculentam accessionem, aut emolumentum longe maior existimanda est gloria, cuius Guianus & Strozza immortale sibi statuerunt trophæum: re tanta tam celeriter, & tam præclare gesta. quod hic delegatum sibi ab Rege munus, ad extremum, vti maxime volebat, est executus: ille vero consilij non modo eius auctor, sed difficillimi belli particeps ac socius, partim etiam perfector exstitit. Atque ita Galli & Britannos tota cōtinēte semel excluderūt, & Pleumosios vicinos, inimicosque populos in angustum

gustum ex ea parte deduxerunt.

SECVTO Februario concessit in fata in Hispania Bética Leonora, Car. V. germana soror. Ea primùm Emanueli Lusitanorum Regi in matrimonium collocata, ex se pepererat Mariam, etiamnum illius regni* candidatam. Secundùm autem Frãncisco I. Gallorum Regi nubens, nullam ex eo sobolem concepit.

* Infantem vulgo.

CAROLVS V. cum ob ingrauescentē indies morborum, & corporis imbecillitatem (vti docuimus) Imperij summam fratri tradidisset, in hoc honorificam legationem ad VII. VIROS adornauerat, exacto biennio: eique muneri designauerat Gulielmum Arausinum, Georgium Sigismundum Seldam, propræs. Augustalem, & Wolfgangum Hallerum, a secretis Imperatorijs, cum mandatis, & rerum agenda rum capitibus huiuscemodi; Longinqua corporis inualetudine supra modum se affligi, iccirco fasceis Imperij, cui diutius tolerando ob affectam ætatem imparem se esse recognoscebat, vltro abdicasse. Fratrem vero integro adhuc corpore, & cui libet oneri habilem existere. orare itaque, vt vniuersi ordinis auctoritas vna secum in ea re consentiret: & fraternam successionē

com-

comprobaret. Ceterum siue interim aliud agebant VII. VIRI, siue Ferd. Caf. domesticis negotijs (quæ semper habebat plurima) fuerit inuolutus, Senatus ille ægerime quidem, nec nisi secuto biennio, coijt. Qui cum tandem huius demum anni, Martio, apud Fræcophordiam haberetur, comparuerunt subito, & (sicut instructi informatique erant) retulerunt ad Senatum ante nominati legati. De qua re dum consilium capitur, dies complusculi abierunt. At simul atque Ferd. in propositis VII. VIRUM condicionibus acquieuit, III. Id. Mart. ritu vetere magnis ceremonijs, ab optimatibus inauguratur ad D. Barptolomæi, & a S. P. Q. Germ. electus Imp. nominatur. qui, ante quam Senatus inde dimitteretur, in consequentem Nouembrem Comitijs apud Augustam Vindelicorum diem dixit.

50 APRILI deinceps Lutetia Francisco Valesio, Henrici natorum maximo, Maria Estuars, vnica Iacobi V. Scotici Regis filia, ac regni heres ex assè, profuso quodam luxu, ac sumptu plane regio nupsit. quicquid maritus continuo gloriosum Regis nomé induit, cum Delphinæ ad eam vsque diem appellaretur.

CALETVM statu (cui vetusta diplomata Comitatus Guinensis nomen attribuunt) recuperato, Gallorum animi ista victoria, ac prospero rerum successu, sic efferebantur, vt de occupando vniuerso Belgio cogitarent. In hoc enim vireis vndique instaurauerant, eo consilio, vt bipertito exercitu, infensos Belgas duabus simul ex partibus adorirentur. hinc, puta ab Mediomatricib⁹ & Lotharingiaco territorio: illinc, nepe a Caletibus, quemadmodum strictim a nobis narrabitur. Quapropter ad domesticas vireis, simulatq; Teutonum auxilia, duodena peditum, quaterna equitum milia apud Mediomatricum Augustam coparuisent, atque accessisset Bordelio nobilis Gallus, cum meliore parte exercitus, exeunte Maio in hostilem terram praepropere, inopinatoque praemissus, Diuodurum, nobile, vetustamque Caroli Magni sedem obsedit. quem aliquanto postea Guisanus, delecta nobilitate, & florenti iuuentutis Gallicae comitatus, (inter quos erant hi principes, P. Strozza, Nemurs, Ambarusque Reguli) eodem itinere cum supplemento copiarum est consecutus, belli instrumenta plurima, apparatus amplum, & mitionum ingentem vim secum trahens. Cingitur itaque circumductis castris oppidum, loco maxime

Y com-

cōmodo positū ad Mosellā flumen, mediū inter Romanduorū ac Mediomatricū Augustas, quatuor vtrinque distās milliaribus. natura ac operibus eque firmū. extrinsecus molibus ac propugnaculis eminentibus, intrinsecus autē vallo & aggere munitū, denique amœnissimo loco sitū, ac in perpetua planicie. Guisanus igitur statim a partitione munerū militariū, instrumēta ōnia expugnationis solerter præparat. Tū Quaderibus Brabātinus (cuius sūma illic erat auctoritas) cū perpusillū præfidiū vix suffecturū iudicaret, ad sustinendā vim numerosi exercitus, nec plus mille octingentos pedites, & ducētos equites apud se haberet, dominos ad ferendā opem sollicitat. Accurrit igitur, quān proximeque potuit accessit euocatus Hornus Belga, summo loco natus, cū tribus Hispanorū veteranorū cohortibus. sed vt noctu ad ambages viarū vētibat, vt omnia antea specularetur, ad obsessos, interseptis itineribus, penetrare nequirit. Eodē cū triduo post obsidionē niteretur quatuor Hannoniorū, Cōdrusiorūque auxiliaria signa, nec vi, nec insidiando, nec speculari adolequi, quod volebāt, potuerūt: sed accepto aliquo detrimēto, ab Gallis facile sunt repulsi. Apertis interim scrobibus, egestis

egestis aggeribus, vineis actis, operibus præstructis, & dispositis tormētis (eo tanquam oppugnationis proludio, biduū, triduū uel obducit) Guisanus telis vsus minoribus, necubi propugnatores aut in muris, aut in vallo defensores consistere possent: itaque pluteis operibusque mœnia nudarentur. Ob id v. Id. Iun. serio rem aggressus, triginta quinque omnium maximis tormentis triduū continenter fulminat, tanto impetu, vt murorum ruinam tantam æderet, quantum ad tentandam irruptionem, satis erat futurum, nisi (quia vado flumen transfundendum erat) Trib. mill. secus iudicassent. Eapropter Ambarus, ex diuersa parte, qua in Mediomatrices itur, alteram parabat tempestatem. Guisanus tamen, vt parietinas exploraret, & animos hostium periclitaretur, sexcētos deligit, eosque expeditos milites, qui ludificatione militari, simulent irruptionē. nec mora hi, partim incuria defensorū (quod impetus illa ex parte nedū expectabatur) partim furore & pertinacia vincēdi, nullo vel paruo labore in ruinosum murū conscendere cœperunt. In summo cardine res Diuoduranorum tunc quidem vertebatur. nam si deuotorū vestigia, firmiores sociorum manus fuisset sub-

secute, poterat illo ipso tēporis puncto arx illa procul dubio capi atque opprimi. Paucitas vero oppugnatōrū Ferētariōrū ue ista defensorū multitudinē post obstinatā dimicationē propulsatur, in qua velitatione multi spectati viri sunt interfecti. & in his Sancto Stephanius Trib. mil. exercitissimus. Ambarrus igitur continuato fulmine, non modo murorum, sed etiam firmissimæ turris meliorem partem diruit. qua occupata facilior erat Gallis & in vallum, & in oppidum futura irruptio. iccirco simul cum dicto ducis conuolant eomagna animorum feritate, instructa oppugnatōrum agmina, & certamen horrendum ineunt, nec minus fortiter insultum hostis parati Burgundij sustinent. Pugnantur itaque vtrinque viriliter & diu ancipiti Marte. Occumbunt ab vtrisque infiniti. At Galli, qui numero propugnatōribus longe erant plures, manuum viriumque robore postremo identidem euadunt superiores, ac turrim occupant. Qua capta, cum in victoriæ possessione, nisi omnino nollent, permanerent Galli: ecce P. Strozza, qui vna cum Guisano, præsentia sua militum audaciam confirmabat, glande ictus paucis horulis occidit. quem virum nō vniuer-

niuersus tantum exercitus, sed ipse etiam Rex, atque omnis Francia, fidelitatis, opere, officiorum, & virtutis eius memor, publico luctu est profecuta. Atque hic casus ei (nisi religio nobis est dicere) fatalis fuit, & fraterno persimilis, de quo antea est dictum, qui P. Strozza quòd toto vitæ suæ curriculo multum laboris pertulerit, iure merito Epitaphium Iacobi illius Triulci (ducis clarissimi, eiusdemque exsulis, & equestri dignitate, denique quem fortunis omnibus ad viuum expressit) mutuari potuit, nempe **HIC MORTVVS REQVIESCIT SEMEL QVI VIVOS REQVIEVIT NVNQVAM.** Sed (vt institutum persequamur) postquam Galli actis cuniculis, propugnaculi partem, quod occupata turri erat oppositum atque obiectum, subuerrere, & subterraneis latibulis accensam facem iniicere parabant, Burgundij cum propter sepulturam occisorum, tum propter vulnera militum, in summis positi difficultatibus (maxime quòd extenuari spem auxiliorum & euanescere viderent) consilium defensionis mutarunt, & nisi perire mallent, ad huiuscemodi condiciones descenderunt. Vt miles generatim cum armis, equis ac sarcinis, praesidio excederet.

deret. colonus autem omnis cum utensili-
 um optionibus coloniam mutaret. At-
 que hoc fere modo x. Kal. Iul. in Gallo-
 rum potestatem venit firmissima arx The-
 onuilla, claustrorum Belgicorum non vl-
 timum. Cadmeæ porro similis illa existit
 Gallis victoria. quin in interitu Strozze,
 & aliorum Tribb. ac veteranorum mili-
 tum tantum damni fecerunt, vt reliquum
 omnem exercitum horror perfunderet.
 Id oppidum vero decadem (vt minus) ex-
 plet postremis bellis dolabra, & machina-
 tionibus subtilissimis captarum arcium,
 quæ antea nulla ratione expugnari potu-
 isse videbantur. Ex sunt nominatim citra
 Alpeis, Iuosium, Terauana, Sanguinti-
 num, Caletum ciuitas, Guinum, Theon-
 uilla. vltra Alpeis, Inurea, Vlpianum, Val-
 fœnaria, & Chariolum. quæ omnes hor-
 ribili fulminum tempestate, & tormentis
 ceu de celo tactæ, & expertæ nouum ge-
 nus cuniculorum, ferramentorum, ac o-
 perum, & Centaurice (vt ita dicam) op-
 pugnatæ, aut ad extremum dederunt ma-
 nus, & vinci capique se passæ sunt: aut
 saltem in condicionem pactaque vene-
 runt. ita vt recentes earundem fortunæ te-
 stes luculentissimi sint, moles ac propug-
 nacu-

nacula urbibus confidentiam quidem ad-
 ferre, sed securitatem præstare minime
 posse. præterea perperam obsideri, ac fa-
 me offuscari arceis, frustra attenuari cun-
 ctatione & mora hostium vireis, & spem
 faciant bellatoribus, vno prælio in cam-
 pis rem vniuersam facile disceptandi, ex-
 emplo vetustæ militiæ, & virtute (cui ni-
 hil sit inuium) ac robore militum bel-
 lum conficiendi, & ignavis hominibus
 (vbi fere contingit) victoriæ gloriam præ-
 cipiendi, & fortitudinem virilem hono-
 randi. Guisanus autem cum plusculos
 dies Dinoduri commoratus, partim vt
 stationem communiret, partim vt exer-
 citum reficeret, Kal. Quintil. indidem
 ducens, Arelodunum, sexto distans mil-
 liario, cognoscit voluntario incendio op-
 pidum combustum; & ob infirmitatem
 ab oppidanis esse destitutum. Obduci-
 tur ibidem alterum octiduum, tum vt
 reliquias miseræ coloniæ militi in præ-
 dam daret, tum vt inimicum municipi-
 um a solo subrueret. Hic nata nulla fe-
 re de causa inter Teutonos & Gallos
 grauis seditio, vix intercessione Tribb.
 sedari potuit. Inde Verodunum (tan-
 Y 4 quam

quam ad statiuam) mouit, vt statum rerum Lucæpyrgensium (sicuti tunc quidem ferebatur) propius exploraret, ac perscrutaretur.

PORRO dum in aqua hæret (quod aiunt) Guisanus, nec scit, quo se vertat; Thermus Gallus, vir honesto loco natus, & bellica laude clarus cum alteris copijs (quas in Caletibus supra parari diximus, erant ea nouem fere peditum millia, & sesquimille equites) exeunte Iunio ab Itio portu egreditur, eo consilio, vt vno temporis puncto, quo ipse Pleumosios & propinquam Flandriam inuaderet, ille simul ab Lucæpyrgo in expeditionem iret. itaque Belgium inimicum ab summo & imo infestaretur. Transgressus igitur * fossam Boulanam, vbi agrestem multitudinẽ, & militum cohorticulas (quæ in diuersa ripa consistentes transitu Gallos prohibere conabantur) fudit, Grauelingam & Burburgum a tergo reliquit. ac VI. Non. Iul. Actiophanum maritimum oppidum, sex distans ab Caletum ciuitate milliariibus, ex inopinato duxit. id quod, per fidem in colloquio circumuentis (quod Thermici milites vndique præpropere mœnia conscenderant) oppidanis, & ferro-

*Flandri
fossam no
uam indi
gitant, vt
auctor est
Meyerus.

duke

ferociter occupatum, & indignis modis direptum est. Cui communi iusso, præsidium imponens, in interiorem agrum progreditur, nulloque labore Guinoci-pergam, bellum & pingue municipium, capit, diripit, incendit ac vastat. itaque impune Galli pergrassari, signa circumferre, & magna insolentia passim perbaccari, prædam locupletem ex opulentissima Flandriæ Occidentalis portione abigere, & incredibile damnum imparatis inferre, vna flâma colonias vñdecunque defœdare, postremo ad Neoportum vsque excurrere.

PHILIPPVS interea (etsi imparatum Gallica opprimere videbatur insolentia) odoratus ilico & belli tumultum, & machinationem hostis, magna solertia aduentû auxiliorum Teutonicorum, quæ instituisse iter renuntiabantur, sollicitabat, & diligentissima conquisitione Belgicas vireis contrahabat. Ob id in Condrosios Regulum Allobrogem præf. primo cum parte copiarum miserat, vt ex ea parte, Guisano occurreret. ac deinceps Mabugium traducere iusserat: oppidum valde opportunum, & ad præcauendum & ad prouidendû, quocunque res inclinasset. Ceterum simulat-

que intelligit Guisanū occultissimis causis retardatum, non prodire, ac tempus fallere, deliberat celeriter adoriri Thermum qui viribus minus valebat, priusquam novus augetur confirmareturque auxilijs. Attribuit igitur Imperatoriam auctoritatē Emondensi. is præpropere in liberalem Flandriam euolās, apud Grauelingā (quod oppidum medium est inter Itium portum & Actiophanum) & Binicurio, præf. castrorum coniunctus, accitis eodem ex Berthynia, Sanctomaro, Area, Burburgo, & propinqua societate præsidij, (quæ omnia inuicem propinqua oppida Philippi dominatu saltem tenentur) collectoque supplemento, quod paulatim Allobrox ex Cōdrusij submiserat, paucis diebus iustum exercitum (duodecim scilicet peditum millia, equitum autem fere tria) celeriter folerterque conflavit. præter agrestrium hominum multitudinem pæne infinitam, qui amissis rebus, & mente incitati partim armati, partim inermes ad castra vndique concurrebant.

IN T E R E A temporis Thermus, cum ab incurfatione Pleumosiorum copias, ob arthriticū dolorē, quo afficiebatur, Actiophanum retraxisset, & olfecisset tragulam sibi

sibi iniici; proxime Grauelingam castra
poni iussit, intra primum lapidem, ut (si o-
pus foret) propinquior ei esset ad Caletes
receptus. Ceterum simulatque nuntiatum
est, subito coisse ingentem vim hostium,
& summæ rei præesse Ecmondensem, arti-
culorum negligens cruciatum, equo admis-
so ad castra continuo accurrit. equo & mu-
nito erant ea loco posita. nec multo post
eum instructis copijs comparuerunt Ec-
mondensis & Binicurius: tanta animorum
altitudine, ut intra telorum iactum confi-
sterent: & incredibili feritate hostem vn-
dique lacerarent. Tum Thermus, coacto
eadem nocte consilio, quia videbat militum
numero se longe esse inferiorem, & in ho-
stili solo tanquam circulo inimicissimarum
gentium interseptum, præterea castra
Burgundiorum in horas crescere, conclu-
dit postridie recedente aestu maris secun-
dum litus, ad Itium portum refugere, ita-
que beneficio naturæ elabi. quæ ubi oblata
est opportunitas, sicuti constitutum eis fue-
rat, solícite ad fauceis Adæ (qua ex parte
supra Grauelingam ille se in mare exone-
rat, cedente iam stagno) remissioris, acce-
dunt Galli, & nullo negotio transmittunt.
Contra Ecmondensis, auguriû fugæ Galli-
canæ

canæ vt accepit, infra id oppidum festinato flumē traijcit, vt fugacem hostem transitu prohibeat. Tertio ante Id. Quintil. die hæc gesta sunt. Occurrit porro hosti Ecomondensis a fronte, circa Caletum Cartarhactum, & in conspectu Grauelingatorum. Hic Thermus, vbi cæpto itinere intercludi suos videt; tempori seruiens, totis viribus in rem incumbit. cumque maris immensi ab vno latere esset prospectus, ab alio autem campus nulla arbore, nullo dumo consitus, nullo tumulto, alio uel impedimento, & æquiores locum (quoad eius fieri posset) sumere cuperet, acie hoc pacto instruxit. Ab dextra in Septentriones, qua ex parte mare exundabat, itaque latus vni probe tegebat, totum exercitum deflectit. ab leua versus meridiē atque Austrū, carros pro vallo obijcit: a tergo fossa Boulana. Sic vnde cūque tuti Galli solā frontē Burgundijs aperiebant. qua ex parte, ante ordines tormenta omnino nouem (nempe Colubros sex, Falcones vero treis) Thermus collocauit: ita vt interualla equitibus ampla relinquerentur, quo sic hostem simul & tormenta, & equitum incursum infestarent, quorum equitum vtrumque latus clauderent fulguratores Aquitani.

Vltimi tertijque erant Galli Celte, & Teu-
tones euocati, qui permistis stabant ordi-
nibus, a tergo, vt (vbi opus foret) subsidio
focijs in pugna essent. Ecomondensis vero
licet tormenta, (quæ accelerandi itineris
causa relicta essent) nulla apud se habebat,
iussisset tamen ea subuehi, nihil anxius,
quòd ea in re hostis plus polleret, aut se
potior esse videretur, virtute vel potissime
nitebatur. is igitur cum præmeditata fuga
Gallostimorem suum prodidisse, & prædæ
ingentem vim secum abigere voluisse ex
tempore cognoscit: communicato consi-
lio, veritus ne auxiliorum interuentu e ma-
nibus elaberetur Thermus, minime cun-
ctandum ratus, cum Scipione Africano,
hosti non solum dandam esse viam fugi-
endi, sed etiam muniendam iudicat. Ibi
copias expedit, rursusque se ad confligen-
dum animo confirmat, militesque solerter
cohortando ita instruit. Equitatu vniuerso
in quinque ordines dispertito, præequitare
leuis armaturæ equites iubet, tripertito
agmine. quorum cornu dextrum Ponte-
ualens Belga Comes regebat. sinistro au-
tem Enricus, Enr. F. Celtiber præerat.
Mediam alam ipse sibi reseruabat Ecomon-
densis. Post hos statim Teutonicorum ful-
gura-

guratorum equitum turma, deinde Cata-
 phractorum Belgarum ala, per aliqua inter-
 ualla succedens, a delectis ducibus ducen-
 batur. Peditatus vero omnis in treis dein-
 ceptis diuidebatur acies. hi erant Teutoni,
 Belgæ, quorum maior erat manus, & His-
 panorum veteranorum cohortes. quibus
 imperabant Tribb. mill. Binicurius Belga,
 Hilmarmonachus Germanus, & Loylius
 Caruaial Hispanus. Hac ratione instructo
 exercitu, sublata voce, Vicimus, inquit
 Emondensis: Quotusquisque laudi stu-
 det cum suæ, tum patriæ, me sequatur. & si-
 mul admissio equo, mecum inuadite in
 confertos hostes. ut ait, cum dicto dere-
 pente, pugnae signo propositæ, concurrit.
 Sustinet interim imperum Burgundiorum
 viriliter paratus Gallus, & tormentorum
 fulmine magnam incutit plagam antesi-
 gnans: sic ut Emondensis equus, quo ve-
 hebatur, primo cursu concideret. Burgun-
 dij vero nihilo deterriti isto casu, cæpto
 insistent fortiter, totoque robore in hoste,
 monitore & impulsore Emondense, fe-
 runt. Concurrunt sine mora totæ vtrin-
 que acies. Pugnatur cominus, gladijs, fer-
 ro, fulmine, hastis res peragitur. Turmæ e-
 questres turmis equestribus cōgrediuntur:

pedestres copiarum peditibus opponuntur. Denique conferitur manus, confertur pes pediti. Id quod casu ne acciderit, an de industria ducum prouisum fuerit; tamen observatione notandarum rerum, nouum illud, itemque admirabile, vel bellicae rei scientificissimis visum est: qui ne a saeculo quidem incidisse palam proferebant, ut ea cum aequabilitate, & omnium ordinum paritate, & consimili plane commissione praelium esset: quo vno omnis fere utrorumque fortuna disceptare videbatur. Ita & longo & ancipiti certamine acriter, pertinaciterque est pugnatum. nam etsi immoti stabant mercenarij Teutoni, Aquitanorum peditum tanta hic fuit virtus, ut & horum ingnauiam diligentia supplerent, & sociorum vicem per sese vlciscerentur: denique suo robore totam fere molem praelij sustinerent. quippe Teutonibus tanquam summotis, ac aliquo interuallo relictis, conuersa signa vndique urgentibus Burgundijs intulerunt, his restiterunt, & magno animo venientis exceperunt. Concurrerant & Gallicani equites, at lentius & dissolutius solito, nec ut istam decebat nobilitatem, licet & delecta, & armis equisque splendide erat instructa, ex ipsius gentis consue-

tuti-

tudine. Porro dum illo in certamine vsque
 eo, & tanta animorum contentione dimi-
 caretur, vt neutri faciem auerterent: casus
 quidam fortuitus, ac mirificus interuenit.
 Præteruehebantur eâ tum forte decem na-
 ues bellicę Britannorum, qui procul ex vn-
 dis conspecto conflictu, obuersis clauis
 ac compressis gubernaculis (quoad per flu-
 ctus licuit marinos) in litus adpulerunt. ita-
 que Gallici exercitus (quem Oceano ad-
 motum supra diximus) latera, tormento-
 rum tempestate eminus percusserunt. Hac
 rei nouitate perculsi Thermici, veriti ne
 plures accederent naues, summopere tre-
 pidare incipiunt. Contra vero Burgundij
 pertinacius instant: & vbi equitatum reie-
 cerunt, peditatum mox identidem turba-
 runt: itaque postremo Gallos fuderunt ac
 profligarunt, nõ sine magno decore gene-
 ratim omnium ordinum, maxime leuis ar-
 maturæ equitum, & particulatim summa
 gloria Emondensis, qui non minus iudi-
 cio quàm virtute valuit militari. Cuius
 præter ceteros duces, puta, Binicurium,
 Renteianum, Rullum, Enricum, Ponteu-
 lentem, Fontanum, Hilmarem monachu-
 sũ, & Caruaialẽ, spectata potissimũ animi
 præstantia & fortitudine insignis ista stetit
 victo-

victoria. Contra Thermus rebus male ge-
 stis non incuriæ solum, sed etiam lentitu-
 dinis a nonnullis arguitur: quia diutius
 (quàm par fuisset) receptum prorogasset,
 nec saltem conflictum fatalem Franciæ an-
 tecedente nocte, castra mouisset. ferebatur
 enim, auaritiæ causâ, cum prædam e Flan-
 dricis collectam municipijs in suam per-
 trahere voraginem studeret; & tempus &
 opportunitatem idoneam liberi regressus
 transmisisse. Quidam vero asseuerant, ius-
 su Regis commoratum fuisse in Pleumo-
 sijs Thermum, quem rumor erat auxilia
 Thermo destinaturum fuisse. Vtuncque
 fuit. Propemodum errauit in hoc Ther-
 mus, quòd intercludi se, & quodammo-
 do opprimi ea ratione passus fuerit. In nu-
 mero autem occisorum (vti fit) inter ser-
 mones populares quamlibet variatum sit,
 tamen sedulo veritatem percunctantibus
 nobis, a fide dignissimis, atque ijs militi-
 bus qui ipsi interfuerunt factò, in acta pu-
 blica relatum esse audiuius, Thermico-
 rum circiter M. D. in eo prælio concisos.
 eorum vero, qui in fugam se coniecerint,
 militum lōge plures obruncatos ab agre-
 stibus hominibus, qui angustias itinerum
 & claustra (quibus fugam parabant pro-
 zigati

fligati Galli) infederant. Quæ clades illud
 ite ignominia inuulit Gallis, vt verſari eis
 vſque ante oculos aſpectus Flandrarum, &
 furor debeat in eorū merita cæde (ſicut in
 Orpheū de Bacchis bacchātibus, Græcia fa-
 bularur) exſultantū. quippe furijs vlticib⁹
 agitatae feminæ, cum vrbanae tum ruſticae
 Lacenarum in morem, ſicubi obuium Gal-
 lum habuerunt, cum conuitiatae, quòd
 Flandriam vaſtaſſet, municipia vexaſſet,
 teſta incendiſſet, quem opprimere ſingu-
 lae non poterant, plures ſimul vnguibus
 quaſi diſcerperunt, vel fuſtuario tumul-
 tuoſiſſime multarunt. vt profundo ſilencio
 interim inuoluantur, quos aut flumen ab-
 ſorpiſit, aut aëſtus maritimi obruerunt. Bri-
 tanni vero, qui ad anchoras relictiſ in al-
 to nauibus, nauiculis item in oram mari-
 timam obnauigabant, ex Gallis, qui in flu-
 etibus nabant, circiter c c. viuos cepe-
 runt. quos etſi perdere deprimereque poſ-
 ſent in profundum, maluerunt tamen glo-
 rie dulcedine commoti hoſtem e nauſra-
 gio extrahere, quo ſic tanquam participes
 eius belli adiutoresque, haberent certos
 teſtes tam inſignis victoriae in Britannia,
 quos paucos ex multis ad ignominia ſor-
 titi, eò (velut in triumphum) tranſuexerūt.

Porro

Porro eorū, qui fuga interclusi capti sunt, quorumque exstitit magna copia, hi principes numerabātur. ante ceteros Thermus, dux exercitus, idem rector Caletum: qui non in fortuna solum, sed etiam in corpore suo graue vulnus accepit. & cum eo Annibalius, Villebonus, Sinarpontanus, summo loco nati, & omnes iuxta equestris ordinis viri, atque alij honestiores quique, & assidui Principum, quos breuitati studeres studiose reticemus. Hic præterea signa militaria, tormenta, munitionem, impedimenta omnia, & castrensem supellestem amiserūt Galli. denique omnis fere ea præda, quam Thermus (cū decursionibus per equites vastauerat ea loca, quæ incurrisset) e Flandricis municipijs collectam abigere conabatur, nutu Fortunæ a Gallis, in Emondensem ac Burgundios iure merito transit, vel potius recidit. Nec adeo mirum alicui videri debet, si Burgūdiorum quingenti, non amplius, eo conflictu sunt interfecti. Sed in his Peleus, nobilis Belga, cum aliquo numero equitum ac peditum (qui vtroque principem aliquem locum obtinuerant) desideratus est. Atque hunc euentum sortita est Grauelingana illa pugna, res profecto maximi momenti, vnde

firmioris spei fructum, conuenerit rebus, fortunæ, & exspectationi Burgundiorum reseruari. Siquidem in confesso est, eius prælij aduerso casu, graue toti Fræciæ vulnus fuisse impositum: quo etiam illa vulnera, quæ vixdum consenuisse videbantur, recruduerunt. Contra, Philippus iniecta hostibus ista securi, non solum miram securitatem suo Belgio præstitit, neque nõ modo famam, existimationemque collectam conseruauit, verum etiam perfecta, cumulataque virtute (quantumuis nihil videbatur ad pristinam laudem, honorem, gratiam, gloriã eius dignitatis addi posse) mandauit immortalitati, celebritatemque nominis, toto orbe, miris modis amplificauit. Videre autem visi sumus cum longinqui temporis vsu, tum periclitatione recentis, nõ totius vertentis quadriennij, Gallos, re omissa, bellicosorum nomen tantum tenere. quippe sicubi ab vniuerso naufragio periculum est, sic vt vno prælio disceptet omnis Fortuna, & (vt ita loquar) ad manus atque ad pugnam fatalẽ sit veniendũ, tũ nescio qua vel Fortune iniuria, vel *voluntatis* negligentia, quantumuis licet initio acriter committunt, postremo tamen euincuntur. cuius rei tria certissima testimonia (si cer-

tamen

tamen illud, quod ad Renteiũ inchoatum fuit, in leuium præliorum numero habetur, vti certe debet, siquidem primis iactatis hastis est diremptum) producemus, primum cladem Martianam in Etruria. deinde Sanquintinam in Veromanduis. ac tertio, Grauelinganam in Pleumosijs. Reliquerat præterea in castra recurrens Thermus Actiophani militum cohortes treis, cum mandatis, vt deprædato incensoque ante oppido, se statim sequerentur. quæ recepta gloriosi milites summa crudelitate effecerunt. nimirum ardente iam oppido, se ad suos recipere cõstituerant. Verum illa Actiophani incensio, ipsis eadem & Pythia & Delia fuerunt. nam non ita diu, vti sperauerant, alacris incendij exsultauit improbitas. dum enim uero fumum deflagrantis oppidi respectant, tantorum scelerum (quæ infinita ab istis, ac sodalibus Thermicis in Flandriam ædita fuerunt) pœnas iure merito (fuga redituque ad suos interclusi, in itinere ad vnum fere omnes iugulati) dederunt. Sic mali improbitatis fecem bibunt. Sed quamlibet, dicerent multi Irium portum, Caletum rectore Thermo capto, profligato Gallico exercitu vrbeque robore præsidiorum orbata, in

tanta rerum perturbatione & animorum consternatione, a Burgundijs (modo vestigia præcuntis victoriæ prope sequuti essent) eodem ipso temporis momento facillime recuperari potuisse: opinio imbecilla certe, & cum falso incognitoque communis fuit, quam opinionem popularem res præiudicata, & ad multas causas delata minuit. & præ vulgi sermunculis vanissimis, summatum cum ratione valuit auctoritas, atque prudentia. nec enim (maxime vt plerique fere omnes) adduci potuerunt victores Burgundij, vt se iustitiæ caperet obliuio, nec enim si victoria potiebantur, ob id in alieni cupiditatem inciderunt, qui iustitia & perspicacia dum in deliberatione publica vtendum iudicassent, cognitum est, æquitatis ratione, primum Caletum ciuitatem non esse aut iure mancipij, aut iure nexi Belgio obligatam, nec iurisdictionis Philippicę. deinde, considerato loco, oppugnationem eius arcis longe multo difficiliorem esse, quàm plerique omnes in foro, in curia, in comissione, (tanquam ij qui e fenestris Achiuos iudicant) ariolabantur. Qua suorum clade renunciata perculsus Guisanus, siue mutato consilio, siue desperata expeditione,

ditione, quam videbatur callide parare, Vertoduno in Picardiam, receptus signo proposito, copias reduxit. castrisque loco delecto, ad Petram pontem substitit. quem locum cum ad hostileis excursiones reprimendas, & ad sustinendas impressiones militareis peropportunum atque idoneum sibi maxime optavit ac iudicavit.

EODEM ipso tempore, quo de occupando Diuoduro Galli omnes rationes inibant, in Italia, intercessione cum Senatus Veneri tum opera Florentinorum Reguli, fecerunt Philippus & Parmensium herus pacem cum Ferrario, quæ pactiones & conuenta firmissimis affinitatum vinculis & matrimonij indissolubilis lege stabilita, sancitaque fuerunt. quippe Alphonsus Atestinus, Princeps iuventutis Ferrarię, Herculis, filiorum natu maximus, tertiam Cosmi Medicis filiam habuit vxorem, quantumvis licet (fatis obsistentibus) maxima natarum eius Ducis, quod paucis mensibus e viuis decesserat, Alphonsus sibi desponsa virgine frui minime potuit. secunda porro Paulo Iordani Ursino (qui postea aliquando Dux Brachianensis audiit, cum esset eius fundi antea tantum Dominus) nupserrat.

P O S T ingentem illam Flandricam vi-
 ctoriam, dum Philippus (vt feliciter cœp-
 ta perficeret) nouis delectibus prioris au-
 geret manus, & expleret exercitum: deni-
 que in Artusia in vnum copias cogeret: eo-
 dem cursu tēporis Angli numerosam clas-
 sem magno clamore, & maiore ostenta-
 tione comparabant: ac interim igni ferro-
 que Franciæ internecionem minitaban-
 tur. Conflata erat ea classis ex centum cir-
 citer nauibus bellicis, discreta quidem ma-
 gnitudine, verum omnes egregie armatæ
 atque instructæ, & in his circiter decem
 militum millia imposita, præter operas
 nauticas, & nauiculariorum delectum.
 Eam classē regebat Milordeclinto præf.
 lit. & oræ marit. Huc accedebant viginti
 Liburnicæ, vastæque naues bellicæ, ex O-
 ceaneis oris, quæ Philippo Regi paræt, euor-
 catæ: quæ ob vastitatem, arcium instar erant
 respectu Britannicarum, sed in nauigando
 illis tardiores, splendido apparatu belli, &
 militibus refertæ, præter epibatas prom-
 ptissimos. quibus Propæf. classis & oræ
 maritimæ Belgicæ Vachus præerat, vir
 rei naualis peritissimus. Hisce coniunctis
 viribus, (nec enim annotinas, nauiculas &
 celoces corbitulas'ue, quibus commeatus
 sub-

subuehebatur, nominare libuit) Id. Quintil. Angli, ab sua vltiore Britannia, Coro, (qui ventus magnam partem temporis illic flare consuevit) vento vsu prouectique, Cantio naueis soluerunt. quod insule latus contra Galliam ex diametro est oppositum, & velis plenissimis ad Armoricas ciuitatis in obiecta insule oram hostili vi adnauigarunt: portumque (cui Conchulæ nomen est vulgo) occuparunt. & sine mora, parte copiarum, (quas nauibus transportauerant) in continentem exposita, incendijs, depopulationibus, vastationibus, excursionibus modum nullum fecerunt. primo maritimam oram nudarunt, deinde in interiora etiam municipia ac castella circumlatis signis pergrassabantur, non tam prædarum cupiditate, quam vindictæ, incompositi. dissolutique passim vagabantur. itaque inopinanteis Britonas opprimebant. id quod eis statim probro atque dedecori vertit. Belgis autem damno fuit. nam Chersimo nobilis Gallus ad primum inopinatae eius excursionis & incensionis tumultum excitus, partim ciuium, partim agrestium hominum millia circiter nouem reip. iuuandæ studio, taciteque collegerat. his, ex ædificijs publicis ac armamentarijs arma

distribuerat. huic præterea inconditorum hominum globo, cum municipibus præsidia circumuicinarum ciuitatum, maritimorumque claustrorum coniuixerat. quo sic & animum & robur pro aris, focis, agrisque pugnaturis ciuibus adderet. ita ut cunque instructus dux ille, celeriter occurreret excursoribus Anglis. quo rumore in maritimas stationes allato, ipsi deinceps vel in nauibus se continebant, vel excursionibus immoderatis abstinebant. ad quos cum festinatis itineribus Cherfimo accessisset, Angli, qui in litoribus passim oberabant, aut in gurgustijs delitescabant, aut in umbris dumorum apricabantur, non modo hostis conspectum non tulerunt, sed ad nauiculas (sicut in harena ad palos deligatae stabant in summis undis) fuga præcipiti delapsi, non intermisso remigandi labore in suas speculas sese abdiderunt. Belgæ tamen altitudine quadam animi & constantia, ab maioribus atque natura insita, viriliter incurrentes Britones excipiebant, & (quoad eius fieri potuit) aut ad signa confugiebant, aut permiste præliabatur. Porro quia Britones longe plures erant sine comparatione, paucis Belgis exequari minime potuerunt. Quo factum est, ut turpiter

pter pugna excedentibus Britannis, & socios, in repentina Britonum incursione, ac in discrimine summo positos deserētibus, paucitas militum Vachenorum, vel fusa, vel profligata (tanquam subcultro relicta) aut non optime acciperetur, aut ab hoste furioso interficeretur. Atque eo modo, cum ad paucos pœna temeritatis, ad omnibus metus peruenisset, famosa ista classis, nec sibi nec alijs solum non fuit utilis, quinimmo socijs exitiosa. quā in rem navalem cum incredibileis & infinitos fere sumptus Britanni fecissent, & armorū strepitu Franciam vniuersam territassent, nihil adeo clare gesserunt, quàm quòd oleū & operam (quod aiunt) perdiderint. nam & deformatas partim naueis, partim conuassatas, & conuectorum reliquias (amissa suorum meliore parte) & grauibus morbis afflictas, non multo tempore in Britonibus commorati, paucis diebus, flante leni Africo, obuersis gubernaculis subduxerunt gloriosi nauæ. hisque grauissimis casibus ad eisdem portus, ex quibus erant non multo ante egressi, magna iactati tēpestate confugerunt. & clausis stationibus sese deinceps tenuerunt. id quod præsertim præ-

præclarum specimen ceteris exstitit nationibus summę defectionis animi, in quam haud ita pridem ab antiqua, contestataque virtute ac magnanimitate maiorum Britannii degenerauisse videntur, qui antea incredibilem terrorem formidinęque Fræciæ incutere consueissent.

PHILIPPVS interea cum in Atrebatũ ciuitate esset, belloque totus vacaret xii. Kal. Septemb. cum Satraparum contubernio, tum delectorum militum manu comitatus in castra peruenit. quę (quia ceu ex prouocatione, cum hoste acie decertare quamprimum cupiebat) in hostile solum vsque eo promoueri ante iusserat, vt non longius sesquimilliaro ab Dorlente, Fræciæ ditionis oppido, abessent, simulans interim eius oppugnationem. Habebat vero tunc Heros ille amplissimus procul dubio exercitum & florentissimum & præstantissimum, militibus omnis ordinis, tormētis, munitione, apparatu, cum belli, tum aliarum rerum, quę ad expeditiones quasuis necessariae videntur, instructissimũ. quippe ex omnibus delectibus robur iuuentutis peditum tricena millia excedebat. equitum vero dimidio minus. hisque tot & tantis

eis militum copijs stipendium plene erat
perfolutum. Cuius omnis militię pars ter-
tia fere ex Teutonibus constabat supernati-
bus. reliqui erant ex infernate Germania &
municipali Belgio collecti. minima pars
Hispanorum censebantur cohortes. Om-
nes præterea non optime modo armati at-
que instructi, sed victoriarum recentium
recordatione, per se prompti, magno ani-
mo hostem expectabant: quosque tam
desiderium summæ pugne tenebat, quam
præfractos cladibus Gallos communi pe-
riculi satietas retinebat. Principum ve-
ro, qui eo bello sub Philippo vel stipendia
meruerunt, vel militarunt, (quia curiosę
posteritati in hoc inservire volumus) e ta-
bulis publicis ac fastis hæc studiose a nobis
sunt decerpta nomina. Primo omnium
Allobrox, Regius nepos, & Vicarius in quę
omnis eius belli auctoritas & summū Im-
perium ab Rege ipso, ob insignem belli
peritiam, erant delata. Parmę ac Placentiæ
Dominus. deinde magnanimus Semina-
ræus, qui, (quia existimabat, pugnantibus
inter sese duobus potentissimis Europæo-
rum regibus, magnum & insigne aliquod
prælium commissum iri) ob id ab extremo
vsque Italiæ angulo, permutatis equis in
castra

castra illa venerat, cum firma animi intentione quòd domino exemplum fidelitatis atque sui officij ea ratione relinquere volebat: modo in confertissimo hostium globo palam ostendisset, ecquid Seminarca hasta valeret. Atriensis deinde, hi duo Ducum titulo insigniti. Sulmonensis Princeps. Polycastrius, Balneensis, Landinus, Comitatus tres: atque Ascanius Cornutus herulus, eousque Italici generis, & nobilissimi & bellica laude clarissimi. Ex Hispania vero oriundi, summoque loco nati Duces, Albanus, Darocus, Francauilanus, Villafermosus. Balanga deinde, ac Anguillarius Marchiones Toparchæ. & Comites, Fuenfalida Celtiber, nec nõ Melitæus Lusitanus. Teutonorum prima nomina hæc collegimus. Henricus atque Ernestus ex illustri Brunonis uicinarum Ducum familia. Legatus Marchionis Ioachimi Brandepyrigici. Suuarcenpyrgensis, Mansoueldens, Rennepyrgensis, Comites. e Belgica autem nobilitate summatres hi percensebantur. Princeps Arausinus, Arescotanus Dux, & Ecmondensis Comes. Berganus ac Renteius Toparchæ Marchiones. Hornus, Arenoperganus, Bossutus, Mega, Ligniacus, Montagninus, Rullus, Ho-

Hogoftratus, Comitatus. Barelomontius, Agladius: denique alij omnium nationum honestissimi quique Duces. Tribb. & milites. Sed brevitatis causa contenti fuimus flore iuventutis delibando vel potius recensendo.

GALLORVM Rex contra, nullo neque diurno neque nocturno labore intermisso ad Petram pontem, quem locum supra commemorauimus, & quam maximum exercitum habebat, conflatum itidem meliore ex parte ex Teutonis mercede accersitis, & Heluetijs. Secundæ partes erant indigenarum ac Gallorum. Minimum aliquid ex Italicis cohortibus, sicut Philippo ab Hispanicis, accessionis ei fuit. quo in exercitu præter Regem ipsum nomina vel nobilissimarum Franciæ familiarum, vel potentissimarum clientelarum in Commentarijs publicis legebantur hæc. Rex Nauarregus, Guisanus, qui Imperium totius illius exercitus pro Rege (sicut sæpiusculò diximus) obtinebat. Regulus Lotharingiacus. Ambarrus, Nemurs, Montepensirius, Abumalus, Momoransinus, Bullanus, hi ex Gallica gente omnes, & titulo Ducali insignes. nec non Gulielmus Saxo, & Lunæpyrgicus, Germani, ijdemque Ducum nomi-

nominibus honorati. Cattorum Reguli
 filiorum vnus Hesus. Ferrarius, ac Salerni-
 tanus, Principes duo. Summas, & Atrien-
 sis, exules tres: Itali. præter incredibilem
 numerum cuiusuis ordinis, cum equitum,
 tum nobilitatis, quibus omnibus recensendis,
 totum vix suffecerit volumen. Hic tamen
 Gallus etsi prepotentem exercitum habe-
 bat, & apparatus bellico affatim profus in-
 structus erat, quia tamen recentissima cla-
 des Grauelingana vulnus illud, quod gra-
 uissimum superiore anno in Veromanduis
 apud Siquintinum acceperat, refricabat,
 cum fortuna Philippus leniore vteretur,
 ipse autem duriore conflictatus bis terue
 esset, omnem tunc quidem iacturus aleam,
 aut pedem tertium collaturus ægerrime
 videbatur. Gallorum enim uero hoc est
 maxime proprium; ut ubi aliquid sinistri
 euenerit, non modo iterum se committant
 timidius fortunæ, sed plane obsequantur,
 ac aliquamdiu locum dent. Quapro-
 pter exemplo Fabij, illius Maximi, non
 tam cunctando rem restituere voluisse pu-
 tabatur Rex, quam Philippum a recto cur-
 su procliuis victoriæ, ducendo bello, reuo-
 care: & molli quodammodo brachio id a-
 gere, summa obseruatione hostis, ne quam
 suæ

suæ ditionis urbem inuaderet, aut oppri-
meret. Ob id per Ambianorum agrum iter
faciens cum omnibus simul copijs Somo-
nam transmisit, & secundum eius ripam
Aquilonarem, castra, Burgundiorum ca-
stris opposuit, tabernacula fixit, copiasque
diffudit. quippe paruo indidem interuallo
Philippus prope Australem ripam Auctiæ
fluuioli, commodè aquationis caussa, cum
magnifica ostentatione castrorum, tum
certa animi fiducia consedit. quo loci dum
castra ytrique militaribus operibus com-
munijsent, lentum bellum sane, diutur-
numque negotium futurum videbatur.
maxime vero Galli, vallo, aggeribus ac fos-
sis solerter se obsepserant, eo consilio, vt
hostem vel satietate vel tædio longæ obsi-
dionis defatigarent, vel suum ea ratione
regnum defenderent, & ab aris, focusque
ferrū ac flammā depellerēt. Vbi quantūuis
licet interdum leuibus prælijs, interdum
prouocatione, ad exercitationem milita-
rem sit certatum, nunquam tamē ab alter-
utris iacta alea, summę rei periculum est
factum, aut fortunæ cuncta commissa. nā
etsi perpetuam Philippus voluntatem ha-
bebat, in qua inerat vis aliqua desiderij ad
oppugnandum Dorlentem, consilium ta-

men publicum, plenum prudentiæ & fidelitatis, istud minime committendū in tanta hostis propinquitate, censuit.

INTEREA dum apud exercitum, quem habebat vterque instructissimum, duo Europæorum Principum facile clarissimi Heroës coram essent, castraque prope coniuncta haberent, dumne propius ob telorum iactum, tormentorumque fulmina, admo- ueri debuerint, (qui Principes non tam de potentatu, quàm de gloria contendebant) in summa iudiciorum varietate orbis vni- uersus rem ex superiorum temporum eue- tis meriebatur, & successus non vna ratio- ne ponderabat ac notabat. quippe pleri- que omnes vel Pharsalicę, vel Cannensis, vel alius insignioris cladis famam arrectis auribus exspectabant. Verum cum nõ exi- guo temporis interuallo inuicem hostes prope intuerentur, ac procul spectarent, neque quisquam vtriusuis clientum esset, qui non in vnus diei casu suarum omniũ fortunarum euentum consistere existima- ret, Reges imaginem rei totius primo loco considerabant: deinde animos & mentes suas ipsa cogitatione & voluntate consilia- riorum, tanquam consilio numinis cuius- dam conformabant. Si enim omnibus vi-
tibus

ribus ac vniuersis legionibus cōcurrissent, semelque armis decertassent; ex eo conflictu, tanquam ex nubiū collisione, ardorem expressum, emissum iii protinus providebant. id fore fulmen totius Reip. Christianæ, quo acerbissimo incendio ipsa conflagrata concideret. siquidem robur sui exercitus ex bellicosissimis nationibus, iisque peregrinis, mercede accersitis constare: itaque peiores partes (vt cunque casus cecidisset) fore ambo iudicabant, & ciuitates suas exteris prædæ futuras non pessime diuinabant: ad communem salutem respicientes, vt circūspexerunt omnia, confirmatis tandem rationibus cōcluserunt, Pacem vel iniustam, iustissimo bello vtiliorem esse. Itaque nulla simulatione concordia paulatim attenuari bellum, sensim remitti spiritus Regius, ac imminui flāma militaris cœpit. quæ concordia vt omnino conciliaretur, legati primo Insulam missi id agebant, ac subinde apud Cerecampum, Anachoretarum claustrum opulētissimum, tertio ab Dorlente positum milliario, castrisque vicinum. Quæ cum ardua res in primis esset, (vti forense aliq̄ actiones in foro, aut curia interpellatorum) per certos rogatores, diribitores, custodes pactionum, lege-

agebatur. in causis quippe Regijs, & in rebus cum Britannicis, tum Allobrogicis dicæ vicissim ex instituto scribebantur. intercessiones alterutrorum iudiciorum & exceptiones fiebāt corā rogatoribus Comitiorum, atque arbitris, qui litem iudicarent, ac æstimarent; quos (vbi de constituta iam pace narrabimus) postea nominatim indicabimus. Interim in castris militiæ vacationem esse placuit. quod quemadmodum præter omnium accidit opinionem, ita hercle in summam admirationem plebsque omneis adduxit. Porro lite vniuersæ contestata, quia cuiusque ratio ijs Comitijs apud oratores fetiales ordine habenda erat, trinum diuinumque & promulgatio paulo longius ducebatur, comiteatu omni paulatim cœpit exercitus laborare, nec optime habere, cum propter Autumnales tempestates, tum propter impendentem hiemem. Eam ob rem, vel quia pactores societatis, quique Cerecampi pacificatoria legatione erant implicati, id maximo opere flagitabant, qui instituto colloquio in spem bonam pacis obtinendæ veniebant, dum ne nouis prouocationibus atque iniurijs militaribus, in tanta castrorum vicinitate (vti facile euenturum fuerit) belli tumultus

multus aliquis oreretur, ad vasa cōclamato & receptui signo proposito, exacto Octobri, melior pars militū castris excessit. quibus subinde Nouembri missio data est, sic tamē, vt delectum aliquem certum e toto numero, Reges, præsidiorum loco sibi retinerent, in hibernisque disponerent.

Atqui dum rem nihilominus pagunt, in supradicto cōuentu, alternis sententijs atque oratione, sperantque meliora interpretes fœderū, auctoresque cōcordiæ, rebus eò adductis definitisque solū, vt sola Caletum causa serupulū iniiceret, ac sub iudice etiā num esset, edictū tamē vnum propediē expectabatur e Britannia, nescio quo malo genio renuntiatū est, illius gentis Reginā, cuius id maximi intererat x v. Kal. Nouē. morte extinctam. morte, cum ob Principis feminæ carissimas dotes indigna, tum rebus instantibus atque futuris incommoda. quippe ea mors, causam publicam speratæ pacis pro re nata nonnihil perturbauit, ne dicam, peremit. nam diebus nō multis interpositis, trimestre illud pacis cōciliandæ colloquium, initio Decembris, iustitio bimestri intermissum, intercisumque est.

CIRCA id temporis, quo ad pacē cāpi patebant (quòd ei fautor futurus haud ob-

scure existimabatur) Mag. Eq. remittitur, ea lege, quæ admodum vulgo ac genere efferebatur, vt satisfactione bis centena millia aureorum redemptionis nomine penderet. qui tamẽ (nisi fallimur) specie quadrantem e priore summa subtraxit. Itaque sane Satrapa ille, qui consultor suusque calamitosi belli, & auctor publicorum incendiorum extiterit: suo capiti nõ minimũ assuit mali, & grauißima vulnera a fortuna, præter ignominie lituram, accepit. Primo enim uero captum maximũ natu filium apud Teruanã vt redimeret, quinquaginta aureorum millia necesse habuit appendere. Deinde conflictu illo Sanquintiniano, accepto ad femur graui vulnere, ipse cum duobus filijs captus, quincuncem iam commemoratæ rationis persoluit. Venit item paulo post in Philippi potestatem Halmerotes, eius nepos, & cum eo affiniũ ac propinquorum nõ pauci. vt omittamus eos, qui passim in bello occiderint. ad quam rei familiaris iacturã, existimationis deminutio atque fame dedecus accessit. Errasse enim eo grauius in Sanquintiniana illa clade videbatur, quo maiore subtilissimi & acutissimi ingenij tum prudentie opinionẽ in omnibus animis Gallorum ante impressisset, quẽ serpẽtis oculũ habere

bere vulgo ipsi iactitabāt. Vtcunque est. is certe vnus (vt si quis alius) perbelle exéplū statuit fortunarū suarū, fortunæ impetū superari minime posse sciētia sapiētiaque humana, quēadmodū nec gubernatores optimi vim aduersę tépestatis vincunt. A missione deinceps Mag. Eq. statim & Halmerotes itidem est solutus, ante tamē pactus pro capite quinquaginta millia aurcorum.

Feruēte etiamnū bello, Caro. V. Imp. Cēs. 58
P. F. Aug. attenuatis létissimo morbo totius corporis viribus, tandē feбри æstuque iastat⁹ animā Deo opt. Max. reddidit, & (quo cōmoratū abditūque supra diximus) claustro in eo Iustinorū sodaliū Castulonensis tractus, atque in Hispania Bētica ix. Kal. Octob. (qui dies tū D. Matthæo sacer erat) fatis concessit, fama æternū victurus. Vixit ille Heros biennio minus sexaginta. Clauū vero tenuit Ro. Imperij, & reip. gubernacula tractauit annos triginta sex. auitū autem regnū quadraginta amplius rexit atque habuit: vir affatim prudēs, seuerus ac grauis, patiens laboris, fortis & experiēs, rerū sciēs, licet literas a limine tantū salutasset, maxime vero cōstans, & inuicti animi. quamobrē cū honorifica & officiosa epistola ei Paulus III. Pont. victoriā illā Germanicā

cōgratularetur, cū Max. tū Fortiss. Principis nomē detulit. Sed interim nimis ambitiosus Imp. paulo parcior ac tenacior, denique opiniosissimus exstitit. Ceterū magnā in vtrāque partē esse fortunę vim, vel ad scēdās res, vel aduersas, ecquem latet? Prospera & æquabili fortuna Carol. V. a puero prope ad multos annos est vsus: qua comite uti ad sūma rerū, & Imperij fastigia euectus, trophæū Immortalitatis erexit sempiternū, Mariano busto longe præstātius: ita præter Ticinēsem illā, insignēque victoriā, præter miserabilē vrbis Romæ incursionē, præter memorabilē gloriosamque Thinnisē expugnationē, præter denique stupēdā & modis ōnibus admirabilē debellatæ Germaniæ castigationem, plerique omnes aduersarij, aut æmulatores, (qui in Europa eius Maiestaté inimicā cepissent) in fortunatissimi victoris potestaté viui peruenerunt. in primis vero Gallicanæ factionis duo Reges. puta Franc. I. Gallus, & Henr. Nauarræus. mox Clemēs VII. Rom. Pont. Max. deinde Gulielm⁹ Menapiorū Regulus. Ioan. Frideric⁹ VII. VIR Saxo. Ernestus Brunonisucanus. hi itidē duces, & cū his fœderatus Cattorum Regulus PH. Hesus. maxima eque omnia nomina. præter infini

tam summi ordinis captiuorū turbam. Sed eadē incōstans fortuna, (quę, vt sicubi alias, in armis certe potest plurimū) ab inimicis, aut hostibus ad Car. V. Imp. aliquādo tandē impetū suū cōuertit, qua extremo tēpore indignissima (vt olim Marius) est cōflictatus. Primū rebellauit armata Germania, & manifeste suo Imp. vim intulit, quod idem rebellionis genus, excusso seruitutis iugo, recipiēdæ libertatis causā ab Senatibus subinde est tentatū. ex qua die Carolū Ilias quēdā malorū excepit. nam præterquā quod aut vltra Alpeis, aut in togata Gallia, aut in Italia, terra marique ex clientelarū amissione, aut classis, militūque deportatione, incōmodi plurimū acceperit; in Germania, in Imperio, ac in rep. suoque auito regno incredibile rei & priuatæ & publicæ iacturā fecit. quo loci ne multa cōgeram⁹, vno exēplo (vel omniū maxime miserabili) cōtenti erimus, cladis nimirū illius horridæ, cū florētissimū exercitū, quē in hostē duxerat, mutilatū & extenuatū e Mediomaticibus agre reduxit, vt interim fortunæ iniurijs cōnexos casus, & cōtinentē morbū (quo tandem exoletis corporeis viribus est oppressus) voluntario silētio inuoluamus. Sobolē vero diuersā ac variā Car. V. Imp.

post se reliquit. Ex nuptijs cōcepti tres, pū-
 ra PH. Rex, omniū paternorū regnorū he-
 res, legitima constitutione creatus. Maria
 Augusta, Maximiliani II. Imp. ac Ioanna
 vidua (quæ Lusitano Regi in matrimoniū
 collocata olim fuit) parens eius, qui pro tē-
 pore regnū habet Portugalicū, Regis. at-
 que princeps femina rarę virtutis, quę ali-
 quando pro fratre, dū abesse e patria, bello
 implicatus Gallico, cōpellebatur, omnē ad-
 ministravit rexitque Hispaniā. Naturales
 autē liberi sunt: Margarita, Alexādro Me-
 dici primum, secundū vero nupta Octauio
 Parmæ ac Placētix Ducis. quę eadē ad hanc
 diem, loco fratris, vniuerso Belgio præest.
 & postremus Ioā. Austriades etiā dū im-
 pubis. Nectoto mense interposito, legi na-
 turæ satisfacientem fratrem, deinceps Maria
 foror D. Lucæ dicato die pæne est secuta.
 itaque annus præsens Philippo orbitatem
 quandā affinitatis attulit, & causam, morti
 propinquorū illacrymandi, nisi omnino
 mors est finis vitæ miserimæ. Primo quip-
 pe, (vti a nobis est dictū) Ianuario Leono-
 rā, Franciæ olim innuptam, deinde Caro-
 lum ac Mariā, patrem cū vtraque auia, po-
 stremo item cōiugem, vna cum insignibus
 regni Britānici, (quorū omniū connexa &
 conse-

consecrariæ mortes fuerunt) breuissimo temporis curriculo amisit. Renuntiata autem ex Hispania Caroli morte, tacitus luctus in publico concursu omne Belgiû occupauit, ita ut repete vestem Patricij mutauerit, eodemque vestigio dedicatione religiosa constitutis passim aris, per delubra Diuûm, consecrationes D. Car. a Põtr. Tribb. pl. ac sacerdotibus factæ fuerint. Cûque ciuitates omnes hereditariæ, tributariæ, vectigales, ac clientelæ, municipiaque omnia Domino certatim funus amplissimû, luctu populari, togapulla, funestaque face curauissent; Philippus etiã Decembri mense, primû piensis. patri atque auix Mariæ charissimæ, in curia Bruxellensi, (quò Belgæ optimates ad cohonestandas exequias conuenerant) subindeque solennibus cæremonijs iusta vxorio funeri soluit. ut interim taceamus, tum virorum tum mulierum lamentationes, & sumptuosam pompam, epulum funebre, funalia, tibicines, funebres vestimenti genus, laudationes ac nannias, quæ in concionem funebrem scriptæ fuerint: & cetera tristissima, quibus luctus augeatur.

VBI Maria Britannica extremum vitæ diem morte confecisset, nullis relictis post se liberis, solenni promulgatione in sororibus

ris demortuae locum subrogata est Elizabetha, adolescentula, annos nata quinque supra viginti. princeps (vti ferunt) non solum erudita, verum etiam præter Latinum sermonem Gallici atque Italici idiomatis perita: quas linguas omneis eleganter, diserte, ornate atque expedite loquitur. quæ dotes ingenij, scientiæ ac literaturæ in femina quò sunt rariores, eo insitè nobilitati proculdubio maiorem gratiam leporemque pariunt ac conciliant. sed interim noua illi religioni apprime dedita. quæ ipsa Londini, vrbe regia, ex consuetudine solennibus ceremonijs coram S. P. Q. Brit.

IX. xvii. Kal. Febr. in. A. M. D. LIX. inauguratur.

CIRCA idem tempus diebus omnino quindecim, duorum Daciæ regum mortes inuicem consecutas legimus. Primo vitam cum morte commutauit Christiernus ille, qui e regno deturbatus, profligatis, fufisque copijs captus ab hoste populari (quæ admodum multo ante enarrauimus) & accepto grauissimo fortunæ vulnere, hætenus expers libertatis in compedibus atque ergastulo fuerat detentus. quod regnum de manu paterna traditum Christianus, Frederici F. pro re nata obtinuerat. qui Chri-

stia-

stianus, eo nomine dignissimus, ex præscripto cælestis ac diuini legislatoris Dei opt. Max. moribundum iam, mortique vicinum Christiernum affinem perhumane adiit, atque inuisit. quò loci cum multa in familiari colloquio inuicem simul ambo communicassent, deprecati alternas inimicitias, iniurias, itidem sibi mutuo condonarunt. at paucis diebus (vti in vulgus relatum audiuius) Christianus, vestigia Christierni persequens, morte itidem occubuit. cui Frid. successit F. princeps ætate viridi, virtutis studiosus, magnanimus, & Martis (quod aũunt) pullus.

XI. Kal. Feb. deinceps in vrbe Parrhisiorũ Lutetia, Carolus Lotharingiacus Claudiam, Henrici, Regis Franciæ filiarum alteram vxorem duxit: nuptijs splendidissimis illic, (vt in Adonidis hortis) luxu quodam regio, factis.

SVB idem feretempus Sueffanus, celeberrimi illius Consalui, (cui ex laude bellica Magni cognomen accessit) nepos, idẽ Propret. Insubrum, iussu Philippi, coactõ iusto exercitu, in Taurinos, qui a Gallis meliore ex parte tenebantur, signa intulit, magnaue celeritate & virtute Centale oppidum peropportunum, & ad res gerendas

das utile, pulsus inde Gallis recepit, quo temporis puncto, cum Piscarius Herulus in expeditionem ab eo missus Rocauionem item obtinuisset, ipseque vno victorię cursu castella, municipiaque atque oppida cepisset, Moncaluum duxit, atque obsedit, quo non multis interiectis diebus potitus, Caseale obsidere cępit. Cuius Sueslani ducis auctoritas, & bona pręclaraque fama breui vsque eō statim creuerat, vt minime dubitatum sit, ab istiusmodi felicissimis auspicijs, magnos eū progressus in ea regione facile facturū fuisse: dum ne pacę Reges bellatores quām bellū maluissent.

INTEREA oratores fetiales mense Februario, pręscripta die tertium iam conuerunt ad Cameracion castellum, sexto a Cameraco milliario, cum mandatis Principum, vt pacem omnino conficerent, atque illi ipsi (quos hactenus interpellasse vbi que in eam rem tacite subindicauimus) pręter Britannicos, legati erant, puta: pro Philippo Albanus, Arausinus, Atrebatum antistes, Melitæus, Viglius Zuichenus, vir equestri dignitate, idemque a priuatis cōsilijs. verum is (quod aduersa valetudine conflictabatur) illi tertio conuentui tum quidem non adfuit, nec ad nomina respōdere

dere potuit. Regis Franciæ partes susceperant Lotharingicus Purpuratus, Mag. Eq. regius, Sanctandreas IIII. VIR. Aurelianus Pont. & Laubespina a Secretis. Regina Britanice patrocinabantur Pont. Elita, Milordauardus, * Admissionalium rex, & Cantobricensis sacerdotij primus. Res Allobrogicas procurabant Stropianæus Comes, & Præses Astensis curiæ. Interuentu autem suo in eo negotio, Christierna Lotharingiaca (id quod cum affinitatis, tum communis salutis causa faciebat maxime) vna cum filio adolescente nobilissimo, eã operam, diligentiamque præstitit, vt & gratiam apud rogatores Comitiorum, atque partis alterutrius studiosos singularem inueniret, & interpellatione rei mala, conciliatrix hæc amicitie, & faulrix tranquillitatis publicæ, ac salutaris ciuis reip. iure merito haberetur.

*Vulgo Cū
biculariorū
Princeps.

AVDITIS eo in conuentu alternis controuersijs, iisque æquabili arbitrorum iudicio vtcunque compositis, vnus nodus indissoluitus restabat, super Caletum statu, vti ante diximus. quem statum, summa cōtentione Philippus per intercessores suos, non ereptum sibi, repetebat, sed præoccupatum, belloque ablatum Britannis, vt
Galli

Galli redderent, omni ratione atque via postulabat. Quæ spinosa assumptio cum refelli sine pertinacia, & refelli sine iracundia vix posse videretur, & qua non concessa nulla fortasse fuerit securura conclusio, cum res omnis adhuc in herbis esset, Mercurius forte interuenit, vt aiunt. is nuntiũ adferebat, Reginam Angliæ (cum multis nominibus, tum vero maxime ob id, quòd in religione a pactoribus dissentiret) veritam, ne eius legitima ratio in conuentu haberetur, itaque a fœdere excluderetur, iccirco intercessore Guidone Caualcante Patricio Florentino, & suo, & regni nomine, diuerso tamen in conciliabulo pacem clam constituissè cum Franciæ Rege, ei fecissè liberam potestatem vtendę ciuitatis

59 „ Calerum, ea summatim lege. „ Vt exacto
 „ octennio Britannos in possessionem veterem Rex restitueret. Sin minus, quingentes mille aureos appenderet, eaque vt sarta
 „ tecta essent, obsides interim daret quatuor
 „ ex vniuersa Franciæ nobilitate, quos ipsa
 „ Regina optasset. Ea ratione accepta, cum cetera satis inter Reges conuenirent, in desperatissima vulgi spe, apud Cameraçion optabilem reip. pacem III. Non. April. inter se legati fecerunt. qua in re
 Atre-

Atrebatum antistes, M. Ant. Perenothus, qui adscriptus est paulo post in numerum Purpuratorum, populari iudicio, magnā in ea re præ ceteris laudem est affecutus. Quibus in conuentis cum nihil perspicere potuerimus, quod non sit sincerū ac sanum, (ita vt hoc vno, nullum fœdus neque sanctius, neque stabilius, inter Austruadas ceu Burgundios ac Gallos, ad eam diem pactum fuisse, hoc loci asseuerare audeamus) operæpretium nos facturos arbitrabimur, si summa condicionum capita subtiliter a nobis describantur. quę priusquam sigillatim attingamus, vti aquam a fonte, ita rem, deriuandam duximus. hoc est: Colloquia duo priora, puta Insulanū, & Cerecampanum, cum audiendis tum iudicandis alternis controuersijs fuisse insumpta. quę sane cum veterrimę, tum maxime inexplicabiles erāt, (& Oedipo quodam dignę,) partes suas nemine non mordicus tenente, neque a suo iure facile discessuro. qualia sunt illa, quòd Franciæ Rex rationem obtendit scilicet repetitæ sæpius actioni super vsurpatione Sicilię, Insubrū, Flandriæ, Artusij, Insulæ, Duaci, Neruiorum, Atrebatum. rursus: quòd Philippus, præsumpta suspitione repetit non modo

melioſrem partem *Æduorum*, ſed etiam
 prouincię *Rom. Somonęſium* ciuitatum,
 ac *Morinorum*, & his longe plura. Quę
 omnia, nimirum *uſuſfructus*, *uſucapio*,
pręſcriptio, quia nimis longam, & æquo
 bono litigioſiorem diſputationem habe-
 re videbantur, æuumque vix ſuffecturum
 liti odioſa, (ac qua olim toties fruſtra pro-
 uocationibus, appellationibusque fit diſ-
 ceptatum) definienda: eam ob rem circũ-
 ſpecte profecto, prudenter, moderateque
 præclara illa *Synhodia* (quę nouiſſime in-
 ſtituta diximus, apud *Cameracion* caſtel-
 lum) verabant, ne quid antiquiſſimarum
 earum querelarum in medium adducere-
 retur, eo ue deferretur, quę ab annis vigin-
 tiquinque de mutuis iniurijs ſuſcipi poſ-
 ſent. Quo factum eſt, cum ſententia *Regũ*
 inclinaret ad mutuam pacem, & *foedus* in-
 ter ſe faciendum indiſſolubile, vt oratores
 ſeciales viciffim hæſce condiciones facile
 tulerint ac receperint.

- ” *PRIMUM* omnium, ne acta conuenta-
 que maiorum vlla ex parte tranſillum re-
 ſcindantur, ſicuti *Reges* ipſi biennio ante
 illa ipſa *foedere Vacculano* corroboraffet,
 niſi noua hac pactoſe ſecus, ſpeciatiſmque
 ſtatuiffent.

DEINDE vt inter Reges, Regios liberos, atque omnē posteritatē fraternus sit amor, mutuū studiū, beneuolētia, officium, charitas, dilectio, societas, itaque in vniuersa generatim rep. pax vna, constans, ac perpetua: quę nihil habeat insidiarum, siue domesticarū, siue perigrinarum: sic vt nulla in re, sese mutuo deinceps per conuenticula, aut sodalitates Europęas, Christianorum'ue, vel Asiaticas Turcorum ac Barbarorum defraudent.

FIDEM auctoritatemque suam Reges, interponant, quamprimum conuocando, habendoque cū in honorē Dei Opt. Max. tum ad salutē reip. Christianę, ac tranquillitatem ciuitatum, œcumenico concilio.

VTRIVIS subiectis populis, ac cliētibus, quocunque illi tandem ordine ac cōdicione essent, siue sacris initiati, siue profani, & quamlibet abacti vel proscripti, aut aduersum dominos rebellionē intentata confurrexissent, aut contra patronos bellū armaque gessissent, desertam liceat adire hereditatem, & possessionem statorū bonorum cernere: quę aut fiscus Regius sustulerat, aut hasta in foro posita, acerbę voci preconis prætor subiecta vēdiderat, exceptis ab hac liberalitate Regia illis, qui e

Sicilia, Neapoli, atque ab Insubribus exsultabant.

” V T velut alterna damna prestando, toto octennio, bello aut alio quouis modo vsurpatas ciuitates inuicem reddant. Particulatim vero Franciæ Rex Diuodurum, Marianum, Iuosium, Danouillariû, Momedium, Belgica municipia, & Valentium in Insubribus, vna cum castris, oppidis, arcibus, locisque omnibus, quæ ille cis, transue Alpeis occupasset, (eaque omnia salua atque integra, præter vnum Iuosium, quod mœnibus nudet ad compensatione euerfæ Terauanæ) Philippo restituat. Contra Philippus cedat Augustam Veromanducorum, Castellum, Hanensem arcem, cum ditioe vniuersa, deinde solum Terauanæ diœcesis, dum ne olim aliquando exædificata, instaurataue communiatur.

” PHILIPPVS possessum eat Comitatum Carolatem, cum Haldino, & toto eius gentis statu.

” N O B I L I S Rex Delphinus, eo ipso temporis puncto, quo promulgatio huiusce pacis fieret, vsucapiat Crepacorium, cû subiecta ei ditioe, citra præiudicium tamen Cruningij Toparchæ, qui præsumpta opinio-

opinione id iuris sibi arrogare videtur.

CVM ad corroborationem, fundamen-
tum, stabilimentumque æternę pacis, tum
ad veram sinceramque amicitiam, recon-
ciliationem, iniuriarum superiorum ob-
liuionem, simultatum oblituratiōē, dif-
cordiæ extirpationem, ceu indissolubile
affinitatis vinculum, Philippus Isabellam,
filiarum Francię regis maiorem natu (quã-
tumuis licet ea puella vndecennis esset) di-
cta dote quadringenties mille aureorum,
vxorem ducat.

FRANCIÆ Rex Allobrogũ Regulo, ex
quo deturbatus iam pridem bello fuerat,
statũ, citra vltra'ue Alpeis de integro resti-
tuat, præter Taurinum ciuitatē, Pænariolũ,
Charium, Ceuacion, & Neapolim Asten-
sem oppida, quæ triennio sibi reseruaret:
pignoricapionis loco, interea dum lege in
eam rē cognosceretur. iureque municipali,
ac iustis iudicijs definiretur, ad vtrum liti-
gatorum ex equo & bono controuersa iam
pridem attineret hereditas. ea condicione,
vt Philippus contra, ex nepotis ditione A-
stam coloniam retineat & Vercellas, quo-
usque pentapolim illam modo iam com-
memorata[m] Franciæ Rex habeat.

ALTERVTRIVS partis ne sit Allo-
Bb 3 brox.

brox. ei nubat Margarita soror Regia, quæ præter dotem ter centies mille aureorum Ducatu Barrensi, dum superesset, utatur fruatur.

” **EXCEDAT** Franciæ Rex locis omnibus, quæ ipse Senensis ditionis in Etruria vsurpasset: indidem præsidia, stationes, custodias, vigiliisque educeret, ea lege, atque condicione tamen, ut cum Monte Alcinoui & Patricijs eius ciuitatis, Magistratui Senensi obtemperaturis vniuerse crimen cõdonetur.

” **RESTITVAT** itidem Frãciæ Rex Liguribus, quidquid ipse Corsicę insulæ inuasisset, modo Ligures ciuibus rebellionis pœnam remittant, qui contra patriam sub Gallis militauerint,

” **REDDAT** arcẽ Bullanã, & si quid aliud eius ditionis obtineret, Eburonũ antistiti, reseruato nihilominus negotio Sedanensi.

” **MATERNÆ** dotis debitione Maria Lusitana Infans ne deinceps torqueatur.

” **PHILIPPVS** Heræ Totiuillanę ditionem Paulinatẽ restituat, excepto tamẽ iure clientelari, quod ab Regibus ambobus super ea ditione, multis rationũ inuolucris, & quasi velis quibusdam obtenditur, aut cum honoris cupiditate prætextitur.

MANTVANORVM Regulo iuxta re-
stituat vterque, quidquid municipiorū ipsi
Monferratenſium ſubtraxiſſent. ſic tamen
vt in arbitrio amborum eſſet, atque in vo-
luntate liberū relinqueretur, ſiue moles, ſi-
ue munitiones abs ſe illic exædificatas ex-
ſtructasque demoliri, nec ne.

FRANCIÆ Rex prior conuenta ex-
quatur, trimetriſque reſtitutionem vniuer-
ſam expleat, iudicatumque faciat. quo præ-
ſtito, Philippus vno mēſe fidem ſuam li-
beret, promiſſis faciat ſatis, obſides det qua-
tuor, quos Frāciæ Rex arbitrato ſuo opta-
ſet, nominatimq; delegiſſet, puta Albanū,
Darocum, Arauſinum, & Emondenſem.

IN huiuſce fœderis atque ſocietatis par-
tem veniant Rom. Pont. Max. Imp. VII.
VIRI. Principes, & ciuitates Germaniæ,
Romano præciſe ſubditæ Imperio. Cōple-
ctatur pax eadem Reges hoſce, Sarmatam,
Dacū, Suecum, Scotū, vna cū Regina Bri-
tanniæ. Reſpub. item, cū Venetā, tum Hel-
uetiorum, ac Rhetorum ſuperiorū honeſtā
ac fortem ſodalitatem. Duces hoſce. Florē-
tinum, Lotharingiacum, Allobrogē, Fer-
rarium, Parmæ ac Placentiæ, Vrbinatē. Li-
gures ac Lucenſes Democratias. denique
potentatū omnē ac ciuitatē, quæ amica, ſo-

cia, propinqua, cliens'ue est alterutri Regū. Ea quæ ratione nō Hispaniæ tantū, ac Galliæ toti, sed vniuerso reip. Christianæ trāquillitas quædā, pace orbi recōciliata, atque otiosa securitas terra marique esto.

” P A R T I A vicissim reddētibus Regibus, de institutis maiorū se nihil immutatu- ros repromittant Principes, Delphinus & Carolus. ac illud fœdus præscripto tempore ratum, certum, fixumque iureiurando corroborent. quod itidem ex sententia, decretis, interdictisque Principum comprehensum, perceptum, ac in acta relatum, trinitudinoque rogatum cum Francia, tum Belgium omne excipiant: eo lato, receptoque vicissim stipularetur.

” A T Q U E hæc est inter PH. Hisp. & Henr. II. Fr. R. non modo magna omnium ordinū, etiā ipsorum illorum Regū (ni fallor) voluntate, optato ac nouissime cōstitutæ pacis sūma. nam propter atrox illud & diuturnū bellū, illi ipsi Reges eque a domesticis ac familiaribus atque ab hostibus sibi metuētes, vix exprimi verbis queat, quot & quātas ad angustias adducebantur. Primū enim uero (vt aliæ omnes impēdentiū arumnarū causas de industria reticeantur) succrescebāt passim sectarū scholæ, quæ nō obscuro argumē-
to

to anſã præbebãt plerifque ciuitatib⁹, vt in officijs aut vacillarët, aut claudicarët. Præterea, cū militibus ſtipēdia ſerius ac egrius decernerentur, ob id nō ſolū honeſtiſſimi quique, ſed etiam Satrapę, equites, Tribb. præfecti, nobiles atq; alij, quib⁹ aliquid inerat erga patriã ſtudij, amoris, vel pietatis, patrimoniū ac cęſum partim inſumpſerãt, partim (ne illi nō eſſent, qui viri eſſe maxime volebant, vt vices tum ſuas tū reip. ſupplerët) pro cōmeatu, armis, equis & operis oppignerauerant: itaque bona ac rem fere omnē comederãt. Hinc illę lachrymę ciuium, ob exactiōnes capitū atque oſtiorum acerbiffimas. hinc ille fremitus popularis ob intermiſſionē operum, quęſtus, laboris. hinc deplorata omniū ętatū miſeria. hinc militum extrema difficultas, atque egeſtas, quibus nō modo pecunia nulla nō erat, ſed ne rauduſculi quidem puluiſculū reſtabat. hinc municipū, caſtellanorū, oppidanorū, & colonorū agricolarūque ſumma quædã calamitas: quorum quotidiana peculia, atque vicarij exinanitis & exhaustis vrbibus, vndique interciderãt. hinc denique publicus clamor ac cōmurmuratio belli diuturnitate oppreſſarū ciuitatū. Cuius pacis improuiſæ nec opinatæ Panegyrim dicendi, patentē cãpū illis Hiſtoriographis nō gra-

uate tradimus, qui plena oratione res vel minutissimas exaggerat, atque in vastu locoru pelag^o effundit. id quod (vti a nostro instituto discrepans ac alioru) felicioribus ingenijs lubenter relinquimus pertexedu, notis reru notadaru contenti. Ecquis igitur non summopere admirabitur atque obstupescet, si sub vnu oculoru conspectu catastrophen ista, cu inopinata hac *μεταμορφωση* velut in tabella depicta quandam omniu reru varietate, proposuerit? Primum enim uero bellu (quod fere continenter magnanimi Austriade cu Gallis quinque supra viginti annos summa pertinacia gesserunt, quo de potentatu inter se precise contenderunt) & huic bello conexa mala, deuastationes prouinciariu, depopulationes agroru, tot euersiones ciuitatu, tot denique incendia Europe, mortesque ciuiu, quis intueatur animo in perturbato? Rursus pra superioru temporu tumultu, ac confusione reru omniu, si syncretismu hunc consideret qui spia, si pace affinitate, conubijsque stabilita, & obstricta prope introspiciat, denique coram videat, vno temporis puncto nihil non liberalitate mutua oblatu, expositu, paratu ac promptum: quod tam multi aeris effusione, quod tanto rerum tum priuatarum tum publicarum dispendio, tot detrimentis atque incom-

incommodis, & exantlatis multorum annorum laboribus alterutri lucrificissent, non ne album calculum ilico addiderit? non ne confestim vel congratulabitur sperato in otio exsultati reip.? non ne in admirationem incredibilem adducetur, malis etiam conciliari interdum homines? Unde liquet terrestris istas turbas, cęlitus nobis contingere, & vicariorum regum animis a supremo numine immitti, ac talibus virgis, ceu flagellis, certissimis diuinę ire iudicijs, in flagitiosos homines Deum, iustum compensatorem operum, seuerè animaduertere velle potius, quàm fundatas stabilitasque regni alterutrius sedes consimili naufragio labefactatas, protinus excindere.

INAUGVRATA Britannica (vti diximus) magnis comitijs Senatus ad urbem Londinum, ex consuetudine cum haberetur, multis obstinata altercatione consumptis mensibus, ægetandem est dimissus. Versabatur vero omnis in eo controuersia, Eset ne aliquid de statu religionis Christianę sub manus mutandum, innouandum, addendum, detrahendum, supplendum ue nec ne. Primum, vniuersum sacris initiatorum, & sacerdotum collegium, cum parte
no-

nobilitatis maxima nihil de institutis maiorum immutari debere, magna contentione ratiocinabantur, ac asserebant. Verum Regina, quæ cū nutricis lacte & suxerat nouam religionem, & ab incunabulis coluerat semper honore summo, alueratque hæctenus liberalibus stipendijs doctores imbibite institutionis. Ad hæc Regine opinionem atque exemplum sequebantur plerique omnes ciues. Itaque post litigiosam illam, inutilem nimisque lógam rixã, dissidium verita (vel vt suis inseruiret affectibus) Regina gratia regia, quidquid mystæ, Patricij multi primates ue rogassent, rescissis actis sororijs, S. C. fraternum, (id quod Eduardo rege latum est) nêpe quod edictum fuit a Prætore atque promulgatũ, vt ne Pont. Rom. posthac obtemperetur, paucis immutatis clausulis, retulit ac restituit. Sic hera decreuit. Quo S. C. lato factũ est, vt τῶν καθολικῶν plerique omnes cum diu occulte susurrassent, suspirare etiã postea cœperint. De Iconomachia porro negotio, tunc quidem eo Senatu nihil est actum. Verum non multis interiectis diebus, populari conuitio atque insolentia Diuũm imagines ac simulacra omnia e templis, delubrisque sunt sublata, refixa, ac di-

diruta, excepta sola figura Christi, cruce affixi, quam domestico in sacrario erectā reseruauit Regina, publiceque passa est ostentari. Hac re confecta, ac composito regni statu, in speciosum illum honorem denuo assumpta, (modo ille honor feminam decuit ac Reginam) quo Anglicanæ Ecclesiæ princeps est salutata. quæ tunc demum rem sacram omnem in se conuertens, creatos suo arbitrio novos quosdam Episcopos, maxime vero ministeria, ac vicarios (quibus in docendo, monendoque populum susceptam disciplinam, vteretur) stipendiolis ac annua pensione (quæ in vitum vix esset satis) alere instituit. Quo reparationis modo, erarium publicū quotannis mirum in modum creuit, ac tercentena millia Ducatorum, & eo plus lucrificat. Sed multorum annorum vsu, & longinqui temporis periclitatione, perceptū id vsque a prudentissimis hominibus esse videre mihi videor, quo plus censuum sacrorum illi Principes in suam auaritiæ voraginem, libidinisque gurgitem absorpserint, (vtrunque fuerit casu, an secus) vt non auctæ, cumulateque, sed eo magis deminutæ ac concussæ opes domesticæ fuerint: & profcissa quodammodo potentia.

E O D E M fere tempore, quo Anglia mutauit ritum religionis, Scotia in vicinię contuberniũ (vti suo loco preſſim a nobis dicitur) deſcēdit. cui ſiue ſeceſſioni, aduerſus Reginaſenium, & preſidia Regia, ſuſceptę, ſiue rerum repentina perturbationi populus ille, inſolentiam Gallorum (quam iſti in eo reguo paſſim admiſiſſe, fama ac rumoribus publicis proſcindebantur) pre-texuit. Vt cunq̄ue fuit, inde ſtatim diſſidiũ, diſcordia, lites, & alia mala paſſim enata pullularunt.

O P P I D O quàm funeſtus & inauditus caſus, in prēparatis nuptijs, in publico gaudio, inter os & offam (quod aiunt) circa id temporis incidit hoc fere initio.

P A C E conſtituta P H. Albanum, ſtipatum pompa delectę nobilitatis in Franciam amandauerat: tum vt fidem publicã pactis adderet, tum vt illa legitima procuratione, ac honorifica legatione, deſponſam ſibi non multo ante in matrimonium Iſabellam haberet vxorem. Profectus eodem Allobrox, Ph. exnepos, Margaritam ſororem regiam, ex conuentis eius coniu-gem pactam iure petebat. Hi omnes cum maximo honore, tum opum oſtentione, ac luxus Gallicani iactatione ad urbem
Par-

Parrhisiorum ab Rege, Curialibus, & Gallicæ Satrapis excipiebantur. Nec multo post comparatis, instructisque theatris, scenis, spectaculis, ludis pegmatis, & alijs quæ ad imaginariũ triumphum (ne dicam Feralia) attinebant, Isabella, ab latus vtrumque claudentibus patre Rege & Allobroge, ad D. Mariæ, quod Parrhisianorum tẽplorum est summarium, deducitur. Præibat in pompa inter faces, tibiasque nuptiales, (vti mos est) paranympus Albanus, comitatus matre sponsæ, Regina nimirum Franciæ, ac Margarita Allobrogi nuptura. Præcedentem sponsam proxime sequebatur Scotiæ Regina, Delphiniati exacto semestri nupta, cum duabus puellis, ac sororculis sponsæ, loco ministeriorum, subducentes nimirum e solo, quamlibet strato pannis laneis tonsilibus diffluentis patagij extremas lacinias, ne humi dilapsæ, tanquã in humum demersæ, virginis tenellæ gressus impedirent. quæ stolarum laciniæ fusissime prominent, in similitudinem caudæ ac pinnarum, quas natura Pavoni ad ornatum dedit. Has Gallicæ pleræque omnes femine, maxime vero Palatine, nescio qua profusione, prodigalitate aut luxu, per lutum ac cœnum raptant. matronæ autem,

& mo-

& moderatiores mulieres replicatas vncos
cingulo, cestu'ue comprimūt ac subleuant,
aut subter axillas conuolutas, lacertis con-
stringunt, ne turpiter fluant. Sed ad rem. A-
liquo deinceps interuallo, Delphinus, rex
item Scotiæ, cum tribus fratribus succede-
bant. quorum omnium vestigijs nobilitas
vniuersa, curia, Senatores, equites, & pene
infinita hominum cuiusuis ordinis mul-
titude, quæ spectatum venerat, instabat.
Subinde vero Pontifex Vrbanus, sacro in-
stituto, (quod vulgo est Missa) ad sponsam
Isabellam conuersus, sacra prius verba præ-
fatus, indissolubili vinculo eam vxorem
(vti cum a natura, tum a Deo ipso homini-
bus id est tributum) Philippo marito mane
coniunxit. quo ex coniugio precabatur,
sicuti gestuum verborumque erant ante
contractæ, sit deinceps orirentur amicitia
rerum atque cognationum. cetera regius
procurator, ac patanymphus nuptiali in
conuiuio, vesperi, recepto more, officiose
perficiebat, ac sponsum nomine facieque
tenus præstabat. Postridie vero, ac statim a
nuptijs imaginarijs, opipare tamen, laute,
splendideque factis, ad singularia certami-
na, & decursiones equestreis multo ante
institutas, Rex Gallorum se vertit. a serijs,
ad

ad ludicra, in familia luctu, atque in Francia funus adornata. Hastiludia erant illa in primis solennia, (vti Panathenæa altera) fatalia profecto, quibus erecto animo Rex vna cum Guifano, Ferrario affine, atque Nemurte (quos ab vniuerso equestris ordinis sodalitia, & spectata virtute, & bellica gloria honoratos delegerat) manifesta horum ludorum promulgatione, confidenter omnibus hastas Europæ (tanquam alter Achilles) prouocauerat. Côtéderat vero primo atque item secundo decursionum illarum die, Martis iste pullus cum athleticis, cataphractis, strenue, acriter ac fortiter. Cum autem hastas gloriosa lacertorû iactatione & brachio connitente iactasset, vi torfisset, vibrassetque, itaque in concursu illo vno atque item altero, dum labori non parceret, sibi ipsi molestus atque iniurius, ex lassitudine, violento motu, atque agitatione corporis (vti accidere necesse fuit) artus quodammodo dormire tertia hastiludiorum die, sensit. quod vbi coniunx Regia præ ceteris animaduertit, precibus instabat, atque blandissime obsecrabatur, vt eo die maritus decursione desisteret. inquebat enim uero, honori suo tum nudius tertius cum pridie eû, laudatissimis

duabus decursionibus, quibus tot & talis
 viros, equitesque defatigasset Rex, ac vi-
 cisset, fecisse satis. id quod eius vxor tunc
 quidem enixius orabat. quam non ferunt,
 sed asseuerant multi, in somnis eadem no-
 cte visam fuisse sibi cum vulnere cōfossam
 & exanimem (ceu quandam subsequētis
 cædis imaginem) vidisse. Præterea eū Gal-
 licus vates antea occulte pronuntiaſſet, ad
 vitæ eius periculū pertinere ista ludicra ha-
 starū, (id quod in popularib⁹ rumusculis ac
 fermūculis nō obscure circūferēbatur) Re-
 gi etiā eius diei mane, familiarissimi qui-
 que & admissionales, cum exantlato labo-
 re defatigatū reperissēt, (vti remores aues)
 amicissimis verbis dissuaserant, vt ne ter-
 tium se ludis cōmitteret. satis enim super-
 que prioribus duabus eius cōtentionibus,
 vniuerso equitatus ordini palmam laudis
 & glorię præreptam dixerant. Porro bono-
 rum consiliorū tunc quidem (vt si quando
 alias) Rex negligens, somniū vxorium, &
 oracula contempſit. quæ tamen omnia lu-
 ctuoso exitu probauit: vltro in occursum
 fatorum irruēs. Armatus enim uero, (vt an-
 tea) & equo generoso vectus in palestram
 cum splendore summo descendit: in eaque
 duabus amplius horis, summa cōtentione
 atque

atque ardore egregie est præliatus. His rebus triduo fere, & præclare semper gestis, Pyrustæ gaudium Henricus in concione circumstantium equitum, est gauisus, nam cum eo die finis hastiludijs fuerit futurus, paucique in equis hastas vibrarent, Mongomerium Gallum, Hordei Scoti Prætorianæ cohortis præf. F. nominatim euocatū, prouocauit. Hic Mongomerius (in quem oculi omnium coniciebantur) dum imperata facit, ad classici signum, & tubarū clangorem equo admisso occurrentem Regem, magna vi excepit. Verum (vti fortuna postulauit) cum hastæ, in pectus Regium duro brachio impactæ, cuspis partim disiecta, partim in multas minutissimas particulas, ramentaque dissipata, in aërem sublime ferretur, ecce, simul cum ictu impressionis violentæ, trunci (quem adhuc pressa manu tenebat Mongomerius) acies, galeæ Regalis ocellum (ita angustam illam foraminum *διαφάνων*, necessitati feruientes, appellamus, quibus radium visus certius dirigunt ac iaciunt a lumine vndique circumcluso armati equites) offendit nescio qua incuria apertum. itaque subleuato eo ocello (quem Rex, quòd ab illa concursatione, finem facere suarum decursionum

deliberatum habebat, noluerat obditis
 clauiculis præcludi) per aduersum galeæ
 hiatus, labrum uero: dextrum oculum Re-
 gis confodit Mongomerius, sic ut contus
 cerebro hæserit, quo letali accepto vulnere,
 priusquam seminiuum animus deficeret,
 sanguinolentumque Regem delinqueret
 spiritus, occurrentes certatim admissis e-
 quis cuncti equites, (ut ne sanguine atque
 tabo deformatus ex equo laberetur) susti-
 nuerunt, coniunctisque dextris, ex Ehip-
 pio atque stapedibus sustulerunt, qui e-
 uentus præter expectationem, dici ne-
 queat, quanto cum dolore, tum animorū
 consternatione nō modo uniuersum thea-
 trum affecerit, ac perturbarit, sed ipsum e-
 tiam victorem. Cælum pro re nata rueri vi-
 debatur: aut terra igni commisceri. At Rex
 confestim detractis armis, in sedecula pri-
 mum, deinde in triclinio est sepositus.
 Quo statim undique accersita exquisitorū
 Medicorum iudicia, letum, mortemque
 denuntiarunt. qui medici etsi omnem o-
 peram perinde atque Vnctores ei nauabāt,
 alexipharmaca & cataplasmata adhibuif-
 sent, tamen remedijs neuiquam cederet
 plaga, letale malum succlamabant. idem
 ut perspexit And. Vesalius, in Anatomice
 omnium

omnium, qui ad hanc ætatem vixerint, me-
 corum facile Princeps, quem Philippus ge-
 ner, e Belgio citatis equis, & magnis iti-
 neribus eò ad opem focero ferendam, al-
 lato nuntio miserat, conspecta plaga, ob-
 perdolatas, concussasque testulas, ac cuti-
 culam cranci, Chironium (inquit) vulnus.
 Interea vero dum doloribus distraheretur
 Rex, nullius æque eum pœnituit atque sue
 temeritatis ac opinationis. etsi quãdo pau-
 lulum se remittebat dolor, (id quod raro
 fiebat, pelliculis intestinis effluentis cere-
 bri læsis ac collisis) grauissime suspirabat,
 dolebatque, se fortunæ summa iniuria, in
 lecto, desidiofa ista morte occumbere.
 semper enim aut in acie, aut in memora-
 bili quopiam conflictu potius mori con-
 stituisse. Porro, sub posteaquam nullis hu-
 manis adminiculis, nullis officijs Æscula-
 piorum, nullis contentionibus Archia-
 trorum impendentis fati vis reprimi aut
 repelli potuit, nudius vndecimo (vt insa-
 nabile vulnus ei inflixit fortuna, aut vo-
 luntaria leuitas fatius) v i. Id. Iul. vi-
 tam hanc cum morte commutauit, natus
 annos quadraginta, cum regnasset duo-
 decim. Cuius mors humanis iudicijs varie
 exaggerabatur. alijs inmaturam illam, a-

lijs horribilem , acerbam , miserabilem , multis nominibus funestam , denique indignam tanto Rege , exclamantibus. Quãobrem non omnino a scopo aberrare nobis videtur Petrarca , vir celebri eruditione , qui in Epistola quadam dissuasoria ad Hugonem Marchionem Ferrarium data , qua eum propter instantia pericula deterret ab huiuscemodi hastiludijs ac decursionibus , hoc inter alia scriptum reliquit ; Ludicra ea certamina esse exercitationes quidem militareis , verum dumtaxat eorum equitum , quibus nulla alia via ac ratio est , aut corporis firmitatem , aut brachiorum robur , aut virium præstantiam ostentandi . qui si casu in palestra occubuerint , viderit hæc fortuna : susque deque fuerit . sciant talia bellum gignere . Priuatũ etenim ac leue est ex eorum morte dispendium . Non committendi porro sunt equestribus illis prælijs (quantumuis licet simulatis) Principes , quibus innumeræ suppetunt causæ aliæ , quibus virtutem suam cunctis testatam reddant : vt quorum incolumitate , aut ciuitatum , aut prouinciarum , aut reip. salus constat , atque nititur . Hic vero Henricus , cum esset in primis bellicosus , atque magnanimus ,

mus, impatiēs iniuriarū, laudis gloriæque sitienter appetens, & arderet desiderio potentatus, cuperetque summarius tādē in Europa haberi; domesticorū interim inferiorū quodāmodo mancipiū exstitit: dū in ijs rebus, quascūque eius intimi proposuissent, vel facillime acquiesceret. Mira præterea fuit comitate, atque affabilitate sermonis, qua animos subiectorū sibi populorū conciliabat. Cetera iustus. idē sanctus videlicet atque religiosus. Ob quas animi dotes, sicuti viuum naturali amore prosequerentur, nec nisi optimo erant in eū animo: (est enim insita ei genti, & a natura tributa erga suum Regem incredibilis quædam charitas) ita sane tenerrime Galli morientem deflerunt. Vnde ad multos dies luctum publicum viduitas, & solitudo est consecuta regni: & Francia omnis, præfagiens fortasse impendētium malorum mare, in grauissimis angoribus & molestijs implicata iacuit. Galli vero eo dolebant magis luctuosam vicem domini, in id temporis fortuito incidētem, dum ipse modo ex conuentionis formula meliorem partem iudicati fecisset, ac propterea (propter agnatum quoddam vitium maledicentiæ) suspiciosius vel arguebant,

vel criminofius dicebant inter fe, aut fufpi-
 cione futili deliquescebant, vt ne Philip-
 pus hac opportunitate idonea vſus, fe aut
 ad iniquas condiciones reuocaret, aut pa-
 cta reſcinderet priora, aut nouam indu-
 ceret molem ac pondus: itaque afflicta
 Franciæ vulnus non callum obduceret,
 ſed potius aggraueſceret. Sed cum erro-
 rem publicum Franciæ, & opinationem
 popularem Philippus ſacramenti ſolutio-
 ne correxit, ac ſuſtulit quippe eo ipſo die,
 quo Galli paria fecerant, cœpta (vti con-
 uenerat) perfectaque reſtitutione, polli-
 citis ſtetit, & fidem ſuam cum ſumma fi-
 delitatis laude, & humanitatis commen-
 datione liberauit. Reliquit poſt ſe Henr.
 II. liberos omnino nouem, ex cōiuge ſep-
 tem, mares quatuor, femellas treis. & na-
 turaleis duos, alterutrius ſexus. Eam obrem
 non multo poſt Franciſcus, omniū primus
 natu, Delphinus, idemque Scotorū Rex, a-
 uiti regni poſſeſſionē, legitimo ſucceſſio-
 nis iure accepit: vix annos egreſſus quinde-
 cim. quæ ætatula profecto præcox & imma-
 tura, adminiſtrādo tāto talique regno, mul-
 tis nominibus, maxime turbulētiffimis in
 rebus Franciæ (ſicut mox exitus docuit) nō
 multū opportuna, ac minime habilis ple-
 riſque

risque omnibus videbatur: ætatula, in quã, qua iura Gallorum municipalia (quãlibet stylum suum captiose quidam contra instituta patria hïc exacuerit) liberam atque absolutam potestatem fecerunt suis Regibus cum ad eundã hereditatis, tum adipiscendi regni, tum suscipiendę dominationis, denique reip. tractandã: modo consilijs vterentur ordinarijs. cuius rei luculentissimi testes sunt Paulus Æmilius, qui Latine, & infiniti prope Galli, qui de eo subtiliter populari lingua scripserunt. Siquidem in antiquissimis diplomatis, monumentis, edictis, ac Senatusconsultis Franciæ, exstat atque constat, Reges illos statim a pubertate & anno quarto decimo (ita censente Senatu) tutelam sæpiuscule abdicasse. Quę consuetudo tenet in hæc vsque tempora, in Hispania, in Lusitanis, atque Belgis. qua tutela liberatis integrum est diadema pro suo arbitrio accipere, creare magistratus, adsciscere consiliarios, ius dicere, leges ferre: denique regimen ciuitatis vniuersę constituere ac tractare, vti ipsis videtur. Sed id mirum nemini videri debet, qui iura Gallicana propius introsperit. quippe legimus in annalibus Gallorũ, infra ephœbiã interdũ etiam puerulos

ad dignitatem auctoritatemque Regiam assumptos esse exemplo Salomonis, atque aliorum Hebrææ gentis Regum. sic tamen, ut in præsidio alumnorum, & consiliariorum aliquo tenus laterent.

INTEREA temporis, quo (vti diximus) vulneratus Héricus cum parata morte conflictabatur, Allobrox, ne aut causa ipse caderet, aut constituta pax publica perturbaretur, vel id ipsum postulante Rege, Margaritam, sororem Regiam, principem feminam, virtutis studiosam, & litteratam (vti conuenerat) duxit vxorem. Proximo autem mense, postquam Henrici funus, patriæ perluctuosum, Franciæ melior pars in vrbe Lutetia sumptuosis exequijs prosecuta est, ex consuetudine auita traductū corpus ad Dionysij, maiorum sepulcro cōditum est.

IIII. Id. Sextil. fato defunctus est Laurentius Priulus, Veneti Senatus Princeps, atque in demortui locū Hieronymus frater est successus. id quod in ea rep. nouum atque rarum fuisse, vt fratri a fratre, ceu de manu summus ille magistratus traderetur: multi superstitiose notarūt. Sed ea est eius Senatus antiquissimi constantia, & status firmitas, vt nullus neque ariolationi, neque

que obseruationi, aut prædictioni locus reliquus esse videatur.

POSTRIDIE quàm Priulus rebus humanis eximiretur, Romæ Paulus III. Rom. Pont. Max. in viuis item esse desijt. quo onere subleuatus Rom. populus, & vniuersa ciuitas, eius subiecta imperio, miris modis exultabat. nec enim solum propter acerbam illam, duram, ac periculosam hæresum inspectionem inquisitionem uel, quam ipse instituisset, verum etiam propter bella, propter exactiones, propter insolentiam ac nimiam quandam in rep. agnatorum licentiam, eo Pont. vniuersæ clientele opes supra fidem erant depressæ.

PH. REX, (vti dictum est) bello solutus, apud Gordunos ludis, cum se, tum suorum in pace victorijsque exsultantium animos Gandauî, primaria vrbe Flandriæ relaxabat, ac reficiebat: vbi Comitijs magnis, cõuocata rota equitum sodalitate, ritu a maioribus instituto, ac multis cæremonijs, & solennibus sacrificijs Pyladæam illam, adiuratamque amicitiam datis dextris primû renouauit, redintegrauit, confirmauit. Equitum deinde numerum auxit. & in his, æquestrem dignitatem, puta Iosuani velleris insignia, monile aureum, ornatû agnibus

nis extrujs Francisco II. Franciæ Regi, affini suo, dedit. quo ille vteretur tanquam veri amoris in memosyno. itaque his confectis rebus, ac composito statu Belgico (cui Margaritam sororem, Parmæ ac Placentiæ heram, præfecit) comparata ante discessum classe magnarum nauium, vii. Kal. Sept. commodam nactus tempestatē, Vlissinga soluens, in Hispaniam renauigauit. Cuius optatis Fortuna (vt ante rebus magnis, & præclare gestis) constanter respondit. quippe paucis diebus, Laretum, Cantabrorum municipium, vno continenter afflante Aquilone, eoque secundo appulit. quò, tanquam ad suum familiarem larem, simulatque peruenit, extemplo reflauit Africus. isque ventus ad multos menses deinceps perstitit immobilis, & eodem nauigaturis maxime contrarius. Atque ita, si opportune illius temporis punctum forte interposuisset vnū, aut ei tunc, præter sumptum incredibilem, quem in alendis Epibatis, nauicularijsque ponebat, (quãquam illud ipsum nollet) aut ei per Franciam iter in suam Hispaniam, aut in Belgio diu commorandum hærendum ue omnino, non sine suspitione, timore, periculo Hispaniensis cuiusdã seditionis, fuerit. Erat enim
 uero

nero Hispaniæ ob varias turbas, quæ non modo in præterito tempore motæ fuerant, sed etiam dum in instanti pullulabant, nec non in futurum impendebant, Regia persona, & præsentia, vt quammaximè opus. præcise autè, propter illas ipsas Teutonùm & Britannorum hæreses, quæ pro re nata vsque aliquo in illa regna penetrauerant. P. H. igitur simulatque eo est introgressus, nihil antiquius habuit, quàm vt in hæreses istas acerbe animaduerneret. Comprehensi igitur passim, & ad diem adducti heretici, maxime qui opiniones nouæ religionis aut aperte ebulliebant, aut mordicus defendebant, primo mense Septembri in Turdetanis, apud Hispalim, celebre emporium, exstructo publico rogo, in foro, circumstantibus multis omnium ordinum millibus, viui combusti, concremati que sunt. quo exemplo in sectatoribus statuto non ætatem, non condicionem, non ordinem, non denique sexum respici voluit Rex. Alijs interim, nempe qui a concepta heresi tandem descuerant, vitæ ac lucis vsura dabatur. Secundo, nec multis diebus interpositis, apud Pintiam vallem, simile illi Hispalensi alterum spectaculum Octobri secuto edebatur. cui (quòd illuc ceu in Proastijs

vt plurimum sessit) frequentes non modo Palatinorum, ac municipum myriades, sed etiam P. H. Rex impersonatus præsensque interfuit. id quod priore eo fuit luctuosius, quòd hîc ad flammam publicam, inter ceteros, equestris & primi ordinis, multi alioquin clari viri seuerè profecto exhiberentur. ita vt terror vniuersam concionem perfunderet.

Eodem tempore Gallia itidem ad supplicium istiusmodi sectarum seditiosarum alumnos dabat. quo sic ille, quo quo versus disseminatæ, tandem radicitus extirparentur.

CIRCA id temporis xv. Kal. Octob. Frânciscus II. inauguratus in Rhemis, (more quidem maiorum, sed sumptu, ob extenuatâ superioribus bellis remp. solito minore) nò multo post Bareloducæ, Barrêsis Ducatus metropoli, comitijs magnis, qui dies D. Michaëli erat dicatus, (cuius Athletæ cęlestis imaginem Equites Gallicani in torquibus gestant) consueto cæremoniarû ritu, & solenni sacrificio sub posteaquam ordinem illum, siue collegium illud velut recensuisset, ac auxisset; par pari retulit, & cõsimili honore Philippum affinem vicissim decorauit.

V. NON. Octob. deinceps Hercules Ateffinus, etate optima ac maturima, moritur, & animam agit. cui filius succedit Alphonfus, tali patre dignus, virtutis eximia, certæ spei & exspectationis.

Hoc vero loco non incommodum quadrare videtur, occultarum caussarum ignoratione in rebus novis admirationem ut plurimum fieri. qua percellerantur omnes plerique, & præ ceteris Europæi, quod vnus hic annus omnium fere clarissimorum Christianæ reip. Principum mortes, nulla peste, nulla hic ^{no 59} extraordinaria calamitate in vulgum grassante, præcise continebat. quos in numerum redigere si libuerit, a D. Car. V. Max. statim Marias duas, alteram sororem Caroli, alteram Britannicam, deinde Bonam Sfortiam Sarmaticam, treis puta Reginas: mox Reges totidem, Dacas duos, Franciæ vnum: deinde duos Duces, Venetum ac Ferrarium: denique Rom. Pont. Max. ordine ceu successivis horis mortem occubuisse reperimus.

PONT. (quemadmodum paulo ante indicavimus) extincto, comitia illa Pontificalia Romæ ad interregnum, paulo minus quatuor mensium sunt adducta. quod vel comitorum quotidie singuli dies tol-

tollerentur obnuntiationibus, vel fortitio prerogatiue quiesceret. Sic æmulatione vitiosa, riuilitati simillima, Purpp. PP. tunc inter se & contendebant, & dissidebant. Veruntamen cum tantum temporis litigiosis illis disputationibus frustra consumpsissent, tandem prid. Hilariorū Christianorum, idque vesperi, Ioan. Angelus Medicinus Mediolanensis, Mariniani illius strenui bellatoris frater, Pont. creatus, Pius III. mutato nomine appellari voluit. vir præcipitata ætate, & biennio maior sexagenario, nec illiteratus, nec pessimæ spei, vt qui statim in initio Pontificatus humanitatis specimen ædedit singulare, quòd Palicanum, & ditionem omnem (ex qua extrusus triennio ante Latino bello fuerat) M. Ant. Columnæ curauerit restituendam.

M. D. LX.

IN. A. M. D. LX. ab Philippo veris iam & sumptuosis nuptijs, prid. Kal. Febr. apud Numantiam, plenissimam ciuitatem, regifice excepta Isabella, in perpetuam eius vitæ societatem, & affinitatis coniunctione venit: ac ibi demum, quod cõiugij est summum, perfecit. quam obré, apparatu Regio, Ludi magni in Castulonensibus passim sunt instituti, quibus perpetuo in triumpho,

umpho, per cumplureis dies consumptis, eadem simul opera, ac vno lætitiæ cursu, Carolus, Philippi F. a Bæticis primum populis exorsus, iuramentum fidelitatis detulit. itaque pedetentim, tanquam ostendendi sui causâ circumuecto, ciuitates reliquæ Hispanienses, deinceps, vt ei osculum ordine ac officiose porrexerunt, seque & sua omnia sacramento obligarunt.

ITISDEM diebus, flagrabat omnis prope Scotia tumultu ac seditione. quam moliri ferebatur populus ille, partim aduersus heram, eamque viduam, partim in præsidia Gallicana, tunc illic crescente hæresi, quam nuperrime a consortibus Britannis acceperant. Qua rerum nouitate concitatus Franciæ Rex, quia ad suum arbitrium negotium illud reuocare velle videbatur, eò militum cohorteis aliquot, quæ interea præsidio ciuitatibus essent, traduxerat, copias maioreis subinde transmissurus: quorum Albufa, nobilissimus Gallus, Guisani, gloriosi ducis, germanus frater, Trib. erat designatus. Sed institutum Gallicanum odorata Britanni. Regina, attente, circumspeteque (quo ad eius fieri potuit) sibi precauēbat. itaque cum non optimo erga Gallos animo esset, suspicione sollicita & me-

tu suspensa, querelas grauissimas aperte de-
 ferebat. Primo dolebat, Scotiae Reginam
 nuper inuuptam Francie, prapropera pre-
 fatione, vna cum insignibus, nomen item
 Regium, vixdum elato funere dilectae so-
 roris Marie, sibi arroganter vindicasse. de-
 inde Henr. Regem sedula intercessione
 Paulum IIII. Pont. Rom. sollicitasse, vt
 ex interdicto Clemētis VII. regnum illud
 abs sese in Scotam transcriberetur. quae e-
 ius consanguinea, ex patre originem tra-
 hebat a sorore primaria Henr. VIII. Re-
 gis sui patris. denique molestissimum ef-
 se sibi, se conuictio populari, in Francia in-
 digne proscindi, ac medio digito (quod
 aiunt) ostendi. in quibus omnibus ratio-
 nibus, etsi nihil quidquam adhuc inuenie-
 bat firmiter, quod teneret, quam illud,
 quod sibi simillimum veri videbatur, cum
 illud ipsum verum in occulto lateret, ta-
 men quia verebatur, ne coactis illis (quas
 subindicauimus) in Scotia viribus regni
 sui ciuitates propinquas Gallorū Rex in-
 uaderet, id quod ex re sua fore cogitabat,
 & ad defendendam reip. dignitatem face-
 re iudicabat, tempori prouidit. itaque cō-
 filio pratexens cupiditatem salutis publi-
 cæ, armandi sui occasionem arripuit ex se-
 ditione

ditione Scotica, cuius eam partim conciliatricem, partim fomentum exstitisse, euentorum ponderatores minime puduit dicere. Ob id Regina classi instructę Clintonem præfecit, (cum, quem superiore bello Gallico Armoricarum ciuitatum maritimã oram incendijs vastasse diximus) qui in Scotiam vicinam vela faciens, ad fauces * Tuedę fluminis cū omnibus nauibus sub
 * Frit vulgo
 stitit: vt occupatis illis angustijs, ex ea parte aditu insulę atque continentis Gallica auxilia prohiberet. Conscriptũ præterea ex omni Britannia firmum exercitum (cuius imperium, summamque auctoritatem obtinebat Norfolcus) exacto prope Martio, cum præf. copiarum Milordegraio, viro acerrimo, magnis itineribus Letham contendere iussit. quo præsidio se Galli incluserāt, contra periculum rebellionis, ne simul a concitatis Scotis aut obruerentur, aut opprimerentur. Abest illa nauium statio ab Alatis Castris (quę est totius regni eius metropolis atque Regia) passibus nõ amplius mille. quem portum, natura per se firmissimum, Galli operibus sic communierant, vt neque humanis vllis viribus, neque oppugnatione, quãtumuis violēta capi posse videretur. ad hæc Scotici exercitus, in quo

fere XII. millia peditum erant, (rarissimus autem est ei genti, sicut & Britannis, equorum in bello usus) ducem agebat Comes Haranes, magnanimus iuuenis, Proregis Scotiae F. quas copias simulatque aduentantibus Milordegraijs militibus coniunxit, terra, marique Letha obsidione circumclusa est. Interim consilio Britannorum cognito, & per exploratores perlato in Fraciam, colligebat Gallus, tum ex Armoricijs ciuitatibus, tum ex Aquitania maritima magnum nauium numerum, & classem sollicitè instruebat, & subsidia Lethanis obsessis comparabat: tamen hæc omnia grauissimis dissensionibus domesticis retardatus, (quemadmodum paulo post carbone delineabimus) præstabat negligentius, & difficilius seriusque faciebat. nam præterquam quòd tardiuscule naues, quibus exercitum transportandũ curauerat, e portibus egrederentur, forte accidit, vt Luna adulta maritimi æstus maximi in Oceano essent. Præterea cum diurna nauigatione vix aliquantulũ proucheretur, tanta tempestas noctu est coorta, vt nulla Gallicarum nauium (quanquam breuissimus esset trãmissus) cursum tenere potuerit, aut insulã capere. sed exundantemari diu multumque

tumque conflictatę, alię eodem, vnde soluerant, referrentur, quędam etiam in ultimam Aquitaniã, quędam vero magno suicum periculo propius Catabros atque occasum solis deijcerentur: sic vt vectoribus omnis facultas aut administrandi, aut optulandi obsessis, natura repugnante, adimi videretur. afflictatis itaque & laceratis nauibus, accepto maximo rerum incōmodo, facta iactura, armamentariorũ & commetatus bellici, cępto Galli destiterunt.

SED in aliud isto Scotico longe maius discrimen adduci tunc itidem Francia videbatur: ob insignę quandã cōiurationē, conspirationēque e latebris tandē erūpentem. Cuius originē (siquidē pulchre cōiurati vulpem fefellerunt, quod cōsideratione, & relatu digna nobis visa fuit) subtiliter breuiterque perstringemus, & ad fidelē multorũ minime plebeiorũ enarrationē, & ad libellorũ, qui in vulgum ea de re passim sparsi sunt, prolepses cōformatã. Primum omnium audio, Proscriptorũ infinitũ prope numerũ, desertis laribus, & patria, Geneuã, tutissimũ fugientiũ receptaculũ, iam dudũ se recepisse. Hos, inquã, Proscriptos, & hæreseos vulgo accusatos, partim bello, partim fortunę iniurijs, atque alijs necessitati-

*Ambysian
Coniuratio*

bus afflictā Frācia, tantum nō tunc præcise
 aucupatos esse idoneā tēporis opportunita
 tē, ad id quod parabant, anticipatūque ani
 mo erat perficiendū, sed multo ante Henr.
 II. etiamnū Rege deliberato instituisse sedu
 lo. Primo aperte, & coram mox occulte per
 interpellatores, per missilia, per litteras huc
 illuc sparsam, tandē cogitasse armis, ac vi
 opinionem suam defendere, propugnare,
 ac de ea legē ferre voluisse. postremo, pau
 lo ante, quā moreretur, in ipsum Regem,
 & prima capita assiduorū, & Regis familia
 rissimorū, per occulte coniurasse. nec mise
 rabili morte (vti diximus) Regis tantillum
 refrixisse quidē interim animos proscrip
 torū, quinimmo in bonā spem erectos, in
 stitutū negotiū eo facilius cōfectū iri pos
 se: eapropter cōscias ciuitates cū maximas,
 tum plurimas, armis, & munitioibus bel
 licis sensim, et tacite repleuisse. his clam &
 subcallide instructis cōparatisque reb⁹, cō
 siliū, deliberationēque omnē soli occasio
 ni reseruasse. hanc percōmode tandē obla
 tā coniuratorū sodalitis, & maxime oppor
 tunā visam esse, tunc tēporis, cum Ambosæ
Frānciscus II. Frācie Rex forte sessitabat. ic
 circo militum emissariam manum subor
 natam instructamque a coniuratis, nec nō
 iussam

iussam prid. Id. Mart. ad Ambosæ pomerium proxime accedere, circumvicinisque municipijs gregatim coire. itaque Idib. repentina irruptione, ex improviso, simul nocte concubia in oppidum inuadere, prætorium occupare, in eo, ante omnibus, Cardinalem Lotharingiacū, & Guisanum, fratrem, Caletum domitorem illū bellicosissimum, interficere, ac nouissime Regē capere: quo sic cōiurati, & ad suū arbitrium magistratus reuocarent, & officia ipsi distribuere, denique temp. soli haberent. Regem inquam adolescentem, erudiendum atque instituendum doctoribus suę religionis traderent. cuius exemplum reliquæ deinceps Galliæ ciuitates sequerentur: itaque ex familia Regia, tanquam ex sarmentorum articulis, propagarentur toto regno gemmæ quadam nouæ istorum religionis. Ceterum, si Fortuna coniuratorum optatis initio respondisset, minime contētos leui illa victoriola, quin inusitata quadam rabie, nihil non insolenter admissuros, & in tanta improbitate alacriter exsultaturos fuisse, opinatum est a plerisque. Deinde, quod causam religionis instituto prætexerint, in eaque Regē educandum, & pie instituendum censue-

rint, meras insidias, fallacias, dolum malū, illitum fūco specioso colorem, denique mentem istam piam, artificio simulationis eruditam fuisse, & maxime impiā. istos panem vna, lapidem altera gestasse. nouos istos homines, (inquā) verbis magis quā re, istam sectam, rationemque vitę persequi voluisse, illud promiscue contendisse coniuratos plerosque omneis, (quorum permagna esset vbique frequentia) vt legibus soluti, libere, licentiose, petulanterque deinceps viuerent. nec id modo. aspirasse etiam ad pecularum, quęstumque pecuniosum. experientia enim vetustatis, & periclitatione longissimi & recentissimi temporis, ac vsu quotidiano perceptum, ab haresi quaque insigni protinus dissidia, motus, & meras tempestates reip. & his longe copiosiora mala semper orta fuisse, istiusmodi portenta in euerfiones ciuitatū, depopulationes regnorum, ad sanguinem vsque incitata odia, & immania bella fere desisse. & nouissime omnium, homines nouos non ad vrbium modo direptionem, a prima prauaricatione, sed in effectu, (quod est peccatum intolerabile) ad patrię prodicionem, ad reip. prędam aspiraturos, magistratus pro arbitrio suo distri-

bu-

buturos, & reliquias superiore bello prope exhausti erarij depeculatuos, conculcata sub pedibus iustitia, nullo legis Repetendarū metu, denique nihil non impune, ceu in perpetuo iustitio, fuisse admissuros. & prouinciam vnā auctori istorum incendiorum manupretium futurum fuisse non euerſæ per se, sed perditæ Galliaē vniuersæ. At Deus meliora. Cū itaque ad curiā crebri & non belli rumores, vel susurrationes duntaxat de coniuratis perferebantur; veritus tandem Rex, & odoratus id quod erat, maxime ob præcepta iudicia turbarū, ne cū vniuersæ ruinae periculo, ad Turſum tumultus aliquis oboriretur, quod municipium ab Ambosa iter diei vnus abest: eo (atque cum Doryphorematis aliorum alios) armatum itidem misit Xantorem, amplissime natum hominem. qui quos rumores excepisset, celeriter ad se referret, & (si opus esset) scaturientem inibi seditionē reprimeret. qui Xantor quid illic ageretur, diligenti percunctatione vt didicit, in agro Turſiensi, & finitimis pagis vagari inconditum militem, nullo signo, nullo duce, nullo auctore, nullo ordine: quique interrogatus, nomen dare recu-

fasset, ibi primum ab eo comprehensi ho-
 mines cohortales duodeviginti in vincula
 conijciuntur: & in custodiam traduntur.
 apud hos reperit symbola quædã occulta,
 & notas litterarum, ex quibus mysteria re-
 rum, magna nimirum ex parte ordo colli-
 gebatur coniurationis. At hoc initio, mille
 non amplius passibus a suburbano captus
 Baro Castelnâis, cum viginti duobus so-
 dalibus in vincula itidem conijcitur. & cū
 eo præf. cohortium decem, aut ad summū
 duodecim. Succisuis diebus, Regiorum
 Equitum ala, ecc. circiter pedites, qui re-
 cta Ambosam versus cōstituissent, cum ex
 inopinato adoriretur, illico manus illa
 in fugam se dedit. Sed fugientium vesti-
 gijs insistentes equites, horum octoginta
 ceperunt, quos sub nodis distortos, curio-
 se sciscitantibus, percunctantibusque, ec-
 quid aucuparentur, aut in animum indu-
 xissent facere, aut quorsum irēt, ecquid af-
 sumerent, & id genus alia, aiunt inter ce-
 tera, respōdisse: Verba sibi data, & magni-
ficus quibusdã promissis allectatos se inui-
tatosque fuisse, nēpe vt in curiã coisset, ibi
patrocinia summatum parata sibi fore. quo
 ex captiuorū numero, sub postea quã in cu-
 stodiã tradidit, qui honestiores esse putabã
 tur,

tur, remissis reliquis, Rex viriim aureū assem donavit. Illo ipso temporis momento, statim arrectis omniū auribus auditur, circiter D. Equites, ductore Renedeo (is domi nobilis, sed exsul, & totius coniurationis caput esse ferebatur) cum luxisset, mane summo ad portam oppidi adequitasse, eo consilio, vt derepente ea preoccupata, arcem simul caperet. Sed & in hos præpropere immissi Regij satellites, tumultuaria dimicatione partim profligarunt, partim occiderunt, & in his ducē Renedeum. ex quibus quinquaginta omnino capti equites, & equis generosissimis, & armis affabrefactis instructi, obtorto collo, ceu in triumphum, ad curiam sunt pertracti: cum infinita prope multitudine pedestri, quæ dum ad diem constitutam, coitionem parabat, de via vndique intercipiebatur ab Regijs machærophoris. Inde fides leuiter posita, cōnexaque videtur, ijs indiçijs, tum demum deprehendi potuisse reliquam cōiuratorum multitudinem (quæ hinc inde se ostendisset) principe Renedeo, & exsule, & stigmatico interfecto, concisoque, trabe nimirum in omnibus inuenta, per se subito subsedisse, & quodammodo occultatam fuisse. eius rei testes fuisse fugam, trepidationem, silentium ciuitatum sociarum, ac

fæde.

fœderatæ sodalitatis. quorum interim incredibilis numerus indices ad supplicia rapiebatur, at maxime in curia, exemplum in coniuratorum deprehensorum capitibus seuerè statuebatur, ad terrorem consortibus eius factionis incutiendum. Hac perturbatione rerum, cum Gallia prope omnis conquassaretur, (mirabile illud) ne exactissima quidem aut curiosissima percussatione deprehendi manifeste pro re nata potuit, quempiam optimatum, satraparum'ue, in coniuratorum sodalitate fuisse: in suspicionem tamen vocabatur nonnulli, & illi ipsi primarij & amplissimi viri. Hic enim nihil a conuitiatoribus accusatoribusque prætermissum est. nec solum enim uero æditis famosis libellis, & aperte conuitijs incessabant summa nomina, sed & exclamationibus stimulos admovebant, & igneis adhibebant: quo sic nempe persuaderent, vix potuisse, nisi auctoritate, consilio, insufurratione, instinctu, & conscientia supremæ nobilitatis tumultuosam illam tragœdiam excitari. ex eo nimirum, quòd honestissimæ familiæ complures in ea seditione censebantur. & in his militum veteranorum gloriosa & exercitatissima manus. quæ tanquam mi-
nime

nime patiens otij, rēdio pacis atque satietate haud obscure capiebatur. Plaga vero iam modo dicta coniuratis iniecta, turbatissimum primo reip. statū dispositis multis praesidijs, quo sic tumulanti occurreretur, ut cunq̄ue cōposuit. Deinde reuolutis omnibus actis publicis, & perlectis multorum annorum, diurnisque scriptis, ubi in Proscriptorum syntagma incidit, id perscrutatus intime, ac rimatus ab initio, melioribus sui regni ciuitatibus inuistam istius sectæ & hæresis notam reperit Rex. partim malitia, partim inscitia, partim incuria, partim curiositate, partim etiã simplicitate, publicarum scholarum receptas opiniones refutantibus. Edicto igitur interposito, omnibus generatim ignoscere se & cōdonare velle errata, quęcūque ante ad eam diem essent commissa, dicere. ea tamen lege & condicione, viuerent deinceps ex præscripto Catholicæ ecclesiæ. Sed limitabatur illud edictum, Prætoria quadam exceptione. qua notabatur Eclogarij, & maiestatis rei: ut qui vel hæresim suam publicis in congressibus depredicassent, vel in Regias personas & sectatorum necem coniurassent. quæ vna Regiæ exceptionis clausula hoc ipsum
ar-

arguebat, quod tunc quidem vulgo spargebatur, nempe coniuratos vno omnium ordinum consensu conspirasse, & ad tollendas ab Rege, Reginas, nempe matrem, coniugem, fratres, denique omnem illam inclytam & Heroicam familiam, rescindendam, & ad deturbandos de statu, extrudendosque Regis intimos, quibus cum familiarissime, tum sepiissime in colloquijs & officijs vteretur: quo sic ipsi interea recepta libertate dissoluerent iudicia publica, de consilijs aduocarent, quos vellent, Galliam cunctam apprehenderent, denique in omni iniquitate ac tyrannide (tanquam suis in luto) se volutarent. Cuius negotij simplex veritas (quam nunquam perfecte casus imitatur) aut in occulto plane adhuc latet, aut e Delphis petenda est, aut vix in intelligentiã vnius atque item alterius, vel paucorũ cadit. Vt cũque sit. Vsu venire plerũque cõperimus, vt excitati huiuscemodi fluct⁹ in sympulo (quod dicitur) statim vel subsidãt, vel statim exundent. eorum enim alterum aut secundum oblatam occasionẽ, aut secundum arbitrium, voluntatemque magistratus, contraue necesse est esse. Quod quantumuis licet alibi gẽrium fallit, aut aliter accidit, certe in Frãcia multis
 exem-

exemplis pro explorato habemus, nihil vspiam, quod tam sit secundum Gallorum apertam indolem, aut secundum rationem magistratus Gallicani esse, quàm, quod sciunt aut agunt, id vero velle aut posse non nesciri. Paulo post cædem maximam factam, cum ne tunc quidem quamlibet cautè & violenta vredine purgatus humor obduruisset, quin ita mollis esset, vt leuissimo contactu collidi, comprimique posset, en coniurationis species altera. nam quòd solito plures libelli supplices Regi in manus darentur, quòd crebriores querele ordinatim, ac fere continenter ad Senatum deferrentur, susurratum est illico, meditare ac artificiose tempus aucupari coniuratos per subornatos homines, (extrinsecus civili quidè vestitu, sed intra tunicã armis indutos) vt vel sic tandem aliquando vim inimicis clam inferrent. itaque censuit Senatus, decreuit Rex, cohibendam omnino supplicij istã audaciã, interdictisque asperioribus, & ex syngrapha agendum: denique modis omnibus multo ante prouidèdũ, quàm Ambosam denuo accederent coniurati. quibus tamen, vt & alijs omnium ordinum hominibus præsignificatum est, licere publica fide cunctis, excepto nemine, inter-

intercessione civili ac honesta, per curatorem, aut legatum fidelem supplicare, conquiri, apostolos offerre: denique omnia iura absque dolo malo persequi in foro, in curia, in Senatu, illic enim omnium vniuerse, sicut decorum cuiusque vel rei, vel personæ postulasset, ex æquo & bono inspectum & cognitum iri.

SECVTO Maio edixit Rex, vt ne quādo intercallaretur S. C. perpetuo lato, iusque vt ei omnis Francia obtemperaret, quod scilicet (tanquam euerriculum omnium hæresum futurum) ratum, firmūque id iudicium haberi voluerat. Cuius S. C. hæc summa erat. Deliberatum etiam atque etiam, & cōstitutum esse sibi, rem religionis in eum locum, ex quo decidisset, atque in antiquum suum statum restitui. ideo iubere ac velle se, vt vetera officia Gallicane Ecclesie proceres retractarent: ipsi soli recognoscerent hæreses: ipsi inquirerent, interque se iudicarent deprehensas, ac corrigerent, sicubi laterent, sectas. quippe vel primum esse illud eorum munus, eis id operis lege iustissima atque æterna (nisi legislatori Deo refragari quis demens potest) esse impositum. Monere iccirco ac dehortari Episcopos familiariter, vt suam
fin.

ſinguli adminiſtrarent prouinciam, vt attributas ſibi diœceſes & parœcias adirent, obirentque, in his hêrent, ſedemque ſigerent, ipſi litteras ſacras publice profiterentur. nec mercenarijs enim committituro poſſe rem tanti ponderis: vel teſtimonio ipſius Chriſti. neque neſcire ſe, quàm frons occipito ſit prior. Patrio quodam animo eſſent in commiſſam concionē. hanc non verbis ſolum ad ſalutaris diſciplinę fidem, amoremque pertraherent, ac ſaltem allicerēt, ſed morum honeſtate, ac vitæ innocentia etiam præirent. ſicque a doctore ſumptum laudatæ probitatis exemplū diſcipuli certatim ſequerentur. itaque tandem aliquando ab inueterata impietate, ad veram, rectamque pietatē, & vel ſero, in viam (ſicut in prouerbio legitur) redirent. ſi minus, peragere reos Epiſcopos ex ſanctiſſimis, minimeque veteratorijs cōcilijs, Senatusconſultis conuocatę vniuerſæ Eccleſiæ, decretis que Chriſtianis. ob eam rem interdiceret ac vetare, ne aut vllum forum, aut curia ciuilibis temere deinceps iudicia deferret in recognitione hêreſum. neu eo in negotio intercederet vnquam magiſtratus profanus, niſi Pontificum, ſacerdotumque collegium opem Prætoris, vel ad irro-

Ee gan-

gandas leges, vel ad censuras exequendas, ante rogassent. Mandare se nihilominus Franciæ prouinciarum rectoribus, per magistratum municipale, quamuis nõ initiatum sacris, multa pœnæ nimirum rimaretur illi; si edicto Regis Episcopi minus obediens fuissent, si mutassent sedes, si extra diœceses vagarentur, si parum decore aut honeste se in parœcijs habuissent, horum vt certatio esset. illi inquam deprehensæ absentia, dissolutæ vitæ, excussæque vecordiæ, & aliorum accusationem, apostolis ad curiam regalem deferrent: quo sic liceat cum recenti malo statim occurrere, & remedia ad sanandum vulnus, nedum exulceratum, comparare.

CIRCA id temporis in mari Balearico Christianis acerbum, & reip. grauissimum vulnus Turcæ imposuerunt, hoc fere modo. Intermisâ, quam destinauerat, oppugnatione Leptis magnæ, & prorogata, quam parauerat, expeditione Barbarica, Metymnacælus Hispanus, amplissime natus, idẽ Prorex Sicilia, & Philippicæ classis, nullo labore Menigem insulam receperat, in eaque arcem firmissimam exedificauerat, cognomento peregrino Philippalcalzer: vbi ad insulæ præsidium Aluarum Sandã Celtiberum,

tiberum, hominem non ignobilem cū legiuncula, e quinis millibus militum, & calonibus, laxisque mille reliquit. Quare nō pessime gesta nostros retro vela facienteis Turcica classis, cui præerat Basciapial, forte excepit. Hīc cōspecta repentina Barbarorum occurritione Metymnacælus, in altum euadere, & ludificatione nautica, naueis callide subducere conabatur, pugna ancipiti (cōtra atque Ligurum Trierarcharum pars aliqua consulebat) minime committēdum ratus: ob id quòd & paulo esset imparatior ipse, & quòd Barbaris erāt naues fere triplo plures. Itaque cū promiscue in fugam sese præcipites nostri dant, ab hoste (qui in perturbatos omni ex parte, vehemētissima remigationis vi ferebatur) viginti septem longę naues in medio clauduntur: quarū pars tormentis, pars rostris Barbararū in aperta nostrarū latera ruētū depressa est, maior autē pars vi capta. Inde vero ad naueis onerarias, corbitas, & nauigia annotina conuersis celocibus Turcæ, magnum itidem ex his numerum ceperūt. Quod incommodum eo maius fuit, quod com meatu belli, & militibus instructissimę erāt naues illæ, & ad Libycam expeditionem comparatæ. Metymnacælus tamen

& Doria (apud quos summum erat in ea classe imperium, quique delectum remigū habebant) cum aliqua parte navium euaferunt, incolumes. Turcē vero, illis ipsis victoriæ vestigijs insistentes, & in opimis spolijs exultantes, ac tempori inseruientes, arcem illam (quam modo diximus a Metymnacælo in Meminge insula exstructā) obsederunt.

INTEREA Galli statarij, etsi ad obualatam Letham (quemadmodū dictum est) obsidebantur ab Anglis & Scotis, quia auxilium e patria, in horas expectabant, non modo fortiter sane eam obsidionem ferebant, sed etiam diurnis, nocturnisque eruptionibus hostem crebro laceſcebant. Quos cum minime ferentes iniuriarum Britanni simul & Scoti, incredibili pertinacia, muris ante tormētorum vi vndique conuassatis, ac summa feritate sæpius nequidquā oppugnassent, infracto animo & contentione propugnatorum, repulsi a vallo in castra, receptui semper cecinerunt. Qua animorum præstantia atque altitudine prope victi hostes, clade maxima accepta, quos vi atque armata manu, ægre expugnaturi videbantur, fame circumseptos inclusosque offuscare constituerunt.

ob

ob id stationibus custodijsque dispositis terra marique itinera seruare cœperunt, illud præcauentes, ne quam opem tribules Lethanis ferrent, quo sic Gallos, tandem aliquando vel necessitate compulsos, e nido derurbarent.

MENSE Junio angoribus, molestijsque domesticis distracta Regina Scota senior, atque ex hac perturbata confusaque vita in concupitam tranquillamque securitatem transiens femina dotibus animi ac virtute rara, iustum sui desiderium cum luctu regno & clientibus reliquit. qua morte in Franciam relata, Rex, vt eius viduæ vita valde nitebatur, sic procul dubio valde percellabatur decessu. Quam ob rem multis simul difficultatibus implicatus, cum intestinorum dissidiorum malum, quo regnum conflictabatur, externo longe esset periculosius, & timeret ab panolethria, nec quantumuis licet laborantibus suis apud Letham (vt voluisset quidẽ, modo per hosteis licuisset) opitulari iam posset, id quod consultissimum afflictis rebus fuit, mense Quintili, reconciliata sibi Britannica, in has summatim pactiones, vel iniquas venit.

NE Franciæ Reges aut insignibus, aut

E c 3

titulo

titulo vel Britannico, vel Hibernico deinceps gloriarentur: quin de corruptis literis intra mensis sex, ad summum, curarent, ne contrauenirent.

” V T Regnum Scoticum posthac a XII. viris, ex amplissima quaque familia electis, administraretur. quorum septem Reginæ arbitrio, reliqui identidem voluntate Senatus, ceu Tetrarchiæ crearentur.

” I N I V R I A R V M, damnorumque recētium Francia ne recordaretur quidem, cui compromisso Senatus Scoticus fidē suam interponeret.

” V T in eum locum, vnde aliquando decidisset, magistratus quilibet restitueretur, clausaque in posterum Gallis esset Scotorum curia.

” L Æ T H Æ euerfio vel incolumitas ad arbitrium certorum Scotorum reuocaretur. Eatamen arx paulo post solo equata fuit.

” P R Æ S I D I A Gallicana ad vnum omnia ex pæninsula transmitterent, præter cohorticulam centum vicenū militum, qui duas ad arceis bipertito excubarent, his stipendia ex arario publico persoluerentur. Senatui tamen inquilini illi, vti ciues, parerent.

” N E militem vllum, neu munionem vllam

vllam in Scoriã, nisi censente Senatu, Gal-
lis traducere liceret.

QVOD statum religionis, & fœdus
propinquorum inter se populorum, iusti-
tium pro re nata indiceretur.

HAS pactorum, vel grauissimorũ Fran-
cię, condiciones, Britanna non minore sui
gloria, quàm cõmodo ciuitatis imposuit.
quas minime accepturus fuerit, nisi neces-
sitas, quod est durũ telum, eò loci hominẽ
redegisset, vt aut cedẽdũ Fortunę Scoticę,
aut intestinis seditionibus omnino succũ-
bẽdum fuerit: nisi in conuentionẽ aliquã,
bello potiozem, venisset. id quod & pru-
denter, tum cõsiderate fecit, alio reseruans
suas ad vindicandam iniuriam rationeis:
dum & tempus & locus, opportunitatem
magis idoneam rebus gerendis adferrent.
in eo seipsum, ac animum vincens, quòd
non nesciebat, omnium rerum quandam
esse vicissitudinem.

NEC ita multo post eam pacem, Scoti
Gallicę victorię insignia reportantes, ab
Catholica religione descuerunt: proque
vetere, religionẽ nouam, ad affinis Anglię
pridem mutatũ institutũ, conformatã, sus-
ceperũt. Asceteria diruerũt. Archimandri-
tarum septa reuulserunt. Dominica solen-

nia summa admiratione multorum atque suspirio reiecerunt. quod omnis ea provincia hactenus religionem Catholicam mordicus tenuisset, & reuerenter coluisset. Hinc exsules, ac proscriptos, (quorum tunc permagnus numerus in Francia commorabatur) & in his nominatim spectatæ nobilitatis capita, citarunt, humane primum monentes, vti ad constitutum tempus nullo respectu alterutrius maiestatis ad nomina responderent, postliminioque reuerterent in patriam. Sin abesse mallent, bonâ eorum fisco addicta, & in contumacię reos causam peractam iri, cõminabantur. Atque hoc pacto quidem Franciæ Rex, partim insulitate ac insolentia, partim insipientia ac insania suorum, breuissimo temporis interuallo, tota causa vxoriæ dotis cecidit; quæ iniuria non minimũ eius auctoritati detraxit. Huc accessit. Peruetus illa amicitia, & mutuis officijs demerita sodalitas (quibus ad multa iam sæcula, Francia & Scotia, pace belloque familiarissime inter se vtebantur) præter rerum iacturam incredibilem, præter turpem ignominia notam in odium conuersa sunt perniciosum ac perti-

nax.

nax. itaque quod Regnum appetebat Fræ-
ciæ Rex, regnum quodammodo amisit
(siquidem alludere nobis est integrum)
in sperato illo syncretismo, Deo volente,
Echinis duobus mutuo conciliatis. quod
tam est rarum, quàm quod rarissimum.

E X A C T O prope Iulio, non opti-
me cessit miseris Christianis, quos pro-
fligata classe, ante in Meminge insula, ad
arcem, obsidione Barbarica circumclusos
esse commemorauimus. Hi inquam Chri-
stiani, cum diuerso in cælo positus non
modo promissa auxilia non submitteren-
tur, sed neque in circumfessa arce com-
meatus etiam satis esset, vnde ipsi, & tot
alerentur milites, neque munitionis copi-
am vllam haberent, qua se contra oppug-
natores pertinacissimos diutius defende-
rēt: denique siti iam magna suorū parte, ob
inopiam aquæ dulcis, consumpta, eneeta-
que, in extremo versabantur discrimine.
Communicato igitur cōsilio, cognitoque
rerum instantium statu, & explorata hostis
improbitate atque perfidia, cum mortem
gloriosam abiecta seruitute cum potio-
rum honestiorem fore sibi iudicarent,
paucis admodum ad præsidium arcis reli-
ctis, ceteri, ab decumana porta noctu, in

Ee 5 nihil

nihil tale cogitantiū hostium castra irruptione facta, inuaserunt, tanto impetu animorū, & nisu virium, vt ategias & tabernacula Barbarorum initio facile perturbaret, magnam in his stragem æderent, & vsque aliquo progredierentur. Porro, etsi ad primam nostrorum impressionē Barbari dubitassent, ecquid in castris tumultuaretur: tandem tamen eiulatione sociorum exciti vniuersi, & sublato ingenti clamore, simul ac se magno tumultu collegissent, certatim que ad scuta, machæras, leuiaque arma isserent, Barbariæ totius concursum ferre paucæ cohortes minime potuerūt. itaque pauci a multis facile superantur. Aluarus autē, præf. præsidij, atque eius legiuncule Trib. cum reliquis, qui desperatissimam fugam parabant, capitur. Qua clade renuntiata, per amicos, qui ex prælio forte euaserant, tantus metus excepit custodes, vt arx ab hostibus capta eodem temporis vestigio videretur. qui, quòd Ducem amiserāt, quòdque robur legionis vel abactum, vel concisum esse viderant, itaque temere se facturos fuisse iudicauerant, si in tanta munitionum, frumentique penuria, ista aut exiguitas aut solitudo propugnatorum, vim rabiosi hostis sustineret, cogitabant

bant salutis suæ quoquo modo habendam rationem, itaque incolumitatem ac honestas condiciones depacisci. Sed cum ab iracundo & furibundo Barbaro optatum minime impetrauerint, postremo & ipsi, vi atque multitudine Turcorū oppressi, vna cum arce in Basciapialis potestatem sunt redacti, atque in vincula cōiecti.

SEXTILI Frācie Rex, ad Aquas Vitreas, indictis ante Comitijs, omneis in vniuersum sui regni proceres, tam initiatos sacris, quàm non initiatos, promiscue conuocauit. eo nimirum consilio, de summa rei vt publico in Senatu ageretur, simul vt perturbatissimę ciuitates componerentur, simul vero vt causā religionis (quæ tum mirandum in modum confusa atque controuersa erat) defineretur. nec enim terminari sectarum modus potuit, cum altissime insitę illę radices egerint: quin illæ ipsæ passim disseminatæ indies ingrauescebant: ac speciatim apud Normannos, quorum summaria ciuitas Rothomagus quòd recens in consimilem errorem lapsa fuerit, suspicio erat ingens vel vniuersalis tumultus. Hic igitur ad diem coacto Senatu, & Rex, & Regia mater precibus instare,
ob-

obnixequē orare ex præcipua Franciæ nobilitate conflata concionem, vt extremo tempore saltem in negotio vrgentissimo, in caussa fontica, & ea omnium maxima, in instantiam rerum turbulentissimis tempestatibus, nullo animorum affectu, quin omnes vno ore & ingenue cum communi patriæ, tum regno consulant, itaque afflictæ reip. subueniant. Tum vero assurgens Halmerotes, ab vniuersitate fidelium Christianorum Franciæ, quem acceperat Rothomagi supplicum libellorum fasciculum protulit. Horum hæc potissima duo erant capita. Primum, illarum turbarum, quæ ad Ambosanæ, prætextu nescio quo religionis excitate fuissent, conscientiam suam non solum sanis rationibus excusabant, sed post detestationem eius tumultus, fidelitatem, officia, obsequiaque omnia sua Regi, ac Domino, (vt æquitas tum diuina tum humana postulabat) & sub manum, & in posterum certatim deferbant. Deinde etiam atque etiam communibus votis optabant, vt per Regem liceret sibi diuino vacare cultui, quemadmodum eruditi atque instructi fuissent ab illius disciplinæ sectatoribus, qui Euangelicorū nomen sibi adsciuerant. Idem verodum

dum in manus Regi tradit, quas modo nominavimus preces, ex more, laconismo usus, quo uniuersa sui instituti ratio continebatur, inter alia subtexit: Petenti simplicum subscriptiones, responsum sibi fuisse, Regem sententiam vt prius rogaret: nunquid vellet ipsa maiestas a pauculis ea scripta subsignari, an a quāplurimus? quippe quinquaginta hominum millia (quando resita postulasset) mox & nomina datura esse, nec grauare subscriptura. Præterea de censu Regio, deque ærario, cū multum, diuque ageretur: subductis in vtramque rationem calculis, æstimatum est, vectigalia, portoria, tributa, & exactiones, denique onera cuius imposita, post affectum vltimum bellum (quo ærarium haud dubie exhaustum fuerat) decies centena millia aureorum, & amplius superare censum Regium. Quibus de rebus, ac connexis, & alijs consimilibus cum grauissime per cōplureis dies esset in Senatu consultatum: nouissima conclusio fuit, vt Comititia maxima, vniuersitatis Franciæ, (statum vocant vniuersalem) in proximum Decembrem deducerentur, quibus demū arduum illud de rep. constituenda negotiū diligenter excuteretur. quadragesimo autē die

die post, conuentus celebraretur domesti-
cus, vbi sigillatim ageretur de ambigua re-
ligione. Interea iustitium esset, & quæstio-
nis tormenta, quibus hæresis dire exagita-
batur, intermitterentur, ac relaxarentur:
modo ne quis tumultum in ciuitate palam
excitasset, aut arma sumpisset, aut seditio-
nem alio quouis pacto clanculum solici-
tasset.

60
SEPTEMBRI prope exacto, ipso die,
qui D. Michaëli inscribitur, Gustanus,
Suecorū Rex, valde inclinata ætate, mor-
tem obiit. Hic ad regni illius gubernacula
cum sedisset annos quinos supra tricenos,
crudelitatis & auaritię est notatus. nam
nobilitatis partem meliorem, vel paulatim
sustulit, ac interfecit, vel bonis exuit & spo-
liauit. Vrgebatur autē admissorum partim
conscientia, partim libidine peculatus. pri-
mo, quòd regnum illud ipse vi arripuisset,
summopere metuebat, ne sūmates tragulā
securim'ue sibi aliquando vicissim inijce-
rent. deinde cū indigenas nō tantū tonde-
ret vsque ad cutē, verū etiā degluberet: ne
inquilinis quidem atque aduenis peper-
cit. vndecunque etiam insuper lucrum ca-
ptans, vectigalia, portoriaque etsi minimo
redempta, maximo locans, his artibus ré
fami-

familiarem supra modum auxit, ac immē-
sam auri vim contraxit. nihil anxius, si aut
diuinum numen offenderet, aut hominū
nouercale quoddam odium sua rapacitate
concitaret. Ei porro successit Ericus, F. pa-
tri dissimillimus, princeps tam laudatis
moribus, quàm fuerit ille illaudatis. exsti-
tit enim spectata virtute, eruditione singu-
lari, & linguarum diuersissimarum scien-
tia ornatus: ob humanitatem ac vrbanita-
tem cunctis æque charus, liberalis item, ac
gratiosus: denique erga domesticos, ac pe-
grinos iuxta comem ac affabilem se præ-
bens.

NOVEMBRI extremum diem vitæ 60
clausit Andreas Doria, Melphensium Prin-
ceps, Neptunus alter, septennio fere minor
centenario, vir multis nominibus, tum
maxime ob naualis rei peritiam affatim
prorsus clarus, qui virtute sua ad honores,
atque insignia nobilitatis viam inuenit.
Cuius ad laudum cumulum hoc accessit,
quòd patriā, fidelitate ac fortitudine sum-
ma vnus restituit Genuam, (Ligurum me-
tropolim) iam inde ab anno M. D. duode-
tricesimo supra sesquimillesimum. quam
tunc Galli obtinebant. quibus magna vir-
tute animi eiectis, & excusso seruitutis iu-

go, libertatem conciuibus reddidit. libertatem inquam præcise fundatam, confirmatã, nixãque auctoritate & gratia Dorię. nam cum ea ciuitas, nescio quibus fortuna iniurijs, ad eam diem factionibus, dissidijs, intestinis odijs ac tumultibus semper flagrasset, necesse fuit accedere (vtri acciderat) vt aut modo peregrinam dominationem toleraret, aut modo tyrannide potentioris alicuius ac summatij ciuis fuerit oppressã. cum libertate vero, quam Doria procurantẽ vel tandem aliquando receperat, quietem longissimam, securitatem commodissimam, ac tranquillitatem perpetuã deinceps conseruauit. existimationem potẽtiamque auxit, opibus, honoribus, ciuibus multo quã olim florētissima. Cuius extremæ pietatis, & singularis beneficij memor ciuitas, ac minime ingrata, cum optimum, tum pientissimum ciuem immortalis Elogio honorauit, tabellæque publicę, in curia Doriensĩ appensę, patrem patrię inscripsit: vt ne tam boni ciuis memoria aliquando deperiret.

IN E V N T E Decembri Pont. Pius III. cuius ea res præcipue intererat, tum cui indies ante oculos versabatur perturbatus, ac permutatus religionis status, tum quod in
firma

firma pace Europa quodammodo conquiescebat, tam bona opportunitate vsus, Tridentinis Comitij, quæ ob cõtina & atrocita bella multos iam annos erant intermissa, diem dixit, in proximi veris tempora, octiduo post Eleutheria Christianorũ. qui vltro citroque datis literis, magna voluntate consortium, ad omneis in vniuersum principes Christiane reip. eos studiose ad Synhodum allectabat, sollicitans & Teutones, & Dacas, & Britannos, & reliquos stationis Pontificie desertores. quo nõ multo post, quinque legatos, puta Mätuanum, Seripandum, Symonetam, Varmicum atque Empfanũ, Purpp. PP. omneis, præter antistites, ac Pontifices minoreis, nec non sacrorum librorum interpretes, emisit.

NONIS Decembr. Franciscus II. Franciæ Rex, etiamdum adolescens, senescente capitis morbo, quo multo ante afficiebatur, est exstinctus. cuius, quamlibet præcox factum, præter humanã sane consuetudinem, plerosque magis delectabat, quàm contristabat. quasi inexpertus, & infans, plus satis obtemperasset nonnullorum genio atque priuatis susurrationibus. vnde ob æmulationes, dissidia, ac religionum

confusionem, & id genus alias tempesta-
teis, omnis Francia non optime secum cō-
stabat: videbaturque vniuersæ reip. nau-
fragium impendere.

1560
IN Francisci II. demortui locum, frater
subrogatus est Carolus Maximilianus, Au-
relianus, quem breui & compendiarie no-
menclatura, Carolum IX. post dixerunt.
Cuius, etsi ætate quidem puer adhuc esset,
vndecennis fere, indolem bonam nihilo-
minus vultus alacris & prōptus, & alicu-
dinem quandam animi ac Regiam spiritū
repromittebat. Hic, igitur cum recepto tu-
telarum iure, in tutorum potestate, puerum
impuberem in annum quintumdecimum
saltem, propter infirmitatem consilij, esse
maiores vellent: ex imitatione quidem, at-
que exemplo superiorum temporum, tam
secundum naturam, quàm secundum leges
olim irrogatas esse videbatur, vt rerū (velu-
ti per tutelare illud interregnum) pueri
Regis mater, Regina interea potiretur. Ce-
terum illud ipsum summum ius, Heroes,
ac optimates, a stirpe Regia oriundi, mul-
tis nominibus, pro re nata, ad se præcise,
certatim causabantur attinere. Porro, quā-
quam interdum, vel vt tempori inseruirēt,
vel vt opinioni suæ abunde satisfacerent,
olim

olim aliquando aui, atauique Reges non-
 nihil de institutis maiorum immutauerint,
 ne perperam tempus transmitteretur liti-
 giosa magis quàm nihil profutura ac ina-
 ni disputatione: vtrum recte, an secus fecif-
 sent ipsi: neu querelarum modus, nulla in-
 tercessione, nullo interdicto terminaretur
 propter importunissima atque periculosis-
 sima tempora, vno ore, & cunctis suffragijs
 VIII. viros R. P. C. primo, (vt tunc ipsa
 temporum ratio ferebat) crearunt, eosque
 ex nobilissimis & amplissimis Gallorum
 familijs, quorum consilio Regis infantia
 corrigeretur, puta Nauarraũ Regem, Lo-
tharingiacum ac Turnonensem Purpura-
tos, Mag. Eq. Guisanum, Sanctandream,
Briacem, & Regem scribarum: quo tamẽ
 in cõsilio principem obtineret locum Re-
 gina, nullo vel gubernatricis vel modera-
 tricis titulo honorata. At is consiliariorum
 Regionum ordo statim creuit, cum eodem
 assumerentur; Borbonius purpuratus, Na-
uarraei Regis frater germanus, Montepẽ-
sirius, Rocasorio, fratres, cum ex illa ipsa
 Borboniorum illustrissima familia, tum ex
 Regali sanguine stemma ducentes. Mox
 etiam in eum adscripti sunt Niuers & Cõ-
dates, Nauarraei Regis itidem frater. qui

Condates nuperrime siue firma ratione, siue fauore ac studio defensorum adiutus, opinionem non bonam de se susceptę suspicionis in foro supremo refutauerat, sicut ea de re instituta in actione (quę in vulgũ ædita est, typisque excusa) subtiliter describitur. Nouissime vero omniũ Tribb. mill. duo eodem acciti, consiliariorum numerum suppleuerũt, scilicet, Momoranfinus, & Thermus. itaque octouiralis illa dignitas, in quindecim viralẽ sensim abiit amplitudinem.

FRANCISCO II. interim iusta sunt facta. cor, vitę sedem, Genabi ad augustissimum eius ciuitatis Fanum Crucis, sublimi tymbo est absconditũ: corpus reliquum (ex vetere consuetudine quidem, sed multo minore funeris pompa ac sumptu) deductum Dionysiano maiorum sepulcro est illatum.

ATQVE ita hic annus (qui nostrę est Chronologię vltimus) nulla fere aut exigua turba rerum notabilis, multo lenius quàm vulgus sperauerat, trásiit. si enim infulsis ariolorum prædictionibus, & inani- bus prognosticis (quibus futurorum notionem tenere se isti iactitant, cum ne instãtia quidem recte norint) creditum esset, nullus

nullus ante hunc annus turbatior futurus
 erat. & expectabantur a nimium credulis
 mētibus euenta immania, bellum *ἀστυδον*,
 morbi insanabiles, pestes letiferę, inauditi
 terrę motus, fragores, fulmina, tempesta-
 tesque cęli, denique (vt vno verbo rem om-
 nem dicamus) malorum Ilias in rep. Quod
 vnicum exemplum & ariolorum præstigi-
 as, fallaciã, & fucũ nobis explicat atque
 detexit, & Dei Opt. Max. immensam be-
 nignitatem ostēdit, qui omnem mundum
 superum & inferum, vti procreauit, ita re-
 git, gubernat ac moderatur. Cuius miracu-
 la, indicia, occultissimęque rationes, hu-
 manam omnem superant intelligentiam:
 longe abest, vt aut allucinatione, aut ario-
 latione quapiam terrestri mole circumsep-
 tus homo, ea percipiat ac interpretur.

FINIS.

INDEX CVM RERVM
TVM NOMINVM ILLVS-
TRIVM.

<i>A</i>		<i>cipit.</i>	149
<i>Abumalus, Guisani frater,</i>		<i>Albertus Delbenes saucius.</i>	247
<i>Trib. mil. 241. victor in Tau-</i>		<i>Albertus Mansfeldens, Prote-</i>	
<i>rinis. 260. reuertit in patriam.</i>		<i>stantium studiosus. 144. Partheno</i>	
<i>Folio</i>	318	<i>pen propugnat.</i>	182
<i>Actiophanum direptum.</i>	343.	<i>Albis fluius.</i>	149
<i>incensum.</i>	355	<i>Albusa, Guisani frater, Trib.</i>	
<i>Aestus maritimi vnde orientur.</i>		<i>mil.</i>	415
<i>96.</i>		<i>Alexander Eduardus Hen. II.</i>	
<i>Agape.</i>	62	<i>F. Andeg. desig. Dux.</i>	181
<i>Agrippina colonia.</i>	27. 110.	<i>Alexander Farnesius creatur Pöt.</i>	
<i>Alata castra, Regia Scotiae.</i>	417	<i>Max. 441. vide fusius in Pau-</i>	
<i>Alba Monferratonensis capta.</i>	60	<i>lus I II.</i>	
<i>recuperata.</i>	68	<i>Alexander Medices Florentina</i>	
<i>Alba Pompeia capta. 73. Tau-</i>		<i>in ciuitate princepi institutus. 23</i>	
<i>rinorum. 78. recepta. 79. denuo</i>		<i>58. 59. occiditur abs pernecessa-</i>	
<i>capta</i>	125	<i>rio. 69. 70. 71. 73. 82</i>	
<i>Alba Regalis capta.</i>	115	<i>Alexander Vitellius vir belli. 76</i>	
<i>Albertus Brädepyrgicus in Imp.</i>		<i>Alphonsus Atestinus. Herc. F.</i>	
<i>exercitu militans. 123. eius studio-</i>		<i>Medicidem ducit uxorem. 357</i>	
<i>sus aduersus Protest. 143. Mauri-</i>		<i>Ferrariensium Dux creatus. 413</i>	
<i>cio Saxoni coniunctus aduersus</i>		<i>Alphonsus Daualus Vasti To-</i>	
<i>Imp. 185. intus canens, a socijs de-</i>		<i>parche mortuus. 141. require eius</i>	
<i>stitutus, Norimbergensis infestat</i>		<i>res gestas in Vastensis.</i>	
<i>188. ad Metas, fusio</i>		<i>Alphonsus III. Ferrariensium</i>	
<i>Imp. coniungitur. 201. fusus a Sa-</i>		<i>dux satis concedit.</i>	46
<i>xone. 212. iterum a Brunonisul-</i>		<i>Algidum captum</i>	90
<i>cano, prius abs se deturbato, pro-</i>		<i>Allobrogum ciuitas ceu provin-</i>	
<i>fligatus.</i>	219.	<i>cia a Gallis occupata.</i>	60
<i>Albertus Boiorum Regulus. 5.</i>		<i>Aloysia Allobrox. pag. 7. mor-</i>	
<i>Annam Austriaem uxore ac-</i>		<i>tua.</i>	29
			<i>Aloy-</i>

I N D E X.

- Aloysius Alemanus* poeta. 25 *Anglia* continentis exclusi. 332
Aloysius Ioannes Henr. II. Frã- *Angli* *Francos* a naufragio ex-
 ci *F. nedum* trimus obit. 167. 168 *trahunt*, ad testimonium victorie.
Aluarus Sanda Trib. mil. 432 352.
 433. captus. 440 *Angli* *semel* *fœderati* *Cæsaria*
Ambarrus Trib. mil. 234. 235. *nis.* 227
 241. 297. *Dictator.* 300. *Guifani* *Anglorum* *classis.* 358. *iactata*
 collega. 335. 337. 365. *retro* *naui* *gat.* 361
Ambiani *pop.* 216 *Anna* *Austrias* *Alberto* *Boto*
Ambosa, & *ad* *eam* *tumultus.* *nupta.* 146
 420. 421. *Anna* *Bolcine* *ab* *Anglo* *ada-*
Amburbalia Andouerpe an- *mata.* 40. 41. *nupfit* *Regi.* *ibidem.*
naa *instituta.* 13 *creatur* *Regina* *Anglia.* *ibidem.*
Amburbalia Parrhisiorum. 45 *virosa* *plectitur.* 60. 61
Amerosphordia *capta.* 107. *re-* *Anna,* *Lud. Hung. R.* *no* *uissim*
stituta. 113 *soror,* *Ferd. Cæs.* *coniux* *moritur*
Amurathes Turcus *regnum* *filio* *prole* *beata.* 159
renunciauit. 275 *Anna* *Men. pia* *Henr. VIII.*
Anabaptista, & *Anabaptista-* *nupta.* 87. *repudiata* *sed* *attributa*
rum *secta.* 47. 48. *vsque.* 55 *pensione* *annua.* 90
Ancona *subacta.* 36. 37 *Anneus* *Momoraſinus,* *olim* *Cõ-*
Andouerpe. 13. *obſeſſe* *biduum.* *stabus* *Francie.* 79. *Collega* *Del-*
 99. 100. 101. *phinatis.* *ibidem.* *gratia* *Regis* *ex-*
Andreas Caroloſtadius. 47 *cidit,* *priuatusque* *viuit.* 92. 93. *re-*
Andreas Doria, *vir* *naualiũ* *re-* *dit* *in* *gratiam* *Hen. II.* 157. 158.
rũ *gloria,* & *maritimis* *bellis* *cla-* *in* *Aquitanos* *ſeditioſos.* 164.
rus. 55. 56. *alter* *Neptunus.* 77. *Metis.* 199. *Imp.* *itincra* *cum* *ex-*
egre *Argylen* *adit.* 95. *Philippũ* *erctu* *ſeruat.* 201. *aduſus* *Allo*
trãſuehit. 166. *Aphrodiſiũ* *adit,* *bregem* *miſſus.* *Areſcotanum* *ca-*
 & *expugnat.* 176. 434. *eius* *mors,* *pit.* 216. *in* *Hannoniã* & *Belgiã.*
 & *elogium* *ac* *monumentum.* 448 233. *ſuſus,* *ac* *captus.* 295. 296.
Andreas Critus *veneti* *Senatus* *miſſus,* & *eius* *Fortuna.* 372. *Le-*
Princeps *quindecennio,* *obiit.* 85 *gatus* *paſificatorius.* 381
Andreas Veſalius *Anatomices* *Amone* *caritas* *in* *Germania.*
peritiſſimus. 403 15. *in* *Francia* & *Belgio.* 29. *in*

INDEX.

Belgio & in Italia. 87. in Belgio.	288.	Aque Auguste.	88
Annus Florentinis quo die incipiat.	92.	Aque civitas.	27
Antona, portus.	248.	Aque Sextie captæ.	65. 135
Antistites, seu Archiepiscopi.		Aque Vitree, villa Regia.	121
Cantuariensis.	85. 156	inibi conuentus.	441
Capuanus.	8	Aquarum tempestas, Roma, & in Latio. 23. 24. 25. in Belgio & Septentrionali Gallia. 25. in Etruria ac Latio. 314. 315. per Flaminiam, apud Testosages & Siculos.	316
Laodunensium, qui simul Dux, & Patricius est.	158	Aquitanorum peditum virtus.	
Lingonum, is & Dux & Patricius.	158	Arausinus, vide Princeps.	
Rhemorū, qui & Dux & Patricius.	158	Archiepiscopi, vide Antistites.	
Valentinus.	94	Ardea.	35. 320
Vbiorum, idem VII. VIR.	112	Arelodunum incensum ab oppidanis, vacuum, captum.	341
Ant. Borbonius Vendomeorum Regulus. Trib. mil.	103	Arenoperganus. Trib. mil.	309
Ant. Franciscus Albitius captus.	76	Arescotanus Regulus, captus euadit.	216. 217
Ant. Guidotus pacificatorius legatus.	173	Argentoratum.	190. 200
Ant. Leua bello clivus Trib. maior fœderatorum.	11. 20	Argyle. 56. frustra oppugnata ab Imp.	95. 96
suspectus Franco. 64. moritur.	66	Ariadenus Ahenobarbus pirata. 55. 77. 86. 109. 114. 123. eius flagitia.	124
Ant. Lotharingicus Dux. moritur.	94. 137	Ariolorum nugæ.	450. 451
Ant. Rincon Hispanus. interfectus, ut Legatus.	94	Arnus fluvius.	314
Apophtegmata Anglicanorū Regum.	327	Aretinus Historiographus.	315
Aphrodisium captū & euersum. 175. 176. 177.		Arretium.	20
		Arx Londinensis, vulgo Turris.	60. 223.
		Ascanius Columna de statu deiectus.	90
		Asca	

INDEX.

- Ascanius Corneus a pacis conditionibus exclusus.* 313. *Philippi Gallicani.*
- studiosus.* 364 *Baroculanus Hæsd. captus.* 215
- Ascia Anglus.* 68 *Castelnaus captus.* 424. *in Baron.*
- Asperoneum captum.* 127 *Polinus. class. præf. 134. vaser Bel*
- Asta colonia.* 9.68.115 *gas transmissu Hispaniæsi frau-*
- Athenæum captum.* 192 *dans, opima spolia reportat.* 179.
- Auctia fluuiolus.* 367 180.
- Auena, oppidum.* 233 *Barptolomeus Caualeans missus.*
- Auenio.* 63.65 256.
- Augusta Tiberij.* 147 *Barptolomeus Valorius in Floræ-*
- Augusta Vindelicorum.* 25. & *tinus infestus. 22. exsul & captus*
- sepiuscule.* 75.76
- Augustinus Landus comes.* 161 *Basciapial Turcus.* 433.441.
- Augustinus Spinula.* 65 *Belge pop eorum potentia, & fi-*
- Augustus, Mauritiij frater, Pro delitas. 200. 101. nauiculariorum*
- testantibus aduersarius. 143. sus-* *clades.* 261
- fectus in locum fratris.* 213 *Bellum Allobrogicū & Cisalpi-*
- Aureum vellus, quod Sybitiorū num.* 60.93.
- genus, quando cæperit, & a quo Bellum Anglicum. primum, contra*
- auctum. 266. 267. 268. Gandauī Francos susceptum. 107. secundū*
- collatum.* 170. *tertium.* 286
- Austria. 7. a Turco vastata. 12 Bellum Anglicum, quod Anglī*
33. *& Scotorum pars aduersus Fran-*
- Austriade Burgundij dicti. 292 cum gesserunt.* 415. 416
- Austriade fratres.* 37. 42. *Bellum Florentinum. 11. 19. 20.*
- B *21. 22.*
- Baptista Corsus Farina. 65. in Bellum Gallicum primum. 59. 60*
- pugna occisus ibidem.* *Bellum Gallicū II. & eius caus-*
- Barcino.* 11. 55 *III. unde cæptum. 178. Bellum*
- Bariolum oppidum.* 9 *Gallicum IIII. quod Francus cū*
- Barones Casariani.* *Philippo Caroli V. Eximp. F. ges-*
- Polyuillanus Trib. militum. 299 sit, & eius initium.* 282. 283.
- Segusianorum sollicitas deditioē, Bellum Germanicum, Protestan-*
- Ff 5 *tium,*

INDEX.

stium aut civile potius, breui asse-	Bouinum captum. 234. arx cen-
Etū. 141. 142. 143. 144. 145. 147.	turris euerſa. 237
Bellum inter Anglum & Fran-	Breda oppidum. 99
cum. 107. 133. 286	Brisaces Trib. mil. Gallicanorū in
Bellum Latinū ceu Romanū. 281	Taurinis. 179. 251
Bellum Parmense. 178	Britannicum Elogium. 226
Bellum Ruſticanum, & eius au-	Britanni degeneres. 362
ctor quis. 48	Britones pop. pro aris ac focis for-
Bellum Scoticum, primum. 106	tes milites. 360
secundum. 160. tertium. 170	Brulius dux militum. 209
Belum Senense. 205. 245	Bruxella, Ducum Brabantiorum
Bernardus Rotmanus. 49.	Regia. 28. 132. 244
Blehanus captus. 103	Bruxellas Conſiliarius. 268
Biella dedita. 251	Buda capta. 96
Bincium vaſtatum. 237	Bulla arx capta. 195
Binicurius, præſ. caſtri. 354. Trib.	Busca opp. tentatum. 78. obſidione
mil. 348. 350	ſtatim ſolutum. ibid.
Bipalma attentata. 217	Burdegala ciuitas. 164
Boij populū. 142. 143	Burgundi qui appellati, & quare
Bonifacius Monſerratensis Mar-	292.
chio, eius genus, & mors. 29. 30	Burgundiorū militū diuitas. 209
Bonifacius VIII. Pont. 172	Buxetum caſtellum. 108
Bonna Rhenanum oppidū. 110	
Bononia. II. 16. 18. 35. 37. 39. 71	C
159	Casariani qui primum, iſdem ſub-
Bononia Morinorum (ceu Belgi-	inde Burgundi) cur appellati. 292
ca; ceu Geſſoriacū) obſeſſa ab An-	Ceſar Fregoſus. 65. 78. Michaëli-
glo. 127. tradita. 128. repetitur	ta. ad Padum interfectus. 94
armis a Franco. 132. terra mari-	Ceſarianorum, qui Metas obſede-
que oppugnata, oppugnaculum ei	runt, incōmoda, mortes, morbi. 204
obijcitur inexpugnabile. 134. cer-	militum diſcordia. 213. 218
ta lege reſtituenda. 146. repetitur	Calotes populū. 35. 132
armis. 170. iterum certa pecunia	Caletum ciuitatis ſitus. 320. dedi-
redimenda. 173. 308. 320.	tio. 325. firmitas. 327. apparatus
Bosſutus Belya, Trib. mil. 105	belli. 332. ſerupulus. 371. qua con-
	ditione

INDEX.

ditione. <i>Anglis ea civitas sit re-</i>	Polus Legatus. 105.	<i>Anglicus</i>	
<i>situenda.</i>	382	<i>dictus.</i>	140
<i>Camarina.</i>	17	<i>Rocestrius.</i>	56
<i>Cameracion opp. & arx. 118. 120</i>		<i>Rudolfus. 58. 73. Legatus.</i>	74
217. 380		<i>Saluiatus. 58. 73. Cosmianus.</i>	74
<i>Cameracum. pagina 4. 7. 117. Im-</i>		<i>Legatus. ibidem.</i>	
<i>perio sœderata civitas. Flandrens.</i>		<i>Samsouinus Legatus. 140. creatus</i>	
<i>Com. clientela. 120. arx inibi exe-</i>		<i>Pont. vide Iulius III.</i>	
<i>dicata. 121. sollicitatum a Gallo.</i>		<i>Sanctangelus.</i>	171
217. <i>Cortana opp.</i>	20. 74	<i>Seripandus Legatus.</i>	447
<i>Campania afflictâ.</i>	192	<i>Symoneta Legatus.</i>	80. 447
<i>Campani pop.</i>	117	<i>Theatinus. sit Pont.</i>	257
<i>Campulum direptum.</i>	285	<i>Tranensis.</i>	172
<i>Cances flu.</i>	216	<i>Tridentinus Legatus.</i>	165
<i>Cannetum oppidum.</i>	116. 118	<i>Turnonensis. 136. XV. VIR.</i>	440
		<i>Varnicus Legatus.</i>	447
		<i>Carinianum deditum. 67. receptum</i>	
<i>Cardinales.</i>		<i>115 secundum captum.</i>	122
<i>Borbonius XV. VIR.</i>	449	<i>Carmanioli capta. 67. recuperata</i>	
<i>Brundusinus Legatus.</i>	80	<i>115.</i>	
<i>Campegius Legatus.</i>	80	<i>Carolus Allobrogum Regulus. 29</i>	
<i>Carafa.</i>	282	<i>Carolus Aurelianus Trib. maior</i>	
<i>Carpensis.</i>	172	<i>in Lucapyrgenses. 103. discedit in</i>	
<i>Cibo.</i>	172	<i>didem. 104. eodem renolat. 113.</i>	
<i>Crescentius Legatus.</i>	181	<i>114. duas ab Imp. accipit optiones</i>	
<i>Empfanus Legatus.</i>	447	<i>130. de repente mortuus. 138</i>	
<i>Farnesius. require Paulus III.</i>		<i>Carolus Borbonius.</i>	93
<i>Farnesius iunior.</i>	171	<i>Carolus Dux Geldriae mortuus.</i>	
<i>Gaddus. 73. Legatus.</i>	74	<i>83. Gallicarum partium studiosus</i>	
<i>Lotharingiacus Legatus pacifica-</i>		<i>ibidem.</i>	
<i>torius.</i>	381	<i>Carolus Fortis nouissimus Bur-</i>	
<i>Medicinus. sit Pont. 414. vide</i>		<i>gundie Dux. 292. Bellicosus. 306</i>	
<i>Pius III.</i>		<i>PH. Boni F. Franco insensus. 307</i>	
<i>Moronus Legatus.</i>	105	<i>fusus a Franco. intersectus. 308</i>	
<i>Parrhisiensis Legatus.</i>	105	<i>Carolus, Francisci F. Lotharingi-</i>	
<i>Politianus legatus. 140. Pöt. 254</i>		<i>cus</i>	

INDEX.

- cus Regulus.* 137. in *Fraciã* mit- 123. in *Rhemos.* 126. 127. *pacifi-*
titur nutriendus. 188. *militat sub* catori *auscultat.* 128. 129. *dat op-*
Franco. 365. *accipit uxore* *Clau-* tiones *Frãco.* 130. 131. *Brunonif-*
diam. 379. *pacis consuasor.* 381 *nicanũ liberavit.* 139. *Protestãti-*
Carolus, Henr. Brunonifũ. F. cum bus *infensus.* 141. *coniunctus Boio*
patre custodia retentus. 139 & *Menapio affinitate.* 146. 147.
Carolus Lalanus Legatus. 226 *eius solertia & virtus in bello*
iterum. 278 *Germ.* 147. *fundit Saxonẽ.* 150. *re*
Carolus, Lud. XI. frater, fratri ad- tinet *Hesũ.* 151. *triũphat abid.* &
uersarius. 307 152. *Synhodum absolui vult.* 159.
Carolus magnus. 158. *eius sedes.* 160. *tulit l. interim.* 163. *vult am-*
 335. *plificare filiiũ.* 174. *Aphrodisiũ ex-*
Carolus Maximilianus, Ande- pugnatiũ *euertit.* 177. *subet oppug-*
gauensiu defig. Dux. Henr. II. F. nari *Parthenopẽ.* 182. *ad eam i-*
 174. 175. *Aurelianus Dux.* 181. *tubare cepit eius fortuna.* 184. *im*
rex Frãcie, 448. xv. *tutorũ cure* minẽs *periculũ caute enitat.* 187.
commissus. 449. 450. *Metarũ expugnationẽ spirat.* 198
Carolus Nullanus fœderis inter- mittit *Saxonem Exelectorẽ.* 199.
pres. 129 *Metas perperã obsessus.* 200. 201.
Carolus, PH. R. F. natus. 137. 227 *relinquit.* 202. 203. *corpore & a-*
Princeps Hisp. iuuent. 415 *nimo. egrotans, statum vniuersum*
Carolus V. Imp. pag. 4. eius res ge- *abdicare cogitat.* 204. *Teruananam*
stæ. 7. 9. 10. 11. 16. 17. 18. 19. 20. *excindit.* 211. *apud exercitũ.* 218.
 21. 22. 23. 25. 26. 27. 28. 30. 31. *bene animatus ergã cognatã Ma-*
 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 41. *riam.* 222. *solicitat eius coniugiũ*
 42. 55. 56. *Mediolani ex testame* PH. *filio.* 226. *apud exercitũ.* 237
to heres. 58. 61. 62. 63. 65. 66. 67 *occurrit Franco, & conferit manũ*
 71. 77. 78. 81. 83. *Goldriam ar-* 239. 240. *redit Bruxellã.* 244. *filiiũ*
rogat. 84. *coninge orbatus.* 85. *per* ornat. 249. *eius hereditaria regna*
mediam Franciã transit. 87. 88. 256. 257. *abdicat eadẽ.* 266. 268.
 89. 93. 94. *de Geldria sollicitus.* 273. 274. *concredit Imperiũ frã-*
 108. 109. 110. *instituitur & salu-* tri. *ibidẽ.* & 273. 276. 277. *Ex-*
tatur Dux Gelrie. 112. 113. 116. *imp.* 280. *eius legatio ad Electores*
dimitur. 119. *fremebundus.* 333. *mors. gestorũ epilogus liberi.*
 120. 122. *Luc. epyrgum cogitat,* *exequite.* 373. 374. 375. 376. 377
Carolus

I N D E X.

Carolus V. Allobrogum Dux Cerecampus.	369
mortuus.	232
Carolus VII. Fræcie Rex.	305
Carolus VIII. Francie Rex.	121
Carolus Victorius in prælio occi- sus.	213
Carthaginis reliquie.	55
Carthago quæ a Scipione capta.	323.
Casale captum & receptum. 68. it.	439
captum. 254. obsessum.	380
Castellum arx dedita.	309
Castroandouerpans Medicus.	14
Castrum Thirium occupatum.	127
Casus nouus, & stupendus.	350
352.	
Catharina Medicis, Auuliano desponsa. 39. nupsit. 40. tandem peperit. 121. eius modestia, & laudis encomium. ibidem. inaugu- rata. Regnæque creata. mater Re- gum Gallicanorum. triumphat.	168.
parit vno partu gemellas.	280.
fatidica ex somnio. 399. vi- dua ab administratione regni ex- clusa.	449.
Catharina Arragonia, abdicata.	59.
40. Exregina moritur.	60
Catharina Auarda, Henr. VIII nupta. 90. libidinis pænas luit.	97
Catharina Parrha nouissima Henr. VIII. coniux.	98
Catti populi. require PH. Hessus.	313
Cauea castellum.	380
Centale receptum.	380
Ceresolum oppidum.	122
Ceruia reddita.	17
Chariolū captū. 73. 78. receptū. 79	
Charium captum. 60. receptum & direptū. 79. it. captū a Gallis.	179.
Chiappinus Vitell. Trib. mil.	258
Christianorum clades. 86. 96. 115 in mari. 432. altera in Meninge insula.	439
Christianus Dacorū &c. Rex.	47
mortuus.	379
Christierna Dacica, Sfortie nup- ta. 42. Vidua. 57. secundo nubit	
Francisco Lotharingico. 94. con- ciliatrix pacis.	381
Christierus Dacorum etc. Rex. eius fortuna, carceres, & similia.	31. 32. 33. mors. 378
Cimaum cum arce euersum.	197
incensum.	233
Ciuitates bello Germ. ab Imp. cap- te aut ei deditæ. 147. 148. 149	
Ciuitatula obsessa. 285. relicta.	286.
Claudia Henr. II. Fræci filia. 161 Lotharingico nupta.	379
Claudius Annibalius Trib. mil. & pacificatorius Legatus.	129
Claudius Guisanus.	106
Clemens VI. Pont.	172
Clemens VII. Pont. Rom. Imp. a- micus. 7. 10. 16. 17. 18. 19. 21. 22.	
23. 35. 36. 37. 39. 40. 41. moritur	43. 57.

I N D E X.

Classis Angl. 358. altera.	417	Palatinus.	12
Classis Francica. 418.	iaculata	Ponteuualens, pres. Eq.	347. 350
419		Rennepyrgensis.	364
Clinto. vide Milordeclinto.		Rhenanus. 170.	vnde plura in ea
Colithe orx.	55	lemento R.	
Columella castellum.	312	Rogendorfus.	12
Columnatum familia de statu de		Rullus. 106. iunior.	350. 364
turbata. 173. restituta, ibidem.		Salinensis.	12
Cometa. 23. 28. 33. 43. 91. 278.		Svvarcenpyrgensis.	364
Comitatus Guinensis quis.	335		
Comitatus Rucellanensis.	104	Gallicani, ant eorum	
Comitatus Zutophenijs abalie =		studiosi.	
natus.	113	Anguianus.	109
Comitia magna, aut septemuira-		Campanus olim Patricius.	159
lia. 25. 26. 30. 95. 123. 174. 175		Tolosanus. idē olim Patricius.	159
225. 250. 266. 334.		Vilurianus captus Hesp.	215
		Xantor.	423
Comites Cesarianarū partiū		Anglicani.	
Burgundicarum' ue, ac		Arefordius.	122
Imperio obnoxij.		Arondeus.	223
Arenoperganus.	200. 364	Haranes Scotus Trib. mil.	418
Bossutus.	105. 264	Otintonus.	231
Burenus.	63. 72	Pembruchius.	230
Ecmondensis. 142. 200.		Legatus Sarisberius.	68
226. 364		Varonicanus.	160
Flandrensis. 120. olim Patricius		Italici & Hispani-	
Francie.	159	enses.	
Hogofratens.	364	Balneensis, a pace exclusus.	313
Hornus Trib. mil.	336. 364	Philippi studiosus.	364
Lalanus.	207	Flisens.	153
Ligniacus.	364	Fuensalida Celtiber.	364
Masoueldens. 144. 182. 193. 364		Laudus. 161. Philippi studiosus.	
Mega.	364	364	
Montagninus.	364	Melitus Lusitanus. 364. Lega-	
Nassenus.	64. 66	tus pacificatorius.	380
		Petilia.	

I N D E X.

Picillanus Trib. mil.	124	roium Aeduum.	307
Polycastrius Philippi studiosus.		Concordia Mauritij Saxonis, & Parthenopes.	183
364		Concordia Niciensium & Gallorum. 110. violata a Turcis.	114
Sanctastorius.	285	Concordia inter PH. & Henr. II.	384.
Stropianus, Legatus pacificatorius.	381	Concordia inter Philippum, Patremensem ac Ferrarium.	357
Compendium.	300	Concordia Pont. cum Ferrario. 19	22
Concilium, vide Synodus.		cum Florentinis.	22
Conchula portus occupatus.	359	Concordia inter Pont. & Philippum.	313
Concordia inter Anglos & Fracos.	382	Concordia Pont. & Vrbinatum Reguli.	84
Concordia inter Angli & Francum. 145. altera concordia.	173	Concursus agrestium hominum Fladrorum.	344
Concordia inter Anglum Francum & Scotum.	435. 436. 437	Condates Princeps.	297. suspensus. xv. VIR.
Concordia Austriacarum fratrum VVirtenspergico.	42. 43	Condusij pop.	336. 343
Concordia inter Caletes & Francum.	325	Confessio Augustana.	26
Concordia inter Carolu VII. Francum & Philippum Bonum Aedudorum.	305. 306	Consiictus Anglorum & Scotorum.	106
Concordia inter Imp. & Francu.	277. 278.	Consiictus Burgundioru & Francorum.	295. 348
Concordia inter Imp. & Mauritium Saxonem.	187. 188	Consiictus Casarianoru & Gallorum apud Remeium.	240. in Etruria.
Concordia Imp. & Menapiorum Reguli.	112. 113	Consiictus Casarianoru & Menapiorum.	106
Concordia Imp. & Pont. 7. 10. & Protestantium.	30. 31.	Consiictus Ceresolanus Casarianorum & Gallorum.	122. 123
Concordia Imp. & Sfortie.	16	Consiictus Crescentianus.	327
Concordia Imp. & Saxonis.	149	Consiictus Grauelinganus inter Burgundios & Gallos.	348.
Concordia Imp. & Venetorum.	17		Con-
& Florentinorum.	22. 23		
Concordia inter Lud. XI. & Ca-			

INDEX.

Conflictus inter Mauritiū Saxoꝝ	229	Corfica vastata.	229
nem & Alb. Brandeb.	212	Cortinæus custodia missus.	224
Congressus Angli & Franci	35	Cosinus Medicus. 11. Florentino-	
in Calceibus.		rum Dux. 71. huius atavus Cof-	
Congressus Imp. & Franci ad	82.	mus Senior. 72. 73. 74. profligat.	
Fossas Marianas.		& capit aduersarios. 76. accipit	
Congressus Pont. Imp. & Franci	81	uxorem Leonoram Toletanā. 86.	
Nicie.		arces duas redimit pecunia nume-	
Congressus Imp. & Pont. Bono-	108	rata. 108. sibi constans. 205. tri-	
nie. 16. Buxeti.		umphat. 246. 247. Senæ domina-	
Congressus Pont. & Arausini	10	tur. 256. amplificatus dititione Sen-	
Rome.		nensi a Philippo. 287. duas locat	
Congressus Pont. & Imp. Bono-	35. 37	fillas in matrimonium, alteram	
nie. 11. 16. 18. iterum.		Ferrario, alteram Vrsino. 357	
Congressus Pont. & Franci Mas-	40	Cremona ciuitas. 103	
filie.		Crepetium oppidum, pacis conuen-	
Congressus Pont. Imp. & prima-	95	tus. 129	
tum Italicorum Luce.		Cumani populi. 59. 141	
Consaluis Magnus.	379		
Conspiratio Francie maxima.	419	D	
vsque	432	Dalua, nobilissi. Hispanus. Pro-	
Constablatas Francie quindecen-	93	imp. bello Germanico. 143. Lega-	
nio vacans.		tus. 165. Proimp. in expeditione	
Constantinopolis.	34. 78. 115	Metensi. 196. Philippi in Italiā	
Controversiarum veterimarū in		curator, cum exercitu. 258. 259.	
ter Aduos & Francos origo, &	305. 308. 309	in Pont. missus. 281. Neapolim	
nodus.		redit. 282. It suppetias socijs. 286.	
Coreyra insula Venet. tentata a	77. 78	de occupanda Roma susceptū con-	
Turco.		silium mutat. 311. 312. PH. affe-	
Cornelius Hispania, vir Senato-	100	quitur in Belgio. 364. Legatus	
rius, & Mag. mil.		pacificatorius. 380. PH. curator	
Cornelius Scribo. Graphæus.	167	Regius, ac paranympus. 396.	
Corone ciuitas capta.	77	397. 398.	
Corruales Anglicani acerbe	60	Damianus captus. 103	
multati.		Dandolotus, vir bellicosus. 170.	
		captus	

INDEX.

captus ab Insubribus. 178. respicit ad suos. 292. audax 294. fortis	Duces Allobrogum, ordine.	
captus, callidus. 304. Guisani collega	Philibertus.	
legatus	319 Carolus.	
Danubius flus.	12 96 Emanuel Philibertus. require in suis quemque elementis.	
Danuillarium excisum. 103. it. deditum.	191 Duces Anglicani.	
Darcia, Anglus.	68 Lecestrus.	224
Davidimastix. require Ioan. Leydanus.	Nordfolchius. 68. 90. in vincula coniectus. 155. liberatus.	223
Decius, vir bellicosus. 117. class. Gallicane in Scotiam ductor. 170	Northumber. 184. require Ioan. Northumber.	
Teruane defensor. 206. interfectus.	Somersetanus. 160. vide Eduardus Ephorleus.	
Deliberatio clandestina Franci & Angli, Regum aduersus Imp. 35 36.	Suffolchius. 8. siue Sudofolchius. 228. captus occiditur.	231
Delphinus prerogatiua dignitas. 79.	Duces Brunonifucani. Hos ad elementa reiecimus.	
Dictatura Medicum Florentie. 23	Duces Cesarianarum Burgundicarum' ue partiū.	
Dionantum, vna cum arce captū. 255. 256. arx excisa. 257.		
Diiodurum prateritum. 192. deditum.	Aedus olim.	159
Dobra portus.	339 Allobrox. 10. 28. 29. 39. 67.	
Dorlenij oppugnatio impedita. 216.	261 Arcscotanus. 100. Trib. mil. in Menapios. 106. 116. 364	
Dragatoras Pirata. 175. 176	Boius.	143
Druentia flumen.	65. 135 Dalua bello Germanico Proimp. etc. 143. vide plura in elemento.	
Duacum tentatum.	283 Mantuanus.	29
Ducatus Geldrensis in Caro. V. translatus.	113 Megalopolites.	143
Dura Menapiorū arx capta. 105. recepta. 106. euerfa.	Ferrariensium Duces.	
Duria flus.	251 Alfonso III.	46
	111 Hercules.	ibidem
	251 Alfonso.	413
	Gg	Floren ^a

I N D E X.

<p><i>Florentinorum.</i> <i>Alexander Medices. I.</i> <i>Cosmus Medices. II.</i></p>	<p><i>Menapius. vide Geldria & Clea uensis.</i> <i>71 Saxo.</i> <i>Wirttembergicus.</i></p>	<p><i>2.3</i> <i>71</i> <i>26</i> <i>42</i></p>
<p><i>Duces Galliarum partium.</i></p>	<p><i>Duces Italici, aut Hispanienses.</i></p>	
<p><i>Abumalus. 159. captus & fusus 201. 365.</i> <i>Ambarvus. 9. 159. Trib. mil. 234</i> <i>Andegauensium. 175</i> <i>Anguianus. 199</i> <i>Aquitanus. 159</i> <i>Aurelianus. 8. 39</i> <i>Britonum. 307</i> <i>Borbonius. 93. 103</i> <i>Bullanus, Bulli capit. 195. cetera require in Robertus Martius.</i> <i>Guisanus. 159. require de hoc plura in littera G.</i> <i>Lungauillanus captus. 296.</i> <i>Monpensirius. 159. 199. captus. 296. 365.</i> <i>Normannus. 159</i> <i>Nemurs. 199</i> <i>Sedanensis. vide Bullanus</i> <i>Vendomeus. 103. 159. 202</i></p>	<p><i>Albanus. 364. vide cetera in littera D. Dalua.</i> <i>Atrienfis, Philippi studiosus. 364</i> <i>Atrienfis alter Francie studiosus, & exsul. 366</i> <i>Brachianensis. 357</i> <i>Castri. 171</i> <i>Darocus Philippi studiosus. 364</i> <i>Ferrarius. 18. 19. 37</i> <i>Florentinus. 23</i> <i>Francauillanus Philip. studiosus 364.</i> <i>Mantuanus. 29</i> <i>Mediolanensis siue Insuber. 11. 16</i> <i>Metymnacelus. 432. discrimē effugit, 433. 434</i> <i>Palicanensium. 282</i> <i>Seminareus, Philippi studiosus. 363.</i> <i>Suessanus vir bellica laude clarus. eius res gestae. 379. 380</i> <i>Summas Neapolit. exsul. 124. Frūcie studiosus. 366</i> <i>Villaformosus. Ph. studiosus. 364</i> <i>Vrbinas. 39</i> <i>Lunepyrnici. Ernestus. 26</i> <i>Franciscus. 26</i></p>	<p><i>ibidem</i> <i>Mantua-</i></p>

I N D E X.

<i>Mantuanorum Du es.</i>	<i>Eduardus III. Anglie Rex.</i>	327
<i>Fredericus, omnium primus.</i>	19.90 <i>Eduardus IIII. Britan. Rex.</i>	87
<i>Franciscus, ibidem.</i>	<i>Eduardus Niuelis obtruncatus.</i>	87
<i>Guliebms, Franc. frater.</i>	173 <i>Eduardus Hen. VIII. ex Semera</i>	
<i>Saxonum.</i>	<i>F. 80. ex asse heres, tutoribus com-</i>	
<i>Ioan. Georg. Elector.</i>	26.31. <i>mittitur. 155. accipit diadema</i>	
<i>Ioan. Fridericus Elector.</i>	<i>ibidem. puer. 156. a Scote coniugio ex-</i>	
	<i>clusus. 160. donatus torque Mi-</i>	
	<i>chaëllitarum, periscelide bullata</i>	
	<i>illud domum compensat. 174. mo-</i>	211
	<i>ritur.</i>	
<i>Duces Venetorum, vel potius</i>		
<i>Principes ordi-</i>		
<i>dine.</i>		
<i>Andreas Grius.</i>	85 <i>Eltzabetha, Ferd. Caf. filia Polo-</i>	
<i>Petrus Landus.</i>	<i>ibidem. nie Regina, mortua.</i>	137
<i>Franciscus Donatus.</i>	139 <i>Elizabetha, Princeps Anglicana</i>	
<i>M. Ant. Tarvisinus.</i>	211 <i>41.155. linguarum sciens, inaugu-</i>	
<i>Franciscus Venerius.</i>	232 <i>rata Regina. 378. prouida ac cal-</i>	
<i>Laurentius Priulus.</i>	280 <i>lida. 415. triumphat.</i>	437
<i>Hieronymus Priulus.</i>	408 <i>Emanuel Philibertus Allobrox,</i>	
	<i>Taurinorum Princeps. Imp. stu-</i>	
	<i>diosus. eius res geste. 143. Pro-</i>	
	<i>imp. in Belgio, ac in Francum. 213</i>	
	<i>victoriosus. 214. 215. succedit pa-</i>	
	<i>tri in regnum, ipso fortunatior.</i>	
	232. <i>Proimp. ceu pref. Augu-</i>	
	<i>stalis. 237. PH. consobrinus, &</i>	
	<i>pref. Belgij. 273. Imp. exercitus.</i>	
	290. <i>Regius Legatus, aduersus</i>	
	<i>Guisanum. 343. 344. vicarius,</i>	
	<i>ac Imp. exercitus. 363. despon-</i>	
	<i>sam Francam sponsam adit. 396.</i>	408
	<i>ducit uxorem.</i>	
	<i>Emanuel Lust. Rex.</i>	333
	<i>Empolis.</i>	21
	<i>Enricus Enr. P. Celtiber pref. eq.</i>	
	156. <i>fratrem ambitionis accusat.</i>	
	169. <i>obtruncatur tandem. 184</i>	347. 350.

INDEX.

<i>Episcopi.</i>	<i>Europæ summa nomina. 131. 132</i>
<i>Atrobatum.</i>	175. 271
<i>Aurelianus Legatus pacificatorius.</i>	381
<i>Bellouacus, idem Comes, & Patricius Francie.</i>	158
<i>Cathalaunicus, cum Comes Patricius Francus.</i>	158
<i>Duranensis Anglus, liberatus.</i>	224.
<i>Eburonum.</i>	94. 195
<i>Ellota leg. pacificatorius.</i>	381
<i>Londinensis.</i>	8
<i>Monasteriensis.</i>	49
<i>Nouiodunensis, & Comes & Patricius Francie.</i>	158
<i>Rocestrius.</i>	56
<i>Tridentinus, idem Cardinalis Legatus Imp.</i>	165
<i>Vincestrius Anglus, missus.</i>	224
<i>Episcoporum officium.</i>	430
<i>D. Erasmus Roterodamus, Musarum Phenix moritur.</i>	61
<i>Ereperga capta.</i>	187
<i>Ericus, Gustani F. Suecie R. eius encomium.</i>	448
<i>Erix Brunonifucanus, Imp. studiosus.</i>	143
<i>Ernestus Brunonifucanus lippi studiosus.</i>	364
<i>Ernestus Brunonifucanus Protestantium studiosus.</i>	139.
<i>Etampis Herois, Franci le.</i>	93
	251. obsessum. 258. relictum. 259.
	tum Fanum Inuidie. 239
	Fanum Pauli expugnatum. 73
	Farina, require Baptista Cursus. Felsina, vide Bononia.
	Ferdinandus Aragonum Rex. etc. 266.
	Ferdinandus Car. V. frater, eiusque vicarius. 26. creatus Rom. rex 27. 28. heres ditionis VVirtenbergice. 43. 130. cum liberis fratrem sequitur aduersus Protestantibus. 143. duas simul filias, alteram Menapio, alteram Boio collocat. 146 Saxoniam infestat. 148. Boemiam sibi confirmat. 152. orbatus uxore. 159. prouidus, & sibi suisque bene consulit. 174. filiam Mantuano collocabat. 173. Mauritiu fratri res conciliat. 187. desig. Imp. a fratre. 204. vicarius Imperij. 274. Electus Imp. 334.
	Ferdinandus Gonzaga, Trib. maior. 22. eius res gesta. 63. suspectus Franco. 64. Prorex Sicilie, idem Proimp. 110. secundum Proimp. 116. 118. tertium Proimp. 123. fortunatus. 126. pacificatorius legatus. 129. Mediolani pref. 141. Placentiam asserit Imp. 161. Parma

I N D E X.

<i>mam obsidet.</i> 178.	<i>Imp. assequitur</i>	<i>Fontes Somone oppidum.</i>	219
<i>in Belgio.</i> 237.	<i>mortuus. & eius</i>	<i>Fortuna varia Caroli V. Imp.</i>	373
<i>encomium.</i>	317. 318.	374. 375.	
<i>Ferrarius cum Pont. cōcordat in-</i>		<i>Fortuna Ludi.</i>	73. 93
<i>tercessore Imp.</i>	18. 19.	<i>Forum opp. Gall.</i>	291
<i>Ferrucius Florent. Legatus in-</i>		<i>Forum Segusianorū.</i> 298.	tenta-
<i>tersectus.</i>	21	<i>tum ac mox relictum.</i>	316. 317
<i>Ferrarius concordat cum Philip-</i>		<i>Fossa Boulana.</i>	342. 346
<i>po. & Parmensi.</i>	357	<i>Fosse Mariane oppidum.</i>	82
<i>Fibula equestris Anglorum.</i> 174		<i>Fossanum captum.</i> 60. <i>receptū.</i> 62	
<i>Flandre mulieres altere Lacene,</i>		<i>Franciæ calamitas, labores, angu-</i>	
<i>ac Bacche.</i>	352	<i>stia a 419. vsque in finem libri.</i>	
<i>Flandria semel dominatu Fran-</i>		<i>Franciæ reges ægre sexagesimum</i>	
<i>ciæ liberata, vna cum Artusia &</i>		<i>annum ætatis superare.</i>	156
<i>Neruijs, Atrebatibusque.</i> 9. 159		<i>Franciscani Metenses, quid mol-</i>	
<i>vastata.</i>	343	<i>ti, vt patriam liberarent.</i> 251. 252	
<i>Floranges Martius Mariscallus</i>		253.	
<i>Franciæ.</i>	66	<i>Franciscus Abumalus, Guisani</i>	
<i>Florētini.</i> 8. <i>Pont. Imperatorique</i>		<i>Regali F. Ferrariam accipit vxor-</i>	
<i>inimici.</i> 10. 11. 16. <i>obsessi.</i> 19. 20.		<i>rem.</i> 163. <i>in Aquitanos seditio-</i>	
<i>21. depaciscuntur libertatem.</i> 22.		<i>fos.</i>	164
<i>eorum ciuitatis regula.</i>	23	<i>Franciscus Ant. Lotharingici Re-</i>	
<i>Florentius Burenus.</i>	72. 73	<i>guli F. accipit vxorem Christier-</i>	
<i>Fœdus inter Imp. Pont. & Mag-</i>		<i>nam Dacicam viduam.</i> 94. <i>mori-</i>	
<i>nates Italicos iētum.</i> 37. 39. <i>cum</i>		<i>tur.</i>	137
<i>Venetis contra Turcum.</i>	78	<i>Franciscus Atestinus, captus.</i> 116	
<i>Fœdus inter Anglos & Scotos</i>		<i>Franciscus Bernardus, pacificato-</i>	
<i>439.</i>		<i>rius legatus.</i>	145
<i>Fœdus inter Imp. & Anglum ad</i>		<i>Franciscus Borbonius, Comes iadē</i>	
<i>uersus Francum.</i>	109	<i>Anguianus.</i> 109. 114. <i>fundit Va-</i>	
<i>Fœdus inter Pont. Francum &</i>		<i>stenssem.</i>	112
<i>Ferrarium.</i>	282	<i>Franciscus Delphinus Francus.</i> 8	
<i>Fœdus inter Francum, & Teuto-</i>		<i>derepente mortuus.</i>	64
<i>nos aduersus Imp.</i>	186	<i>Franciscus Donatus Venet. Dux.</i>	
<i>Folembria villa regia incensa.</i> 237		139. <i>moritur.</i> 211.	

I N D E X.

- Franciscus Florent. iuuent. Prin-
ceps. 92
- Franciscus Friderici T. Mantua-
norum Regulus. 90. obit. 173
- Franciscus I. Franciæ Rex. pag.
4. eius res gestæ. 7. 10. ad Ticinum
olim captus. 18. ducit uxorem Leo-
norum. 19. 21. 35. 36. 39. 44. 45.
46. primum Legionarios insti-
tuit milites. 57. Mediolanum ap-
petit. 59. 63. 64. filiam Scoto col-
locat. 69. sollicitus. 79. apud ex-
ercitum transalpinum. ibidem.
Nicie. 81. apud Fossas Maria-
nas. 82. 83. Imp. beneuolus. 88.
Literarum patronus. 91. bellum
parat aduersus Imp. 92. 93. 98.
instruit simul quinque exercitus.
99. 100. 101. 102. 103. 104. ole-
um & operam perdit. 104. capit
Anglum inimicum. 107. vindi-
que infestus in Imp. 109. de de-
fensione Landresii sollicitus, deli-
beratum perficit. 117. 118. Pam-
maria abstinet. 119. 120. eius
Christianum iudicium. 121. ad
uocato Turco stomachatur. 123.
male audit. 124. Lutetie prouidet.
127. ad pacta venit. 129. regnet
Bononiam. 132. 134. in Vantua-
tes & suos infestus. 135. 136. con-
cordat cum Anglo. 145. moritur
ampliato regno. 156. 157. eius a-
pophthegma. 211
- Franciscus, Henr. II. Fr. R. F. 121
- Valesius ducit uxorem Scotam.
92 334. idem Rex & Delphinus. in
bidem. Rex creatus. 406. inaugu-
ratus sodalitatem recenset, decon-
ratque ea dignitate affinem. 412.
ad Scotiam aspirat. 415. eius mo-
lestie. 419. vsque 429. S. C. per-
petuum. 430. 431. 432. uxoria
causa excidit. 438. eius mors. 447
iusta. 450
- Franciscus Lotharingicus vir bel-
li. vide Guisanns.
- Franciscus Lunepyrzicus Protea-
stantium studiosus. 144
- Franciscus Maria Roboreus Vrbi-
natum III. Dux. 84. obit. ibidem.
- Franciscus Sarinenta Hispanus.
Trib. mil. 86
- Franciscus Sfortia eo nomino se-
cundus Insubrum Regulus II. ma-
iestatis reus. Imp. reconciliatur. 16
uxorem accipit Christiernam. 42.
obit una cum stirpe. 57. 58. 59
- Franciscus Valdecus Monasteri-
sum Episcopus, 49. vsque 55
Florentia vrbs. 71. 74
- Franciscus Venerius Venet. Dux.
male audit. 279. gratiosus
moritur. 280
- Francophordia dedita. 148. 249
obfessa de nouo. 187
- Fridericus, Capellatorum Regu-
lus concordat cum Imp. 148
- Fridericus, Christ. F. Rex Dacie.

I N D E X.

<i>Fridericus, Dacorum Rex creatus</i>	<i>Georgius Megalopolites Imp. stu-</i>	
32. moritur.	47 diosus.	143
<i>Fridericus, Mantuanorū Dux. I.</i>	<i>Georgius Vvritenbergensis, Pro-</i>	
29.67. <i>Monferratensem provin-</i>	<i>testantium studiosus.</i>	144
<i>ciam obtinet tanquā ex dote vxor-</i>	<i>Georgius Austriades Lugduni</i>	
<i>ria. 68. obit. 90.</i>	<i>retentus.</i>	94
<i>Furor agrestium hominum Flan-</i>	<i>Georgius Sigismundus Selda, pro</i>	
<i>drorum.</i>	352 <i>pres. Augustalis.</i>	333
	<i>Germania afflicta.</i>	15
	<i>Gessoriacum.</i>	305. 308. 320
G	<i>Gilbertus Baiardus pacificatori-</i>	
<i>Gabriel Gusmanus, pacis inter-</i>	<i>us Legatus.</i>	129
<i>pres. & Legatus.</i>	<i>Ginnus Caponius occisus.</i>	247
<i>Galeotus Picus Astrandulam oc-</i>	<i>Ginecum captum.</i>	234
<i>cupans, nihil non inibi crudeliter</i>	<i>Giueloa insula.</i>	237
<i>perpetrat.</i>	38. 39 <i>Gravelinga opp. 320. confictus</i>	
<i>Galli mari infero exclusi.</i>	258 <i>ad id.</i>	348
<i>Gallorū astutia.</i>	179. 180. 265 <i>Grudij populi Belgici.</i>	102
<i>Gallorum clades tres.</i>	355 <i>Guidobaldus Vrbinatum Dux</i>	
<i>Gallorū ignominia & strages.</i>	352 <i>Pont. obediens.</i>	84
<i>Gallorū gloria. 120. ambitio, ibid.</i>	122. 242 <i>Guido Canalcanus Legatus pacifi-</i>	
<i>equit. virtus.</i>	<i>catorius.</i>	382
<i>Gallorū profuse letitie indicia.</i>	<i>Guido Rangonius, eius res geste.</i>	
66. 67. <i>erga Dominos studia.</i>	215 65. 67.	
<i>Gallosicambri qui.</i>	99 <i>Guilephordus Dudeleius. 220. v-</i>	
<i>Gandauum. 18. eius ciuitatis tu-</i>	89 <i>na cum sorore & vxore obrunca-</i>	
<i>multus. 88. restinctus.</i>	<i>us.</i>	231
<i>Gaspar Castalio Legatus.</i>	278 <i>Guinociperga incensa ac direpta.</i>	
<i>Gedeon Ephraimita</i>	266 343.	
<i>Geldrie ducatus vacans.</i>	83 <i>Guinum obsessum. 329. deditum.</i>	
<i>Geneua.</i>	419 330. <i>euersum.</i>	331
<i>Genua. 11. 38. perperam oppugna-</i>	330. <i>Guisa capta. 64. tentata. 116. 117</i>	
<i>ta. 65. 66. 67. 108. eius tumultus</i>	<i>iterum tentata.</i>	290
153. 154.	<i>Guisanus vir bellicosus, eius res</i>	
<i>Georgius Brunonis. Imp. studio-</i>	143 <i>geste. pri. Metarū custos. 199. eius</i>	
<i>sus.</i>		

INDEX.

encomium. 204. vir belli sciens.	Gustauus, Suetie Rex. 32. mori-
240. Trib. maior in Italia. 293.	tur. 447
285. Ciuitatula relictâ in Latio	
castra ponit. 286. in Frâciam re-	II
uocatus. 300. Pont. studiosus. 311	Hala Saxonica. 151
in patriam reuertens, Regius Le-	Hala Suenica. 148
gatus Caletes expugnat. 318. vsq-	Halmerotes, eeu Ammiratus
que 333. eius encomium. 332. Di-	Francie, vir bellicosus. 290. 291.
uodurum capit. a 335. vsque 340	captus. 304. missus. 373
heret. 342. deliberato abstines, ad	Hamum destitutum a defensorib.
Petram pontem subsistit. 357. vi-	captum. 331
carius Regis in exercitu. 365	Hanum deditum. 309
Gulielmus Auausinus Legatus	Heluetiorû Democratia. 131. ma-
in Germaniam. 333	nus Protestatibus auxiliaria. 145
Gulielmus Auardens. 231	ad Francum Legati. 190. Franco
Gulielmus Boius, Imp. sequitur,	auxiliares. 217. eius fratres. 300
Protestantium aduersarius. 143	Henrici Perga. oppidum. 113.
Gulielmus Budens v. c. & appri-	Henricus Aurelianus. 8. accipit
me eruditus. 91. obiit, ibidem.	vxorem Catharinam Mediciden.
Gulielmus, Franc. frater, Mantua	39. 40. Trib. maior in Taurinis.
norum Dux creatus. 173	79. iam factus Delphinus. ibid.
Gulielmus Cleuensis, creatus dux	Perpernianum obsidet. 104. fit pater.
Geldrie. 83. confirmatus in vtra-	ter. 121. tentat Bononiam. 132.
que ditone. 85. coniunctus Fran-	134. adoptat Patastrum Anglû.
co. 92. 98. Imp. bellum infert. 99.	146. II. eo nomine Rex creatus.
106. Imp. odiosus. 107. Imp. se sua-	157. suscipit diadema. 158. promi-
que credit. ac reconciliatur. 112.	cus sui. 165. triumphat inaugu-
113. Imp. studiosus aduersus Pro-	ratus & auspiciatur regnum. 168.
testanteis. 143. capit vxorem Ma-	169. redintegrat bellum aduersus
riam Austriadem. 146	Anglos. 170. transacta iniuria,
Sp. Gulielmus Heriô. Bulla pref.	donatus equestri fibula ab An-
vecordie pœnas luit. 185	glo, torquem ei repedit. 174. Par-
Gulielmus Læzus. Trib. mil. 103	me patrociniû suscipit. contra
Gulielmus Rogendorfus. 12	Imp. & Pont. 178. improbat Syn-
Gulielmus Saxo Frâcie studiosus.	hodum Tridentinam. 181. abalie-
365.	nas

I N D E X.

- nat *Mauritium* ab *Imp.* aduersus *Henr. Brunonis* uicannus *Menapij*
 quem iungitur *Teutonibus*. 183. studiosus. 112. 113. a *Protestanti-*
cum Pont. pagit. 185. propugnatus regno exutus, se cum filio *Hes-*
tor Germ. libertatis. 186. Imperio se concedit. 138. 139. custodia re-
 obnoxias ciuitates occupat, & Lo- tentus, *ibid.* & 143. regnum vnde
iharingicū sibi reseruat. 188. 189. fuerat deturbatus abs *Brandepyr-*
in Germaniam incurans, vt le- gica, fugato iam & fuso, recipit.
gatos Heluetiorum ac *Teutonorū* 219. 220.
 audiit, redit ad infestandum *Bel-* *Henr. Brunonis* uicannus *Philippi*
gium. 190. 191. 192. 193. victo studiosus. 364
 riosus. 194. 195. 196. 197. Senatū *Henr. Dupleius* aduersarius *Re-*
 aduocatus. 199. *Terauane* prospice, in *Franciam* transmisit. 279
 eit. 206. aduersa fortuna vititur *Henricus Montacutus* obtrunca-
Terauana amissa. 208. 209. 210. tus. 87
 211. officiosissimum habet regnum *Henricus Nauarrens* Rex. 92.
 215. reparatis virib. in *Artusia* 159. moritur. 266
 irruens *Cameracum* tentat. 217. *Henricus Sudofrichius*. 220. cap-
 dimicaturit. 218. eius incommodū tus. 223. obtruncatus cum filia &
 causa receptus. *ibid.* missionis mil. genero. 231
 219. *Turco* coniunctus *Corfica* por *Henr.* 71. *Anglus* titulum *Frā-*
 tum sibi vindicat. 225. in *Belgium* cie posteris manentem, quando ar-
 234. victor. 235. 236. *Marie* rogavit. 305
Austriadi insensus. 237. crudelis *Henricus VIII.* *Anglie* Rex. 35
 238. *Renteium* obsidet. 239. mili- 36. a se alius. 40. *Pont.* insensus.
 tib. beneficus. 242. soluit exercitiū. 41. 56. 61. 68. 80. 84. 85. 90. 96.
 244. *Pont.* coniunctus aduersus 97. 98. *Franco* bellum indicit. 107
Phil. 282 solicit. 292. solers. 300 *Imp.* suppetias it. 117. immittit
 auget, ac reparat vires, debellat classem in *Scotos*. 122. *Bononiam*
Caletes duce *Guisano*, a 218. vsq. capit *Morinorum*. 127. 128. recu-
 que 333. presens apud exercitum, sat pacem. 132. concordat cū *Fran-*
communitis castris sese continens, co. 145. fit *pantaster*. 146. moritur
 pacem bello presert, a 365. vsque 155. 210.
 369. nouo casu interfectus. 402. *Hercules Ferrarius*. 46. 47. mori-
 403. eius exequie & autum se- tur. 413
 pulcrum. 408 *Hercules Francus* natus, *Ande-*
G 3 5 gauena

I N D E X.

<i>ganensium defig. Regulus.</i>	254	<i>Lobus Hesi. captus.</i>	215
<i>Herculis portus captus.</i>	258	<i>Loffus Teravane pref. captus.</i>	
<i>Heritorum familia.</i>	32	209.	
<i>Heruli Cesariani, vulgo Domini de. &c.</i>		<i>Lungauallensis.</i>	99
<i>Aglaius.</i>	365	<i>Magnus Hesi. occisus.</i>	215
<i>Barelomontius.</i>	365	<i>Mernæ duo capti.</i>	296
<i>Bræderodeus.</i>	200	<i>Mola captus.</i>	304
<i>Fontanus.</i>	350	<i>Moneuillanus Hesi. interfectus.</i>	
<i>Peleus occisus.</i>	353	215.	
<i>Sirincans, Inosij pref. 193. oppidū</i>		<i>Montebrunus captus.</i>	296
<i>Franco permisit.</i>	194	<i>Obigninus captus.</i>	296
<i>Heruli Gallicani.</i>		<i>Plenota occisus.</i>	296
<i>Amubalius captus.</i>	353	<i>Renedeus interfectus.</i>	425
<i>Birones duo capti.</i>	296	<i>Rionius Hesi. captus.</i>	215
<i>Bordelio. 297. Trib. mil.</i>	335	<i>Rupescalcus captus.</i>	296
<i>Brisaces.</i>	179	<i>Sanctieranus captus.</i>	296
<i>Campodenarius occisus.</i>	296	<i>Sanremus captus.</i>	304
<i>Cenomannus captus.</i>	296	<i>Sanserranus.</i>	297
<i>Chersimo, patria defensor, ac vin.</i>		<i>Sinarpontanus captus.</i>	353
<i>dex.</i>	359. 360	<i>Soliniax Castellii pref.</i>	309
<i>Curtontates captus.</i>	296	<i>Tesgallus.</i>	125
<i>Cuzius captus.</i>	304	<i>Thermus. 319. vide cetera in elemento T.</i>	
<i>Dampierius captus. 209. euadit</i>		<i>Vasseus captus.</i>	296
<i>ibid. Hesi. occidit.</i>	215	<i>Veruinus recordio pœnas suo Regi dar.</i>	128
<i>Dandolotus. vir bell.</i>	170		
<i>Decius.</i>	117	<i>Heruli Italici.</i>	
<i>Garda captus.</i>	304	<i>Castaldina. 120. require fufus in</i>	
<i>Galanus occisus.</i>	296	<i>Ioan. Baptista Castald.</i>	
<i>Guro occisus.</i>	296	<i>Montebellus fufus.</i>	310
<i>Humirus.</i>	73	<i>Populinarum, suo denuo indutus</i>	
<i>Humus captus.</i>	304	<i>herulus.</i>	287
<i>Landa. 227. vir bellicosus occisus.</i>		<i>Hesidinum opp. & arx capta. 72.</i>	
126		<i>recepta. 73. it. capta & recepta.</i>	
<i>Langæus.</i>	103	<i>202. tert. capta & recepta. 213.</i>	
		214. &c.	

INDEX.

214. *vetus euerfa, arx noua inftau* Iarnaces Gallus, vir belli captus.
rata. 216 304.
- Heflus iunior Francie studiosus.* Imperatores.
 366. *Carolus V. &*
- Hierofolymitarij milites. require* Ferdinandus Auftriade fratres,
Melita infula, &c. require in elementis C. & F.
- Hilmarmonachusius. Trib. mil.* Imperatoris in bellū Germanicū
 Germanorum. 348. 350 studiosi Principes. 142. 143. 144
- Hippo.* 56 Inducie 10. mensum in Belgio.
Hifpalis. 411 73. trimestres in Italia. 80. proro-
- Hispanorum militum humanitas.* gat. a, ibidem. decennales. 81. quin=
 76. 209. constantia. 235 quennales. 278. resciffa. 284
- Hogestrata arx dedita.* 99 Inducie xl. dierum. 282
- Horatius Farnesius se fratremque* Ingolftadium Danubiana ciuitas.
Franco commendat. 177. Metis. 142. 144.
199. *Hesdini interfectus.* 214 Inquilini mercatores Andouer-
Hordens Scrotus. 401 pis. 100. dextrum vrbis brachium
- Hugo Capetus olim Francie Rex.* ibidem.
 196. Insubres. 8. 62. 114
- Hugo Marchio Ferrariensis.* 404 Infula oppidum. 369
- Huldericus VVirttembergicus re-* loachimus Brandepyrigicus Imp.
fituus. 42. 43 studiosus. 143. vna cum Ioan. fra-
Huldericus VVirtēpergensis con- tre & Alberto nepote. ibid.
- cordat cum Imp.* 148. loachimus Brandepyrigicus PH.
Humirius Gall Trib. mil. 73. 78 studiosus. 364
- Husia Anglus.* 68 Ioanna Aragonia Car. V. mater
- Hyberna capta.* 251 mortua. 256
- I
- Ioanna Franca nata.* 280
- Ioanna Nauarraea Gulielmo Me-* napio innuptis nuptijs collocata.
matris custodie referuata. 92. Ven-
 273. domio nabit. 162. 163
- Iacobus V. Scotorum Rex, Mag-* Ioanna Semera. Hen. VIII. An
dalenam Francam accipit vxorē. gl. Regi nupta. 61. parit. 80. anori=
 69. a praelio obit. 106 tur. ibidem.

INDEX.

- Ioanna Sudofolehia falso Regina, instructus aduersus Imp.* 144. in
 221. capta. 222. vna cum marito suam redit Saxoniam. 148. fundis
Dudeleio, & patre obruncata. tur, capitur. 150. 151. Exelector,
 231. ibidem libera custodia asservatur,
Ioan. Alber. Magalopolites Mau & Imp. assequitur. 163. 186. re-
 ritio coniunctus contra Imp. 185. missus. 199. mortuus. 232
 interfectus. 188 *Ioan. Fridericus, iunior, ceu Ioan.*
Ioannes Aloysius Fliscorum Co- Frid. F. 144. e praelio euadit sauci-
 mes, patrie dominationem affe- us. 150. succedit patri. 232
 ctans, victoriosus submergitur. *Ioannes Georgius antistes primus,*
 153. 154. & deinceps Monferratensis Mar-
Ioan. Angelus Medicinus crea- chio. 29
 tus Pont. Rom. 414 *Ioannes Georgius Saxo Septem-*
Ioannes Anguianus occisus. 296 uir Protestantium Princeps. 26.
Ioan. Austriades. 376 obiit. 31
Ioan. Baptista Castaldus Imp. stu- Ioan. Iacobus Medicinus vir belli-
 diosus. 143 237 ca laude clarus. 64. Imp. secutus,
Ioan. Baptista Pont. nepos Mirā- bello Germ. 143. dissentit ab Imp.
 dulam obsidet. 178. inibi interse- 200. P. Strozzi fundit. 246. tri-
 ctus. 185 umphat. 258
Ioan. Baptista Spinellus equit. Ioan. Leydanus Bathanus Ana-
 pref. 144 baptistarum Princeps, & Rex, &
Ioan. Bernardinus Carbo Neapo- propheta. 49. vsque ad 55
 litanus Palicani pref. 313 *Ioan. Lusitanorum Rex. 85. 108*
Ioan. Ernestus, Saxonis Electoris mortuus. 286. 287
 Fr. 144 *Ioannes iunior, Lusitani Regis F.*
Ioan. Fiscerius Pont. Rocestrius. mortuus. 287
Cardinalis obruncatus. 56 *Ioan. Maria Montefamsoninus.*
Ioan. Franciscus Miradulanus oc- Card. creatus Pont. 171. 172
 ciditur. 38 *Ioan. Menapiorum Regulus obit-*
Ioan. Fridericus, Ioan. Georgij 85.
F. 31. Brunonisulcano inimicus. Ioan. Momoransinus Cursor, Le-
 138. gatus. 226
Ioan. Frid. VII. VIR. Saxo pro- Ioan. Northumber. Somersetani
 testat. Protestantium Princeps emulator. 184. 185. regnum affe-
 ctans

I N D E X.

Stat. 220. 221. arma corripit. 222	nat. 178. Synhodom Tridenti re-
iusus deponere, cum liberis & fra-	colligit. 181. laboriosi belli auctor,
tre captus. 223. obruncatus. 224	cum Franco concordat. 185. mora
Ioan. Petrus Carafa, Theatinus.	tus. 254. 277
Pont. 257. vide cetera in Pau-	Iulius Vrsinus fufus. 310
lus. III.	Iunium a Turcis obfessum 33. li-
Ioan. Scyphus Legatus Imp. 222	beratum. 34
Ioan. Seruilius, Andouerpans ob-	luofum occupatum. 104. ii. 194
fidium scriptor. 101	
Ioan. Vega Prorex Sicilie. 176	L
Ioannettinus Doria occifus. 154	Lancastrij pop. Anglie. 68
Iorchi pop. Anglie. 68	Lancelotus Vrselius Eques, & cō-
Isabella Augusta, sine Imperatrix	ful. 100
mortua. 85	Landresum captum. 109. eius si-
Isabella Carol. V. soror. 32	tus, obfidioque. 116. 117. 118. stat.
Isabella Franca, Medicidis filiarū	119. 120. 233.
prima. 146. Philippo desposā. 387	Laodunum ciuitas. 300
sponsa. 398. iam vero nupta. 414	Latinum bellum. 281. ciuitates &
Islebum, Lutheri patria. 140	oppida eo bello, ab Dalua capta.
Italorum in obfisione Andouer-	281.
pana virtus. 100	Laurentius Medices Vrbinatum
Itius portus. 35. 127. ceu promon-	Regulus. 39. alter eo nomine A-
torium, ubi locorum. 320	lexandri interfector. 70. 71
Iubili origo, & ratio. 172	Laurentius Priulus Venet. Dux,
Iulianus Romerus Celti. col. pref. 280	mortuus. 408
vir preclara fortitudine captus. 236.	Legati Imp. in Angliā. 222. 226
	ad Electores. 333
Iulia Menapiorum metropolis, de-	
dita. III	Legati Pontificij.
Iulius Cesar. 150. 320	Barptolemeus Valorius. 22
Iulius III. Pont. 172.	Octauio Capuanus Antistes. 8
Parmam & Columnatum fami-	Saluianus. 8. pluris require inter
lie statum restituit. 173.	Iubilum Cardinaleis in elemento C.
celebrat. ibidem. Octauio Farnesio	Legati violati. 98
infensus. 177. Mirandulū oppug-	Legati Ioachimi Brandepyrgei a-
	pud

I N D E X

<i>pud Ph. exercitum.</i>	364	<i>paniens.</i>	348.350.
<i>Legionarij milites in Franca om-</i>		<i>Luca ciuitas.</i>	95
<i>nium primo instituti.</i>	57	<i>Lucenses Italie populi.</i>	21.132.
<i>Lensa incensa.</i>	283	<i>eorum anarchia,</i>	<i>ibidem.</i>
<i>Leo X. Pont.</i>	168	<i>Lucapyrgica prouincia afflictā.</i>	
<i>Leodium.</i>	195	103.104.113	<i>repetita armis.</i> 121
<i>Leonora Austrias, Franco de-</i>		123.	<i>recepta.</i> 126.
<i>sponsa. 10. ei nupta. 19. congratu-</i>		<i>Lud. Concordia.</i>	38
<i>latur fratri. 83. pacis studiosa. 129</i>		<i>Ludonicus Dauila, belli Germa-</i>	
<i>comitatur fratrem. 280. moritur.</i>		<i>nici enarrator.</i>	142.143.144
333.		<i>Ludonicus Hungarorum Rex &</i>	
<i>Leonora Toletana Cosmo Medi-</i>		<i>Turcis profligatus.</i>	28.159
<i>ci nupta. 86. parit primum. 92.</i>		<i>Lud. Matnani frater captus.</i>	296
<i>Lethe ceu Leitha portus. 122. pre-</i>		<i>Lud. Vistarinus Cermaniole res-</i>	
<i>sidium Gallorum in Scotia. 417.</i>		<i>cuperande auctor.</i>	115
<i>obsessum. 418. circumseptum. 434</i>		<i>Lud. XI. Francie Rex. 306. Ae-</i>	
<i>euersum.</i>	436	<i>duorum & Sequanorum ciuitate</i>	
<i>Lex (interim) ab Imp. lata. 163.</i>		<i>inuasit.</i>	308
<i>remissa.</i>	190	<i>Lud. XII. Francie Rex. 59. 121. 210</i>	
<i>Liberæ ciuitates Germ. que, &</i>		<i>Lugdunum.</i>	63.64.94.299
<i>cur ita vocatæ. 144. 145. 147. 148</i>		<i>Luna portus.</i>	95
149.		<i>Lucapyrgicus Dux Francie su-</i>	
<i>Ligniacum deditum.</i>	126	<i>diosus.</i>	365
<i>Ligures populi. 21. 32. 132. eorum</i>		<i>Lutetia.</i>	69.91.121.127.158
<i>anarchia,</i>		<i>ibidem.</i>	
<i>Locustæ in Germaniâ & Italian</i>		<i>Lysa flumen.</i>	206
<i>ac earum portentum.</i>	105		
<i>Londinum. 156. 222. 223. 229.</i>		<i>M</i>	
249.		<i>Maclauellus Historiographus. 315</i>	
<i>Lotharius Imp. statum abdicauit.</i>		<i>Magdalena Franca Scoto Regi</i>	
275.		<i>nupta, statim moritur.</i>	69
<i>Louaniû Academia, a Palladis</i>		<i>Mahumetus Amurathis F. 275</i>	
<i>grege cõtra Gallosicambros defen-</i>		<i>Malatesta Ballion Persiæ domi-</i>	
<i>sa.</i>	102.103	<i>nator. 10. Florentiam transit. 20.</i>	
<i>Loysius Caruaial. Trib. mil. His-</i>		<i>Perusiam redit.</i>	22.43
		<i>Malum inauditû in vtraque Ger-</i>	
		<i>mania</i>	

I N D E X.

<i>mania.</i> 12. 13. 14. eius morbi re-	<i>M. Ant. Tarvisinus Venet. Dux</i>	
<i>medium.</i>	<i>ibidem</i>	211. mortuus. 232
<i>Mantua.</i>	61. 80	<i>Marcus Flandrensis fidicen.</i> 60.
<i>Marcellus Ceruinus Pöt. II.</i> 254	<i>Margarita Austriae.</i> 7.	mortua. 28.
<i>moritur.</i>	255	
<i>Marchiones Imperio obnoxij,</i>		<i>Margarita Austriae Imp. filia,</i>
<i>ac Casariani cen Burgundij.</i>		<i>nupta primū Alexandro Medici,</i>
		<i>deinde Octavio Farnesio desponsa</i>
		<i>82. nupta. 84. Belgio presecta.</i>
		<i>Margarita Franca nata.</i> 211
<i>Berganus.</i>	364	<i>Margarita Paleologa Mantuano</i>
<i>Brandepyrgeticus.</i>	26	<i>nupta. 29. beneficiaria Imp.</i> 67
<i>Renteianus.</i>	350. 364	68.
<i>Eccestrus Anglus Marchio.</i> 87	<i>Margarita Valesia, docta femina</i>	<i>moritur.</i> 171
<i>Hispanienses.</i>		
<i>Anguillarius.</i>	364	<i>Margarita Valesia altera, Henr.</i>
<i>Balanga.</i>	364	<i>II. soror. Allobrogi desponsa.</i> 38.
<i>Italici.</i>		<i>nupta.</i> 408
<i>Ferrariensis olim.</i>	404	<i>Maria Aedna, Caro. F. Maximili-</i>
<i>Marinianus.</i>	64	<i>ano I. Imp. nupta.</i> 292. 308
<i>Monferratensis.</i>	29	<i>Maria Austriae Ferd. Caf. filia</i>
<i>Piscarius.</i>	380	<i>Menapio nupta.</i> 146
<i>Salustianus.</i>	67	<i>Maria Caro. V. soror ab Hunga-</i>
<i>Vastensis.</i> 63. <i>Leue suffectus.</i> 66		<i>ria redux. 28. Gordunis odiosa.</i>
<i>vide his plura in littera V.</i>		<i>87. 100. Belgarum hera. 142. fra-</i>
<i>Marchiones olim Mätuani, a Fri-</i>		<i>trem assequitur in Vindeliciam.</i>
<i>derico deinceps Duces.</i>	90	<i>174. Sicambrum in Rhemos ex-</i>
<i>M. Ant. Atrebatū antistes. Nic.</i>		<i>trudit. 191. Franco odiosa. 237.</i>
<i>Perenothi F. 175. Ph. advocatus.</i>	238.	<i>abdicat provinciam delega-</i>
<i>271. Legatus pacificatorius, 380.</i>		<i>tam. 272. fratrem comitatur. 280</i>
<i>aliquando Cardinalis.</i>	383	<i>mortua.</i> 376
<i>M. Ant. Columna deturbatus de</i>		<i>Maria Henr. VIII. filia ex con-</i>
<i>statu. 281. Daluae Legatus bene</i>		<i>iuge Aragonia. 155. eius laus. 221</i>
<i>pugnat. 310. 311. a compositio-</i>		<i>promulgata Regina. 222. multos</i>
<i>ne exclusus. 313. restitutus. 414.</i>		<i>captiuos initio regni mittit. 223.</i>
		214

I N D E X.

224. inaugurata. 225. desponsa belli. 99. 107. 113. in Rhemos. 191
 PH. Caro. V. F. 226. Pont. studio-
 sa. 228. celsi animi. 229. superat
 seditiosos. 230. 231. nubit Philip-
 po. 249. pacis studiosa. 277. mor-
 tua. 371
- Maria Imp. filia, Aureliano Gal
 lo oblata. 130. consobri-
 niano nupta. 165
- Maria, Ioan. Lusit. R. F. Philippo
 cōsobri- niano nupta. 108. a partu mor-
 tua. 138
- Maria Lusitana, eius regni candi-
 data. 333
- Maria Scota, mater & filia cogno-
 mines. 106. iunior Anglo negata
 160. in Franciam transuecta, Del-
 phinati que desponsa. 165. Estuans
 cognomento nupta. 334. Angliæ
 titulum usurpat. 416. senior mori-
 tur. 439. iunior vidua. 447
- Marianus. Lucus, ceu mons, ceu
 Marianum prædium incensum.
 238.
- Marianum arx. breui capta. 233
 234. 290.
- Martinalia apud multos eadem
 fere, que apud præfatos Saturnalia.
 319.
- Martingus Procomes captus Te-
 rraue, euadit. 210. Hærdini con-
 fossus. 215
- D. Mart. Lutherus. 15. 26. 31. 49
 51 moritur.
- Martinuamrossemus Sicamber vir
 292.
- Matrona flumen. 126. 127
- Mauritius Saxo, sub Imp. militat.
 123. aduersus Brunonis uicium.
 139. aduersus Protestantes. 143.
 Saxoniam inimicam infestat. 146
 creatus Elector. 151. Partienope
 adit. 182. ab Imp. alienus, cum ad
 ciuitate concordat, & re infecta
 discedens, Franco coniungitur ad-
 uersus Imp. 183. 184. eius strates
 gema, & cum Gallo & Teutonibus
 fratribus societas. 185. 186. eius
 iter, expeditio, fortuna, concordia
 cum Imp. ibid. & 187. Alberto
 Brandepyrigico fuso emoritur vi-
 ctoriosus. 212
- Maximilianus, Austriades, Ferd.
 Ces. F. Boëmiæ Rex desponsatus,
 Mariam consobrinam accipit ux-
 orem. 165. curator Hispaniæ. ibid.
 e Vindelicia redit ad Hispaniam.
 180. II. Imp. 376.
- Maximilianus Burensis Hippat-
 chus Anglo se coniungit. 127.
 Imp. assequitur in Germaniam.
 142. 144. politur Francophordia.
 148.
- Maximilianus Iselsteinus. 63
- Maximilianus I. Imp. 7. 94. 210

I N D E X.

<i>Medicum familia exsul aliquan-</i>	<i>Mirandula præoccupata.</i>	38.65.
<i>do. 11. illustrata. 23. gloriosa, &</i>	<i>74. 124. 125. obsessa. 178.</i>	
<i>fortunata.</i>	168 <i>Missâ.</i>	16.26
<i>Mediolanum. 20. 42. ea ditio in</i>	<i>Mœnus flu.</i>	148.187
<i>Imp. Car. V. primo translata, de-</i>	<i>Moleperga.</i>	140
<i>inceps recidit ad Ph. F. 58. Franci</i>	<i>Momedium relictum de industria</i>	
<i>de eo obtinendo frustrata spes. 92</i>	<i>193. deditum.</i>	196
<i>115. 141. 101. 282.</i>	<i>Momelianum Taurinorū opp. reti-</i>	
<i>Mediomatrices pop.</i>	<i>123. 251 neret Francus certa lege.</i>	131
<i>Meduacus fluuius.</i>	80 <i>Momoransinus iunior Teravanâ</i>	
<i>Melita insula. eius situs, qui Me-</i>	<i>missus. 206. Decio suffectus, ac</i>	
<i>litenses milites. 17. 18. 55. 56. 95.</i>	<i>captus. 209. 210. euasit. 297</i>	
<i>176. 245.</i>	<i>sani collega.</i>	319. 365
<i>Menapij pop.</i>	98. 107. 143 <i>Monasterium Anabaptistarum</i>	
<i>Meninx insula recepta. 432. de-</i>	<i>Regia.</i>	47
<i>nua capta.</i>	439 <i>Moncaluum captum. 260. receptū</i>	
<i>Meta ciuitas. 123. Mediomatri-</i>	<i>380.</i>	
<i>cum ciuitas præoccupata, sub iu-</i>	<i>Monferratensis ditio adiudicata</i>	
<i>gum mittitur. 189. munita a Frâ-</i>	<i>Mantuano. 67. manet.</i>	68
<i>co. 198. 199. obsessa ab Imp. 200</i>	<i>Mongomerius Gallus Regē Hen-</i>	
<i>relicta. 202. 203. quid illic memo-</i>	<i>H. fortuito occidit.</i>	401. 402
<i>rabile acciderit.</i>	252 <i>Mons Alcinoi obsessus. 205. li-</i>	
<i>D. Michaëlis imagine signata tor</i>	<i>beratus.</i>	ibidem
<i>quis Gallorum.</i>	174 <i>Mons Regalis ciuitas recepta. 114</i>	
<i>Milordanardus, legatus pacifica-</i>	<i>115.</i>	
<i>torius.</i>	381 <i>Monstrulum opp. expugnatum. 73</i>	
<i>Milordeclinto præf. class. 358. 417</i>	<i>relictum ab Anglo.</i>	132. 244
<i>Milordegrains dux mil. fortis. 329</i>	<i>Montemurlum castellū.</i>	75. 76
<i>captus.</i>	330. 417 <i>Morbus Anglicus.</i>	15
<i>Milordeuendophordus Caletum</i>	<i>Morini pop. & eorum metropolis.</i>	
<i>præf.</i>	321 <i>a 205. vsque 211. 238</i>	
<i>Minerius apud Aquas Sextias</i>	<i>Mortes magnorum Europæ no-</i>	
<i>præter Vantuates euerit. 136.</i>	<i>minum.</i>	413
<i>137.</i>	<i>Mosafu. 111. 112. 192. 234. 289</i>	
<i>Mintius.</i>	173 <i>Mosarea ciuitas.</i>	196. 289
	<i>H b Mosel-</i>	

I N D E X.

<i>Mosella flumen.</i>	191	<i>nus pacificatorius Legat^o.</i>	119. &
<i>Mulasses Maurus. 55. tributari-</i>		<i>us virtus & encomium & mors</i>	
<i>us Car. V.</i>	36		175.
<i>Mutina.</i>	19	<i>Nicolaus Salmensis.</i>	12
		<i>Nicolaus Schermerus Pugil con-</i>	
		<i>sul.</i>	100
N			
<i>Namur, oppidum.</i>	237	<i>Nobilitas plurima apud Gal.</i>	297
<i>Nancium, Lotharingie caput.</i>	188	<i>Nordosolchius Trib. mil. a suis de-</i>	
	308	<i>stitutus, 229. it. Trib. maior.</i>	417
<i>Nassovius.</i>	64. 66	<i>Nouiodunū vastatum.</i>	310
<i>Natalis, & natale solum. Car. V.</i>		<i>Nouocomum.</i>	16
<i>Imp.</i>	18	<i>Numantia ciuitas.</i>	414
<i>Natalis Heroicarum personarum</i>		<i>Nuptiæ Regiæ, Heroum, Regulo-</i>	
<i>41. 80. 92. 121. 146. 161. 211. 258</i>		<i>rum, ceu Principū. 19. 40. 69. 84.</i>	
<i>280.</i>		<i>86. 147. 334. 379. 414</i>	
<i>Navalis pugna Belgarū & Gal-</i>			
<i>lorum maxima & atrocissima a</i>		O	
<i>260. usque 266.</i>		<i>Obtruncus flu.</i>	189
<i>Neapolis ciuitas & regnū. 9. 58.</i>		<i>Octavius Farnesius, Imp. filiū vi-</i>	
<i>61. 86. 141. eius tumultus breui cō-</i>		<i>duā accipit uxore. 82. Camertium</i>	
<i>positus. 152. 153. 246. 282</i>		<i>ditiono amplificatus a Pont. 84.</i>	
<i>Neapolitanorum studium ad de-</i>		<i>109. Imp. studiosus, bello Germa-</i>	
<i>fendendam patriam.</i>	286	<i>nico Trib. mil. 143. P. Aloysij P.</i>	
<i>Nemausium oppidum.</i>	316	<i>Pont. nepos, Imp. gener. 161. Par-</i>	
<i>Nemetes pop.</i>	123. 191	<i>mā recipit. 173. ab Imp. sibi metu-</i>	
<i>Nemurs Trib. mil. 240. Guisani</i>		<i>ens, ad Francū transi. 177. 178.</i>	
<i>collega.</i>	335. 365	<i>Imp. & Pont. inimicos capit ibid.</i>	
<i>Neocastrum captum, breuique a-</i>		<i>concordat cum Philippo. 281. mi-</i>	
<i>missum.</i>	86	<i>litat sub eodem.</i>	363
<i>Nicia, ciuitas. 39. 81. 82. 83. op-</i>		<i>Odomari fanum.</i>	206
<i>pugnata, pactione capta, arce etiā-</i>		<i>Orbitula.</i>	287
<i>num incolumi. 109. 110. 114</i>		<i>Ostia Tiberina obsessa. 281. dedi-</i>	
<i>Nicolaus Baropouyllanus. 298. 1a.</i>			282
299.		P	
<i>Nicolaus Perenothus Granuella:</i>		<i>Pacla matrimonij, inter Ph. Car.</i>	
		<i>V.</i>	

I N D E X.

<i>V.F. & Mariā Anglā.</i>	226. 227	<i>iunctus Franco & Ferrario.</i>	282
<i>Padus fluitus.</i>	94	283. <i>repudiat condiciones pacis,</i>	
<i>Paleologorum stirps a maribus in</i>	311.	<i>concordat tandem.</i>	312. 313.
<i>quo excidit.</i>	30	<i>mortuus.</i>	409
<i>Palicanum captū. 90. it. vsurpa-</i>		<i>Pax Cameracensis. pag. 4 7. 8. 9.</i>	
<i>tum. 281. 310. obsessum. 312. Car</i>	10. 28.		
<i>boni concreditum.</i>	313	<i>Pax Cameracina. 308. 382. eius</i>	
<i>Panormus ciuitas.</i>	316	<i>sinceritas, & condiciones, a</i>	383.
<i>Pares. vide Patricij.</i>		<i>vsque</i>	393
<i>Parma. 171. Octauio reddita. 173</i>		<i>Pax Crepeiāna. 126. eius cōditio-</i>	
<i>eius defensio Franco concreditā.</i>	130. 131. 132.	<i>confirmatio. 133</i>	
<i>177. 178. obsessā.</i>	ibid.	<i>Pembruchius Viatam fudit. 230</i>	
<i>Parrhisij timidi.</i>	127. 301	<i>Trib. mil. Ph. R. auxiliaris. 299</i>	
<i>Parthenope Albensis. libertatis</i>		<i>Penuariolum, obsessum, ac statim</i>	
<i>tenax. 181. 182. 183. 184. argumē</i>		<i>relictum. 78. 79. retineret Francus</i>	
<i>tum fortitudinis.</i>	ibid.	<i>certa lege. 131</i>	
<i>Patricij Frācie, eorum institutio,</i>		<i>Perona obsessa. 64. liberata. 66</i>	
<i>nomina, dignitas, status, numerus</i>	217.		
158. 159.		<i>Perpernianum, obsessum. 104.</i>	
<i>Paulus Aemilius. 305. 407</i>		<i>Perusia. 10. tradita. 20. 22. occu-</i>	
<i>Paulus Iordanes Vrsinus Medici-</i>		<i>pata. 43. subacta. 57. Perusini cō-</i>	
<i>dem accipit uxorem. 357</i>		<i>tusi. 90</i>	
<i>Paulus Simeō, miles Rhodius Ni-</i>		<i>Pestum captum. 96</i>	
<i>ciensis arcis defensor. 110. 114</i>		<i>Petrarcha. 404</i>	
<i>Paulus III. 44. 57. 61. 62. pacis</i>		<i>Petrus Aloysius Farnesius con-</i>	
<i>studiosus. 79. 80. 81. Guido Baldo</i>		<i>fossius. 161. eius pater, et liberi. 171</i>	
<i>minatur. 84. Perusinis acerbus. 89</i>		<i>Petrus Carrus. 228. solum vertit</i>	
<i>95. bellatoribus infensus. 105. 108</i>		<i>231.</i>	
<i>licetur Mediolanū. 109. 139. 140.</i>		<i>Petrus Ernestus Mansoueld. eius</i>	
<i>Imp. auxiliaris aduersus Protestā-</i>		<i>Comes, vir ampliss. Inosij captus.</i>	
<i>teis. 141. Parmam & Placentiam</i>	193. 194.		
<i>filio concessit. 161. 165. moritur</i>		<i>Petrus Landus Venet. Dux. 85.</i>	
<i>senex. 170. 171 moritur. 139.</i>			
<i>Paulus III. Pont. 257. aduersus</i>		<i>Petrus Strozza, vir belli, eius</i>	
<i>Phiūppū bellū suscipit. 281. con-</i>		<i>res geste. 76. Franci studio-</i>	
		<i>sus.</i>	

INDEX.

sus, Eq. pref. 116. *abs Salernitano accipit uxorem consobrinam Lusi-*
fusus. 124. *enadit.* 125. *audax & tanam, induiturque Principatu*
victoriosus, ibidē. missus ab Henr. Hispaniensi. 108. *orbatur uxore.*
II. in Scotiam cum exercitu. 170. 137. 138. *procurat patri pecuniam*
Michaëlitā Metis. 199. *susus a* 142. *renocatus ad principatū Bel-*
Mariniano, & saucius. 246. *statio gicum a patre.* 165. *qua transfijt.*
ne exclusus. 257. *aduersus Dal-* 166. *quā a Belgis exceptus sit.* 167
uā, Rome propugnator. 282. 312 *Ferd. Cæs. patruelis, comitatur pa-*
in Galliam transmittens, auspex trem. 174. *honorum plenus cū con-*
expeditionis in Caletes susceptæ ac sanguineo renauigat in Hisp. 180
perfectæ, a 318. *vsque* 333. *eius desig heres.* 204. *caelis, coniugio*
encomium. 332. *moritur victorio-* *Marie Anglæ iungitur.* 226.
sus. eius fortuna, & epitaphium. *Hispi. iuuent. Princeps in An-*
 339. *gliam nauigat, & capit uxorem*
Petrus Toletanus Neap. Prorex Anglam. 248. *creatus Rex Nea-*
 86. *Neapolitanis grauis.* 152. 153 *poleos, & Hierosolymitarius, nec*
Trib. maior in ipsa velitatione non Mediolani herus, Londinum
Florentiæ moritur. 205 *intrat.* 249. *cogit Senatum An-*
Philibertus Allobrogum Regu- *glicanum.* 250. *a patre accersitus*
lus. 28 *266. fit Princeps Augustalium*
Philibertus Cabillonius Arausi- *sodalium. ibidem. heres.* 268. 277
orum Princeps, & eius res gestæ. 274. *Parmensi Placentiam per-*
 10. 20. *obsessa Florentia confos-* *mittit.* 281. *Pont. inimicum capit*
sus. 21 *281. transmittit in Angliā.* 285
Philippalcalzer arx noua. 432 *rediens ad suos Senam Florentino*
Philippus Bonus Aeduorū Dux permittit. 287. *eius bellicus appa-*
 267. *mortuus.* 307 *ratus, & vna, quasi perpetua vi-*
Philippus Brunonisucanus, Pro- *etoria, a* 289. *vsque* 339. *Aedus*
testantium socius. 144 *us.* 292. *eius victoriosus exercitus*
Philippus Brunonisucanus Hen. 298. *occasione R. G. excidit.* 299.
F. Imp. studiosus. 143 *apud exercitum. ibid. &* 300. *in*
Philippus Caroli V. Imp. pater. castris. 302. *eius Fortuna prospera*
 256. *310. reconciliatus Pont.* 313. *titu-*
Philippus Caro. V. Imp. F. pag. 4 lo tenus Angliæ Rex, Angliis
Mediolanensis diuionis heres. 58 *suspectus.* 328. 329. *benignus. ibi-*
dem.

I N D E X.

dem. instaurat ac reparat vireis.	Philippus VI. Francia Rex, ab	
343. vincit iterum. 354. facit pa-	Anglo fusus.	327
cem cum Ferrario. 357. apud ex-	Philippus Strozza. 58. 71. recipi-	
ercitum, simulat Dorlentis oppu-	ende libertatis studiosus. 73. cap-	
gnationem. 362. proclivis ad pa-	tus. 76. sibi ipsi gravius consuluit	
cem. 369. parentibus & coniugi	77.	
inusta facit. 377. contrahit affini-	Philippus Valorius, captus.	76
tatem Francicam. 387. triumphat	Placentia. 11. 108. 125. occupata.	
Gandavi, Syssitia confirmat, de-	161. 177. restituta. 281.	
corat affinem Francum. 409. re-	Placentia altera, propugnaculum	
navigat in Hispaniam tumultuo-	Gallorum.	134
sam. 410. animadvertit in here-	Placentia tertia.	281
ses. 411. decoratus vicissim ab af-	Pleumosij Andouerpanis auxilia	
sue Franco. 412. ducit iam vere	submiserunt.	101
vuxorem Isabellam. 414. ornat fi-	Pleumosiorum angustia.	332.
lium.	415. Picardi populi. 117. & sapin.	
Philippus Hessus Saxonis colle-	Pintia vallis oppidum.	165. 411
ga. 26. VVirttembergicum suo re-	Pisaurum.	84
stituit. 42. Brunonisucanum Re-	Pistorium.	21. 108
gulum vna cum filio custodia clau-	Pius III. Rom. Pont. Columnæ	
sum tenet. 138. 139. 143. Cattori	ditionem præceptam, restituit. 414	
Regulus, consors & particeps Sa-	Synhodum cogit.	447
xonice Protestationis. 144. retentus	Rom. Pont. Maximi ordine.	
ab Imp. 151. huc illuc relega-	Clemens VII. a 7. vsque ad 43.	
tus, ac retractus, 163. eius familia	require in ipso nomine.	
conspirat aduersus Imp. 186. cer-	Paulus III. 44. cetera suo loco in	
to tempore mittendus.	elemento P.	187
Philippus Lannoius, Sulmonen-	Iulius III. 171. 172. cetera in ele-	
sum Princeps.	mento I.	143
Philippus Magnus, in acie con-	Marcellus II.	255
fossus.	Paulus III.	257
Philippus Palatinus.	Pius III.	414
Philippus Scabotus Brion Am-	Pontifices Rom. ni nomen genti-	
miralius Fræcie. 60. 62. 63. vt au-	litium exuant, breui emori.	255
la exsulasset, recõciliatus Regi. 93	Põnius Lalanus Bimicurius, Nulli	
	H b 3 collega,	

INDEX.

collega, vir belli. 207.	Domitij eorum sodalitas, <i>ibid.</i> capita, <i>ibid.</i>
Corbulonis emulus. 208.	Terava- Synhodium. 30. Brunonij iucano nam capit. 209 inimici. 138. eorum cōtumacia & Praesidia, ceu stationes Burgundio fastidium. 141. exercitus, & sociorum Gallis ac Francia opposita. 144. 145. Scinduntur. 148
344.	
Pratum.	21
Primas Capuanus occisus.	245
Principes Caesariani, aut Imp. obnoxij.	
Analtinus.	144
Arausinus. 364. de eo require no-	Quaderebus Brabantinus Theon- nulle praef. 336. cedit. 339.
mina, Galielmus, Philibertus,	Quadragesima octo viri dignitas Florentie. 71
Renatus, Legatus. 380	Quindecemviri R P C. in Fran- cia 449
Salernitanus Trib. mil. Imp. stu-	R
diosus. Strozam fundit. 124. 125	Ratisbona. 30
Francia studiosus. 366	Ravenna restituta. 17
Sulmonensis. 143	Ravestena arx excisa. 113
Taurinus. 143. require plura in	Recorium tentatum. 290
Emanuel Philibertus.	Rektor Neapoleos Imp. in Ana-
Gallicani, aut Gallicarum	gliam Legatus. 249
partium,	Reges.
Condates. 297	Anabaptistarum. require Ioan-
Ferrarius. 366	Leydanus Bathanus.
Melfensis Neapolit. exsul. 119	Anglic. 9. 35. & sepiuscule. vii
Proastia Regū Anglicanorum. VIII. Eduardus VI. &c.	inducabūt nomina ipsa Henricus
230.	Aragonum Rex. 266
Proscripti Scotia in patriam cita-	Boëmie, vide Ferdinādus Car. V.
ti. 438	frater, & Maximilianus.
Proscriptorū in Gallia conspira-	Dacie Reges ordi-
tio, a 419. vsque ad finē libri ter-	ne.
tij, supplicia. 426. syntagma. 427	Christiernus. 31. 32. 33
supplices libelli. 442	Fridericus. 32
Protestantes, quid, & qui. 26. 27	Christianus. 47
	Dacie

I N D E X.

Dacia. Norvegie, Suetie. 31. itē glia. 393. 394. 395. in *Scotia.* 398
 in nominibus *Christiernus*, *Fride-* 437.
ricus, *Gustauns* & alijs sepius Ob Religionē excitatus in *Gala-*
 suis locis requirito. lia tumultus; a 419. deinceps toto
Francie. 4. 7. 8. 9. 10. & sepius- eo libro.
 cule, require *Franciscus I.* *Henri-* *Renatus Cabillonius Arausinus*
cus II. *Franciscus II.* *Carolus IX.* *Lotharingicam* accipit conjugem.
Ludonicus, & alia nomina. 94. *Andouerparum* defensor. 100
Hungarie. 28. *Hūgarie* & *Boë-* *Trib. mil. in Menapios.* 110 in ob-
mie. 26. 27. & preterea sepe. in sidione *Sandesideriana* interse-
 in nominibus *Ferdinandus*, & ctus. 126
Maximilianus. *Renteium* obsessum. 239. 240.
Hungarie. vide *Eud.* & *Ferd.* in 241. 242. 243. relictum. 244
 suis quenque elementis. *Restitutio Anabaptistarum* In-
Lusitanorum Rex. 34. 85. 95 stituciones ita vocatæ. 51
Nauarre. 92. vide *Henricus Na-* *Rhegium Lepidi.* 19
narreus. 365 *Rhemi* pop. 117. item sepiuscule.
Polonie. 161 126. 158. 239. 289.
Rom. Rex. 27. 28. vide preterea *Rhonanus Trib. mil. captus.* 296
 in *Ferdinandus.* *Rhodus a Turcis* capta. 17. *Rho-*
Scotie nonissimus. vide *Iacobus* dij milites. ibidem
V. *Risartes Mariani* pref. 233. 234
Ritus Romm. Pontt. lauationis
Suetie Reges, or- *ferdidatorum.* 62
dine. *Robertus Constablus Anglie.* 68
Gustauns. 32 *Robertus Marcius Bullanus Hef-*
Ericus Gūst. F. 448 *dini* captus. 213. 215. eius argutiū
Reginaldus Polus, Pontificius in- *apophthegma.* 297. 363
ternuntius. 260 *Robertus Ph. Strozza F.* 74
Reguli. vide *Duces.* *Rocasorio Gallus Trib. mil. in*
Religionis uel apopq̄uoris in Ger *Artusiam.* 233
nanua. 15. 16. in *Anglia.* 41. in *Rocauio oppidum* captum. 380
Francia. 44. 45. it. in *Anglia.* *Rolandus Muelhianus Medi-*
 250. *cus.* 14
Religio denuo immutata in *An-* *Roma.* 10. 18. 23. 24. 39. 61. 250.
 El h 4 282

INDEX.

281. explorata quidem, sed non	Scaldis flu.	102
tentata.	311.312	Scarandila. 281
Rotomagus.	180.441	Scarlinum captum. 245
Rudolfus Balllon Perusiam inua-		Scarparia ruinis defœdata. 98
dit. 43. eiicitur indidem.	57	S.C. Hispaniense. 152.153
Rullus trib. mil. 116. Gallis infe-		Scoronconcolus feruus. 70
flus. 202. Teranana obsessa mori-		Scotia mutat religionem. 437
tur.	205.206.238	Scriinia flu. 124
Rura flu.	110.111	Sebastianus pene insans Lusita-
Ruramonda ad pactiorem descē-		norum Rex. 287
dit.	112	Sedanum. 196
Rusculum arx incensa.	238	Seditio Anglicana vnde capit,
		& quemadmodum sedata. 68.69.
		altera, vicunque restincta. 169.
		tertia. 220. quarta gemina. 228
		229. 230. repressa. 231. quinta.
		279. eius principes obruncati.
		ibidem.
		Seditio Aquitanica, vnde nata,
		& quâ repressa. 163.164.165
		Seditio Gallie maxima. a 419.
		vsque ad extremum libri tertij.
		Seditio in Scotia. 396.415
		Seditio inter Teutonos & Gallos
		milites. 341
		Sena Florentino permissa. 287
		Senates. 21. libertate recepta, Frâ
		co se concedunt. 199. Imp. odiosi.
		beilo lacepsiti. 205. dedititij. 287
		Senogallia. 84
		Septa Instina. vbi Car. V. eximp.
		281
		Serrenallis castellum. 124
		Sextus I V. Pont. 172
		Sfortia Sanctastorus, Ciuitatule
		defens

S

Sabbatia	63	
Sabis flu.	117.237	
Sacerdotibus coniugium cōcessum	279.	eius principes obruncati.
in Anglia.	160.161	ibidem.
Saluazo nobilis.	254	Seditio Aquitanica, vnde nata,
Samarobrina. 239. require Came-		& quâ repressa. 163.164.165
rarum.		Seditio Gallie maxima. a 419.
Samnites pop.	285	vsque ad extremum libri tertij.
Sanctandreas IIII. V I R. Trib.		Seditio in Scotia. 396.415
mil. in Artusiam. 219. in Belgiū		Seditio inter Teutonos & Gallos
233. captus. 296. Legatus pacifi-		milites. 341
catorius.	381	Sena Florentino permissa. 287
Sanctostephanus Trib. mil. occi-		Senates. 21. libertate recepta, Frâ
sus.	338	co se concedunt. 199. Imp. odiosi.
Sandamianum captum.	179	beilo lacepsiti. 205. dedititij. 287
Sandefiderium obsessum. 126. ex-		Senogallia. 84
pugnatum.	127	Septa Instina. vbi Car. V. eximp.
Sanquintinū, obsessum. 290. eius		est mortuus. 281
fitus. 291. captum praesidium vel		Serrenallis castellum. 124
expugnatū potius.	304	Sextus I V. Pont. 172
Sanromanus dux militum.	209	Sfortia Sanctastorus, Ciuitatule
		defens

INDEX.

defensor.	285.286	Synhodium Pont. & Franci.	39
Sfortia stirps quicum cepit, & excidit.	57.58	Synhodium Protestantium.	30
Sibylla Menapia Saxonis coniux mortua.	232	Synhodus Mantue indicta.	61.
Sicambri pop. 98.99. & Sepius=		inde Vicentie designata.	80. fusa
Sicambrogalli, ibid.	116	Tridentini instituta.	105. biennio
Sigismundo Polonie Rege mortuo, fit Sigismundus iunior Rex.	139. 140.	intermissa, denuo redintegrata.	
162.		retrahitur Bononiam,	
Silua Locana.	150	nempe in Italiam. 159. egre deinceps coijt.	160. denuo Tridenti co-
Sitharte oppidum.	106. 113	acta, iterata, & continuata.	180.
Solymanus Otomanus Turcorum tyrannus, eius gestorum aliquid.		181. soluta metu.	189. reuocata
12. 33. 34. Asiaticus, Venetis in		eodem.	447
fensus. 77. 78. dat eis pacem.	89.	Sysitia cu Anglica, tum Gal-	
96. 115.		licana, & religiosa & maxime de-	
Somona flumen. 10. 117. & Sepius		cora que.	174
239.		Sysitia Burgundica, que, a quo	
Somonenses ciuitates, que, & ur		instituta, aucta, applicata, habita	
controuerfiarum veterimarū cau-		266. 267. vide Aureum vellus.	
se fuerint.	305. 306. & c.		
Somersetana Herois liberata.	224	T	
Spedia.	95	Tabenna, vir belli.	240. Michae-
Spella oppidum.	20	lita candidatus.	242
Spira ciuitas.	123	Taurini populi.	59. 62. 63. 64. 66
Sponsio tergemina Ducum Venetorum.	279. 280	& Sepiuscule toto opere.	
Stephanus Columna Prænestinus.	111	103. 122. 125. 251. 258. 285.	
Trib. mil. belli scientia clarus.	111	Taurinum occupatum.	60. obse-
Strigonium captum.	115	sum a Cesarianis.	64. relictum.
Sudatio, seu sudorifer morbus. require malum inauditum.		67	
Suesionū Augusta occupata.	127	it. obsessum.	79. liberatum, ibid.
Suria obruncatus.	155	Tauroentium, amplissimus & co-	
		modissimus portus.	114. 123
		Teranana obsessa.	74. capta, dis-
		repta ac euersa funditus, a	205.
		vsque	211
		Terra delihcens.	98

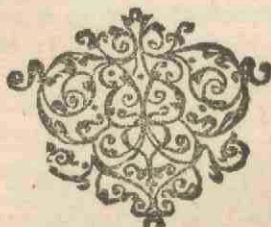
INDEX.

<i>Testamentum Henr. VIII. An-</i>	<i>Tullingorum ciuitas occupata.</i>	188
<i>gli. 155. Eduardi VI.</i>	220 <i>Tumultus duo in Italia.</i>	152. 153.
<i>Tentonorū mil. clades. 122. perti-</i>	154. <i>in Anglia.</i>	220.
<i>nacia. 194. diritas. 209. 236</i>	<i>Turdetani populi.</i>	411
<i>Tentonum legati ad Gallum. 191</i>	<i>Turo procomes occisus.</i>	296
<i>Thaddæus Trib. mil.</i>	247 <i>Tursium oppidum.</i>	423
<i>Thamesis fluuius. 60. 230</i>	<i>Tyberis.</i>	24. 315
<i>Thermus vir belli. 319. in Flādri-</i>	<i>Tybur.</i>	311
<i>am infestus. 342. 343. dum con-</i>		
<i>ferit manū captus. 348. 353</i>	V	
<i>Theonulla. require Dinodurum.</i>		
<i>Thiniſſa capta. 55. 56</i>	<i>Vaccula municipium.</i>	278
<i>Thomas Bochetus. 85</i>	<i>Vachenorū mil. strages. 360. 361</i>	
<i>Thomas Cromuēlis obruncatus. 90.</i>	<i>Vachenus propræf. classiſis. 358.</i>	
<i>Thomas Morus securi percussus. 56.</i>	<i>Valentium expugnatum, ac præſia</i>	
<i>Thomas Muncerus. 47</i>	<i>dio firmatum. 283</i>	
<i>Thomas Norfolcus in vincula cō-</i>	<i>Valfænaria expugnata. 285</i>	
<i>iectus. 155</i>	<i>Valopus Anglus Trib. mil. 117</i>	
<i>Thomas Semerus, obrūcatus. 169</i>	<i>Valencina. 88. 117. 218</i>	
<i>Thomas Vlata aduersarius Ma-</i>	<i>Vastensis Marchio. vir bello inſig-</i>	
<i>rio Regine. 229. armatus Londi-</i>	<i>nis. 63. in Leue locum ſuffectus.</i>	
<i>nun adit. 230. captus diſſecatur. 231.</i>	<i>66. 68. 78. 79. 114. funditur. 122</i>	
<i>Tormentophori equites Germani,</i>	<i>moritur. 141</i>	
<i>qui, & eorum origo. 241. fulgura-</i>	<i>Vastum. 141. inde.</i>	
<i>tores. 348</i>	<i>Vautuates pop. & eorum dura cō-</i>	
<i>Triboci populi. 190. 200</i>	<i>dicio. 135. 136</i>	
<i>Tridentum. 105. 160</i>	<i>Venetie. 71. 94.</i>	
<i>Triflanus Monentus interfectus. 77. hoſtes, ibid. & 78. ab Caſari-</i>	<i>Veneti. 8. Imp. & Franco iniū-</i>	
<i>164. eius cadauer vnguibus multi-</i>	<i>ti. 9. Imp. & Pont. reconciliati. 17</i>	
<i>tudinis euulſum ab humo, buſto tiſi. adiūti. 86. ſolicitati ab Imp.</i>	<i>excluſi a ſædere. 37. Turco odioſi.</i>	
<i>honorifice reconditum. 165</i>	<i>& Franco Turcis reconciliantur.</i>	
<i>Tueda flu.</i>	417 88. 89.	

INDEX.

<i>Venetorū Aristocratia.</i>	131	<i>Vienna Austria metropolis a</i>	
<i>Venli dedita.</i>	112	<i>Turcis obsessa.</i>	12
<i>Vercelle occupate.</i>	50.63	<i>Viglius Zuichenus.</i>	380
<i>Verodanum dirutum. 103. statua</i>		<i>Visurgus flu.</i>	212.219
<i>Gallorum mil. 341.</i>		<i>Vlmus dedita.</i>	148
<i>Veromanducorum Augusta. re-</i>		<i>Vlpianum firmatum ac refectum.</i>	
<i>quire Sanguintinum.</i>		258. obsessum. 259. arx eversa,	
<i>Vertodunum captum. 192. 357</i>		<i>oppid. manib. nudatum.</i>	260
<i>Vesontio.</i>	175	<i>Vlyssippo.</i>	287
<i>Vicentia.</i>	80.86	<i>Voleratus Mansoueldens factio-</i>	
<i>Victoria Franco nata.</i>	280	<i>nis Brandepyrgeice.</i>	219
<i>Victoriarum Gallicanarū termi-</i>		<i>VVitteperga, Academia.</i>	149
<i>nus.</i>	280	<i>VVolfgangus Analtinus Imp.</i>	
<i>Victoria Germanica. a 147. vs-</i>		<i>contrarius, Protestantium studio-</i>	
<i>que</i>	152	<i>sus.</i>	144
<i>Victoria inaudita.</i>	265	<i>VVolfgangus Hallerus a secretis.</i>	
<i>Victoria maxima. 298. altera ni-</i>		333.	
<i>hilo minor.</i>	354	<i>VVolfgangus Prusiiensis Imp. stu-</i>	
<i>Victorie Caro. V. Imp.</i>	374	<i>diosus.</i>	143

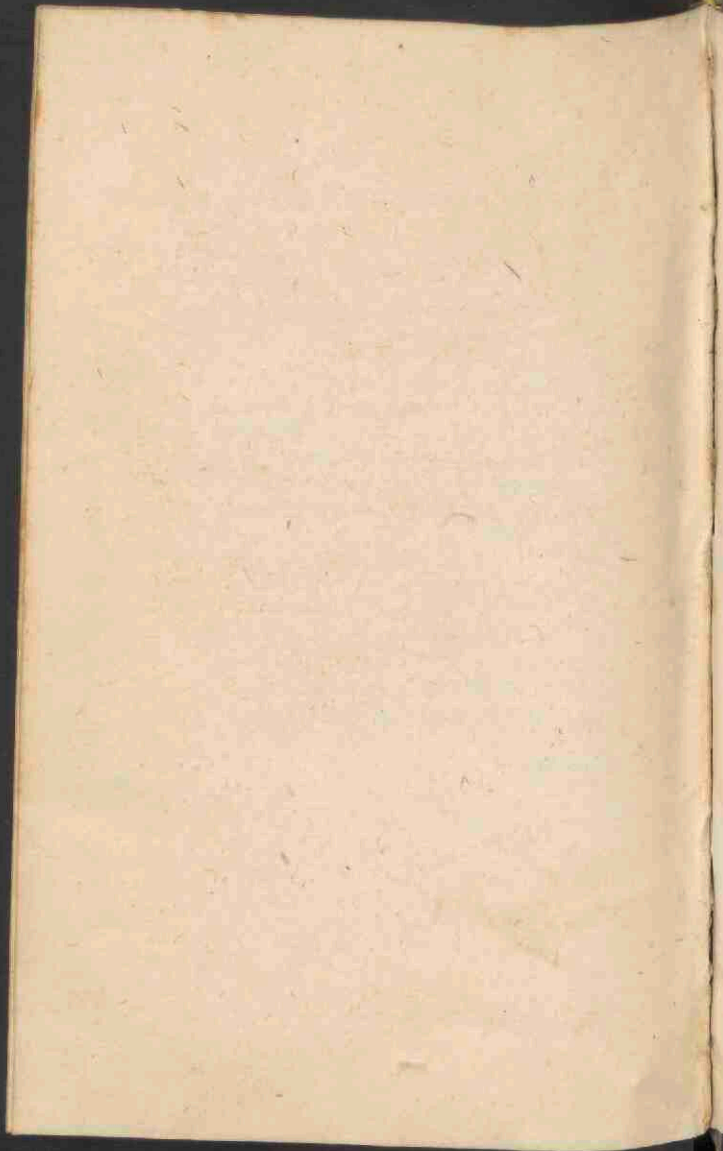
FINIS.

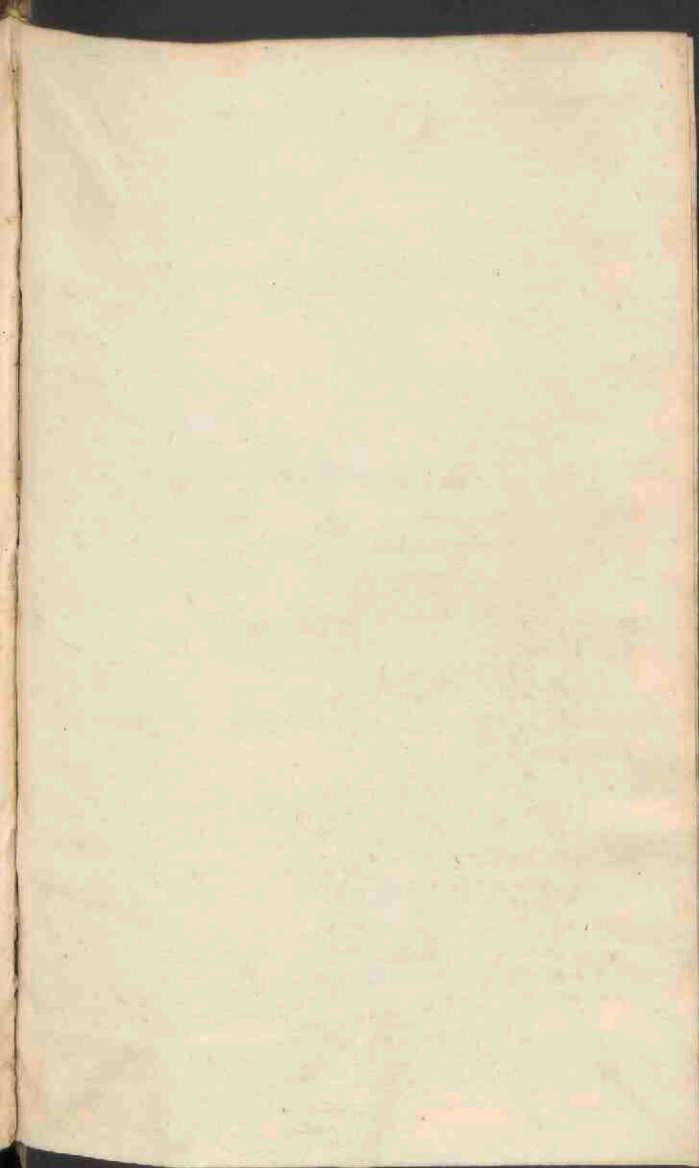

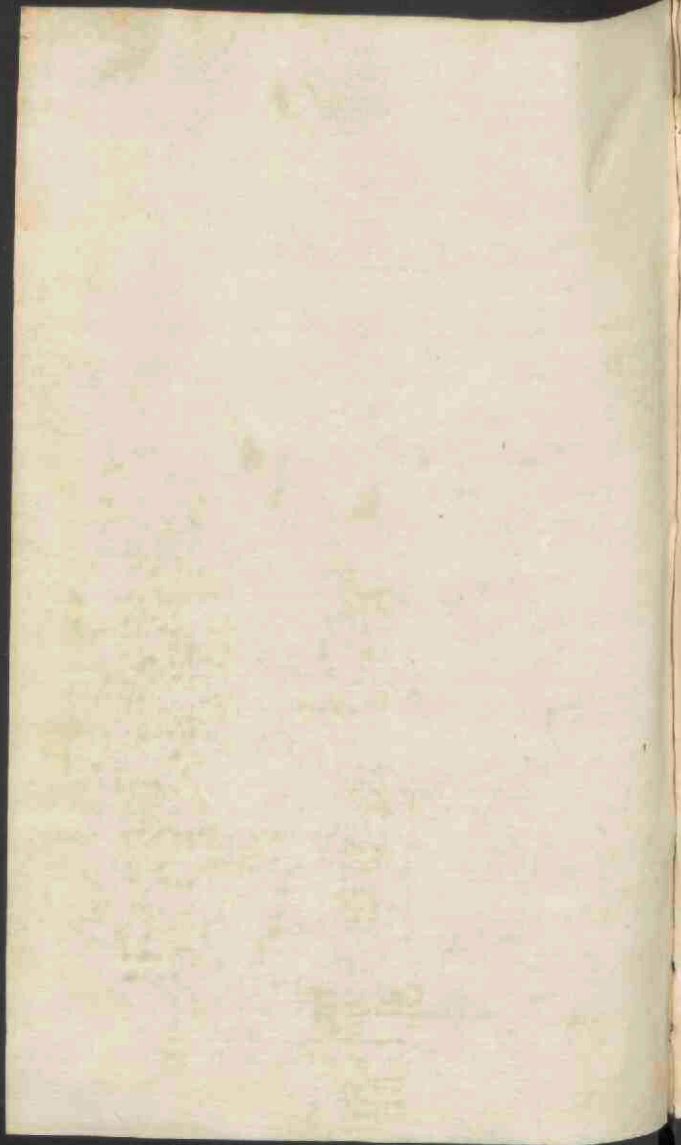
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and appears to be a list or a series of entries.

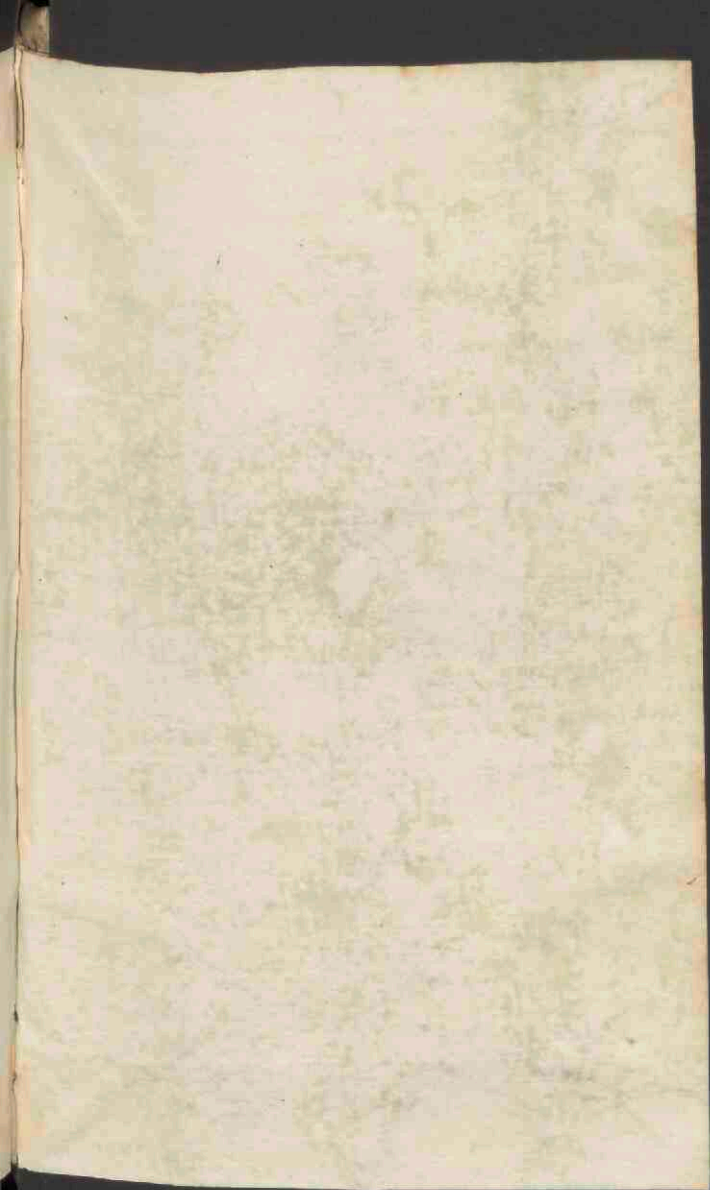
Errata, & quedam mutata ab interprete.

Pagina 5. linea 18. memoratur. pa. 8. li. 12. (ante ipse, deest verbū)
 curaret. pa. 15. li. 4. Anglicum ibid. li. 11. stille. pa. 20. li. 11. Arvea
 tū. pa. 43. li. 10. κακοσμία & pa. 48. li. 6. τὸ βάνητον. ibi. li. vlt.
 ἀποφύγῃ. pa. 52. li. 24. Dynastie, pa. 62. li. 11. τὰ τὰ ἴγῃ, pa. 64
 li. 21. Treconsis. ibid. li. 25. Medicinus, pa. 66. li. 1. & 2. Canaleonte,
 pa. 73. (in margine) Charium, ibid. li. 25. Salutato. pa. 79. li. 9. Penua
 ariolum (vbique) pa. 82. li. 8. Nicia (vbique) pa. 83. li. 8. perendinū,
 pa. 84. li. 6. princeps, pa. 90. li. 20. Auarde, pa. 104. li. 1. & 2. Per
 bernianum, pa. 124. li. 20. Summati, pa. 142. lin. 2. Mantuanus, aliq
 que, pa. 148. li. 14. Bophingam, pa. 151. li. 4. Fors tulit (sine vocula me)
 pa. 162. li. 7. Germania litationes, libationesque, pa. 167. li. 10. pag
 mata, pa. 174. li. 6. Periscelidem ab Anglo donum, pa. 188. li. 24. Im
 perioque, pa. 189. li. 12. σπᾶρα, pa. 213. li. pen. & vlt. Robertus
 Marcius, pa. 218. li. 6. Valencinam, pa. 228. li. 25. Petro Carro, ibid.
 Varouicana, pa. 231. li. 1. Auardeus, pa. 250. li. 16. tam. pa. 307. lin.
 16. Somonensium. 309. li. 13. Solmiacis, pa. 318. li. 17. Polyuillanico,
 pa. 322. li. vlt. Argentinam, pa. 323. ante. pa. 330. li. 16. stragem,
 pa. 346. li. 5. & 6. Catarrhacten. pa. 364. li. 14. Villahermosus, pag.
 365. li. 10. & quam (dispungendum &) pa. 387. li. 10. vndecemis
 esset (supple) Carolo filio prius destinata esset. pa. 394. li. 4. que cum
 (que redundat) pa. 396. li. 24. ex sorore nepos. pa. 399. li. 2. Hastici
 ludi (vbique) pa. 432. li. 24. classis ductor nullo. pag. 434. lin. 7. & 8.
 Meninge (vbique)

1013310
OCN 43174980

7213

